

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 01020

A DOR

Menahem Boraisha

•

*Permanent preservation of this book was made possible
by Jerry Treppel
in memory of
the Treppel family*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מנחם פאריישא

אל קור

אָפּקלייב פּוֹן
לידער און פאָעמעס
1933 - 1907
מיט א נאָכוואָרט

פאָרלאַג ניו יאָרק

ארויסגעגעבן סױן
פארלאג מתנות
ביים
שלום עליכם פאלק אינסטיטוט

A D O R
A Generation

SELECTED POEMS

By MENAHEM BORAISHA

Copyright 1947
by
MENAHEM BORAISHA
New York, N. Y.

Published by
Farlag Matones
22 E. 17th St., New York 3, N. Y.
Printed in U. S. A.

פון מחר

די איצטיקע זאמלונג ווערט אַרויסגעגעבן פּערציק יאָר נאָך דעם ווי איך האָב אָפּגעדרוקט דאָס ערשטע ליד. וואָס איך טראַכט נאָך די פּערציק יאָר וועגן זיך און מיין גאַנג מיטן דור דערצייל איך צום סוף פון בוך.

אין דער זאמלונג גייען אריין די מערסטע זאכן פון „א רינג אין דער קייט“ און „זאמד“, ווי אויך דאָס געשריבענע ביז 1933, וואָס איז פריער אין קיין בוך נישט צונויפגענומען געוואָרן. ביז 1933 זיינען אויך אַרויס „זאוול רימער“, „דער גלגול“ און דער „פּאַסטעך דוד“. זיי האָבן מיט דער זאמלונג נישט צו טאָן.

דאָס בוך הייבט זיך אָן פון „קדוש“ וואָס איז דאָטירט 1907. דאָס פריערדיקע, אויך די „שוואַרצע רויזן“, וואָס האָבן אין זייער צייט אַרויסגערופן אויפזען, האָב איך אַרויסגעלאָזט. ביים לייענען עס אַצינד האָב איך געהאַט דעם איינדרוק ווי איך וואָלט אין איבער-גאַנג פון רוסיש צו יידיש (איך האָב אָנגעהויבן אויף רוסיש) פאַר-שיכורט געוואָרן פון יידישן לשון און זיך געלאָזט פאַרטרינקען אין ווערטער. פון אַט דער ווערטער-אַנגלאָונג האָב איך איצט געמוזט אויסשיילן אויך די „תפילות“ און נאָך מער „שלמהס טויט“. דאָס לעצטע איז כמעט ניי. די ערשטע פּראָגמענטן, געדרוקט מיט 38 און 36 יאָר צוריק, זיינען אינגאַנצן איבערגעאַרבעט און עס איז צוגעגעבן געוואָרן דער סוף וואָס איז די אַלע יאָרן געלעגן אין מאַנוסקריפט. עס איז אויך געקירצט און געענדערט געוואָרן דער ערשטער טייל פון „דער פרעמדער“, וואָס איז לכתחילה געווען אַ טייל פון בוך „זאמד“. קליינע ענדערונגען זיינען אויך אַריינגע-בראַכט געוואָרן אין „פוילן“ און אַנדערע זאָכן.

די זאכן זיינען איינגעטיילט אין אַפטיילונגען לויט מאַטיוון, און איך האָב זיך געמיט אין יעדער אַפטיילונג אַפצוהיטן דעם כראַך-נאָלאָגישן סדר.

נאָך אַ באַמערקונג. דער נאָמען „מנחם“ פון די ערשטע יאָרן איז ביי מיר נישט געווען קיין פּסעוודאָנים: דער מלאך וועט ביי מיר מאַנען דעם געהעריקן פּסוק. שפּעטער האָב איך צוגעגעבן דעם פאַמיליע-נאָמען פון מיין זידן פון דער מוטערס צד. מיטן איצטיקן בוך זאָמל איך איין אַליק, וואָס כ'האָב געשריבן, אונטער מיין פולן נאָמען.

קדוש

ק ד ו ש

אומעטיק, האַרציקע? ... אויגן צעעפנט.
 אין טונקעלן הימל פאַרקוקט זיך, פאַרטראַכט ...
 אומעטיק איז דיר? וואָס זוכסטו אין הימל?
 וואַלקן אויף וואַלקן — אַ טרויער דאָרט זעסטו?
 גיב מיר דיין האַנט — וואָס, אַ שרעק אין די וואַלקן?
 ציטער נישט, ציטער נישט, פאַרכט נישט פאַר זיי.
 נענטער צו מיר — כ'וועל דיר עפעס פאַרציילן.
 ס'ציט זיך אַ סוד פון דער ערד צו די וואַלקן.
 ס'ציט זיך אַ סוד, אַ רחמנות-געבעט:
 — טריף אויף מיר, וואַלקן, איך וויל ווערן פרוכטבאַר!
 פילסטו אים, פילסטו דעם סוד פון דער ערד?
 ציטער נישט, ציטער נישט ... גאַט איז אין סוד.
 גלייבסטו אין אים? ענטפער מיר, רוים עס מיר איין.
 גלייבסטו אין אים?

איך? ... דו אליין האַסט מיך גלייבן געמאַכט.
 טרויעריק-העל איז דיין ציטריקער בליק.
 שרעק איז אין אים — דאָך עס ציט זיך צו מיר.
 פול איז ער ליידיג — דאָך קומסטו צו מיר.
 סוד איז אין אים, גאַט איז אין אים.
 דו האַסט מיר, שטילע, דעם גלויבן געגעבן —
 זאל איך אים זען אויך אין דיין בליק זיך וועבן.
 איך? איך בין קראַנק, איך בין שיכור פון גלויבן.
 ס'מאָכן זיך צו די באַלדענע אויגן.
 שווער קלאַפט דאָס האַרץ און פאַרשטיקט מיר דעם אַטעם —
 איז עס נישט גאַט וואָס באַוועגט זיך אין מיר?
 כ'הער זיינע ווערטער — דאָס לעכצן צו דיר,
 ס'קלאַפן די שלייפן אין קאַפּ פון פאַרטרינקונג.
 קלאַפן פון זינקען אין אים.

מיד בין איך, שוואַך און פון הייליקייט שיכור.
 קום צו מיר נעענטער, נעם מיך אַרום.
 זע ווי דו ציטערסט — דער גלויבן דאָס ציטערט.
 טיף, אַפגעריסן דיין היציקער אַטעם.
 אימפעטיק, צאַפלידיק הייבט זיך די ברוסט —
 דאָס איז דער גלויבן ... פאַרמאָך דיינע אויגן,
 מאַך דיינע אויגן צו, קוש מיך און האַלדז מיך,
 קוש אָן אַ זינען, זאל קלאַפן די ברוסט:

ס'קומט שוין, עס קומט שוין, עס קומט שוין צו אונדז.
 הערסט ווי עס גיסט דאָרט פון דרויסן דער רעגן?
 ס'קען נישט דער וואַלקן זיין בעקנשאַפט דערשטיקן.
 פרוכטבאַר מוז ווערן די דורשטיקע ערד:
 גאָט וויל אַזוי...

גאָט וויל אַזוי, דער אַלמעכטיקער הייסט —
 אַטעמט און לעבט מיט זיין ווילן די וועלט.
 ער האָט אַ בענקשאַפט פאַרזייט אין דער וועלט —
 מורמלט און זינגט אַלץ וואָס לעבט מיט דער בענקשאַפט,
 דריקן זיך הערצער און לייבער צוזאַמען,
 ווילן זיך וועלדער צום הימל דערצייען,
 לעכצט די ערד צו די טראַפנס פון וואַלקן,
 רייסט זיך דער ים פון שטיינערנע ברעגעס,
 רוישן און ברומען די שוימיקע כוואַליעס —
 ער האָט אַ בענקשאַפט פאַרזייט אין דער וועלט,
 אַטעמט די וועלט מיט זיין ווילן און בענקשאַפט.
 האַלדזן דיך הייסט ער מיך, האַלדזן דיך, ברייען,
 אויסזייגן ס'רויט פון די זאַפטיקע ליפן,
 אויסקושן ס'ווייס פון דער מיידלשער ברוסט,
 פאַלן דיך, הייסט ער, פאַלן פאַר מיר...

ציטערסטו? צאַפלטסטו? צאַפל און ציטער!
 הערסט ווי עס רוישט און עס ליאַרעמט דער רעגן?
 ס'בליצט און עס דונערט... די ערד מיטן וואַלקן
 זיינען אין ליבע צוזאַמגעצויגן.
 ער איז געקומען, געקומען, געקומען
 לעבן אַרויסרופן, לעבן פון לעבן.
 ס'פלאַמט אין די בלוטן דאָס פייער פון ערד,
 ס'אַטעמט די ברוסט מיטן אַטעם פון ערד —
 ציטערסטו, צאַפלטסטו — הייליק דער ציטער!
 צאָרט איז דיין לייב — ס'איז אַ בלום פאַרן טראַן,
 ווייס איז דיין ברוסט — אַ מתנה אַ ווייסע,
 ריינע קרבנות פאַר גאָט.

סאַמעטן-ווייך איז דיין ווייס-קלאַרער האַלדזן,
 שמעקעדיק זייד איז די מיידלשע ברוסט,
 און ווי עס בייגט זיך דער קערפער — אַ שלאַנג...
 הייליק און שיין ביסטו, הייליק און ווייס —
 גלייב אין מיר, ווייטער און הייליקער קרבן,
 גלייב אין מיר, גלייב אין מיר, גלייב אינעם שעפער.

גרויס איז ער, ווילד איז ער, שרייענדיק שטיל,
 שיין איז ער, שטארק איז ער, הייליקע מאַכט —
 גלייב, מיין געבענטשטער, מיין הייליקער קרבן,
 גלייב אין מיר, גלייב אין מיר, גלייב אין באַשאַפער...
 אייביק און ווילד איז ער, אייביק בין איך...
 קדוש, קדוש, קדוש...

1907.

ת פ י ל ו ת

קליין בין איך, גאָט,
 און איך קען נישט באַגרייפן דיין זיין
 אין דער גרויסקייט וואָס שפרייט זיך
 איבער וועלטן און פינצטערניש,
 און איך קען דיך נישט ליב האָבן
 אַן אומענדלעכן, אָנגעשטאַלטיקן.

און באַשאַפן האָסטו מיך אַזוי,
 אַז מיין קליינע נשמה, דער ניצוץ פון דיר,
 בענקט און גארט צו זיין שורש;
 און באַשאַפן האָסטו מיך אַזוי,
 אַז די קאַלטע מינוט
 ווען איך בענק נישט נאָך ליבשאַפט צו דיר
 איז ביי מיר ווי אַן אָנזאָג פון טויט
 און איך ציטער אין פאַרכט פאַרן אייזיקן מדבר;
 און באַשאַפן האָסטו מיך אַזוי,
 אַז דאָס ליכט פון מיין אויג און דער שלאָג פון מיין בלוט
 איז דאָס בענקען נאָך ליבשאַפט,
 איז דער גלויבן אין חסד וואָס קומט מיר.
 און איך הער נאָך די ווערטער דער מאַמעס,
 אַז דיין קרוין איז וואָרהאַפטיקייט,
 אַז דיין כסא הכבוד איז לויטער דערבאַרעמדיקייט
 און דיין פיסבענקעלע — לויטער לייטזעליקייט.
 קום איך בעטן ביי דיר —
 אין דיין לייטזעליקייט
 טו זיך אַן אין אַן ערדיש געשטאַלט
 און אַנטפלעק זיך פאַר מיר,
 אַדער ווייז מיר דעם אָנהייב פון פאַדעם
 וואָס דורך וועלדער און נאָכט פון מיין בלאַנדזשעניש
 זאָל מיך פירן צו ערגעץ אַ שוועל

וואו א ניצוץ פון דיר לויכט באשטענדיק און לויטער,
 אז איך זאל מיט די ערדישע חושים
 דיך באנעמען, דערזען און באהעפטן זיך
 מיט דיין אייביקייט, מיט דיין אומענדלעכקייט.

*
**

שוועבט א וואלקן אנטקעגן דער זון —
 איז ער ווייס און מיט לופטיק-באזילבערטע זימען,
 איז ער לייכט און צעשוועבט
 און פארשווימט אן א ציל אין דער זוניקייט.
 קעגן אים וואגל איך אן א זין
 ווי א פלעק פון א טונקעלער כמארע,
 א צעקרענקטער, פאריאושטער.
 ווייס איך — דו ביסט אין זוניקן וואלקן
 און איך גאר צו דיר,
 נאר מיין אייגענע גראקייט פארכמארעט, פארשלינגט
 דיין צעזונגענע זוניקייט.

איז א פויגל פון דרום געקומען
 און אין בוים זיך צעטרילערט.
 קלינגט דאס העלע געזאנג און דערציילט
 פון באלאדענע וויינגערטנער, גאלדיקע פעלדער,
 פון דער האפענונג פון זייער און שמחה פון שניטער,
 פון דער ברכה פון פלאנצן און אויפגיין.
 און אין מיר ברומען טונקעלע, בלינדע ניגונים
 פון פארגאנג און פארצווייפלונג.
 ווייס איך — דו ביסט אין העלן געזאנג,
 גאר דער ליכטיקער שליסל פון העלן געזאנג
 קען נישט עפענען
 פון מיין יאוש די תפיסה.

און געדאנק מיינער צינדט זיך
 ווי אין זומער פארהלשטער אונט-בליץ,
 צינדט זיך אן ווי א שימער פון בליץ און פארלעשט זיך.
 און איך ווייס —

אין די סודותדיקע לאבירינטן פון טראכטן
 זיינען גלייאיקע קוילן צעשאטן,
 וואס צעבלאזן, צעצונדן פון פיין,
 מאכן העל די פארפלאגטערטע פינצטערע דורכגאנגען
 און עס זעט וואו עס טרעט דער געדאנק,
 ווייס איך — פונקען פון דיר

טוען גליען אין פינצטערע היילן פון טראַכטן,
נאַר ווי קען מיין פאַרהלשטער אַוונט-בליץ
ווערן גליאַיקע קויל ?

און מיין ווילן איז גאַרונג וואָס לייגט זיך
ווי אַ שפינוועב אויף אַקסל פון די
וואָס באַצווינגען זיי דאַרף ער.
און איך זע די גיבורים מיט אייזערנע אַרעמס,
אַרעמס — מאַכט און באַהערשונג,
אַרעמס — טאַטישע שיצער,
אַרעמס — מילדקייט און חסד.
ווייס איך — דיין איז דער כוח
אין דעם ווילן און גאַנג פון גיבורים,
נאַר ווי זאָל איך פון שפינוועב פון גאַרונגען
שמידן שטאַל פון באַהערשונג?

און די וועלט, דיין אומענדלעכע וועלט,
פון דער מוראַשקע ביזן פאַרהוילנסטן שטערן,
איז אין סודות און ניסים פאַרטונקען.
קען איך גיין צו חכמים און זקנים
און זיי וועלן דאָס וויסן אַנטפלעקן מיר.
קען איך גיין צו די מילי-מיליאָן
שוואַרצע שורות פון ביכער
און זיי וועלן באַהעלן מיין אומוויסן.
אַבער ווער וועט דיין וועלט און דיין זיין אין דער וועלט
אין מיין בלוט, אין די אברים אַריינגיסן,
אַז איך זאָל דיך דערקענען ווי לייב מיינס,
און דיין זיין און די סודות און ניסים פון זיין דיינעם
זאָל ווערן מיין אַטעם ?

***

ס'האַט מיין בענקשאַפט צו דיר זיך פאַרוועבט
מיט אַ לעכצונג צו אויגן און ליפן און אַרעמס,
און אין וואָגל און גאַרונג נאָך ליבשאַפט צו דיר
גאַר איך אויך נאָך אַ ליבשאַפט
וואָס זאָל לייב מיינס באַהעפטן מיט לייב
און באַבליצן די אַדערן מיינע
מיט אַנטפלעקונג פון זיין.
זיינען ביידע נישט איינס ?
האַסט פאַרזאָגט דאָך : והיו לבשר אחד —
און ביז צוויי ווערן איינס איז דער איינער נישט איינס.

נאָר אַ העלפט, נאָר אַ חלק פון זיך,
און ווי קען אַ נישט-גאַנצער, אַ האַלבער, צעשפּליטערטער
וועלן שפּירן די גאַנצקייט פון דיר
און זיין איינס מיט דער איינקייט
פון דיין וועלט און דיין זיין ?

ס'האַט מיין בענקשאַפט צו דיר זיך פאַרפּלאַכטן
מיט אַ בענקשאַפט צו פּרוי,
נאָר אויך דאָס ווייס איך נישט ווער זי איז
און וואו זאָל איך זי זוכן.
אַבער דו, וואָס דיר זיינען באַוואוסט
די פאַרטרונקענע אינדזלען פון ים
און דער גאַנג פון פאַרהוילנסטן שטערן,
ווייסט דאָך ווער איז דער זיווג
וואָס באהאַפטן מיט מיר זאָל פאַרפּילן די האַלבקייט
און מיך גאַנץ און מיך איינס מאַכן.
קום צו מיר, ברענג דעם זיווג צו מיר.

ווי אַ קינד צו דער מוטער
וועל איך צופאַלן דאָרשטיק צו דיר,
וועל צעלויכטן אין איינקייט מיט דיר,
וועל די וועלט און דיין זיין אין דער וועלט
דורך דער פּרייד פון דיין קומען דערקענען,
אין ערשט דעמאָלט וועסטו אין מיר אָנהייבן לעבן.
ווייל ווי בראַנדיק ס'פאַרצערט מיך די גאַרונג צום לעבן,
איז זי דאָך בלויז אַ נישטיקער פּונק
פון דיין אייגענער אייביקער גאַרונג,
און דו לעבסט נאָך אין מיר נישט.
קום צו מיר, ברענג דעם זיווג צו מיר
און ווער לעבן אין מיר און מיט מיר.

ביסט געקומען צו מיר —
קער נישט אָפּ דיין געזיכט — בלייב מיט מיר.

ווען דו האָסט זיך צום ערשטן דערנענטערט צו מיר —
כ'ווייס נישט וואָס איך האָב דעמאָלט דערפּילט.
נאָר אַזוי מוז אויך שפּירן אַ בלינדער
ווען עס נעמען זיך מיניען צעלויכטענע פּלעקן
פאַר די פינצטערע אויגן.
און ווען כ'האַב שוין געגאַפט אין די שוואַרצאַפלען דיינע,

האָב איך נאָך זייער בליק נישט באַנומען ;
 און ווען כ'האָב שוין די ליפּן באַרירט,
 האָב איך נאָך נישט געוואוסט וואָס עס פליסט מיר
 דורך די אַדערן דורך ;
 און ווען כ'האָב שוין די אַרעמס געקרייזט אַרום דיר,
 האָב איך אַלץ נאָך דאָס ליכט נישט געשפּירט
 וואָס גייט אויף פון דיין לייב.
 נאָר געשטאַנען ביסטו איבער מיר
 אַ פאַרשלאָסענע, פריידיקע רעטעניש,
 ביז עס האָט מיך דיין נאַענטקייט דורכגעעהלט
 ווי פאַרטאַגליכט דעם געפּל,
 און איך האָב דיך דערזען.

אַט די רעטעניש־טיפּקייט און אומרו אין אויג —
 ס'איז דער אומרו פון תוהו ובוהו
 איידער האָסט זיך אַנטשלאָסן אַ וועלט צו באַשאַפּן.
 און די טונקעלע כוואַליעס פון האָר
 זיינען שטראַמען פון נאַכטיקן ים
 איידער האָסט אים מיט שטערן באַצונדן.
 און די ציטער פון וואַרעמע, אַפענע ליפּן
 איז דער ציטער פון וואַרט איידער ס'האָט זיך געפורעמט
 און צעקלונגען דורך תוהו: זאָל זיין!
 און דער העלער געזאַנג פון די שולטערן,
 און די שעמעוודיק־טראַציקע בשורה פון זיין
 אין דער מיידלשער ברוסט —
 איז דאָס ליד און די בשורה פון דינע מלאכים,
 אַז די וועלט איז געוואָרן.
 און די העלקייט אין דיר און פון דיר
 איז די העלקייט פון זיין.

און איך האָב דיך דערקענט,
 האָב דעם הייליקן נאָמען גערופן
 און דער נס איז געשען.
 כ'האָב דיין אַטעם דערפילט אין געברום פונעם ווינט,
 אין גערויש פון די ביימער און שורשקען פון גראַז ;
 כ'האָב די וועלט ווי אַ צעלט אַ געוועלבטן דערזען —
 כ'האָב אין זיבעטן הימל דיין טראַן אויפגעשטעלט
 און דעם רעש דערהערט
 פון די פלאַמיקע חיות הקודש מיט טויזנטער אויגן
 ווי דאָס ברומען פון וואַסערן פילע,
 כ'האָב אין רוישן און ברומען דאָס זינגען פאַרנומען

פון די שרפים און ווייסע מלאכים וואָס היטן דיין כסא הכבוד;
 נאָר מיין אייגענע האַנט איז געבליבן
 ווי אַ שטרוי אויפן ווינט,
 נאָר מיין אייגענער אַטעם איז געבליבן פאַרשטיקט
 און אַליין בין איך אַלץ נאָך אַ קינד אַ פאַרשטויסנס
 אויף דער ערד וואָס מיין גאָט האָט באַשאַפן,
 און איך בעט:
 קער ניש אַפּ דיין געזיכט!

*
**

און אַז ס'קומען מינוטן
 ווען טאַג־טעגלעכע קליינלעכע זאַרגן
 פאַלן אָן ווי אַ מחנה פון בינען אויף מיר
 און באַטויבן מיין מוח;
 און אַז ס'קומען מינוטן,
 ווען דער פּחד פון זיין פּלעכט מיך איין
 אין אַ נעץ פון געדיכטער און גיפטיקער שפינוועבס
 און איך פּלאַנטער זיך, רייס מיך אומזיסט;
 און אַז ס'קומען מינוטן
 ווען דאָס ביזן פון דער ערד און די שטומקייט פון הימל
 און די שוואַכקייט און קליינקייט פון מענטש
 שפּרייט זיך אויס ווי אַ זומפּ וואָס פאַרשלינגט
 און איך טרינק זיך אין אים —
 דעמאָלט זיי מיט מיר,
 דעמאָלט פּלייץ פון דיין העלקייט אויף מיר
 און צעטרייב די שליחים פון שטן,
 דעמאָלט ווייז מיר דיין כוח,
 איך זאָל זען, אַז דער ניצוץ אין מיר
 האָט זיין שורש געפונען,
 איך זאָל וויסן, אַז דו ביסט עס דו —
 מיין באַגער און מיין בענקשאַפט און ליבשאַפט.

זאָל די לאַסט ניט זיין שווער,
 זאָלן מיינע פאַרלאַנגען און מאַנונגען
 ניט פאַרשוועכן דיין ליבשאַפט!
 קראַנק בין איך,
 און אין קראַנקהייט אַ קינד וואָס זיין ווילן
 איז צערייצט און צעברעקלט.
 קליין בין איך,
 און אין קליינקייט אַ שפּילכל פון לצים און שדים
 וואָס פון תּאוּוה צו תּאוּוה מיך וואַרפן אַרום ווי אַ באַלעם.

שלעכט בין איך —
 אלע מיאוסע, בייע פארלאנגען פון דר'ערד
 האבן זיך אין מיין מוח פארקליבן
 און זיי ראיען אין מיר ווי אין שלאנגען-נעסט —
 און וואָס קלענער און קראַנקער און בייער איך בין
 מוז דיין ליבשאפט זיין גאַנצער,
 מוז דיין גרייטקייט אַ קרבן צו ווערן זיין מוטערלעכער,
 ווייל אויב נישט — ביסטו דאָך נישט פון גאָט,
 ביסט דאָך נישט — גאָט.

און געדענקסט:
 אויפן הייליקן באַרג האָסטו אָנגעזאָגט: כבוד!
 דאָס האָב איך דיך פון תוהו ובוהו אַרויסגעבענקט,
 דאָס האָב איך דיך אין אָנגסטן באַצוואונגען צו זאָגן: זאָל זיין! —
 דאָס האָב איך דיך אויף הימלען אַרויפגעטראָגט,
 און אויב איצט, אַ פאַרלאַרענער, קום איך צו דיר
 און איך ברענג פאַר דיין טראַן אלע זינד און געפאַלנקייטן
 און איך בעט זיך תחנונים,
 אַז איך קען נישט אַליין מיין נשמה דערלייזן,
 מוזסטו אויסשילן זיך פון פאַרהוילנקייט
 און אַראָפּנידערן און מיך נעמען ביים האַנט,
 מוזסטו שפּאַנען מיט מיר
 דורך מיין עלנט און שלעכטס און אָפהענטיקייט
 ביז דו וועסט צו דיין היכל מיך ברענגען
 און דיין ניצוץ מיט גבורה און לויטערקייט אָנטרינקען
 און מיך אומקערן שטראַליק צו זיך,
 ווייל אַליין אויפן הייליקן באַרג
 פאַרן אייביקן פאַלק האָסטו אָנגעזאָגט: כבוד!

און געדענקסט:
 ווען עס איז דיך באַפאַלן אַז אימה
 פאַר דער וויסטקייט אַרום דיר און אין דיר
 און באַגער זיך אַליין צו דערזען אין דיין זיין,
 האָסטו דייעע היילות געזאָגט וועגן מיר, דעם באַגערטן:
 בצלמנו!
 און אויב דאָס וואָס צעבויערט מיין לייב און פאַרשלעפט מיך
 אין די פינצטערע זומפן אַריין איז דיין זיין —
 זאָלן שווייגן די שרפים,
 זאָלן שטומען די חיות הקדש,
 טונק זיך אויס אין די זומפן מיט מיר

אָדער הייב מיך צו זיך אויף,
גלייך מיט דיר זאל מען זינגען מיר שירה.

קענסט פון מיר זיך נישט אָפטיילן!
ווי איך האָב דיך פון תוהו אַרויסגעבענקט,
האַסטו מיך אויך פון תוהו באַגערט,
און ווי איך זע דעם טויט אָן דיין נאָענטקייט,
איז פאַר דיר אויך אָן מיר
הוילער חלל און מדבר און נישט.
לאַז מיר בלייבן באַהאַפטן אין דיר, אַז מיר ביידע
איינס אין אַנדערנס זיין
זאלן זיין, זאלן לעבן.

**

קליין בין איך, גאָט,
און איך קען נישט באַנעמען דיין זיין אין אומענדלעכקייט.
האַסטו זיך אין דיין חסד אַנטפלעקט צו מיר,
אין דער האַלב, דער געגאַרטער, וואָס דאַרף מיך דערגאַנצן,
האַסט מיט וואַרעמע ליפן מיך אָנגערירט,
האַסט מיט צערטלעכע פינגער אַריינגעטריפט
אין מיין לייב דעם באַגער צו דערגאַנצונג,
האַסט דאָס מויל מיר געעפנט
פאַר געבעט און פאַר ווידוי און מאַנונגען,
און עס ליכטיקט די ברכה אין מיר
פון דיין חסד און נאָענטקייט.

קען איך מאַרגן אַרויסגיין אין גאָס
מיט דער ברכה באַמאַנטלט
ווי אַ גביר אַ בעל-גאווה
און זי ברענגען אין אַוונט אַהיים
אַ פאַרטונקלטע, אַ פאַרהושכטע
און זיך שטיקן פון טרערן דערנאָך;
קען איך מאַרגן אַרויסגיין אין גאָס
מיט צעלאַפענע, גיריקע אויגן
און דאָס ליכט פון דער ברכה צעבייטן אויף מינץ
פון צעצונדענע רגעלעך רעגונג און ריין,
און דערנאָך זיך באַוואַשן מיט טרערן —
זיי מיר מוחל די זינד,
ווייל צעברעקלט און קליין בין איך, אַרעם און קליין.

כ'ווייס נישט וועמענס די קליינקייט איז.
האַט דער דור, דער צעברעקלטער דור, מיך באַשאַנקען מיט איר,

האָט די ערד, די נישט־זיכערע אונטער די פיס,
 מיך צעטרייסלט אַזוי,
 אָדער אַרעם און קליין איז דער ניצוץ אין מיר
 און האָט מורא אַליין צו פאַרבלייבן
 מיטן ליכט פון דער ברכה —
 כ'ווייס נישט וועמענס מיין נישטיקייט איז,
 נאָר אין בלענד פון דער ברכה פון זיין מיט דיר
 שמייסט זי מיך איבער פנים און לייב
 און כ'האַב מורא —
 טאַמער בין איך נישט זוכה מיט דיר צו דערגאַנצן זיך,
 וועל איך זינקען נאָך קלענער,
 וועל איך פאַלן נאָך גראַער און נישטיקער.

העלף מיר בייקומען זיך!
 העלף מיר נישט צו פאַרלירן דיין חסד.
 טו נישט אָפּ די אַנטפלעקנוג פון מיר
 ביז איר ליכט וועט פון זיך מיך אַרויספירן
 צו באַהעפטונג און איינקייט מיט דיר.

כ'קען נישט זיין אָן דיר, גאָט!

1908.

ע ל ח ט א

בליענדיקע קעפלעך איבער ווייסע העלדזער,
 ציטערדיקע אַטעמס אונטער ווייסן זייד,
 אויגן וואָס צעגליען מיט אַ שטילן צוזאָג
 האָבן מיינע בליקן מיר געמאַכט פאַרשייט,
 און פאַרשייטע ליפן האָבן דינע געצן
 פאַר די יונגע פיס וואויל־יונגעריש געשפינט —
 כ'האַב פאַר דיר געזינדיקט מיט אַ שווערער זינד.

כ'האַב מיט לינדע ווערטער, ווי מיט קערנער זריעה
 אין אַ פּרילינגדיקער וויכער בייט,
 זיך פאַרפלאַנצט אַ ליבשאַפט אין די יונגע טעכטער
 און אַ בענקעניש צו מיר אין זיי פאַרזייט.
 כ'האַב זיי דורשט געצונדן אין די פּרישע ליפן
 ווי אַ פונק דעם גראַז אין הייסן זומער צינדט —
 כ'האַב פאַר דיר געזינדיקט מיט אַ שווערער זינד.

גאָר דעם ברען פון ליפן, דעם באַגער פון בליקן
האַב איך נישט געלאָשן, האָב איך נישט געשטילט.
ס'האַט דיין אויג באַגלייט מיך אויף די פּרילינג־בייטן
און די טריט געוואָרנט און פאַרהאַלטן מילד,
ביז איך בין פאַרשעמט פון זיי אַליין אַנטלאָפן
ווי ס'אַנטלויפט אַ גרויסער פון גענאַרטן קינד —
כ'האַב פאַר דיר געזינדיקט מיט אַ שווערער זינד.

אַל דאָס הייסע גאַרן וואָס דורך פרעמדע ליפן
אַנגעצונדן, האָט מיר אינעם בלוט געוואַכט,
אַלע אַרעם־ציטערס, אַלע אַטעם־דורשטן,
אויפגעוועקט דורך פרעמדע, האָב איך דיר געבראַכט,
און די ליבע־ווערטער דיר געזאַגט, וואָס פרעמדע
נישט אין מיינע אַרעמס, האָבן נישט פאַרדינט —
כ'האַב פאַר דיר געזינדיקט מיט אַ שווערער זינד.

*

**

וואָס מערער זינד איך טראַג אויף מיינע אַקסל,
וואָס ברייאַקער די גלוסט צו פרעמדע ברענגט,
וואָס גרעסער ס'איז די צאָל פון די וואָס פאַנגען
ווייל איך דורך דיר, איין איינציקער, אין מיינע הענט,
וואָס טיפער כ'פאַל פאַר דיר אין זינדיקן באַגערן
פון רייץ און שטילונג און פאַרשמאַכטער רו —
אַלץ הייליקער ביסטו.

דער קרבן הייליקט זיך דורך יענע שלעכטע מעשים,
פאַר וועלכע ער דעם שולדיקן פאַרגעבן ברענגט,
דאָס וואָסער הייליקט זיך אין יענע שולד וואָס ווערן
דורך אים פון זינדערס לייב אַראָפּגעשווענקט,
און דורך דער זינד וואָס גליט אין מיינע אויגן,
און דו נעמסט זי מיט דיינע ליפן צו —
מיין הייליקע ווערסטו.

אַזוי האָט גאַט, מיין גאַט, אין ליבע דיך באַשאַפן,
דו זאָלסט מיין היטערין און ביהעלפּערין זיין,
און וואָגלענדיק אין טונקל פון מיין שאַטן
מיך פירן צו דער ווייטער העלקייט פון מיין שייץ,
ביז אַ געלייטערטער וועל איך דורך דיר געפינען
צו זיך אַליין אין הייליקייט די טיר —
צו זיך אַליין — פאַר דיר.

פאר וועמען דען אויב נישט פאר דיינעטוועגן
 נעמסטו פון שלעכטס מיינעם אויף זיך דעם יאך?
 און ווער איך אויסגעלייטערט אין דיין שויס און אַרעם —
 פאר דיר די אויסגעלייטערטקייט איז דאך,
 און וועל איך פון מיין לויטערקייט אַ פּאַלאַץ בויען,
 ווער, ווען נישט דו, וועט אין מיין העלער שיין
 די קיניגין דאַרט זיין?

**

קום, לאַמיר ביי אַן אַלטער מאַמען פרעגן
 מיט וואָס זי האָט דורך טעג און נעכט זיך איינגעקויפט
 דעם ערשטן שמייכל פון אַ קינדערש מיילכל
 און „זיי געזונט“ פון בחור וואָס אַנטלויפט,
 און וויפל פּלאַג און מאַטערניש און טרערן,
 און וויפל ס'האַט געקאָסט אי וויי אי פיין
 פון אייגן לייב און בלוט געליבט צו זיין.

יא, אמת — נישט דיין קינד — געליבטער בין איך.
 נאָר איז דען נישט אַ מאַמע יעדע פרוי?
 און זוכט דען נישט דער אַלטער אין דעם יונגן מיידל
 די מאַמע וואָס זאָל אַפּווישן דעם עלטער-טוי?
 און איז נישט יעדער מאַן אַ גרויסער יינגל
 וואָס זוכט זיין אומרו און פאַרלאַרנקייט און לוסט
 באַהאַלטן אויף אַ מוטערס ברוסט?

עס פּלאַקערט איבער דער באַגער פון ליבע,
 און שטיל פאַרבלייבט דער מאַן אין ליבסטער שויס
 און נורעט זיך אין אירע ווייכע אַרעמס
 נאָך מאַמע ווערטער לעכציק ווי אַ קינד אַ גרויס.
 און נישט די ליבע-דורשט פאַרצערט דעם אַלטן בחור —
 עס מאַכט אים פאַר דער צייט אי קראַנק אי גראַ
 דאָס וואָס קיין מאַמע איז נישטאַ.

מיר זיינען אַלע, אַלע בלויז ווי גרויסע קינדער —
 און ליבע ווערט פון קינד מיט לייד געקויפט.
 מיר זיינען אַלע, אַלע בלויז ווי גרויסע קינדער,
 און לויפן פון די מאַמעס ווי אַ קינד אַנטלויפט.
 און דו, דו ביסט אַ מאַמע שוין פון קינדער-וויגל,
 און ווילסטו ליבשאַפט פון אַ גראַען גרייז
 באַצאַלטו מיט אַ מוטערס פרייז.

*

**

ס'איז שוין אזוי זינט די וועלט איז באשאפן געוואָרן.
 דו האָסט צוערשט דעם פּאַרבאַטענעם עפּל געביסן,
 דו האָסט די ערשטע די אויגן צום זען געעפּנט
 און זיי געשלאָסן אין פּרייד און פּאַרשעמטקייט פּון וויסן.
 דיינס און פּון דיר אַ געשאַנק האָט דער מאַן עס באַקומען,
 ערשט פּון דייך ווילן געצונדן די עפּל געריסן
 פּריידן און לייך צו געניסן.

ביסטו אַ מוטער געוואָרן נאָך איידער געבוירן.
 דו, וואָס דו ביסט פּון אַ ריפּ פּון זיין קערפּער גענומען,
 האָסט אים געפירט ווי אַ קינד פּאַרן הענטל צום לעבן
 ביז ער האָט דיך און דאָס וויסן אין דיר בייגעקומען.
 ביסטו אַ מוטער געוואָרן — און דעמאָלט מיט ווייען
 צאָלן געמוזט פּאַרן זען, פּאַרן וויסן און פירן
 און פּאַרן גליק זיך אַ מוטער צו שפירן.

מוטער געבענטשטע! ווי גרויס איז דייך שכר פּאַרן ליידין.
 דיינס איז דאָך אַלצדינג און אַלץ וואָס מיר האָבן אין לעבן.
 נישט נאָר דער קינדערשער שמיכל און מענלעכער שווייגן,
 נישט נאָר דאָס לייב און דאָס בלוט וואָס דו האָסט אונדז געגעבן —
 דיינס און פּון דיר איז דאָס טראַכטן און שאַפּן און בויען,
 אַלץ וואָס מיר טראַגן אַריין אין דער אייביקער לעבנס־לעגענדע —
 דו ביסט דער אָנהייב פּון אַלץ און די ענדע.

קען איך דען שטיין און נישט פּאַלן פּאַר דיר און נישט קניען,
 פּאַלן און קניען פּאַר יעטוועדער שפור פּון דייך ליידין,
 ווען אויף די קני פּאַר דיר ווער איך צו הימלען דערהויבן,
 ווען יעדער שפור פּון דייך ליידי איז אַ טראַט צום גן־עדן?
 לעבט דאָך אַ פּאַלק אינעם זכות פּון אַ שכינה וואָס טרויערט,
 לעבט דאָך אַ וועלט אינעם זכות פּון אַ הימלשער מוטער —
 לאַז מיר אויך לעבן אין זכות דיינעם, מוטער!

1912.

פּוֹן אַ בְּרִיּוֹן

דו שרייבסט מיר — דו ווייסט, אַז איך ליב דיך נישט מער.
 איך לייען און הער אין די ווערטער די טרער
 וואָס האָט מיך נישט איינמאַל מיט ווייכקייט צענומען
 איך זאָל קעגן ווילן אַנטקעגן דיר קומען.
 איך בין אויך אַצינד אַ צענומענער גרייט

דיך טרייסטן, פארוויגן מיט קושן און רייד, נאך זוך נישט מיין ווייבקיט און וויל נישט מיין טרייסט, ס'איז אמת — איך ליב נישט, און ווייס אויב דו ווייסט.

ס'איז אמת — איך ליב נישט, און זוך מיך נישט מער און זאל דיר נישט באַנג טאָן: נישט איך בין עס דער אויף וועמען דו האָסט אין צעשפילטע פאַרלאַנגען דעם חלום פון מיידלשן גליק אַנגעהאַנגען, נישט איך בין דער ריטער נאָך וועלכן דו בענקסט, — דו האָסט מיך אומזיסט מיט דיין ליבע באַשענקט.

אין מיידלשן צימער, אין שימער פון שטערן דעם פענצטער פאַרהאַנגען, און ס'האַט זיך דיר הערן געדאַכט: סטרונעס ציטערן אונטער דיין פענצטער, עס ציטערן פינגער, עס צאָפלט דער שענסטער דער איידלסטער ריטער פון גלוסטונג צו דיר, דאָס האַרץ גייט דיר אויס און עס ציט צו דער טיר די ליפן און שויס אים אַנטקעגן צו ברענגען, נאָר ס'ווילט זיך די נאָגעניש אויסציען לענגער, איז ציילסטו די רגעס פון נאַכט ביז באַגינגען דו זאָלסט אים ביים שוועל אַ פאַרשמאַכטן געפינגען, און אפשר האָט חלום געטראָגן אויך ווייטער: עס קערט זיך פון שלאַכט אום דער העלדישער שטרייטער מיט בלוטיקע וואונדן, מיט טויט אין די אויגן און גוססע בליקן אין דיר איינגעזויגן און שעפטשעט: פאַר דיר בין געגאַנגען אין שלאַכט, אין פייער פון דיר, פון מיין הימל, געטראַכט, און שטאַרב איך פאַר דיר איז דער טויט מיר אַ זכיה, דו לאָזסט זיך אַרונטער ביים גוסס צו קניען, פאַלסט צו מיט די ליפן צום געלבליעכען שטערן, און וואַשסט אים די וואונדן מיט גליקלעכע טרערן.

פון מיידלשן־צעשפילטע חלומות פאַרבלענדט אַ ריטער האָסטו אין מיין שטימע דערקענט, אין בליקן פאַרחושטע — פון בענקשאַפט אַ זינגער און ציטער פון סטרונעס אין בייג פון די פינגער; די אויגן פאַרמאַכט — און אַט זעסטו שוין מיך אין מאַנטל פון סאַמעט און גילדענע שיד, די מעכטיקע ליטקעס אין זיידענע זאַקן, אויף מעכטיקע שולטערס ברוין־גאַלדענע לאַקן.

איז זעצסטו זיך ציטערדיק, חלומדיק וואָרטן
ווען ס'וועט זיך דערהערן דאָס ליד, דאָס געגאָרטע,
ווען וועל איך שוין אויפשפּילן אויף דער גיטאַר...
געוואָרט און געוואָרט און האָסט זיך נישט דערוואָרט.

ווייל מיך, אויב גערופן האָסטו פון דער צייט
פון ריטערשע ליבעס און ריטערשן שטרייט
און זען מיך אין שטיינערנע שלעסער געוואָלט —
איז ניט צווישן זיילן וואָס בלאַנקען מיט גאָלד
און שווערדן געשלייפטע, וואָס בלאַנקען נאָך העלער,
נאָך גינדיקער, טיפּער, אין קעלער, אין קעלער...

יא, ס'פלעגט יעדער שלאָס אויף אַ קעלער זיך הייבן.
מ'האַט נאָפלען צעגליט ביי די בראַט־אויונס אויבן
די אַקסן געשטאַפטע צום טיש צו דערלאַנגען —
און אונטן אין קעלער צעגליט האָט מען צוואַנגען
פאַר לייכער צעפייניקטע. אויבן אין בעכערס
געלייטערטע וויינען, און אונטן אויף שטעכערס
פון אייזערנע קאַמען — פאַרגליווערטע צויטן
פון לויטערע לעבנס און לויטערע טויטן.
און ווען מען האָט אויבן די צינגער געשלייפט,
די סטרונעס געשטייפט פאַרן לידער־געוועט,
און ווען מען האָט אויבן די תאוהס געשלייפט,
מיט וויין זיך געצונדן צום ליבע־געוועט —
האַט תליון מיט פויסטן דעם כאַרכל דערוואָרגן
פון גסיסה און ווידויס פון טרוקענע גאַרגלען,
און נאַכט האָט די ווערטער פון ווידוי דערוואָרט
און איבער די מתים אַליין זיך צעקלאָגט.

אויב מיך צווישן ריטער געפינען איז דאָרט,
אין קעלער געווען מיין ריטערלעך אָרט.
און אויב ס'האַט פאַרפירט דיך מיין פנים און קול
צום העלדן־ראַמאַן פון אַ פרעמדן אַמאַל —
פאַרגיב מיר! ... און ס'איז נישט געווען מיין כוונה
דיין יחוס פון קעלער אַרויס דיר דערמאַנען,
די זיסע חלומות מיט פיין דיר באַטריבן.
איך זאָג נאָר: נישט איך בין דער העלד פון דער ליבע
וואָס חלומט זיך דיר און מען דאַרף נישט קיין טרייסט.
דו ווייסט שוין אַצינד, און ס'איז גוט וואָס דו ווייסט.

ש ל מ ה מ ט ו י ט

טיפע נאכט און שלמה שלאפט נישט. זעכציק קריגער פון ישראל, אפגעקליבענע גבורים מיט די שווערדן ביי די זייטן, האלטן וואך ארום זיין קאמער אים צו שיצן פון די שרעקן וואס באפאלן זיין געלעגער. ביי דער זייט א צארטע יונגפרוי פון די טעכטער פון יהודה אטעמט איין אין אים חלומות פון א לייב א פריש-צעבליטן. גאר דער רינג פון שעהן דרייט זיך מיטן גאנג פון דער לבנה, און דעם קיניגס אויג איז אפן, און דאס הארץ — אין קלעם פון פחד, און די ליפן מורמלען, מורמלען. טיפע נאכט, און רגעס גיען. הייבט דעם ווייסן קאפ דער קיניג, זעצט זיך אויף אויפן געלעגער, און דער ציטערדיקער בארוועס זוכט דעם מירמלשטיין, דעם קאלטן, אויפגעגליווערט, אויפגעציטערט, און אט שפאנט ער הויך און טראציק, און צעשראקענע גבורים טרעטן אפ אויף הינטערוויללעכס און זיי קוקן שטום און פארכטיק ווי עס שפאנט אין נאכט דער קיניג ווי א וויסער זייל אין פינצטער.

פינצטער איז אין ווייסן היכל. אין די שטיין-געוועלבעטע היימען רוען זיבעציק חכמים, ווייסע בערד און קלוגע שטערנס, און די נאכט אין היכל הויערט צווישן ווענט און ווייסע זיילן, לייגט זיך אויפן מאטן שימער פון די גאלד-געדעקטע שטולן, און דאס פוסט גערויש פון גארנישט ברומט מיט טויזנט ווידערהילכן פון שוין לאנג פארשטילטע ווינטן. פינצטער איז אין ווייסן היכל. שפאנט צום טראן דער וויסער קיניג, הייבט זיך אויף א בלאנקער שטאפל, מיטן בלאנקן שטאפל שטייגט ער צווישן גאלד פון לייב און אדלער און בלייבט זיצן צווישן טראלדן פון דער גאלד-געשטיקטער חופה. פליען טויבן צוויי ארונטער, טראגן אים א פארמעט אונטער, פליען אדלערס צוויי ארונטער — אויפן קאפ די קרוין אים אנטאן. בלייכט אן ארעם — ליגט דער פארמעט ביי א לייב צווישן די לאפעס, בלייכט אן ארעם — און צופוסנס פינקלען פון דער קרוין די שטיינער, מיטן קאפ דעם הוילן וויגט זיך, וויגט זיך אויפן טראן דער קיניג און די ליפן מורמלען ווערטער צו דער פינצטערניש פון היכל:

— טויב און אדלער, קרוין און ספר, מאכט און חכמה, שוץ און ליבשאפט!
זאל נישט באנג טאן אויפן קיניג וואס מיט ציטערדיקע ארעמס ברעכט ער גאנג פון יארן שטענדק, שטויסט ער אפ אייער געטריישאפט. יארן שטענדיק האבן ליפן אונטער קרוין און שוץ פון פארמעט קוואלן ווערטער, שטראמען ווערטער איבער אויערן צעכוואליעט און צעשיקט דורך לאנד און לענדער צו דעם גרויסן ים פון גארנישט. איז צום ווייס-געווארענעם קיניג די באשערטע צייט געקומען

ליינען אַנגעקליידט שטאַט פּורפּור, מיט אַ קרוין צופּוסנס ליגן
אַן שליחים זיינע ווערטער צו דעם ים פון גאַרנישט שיקן.

אַלץ איז הויל און אַלץ איז גישטיק ווי אַ ווינט וואָס אַטעמט איבער.

ס'ווערט אין פיין אַ מענטש געבאַרן, ברעכט זיך דורך פון גישט צום לעבן.
אויף אַ מוטער-ברוסט אַ טרייער דרימלט אַטעמדיקער גאַרנישט,
זויגט די מילך מיט בלינדע ליפּן, שפּירט די וועלט מיט בלינדע חושים,
זויגט און פּלאַטערט, זויגט און וועקט זיך ביז עס עפענען זיך אויגן
מוטערס שמייכל צו דערקענען, און אין שוין פון זון און ליבשאַפט
שמעלצן זיך די הייטלעך בלינדקייט, ווערן זעעוודיק די חושים.
ווערן זעעוודיק די חושים, רייסט זיך נייגעריקע קינד הייט
יעדן בלעטל אַנצורירן, יעדן שטינדל אַנצוטאַפּן
און דעם טעם פון אַלץ דערשפּירן, ווי די אויפגעוועקטע חושים
זאָלן אַלץ נאָך בלינד זיך ראַנגלען מיטן בלינדן תּהום פון גאַרנישט.
צינדט זיך אָן די הייסע יוגנט קרעפּטיק, הונגעריק און דאַרשטיק,
יאַגט זיך איבער פעלד און גאַרטן, ברויזט און שלינגט און קוועלט פון זאַטקייט
אַלע בלינדקייטן צעטריבן, אַלע שרעקן בייגעקומען,
נאָר אין נעכט פון יונגער בענקשאַפט הויערן איבער צוקאַפּנס
וויסטע, שרעקעדיקע גרוילן — פּונעם תּהום געדעכענישן.
קומען ווידער פּרויען-ליפּן, ליפּן פון דער אויסגעגארטער,
בייזע שאַטנס צו פּאַרטרייבן מיט די בליצן פון באַהעפּטונג —
שמעלצט זיך לייב און לייב צוזאַמען, און אין זיסער וויי פון ליבשאַפט
ענטפּערט לייב: איך בין באַצוואונגען, דו ביסט זייער, דו ביסט זיגער.
ס'לויכט נאָר איינמאַל אויף אין בלוטן ווי אַ בליץ דער סוד פון ליבשאַפט —
ווייטער בויערט די דערקענונג פּונעם סוד, דעם שוין אַנטפּלעקטן,
ווייטער טרייבט די זעט פון וויסן, פון באַהעפּטונג און נצחון.
וועמען וויל דער מענטש פּאַרטרייבן אין געיעג נאָך זעט און שטילונג?
וועמען ברענט ער בייצוקומען, אויב ניט שרעק פּאַר בלינדע תּהומען,
פון דער מוטער-טראַכט די תּהומען, וואָס אים רוישן אין געהירן?
טיילט ער בעט מיט פּרוי און ווייבער, מערט ער שטיבער, פעלדער, גערטנער,
גלעקלעך שפּילעוודיקע קינדער, שפרודלט לעכצנדיקע יונגוואַרג,
און אין העלן רעגנבויען פון נצחון, זעט און בליאונג
וויגט זיך מענטש פּאַרשיכורט-גייציק איבער כּוואַליעדיקע רגעס,
וויגט זיך, שווימט און יאַגט דעם שאַטן פון פּאַרשווינדנדיקע רגעס.
בלייבט דען מער ווי אש פון גליאונג? בלייבט פון אויפלויכט מער ווי שאַטן?
טוט אַ בליק דאָס אויג אַהינטער — זעט עס שטויב פון אַפּגעוועלקטן —
פּאַלט אַ מידקייט אויף די אויגן, ווערט דאָס ליכט געמישט מיט שאַטנס,
גלי מיט אש און פּרייד מיט ווייטיק, נאָר די רגעס יאַגן ווייטער,
און אַט זעט זיך שוין פון ווייטן גראַער הימל אַנגעכמורעט,
ברוינע צווייגן הוילע שטאַרצן, דאַרע בלעטלעך פּאַלן, פּוילן,

און אַט פּאַלט אַ שניי אַ וויסער, זילבערט באַרד און ברעם און לאָקו, זינקט דער קאַפּ צום ווייסן באַדן, פּאַלן אָפּ די הענט אין אַנמאַכט, און אַזוי קומט אָן דער ווינטער, דער פּאַרגליווערטער, דער וויסער — לעצטער גאַנג צום פּאַרן אָנהייב, אומקער צו דעם תּהום פון גאַרנישט.

כ'בין אין פּאַטערס הויז געוואַקסן ווי אַ צעדער אין לבנון. וואַרצלען בויערן זיך שפּיזיק אין דער שטיינעדיקער באַרג־ערד, צווייגן שפּילן זיך מיט ווינטן, קרוין צערייסט דעם ווייסן וואַלקן, און פון ווייטן יונגע פּאַלמען, שלאַנקע טעכטער פון דער מדבר ציען זיך מיט ברייטע בלעטער ווי מיט אויסגעשטרעקטע אַרעמס. אויסגעוואַקסן, אויפגעטורעמט, אויסגעצייטיקט זיך פאַר הערשאַפט און געלאַזט זיך, יונג און דורשטיק, איבער אויסגעשפּרייטע שטעגן.

און דער ערשטער פון די שטעגן איז אין מילדער נאַכט געלעגן. צויער־שימער, ליבע־שימער האָט פון נאַכט אַרויס געבלינדלט און אַרום פון זאנפּטן טונקל האָבן מיר דעם גאַנג פּאַרשווינדלט אויגן — רופּנדיקע פּלעמלעך, אַרעמס — פּאַלטערדיקע העלקייט, און געלאַזט האָבן איך זיך פּאַנגען פון דעם שימער און געפּלאַטער, בין געפּאַלן, אויפגעשטאַנען, און אליין אין נאַכט א פּאַקל פּלאַטערלעך צו זיך גערופן און געברענט מיט זיי צוואַמען.

און דער צווייטער פון די שטעגן איז אין העלן טאַג געלעגן. ס'האַבן פעלדער אין די טאַלן זיך ווי ימען גאַלד געכוואַליעט, בערג מיט קעפּ פון וועלדער־קרוין האָבן זיך צו הויך געריסן, ס'האַט אַ טייכל, דימענט־שטראַליק, זיך צום ים ערגעץ געצויגן, און געוועלבל פון בלאַען הימל האָט די וועלט אַרומגענומען. האָבן איך אַ באַפעל באַפוילן, זיינען דינער אַנגעלאַפּן, האָבן זיי פון בערג די פעלזן אויסגעריסן און צעפּערטלט, האָבן זיי די שטאַרקסטע ביימער אויסגעריסן פון די וועלדער, און אַ פּאַלאַץ, גאַלד געפּלאַסטערט, אויסגעטורעמט פּאַרן קיניג, האָבן איך קוואַלן אויסגעגראָבן, האָבן איך וואַסערן געזאַמלט, האָבן איך איינגעפּלאַנצט זיך גערטנער — פּרוכט און בלום און בשמים־ריחות, האָבן איך איינגעקויפט זיך שקלאַפּן, דינסטן, הויז־לייט אַנגעזאַמלט, פּערד ווי מדברדיקע ווינטן, רייטוועגן ווי גרינגע פּייגל — נאָר אַליץ ברייטער, העלער, פּרייער האָבן טאַל און פעלד געשפּרייט זיך, נאָר אַליץ בלאַען האָט דער הימל זיך געוועלבלט אין זון צעגליטער, נאָר אַליץ פּלאַמיקער דאָס גינגאַלד פון די אַוונטיקע וואַלקנס און אומצייליקער די שטערן אין די נעכט איבער מיין פּאַלאַץ.

און דער דריטער פון די שטעגן איז דורך דאַרף און שטאַט געלעגן. אונטער רויטער זיידענער חופּה צווישן בלאַנקע זילבערשטאַנגען

האָב איך זיך געוויגט אויף אַקסל — לעבעדיקן שוואַרצן מירמל —
 און אַרום האָט אַ געווימל מיט געבעט די הענט געהייבן:
 — זון פון דוד, לאָז דיין קול אונדז אויפן פּאָטערס האַרפע הערן!
 האָבן סטרונעס אויפגעציטערט אונטער זינגענדיקע פינגער,
 האָט דער מילדער קלוגער קיניג איבער קעפּ זיין קול דערהויבן
 און צעזונגען זיך מיט לידער: וועגן רויון אין די טאַלן,
 וועגן יונגע פּאָסטעך־טעכטער צו די פעלד־בלימעך געגליכן,
 וועגן זומער־נעכט פון ליבע אין די טוי־באַהויכטע גערטנער —
 און מיט יובל און מיט ליבשאַפט האָבן שטימען מיטגעזונגען
 און מיט יובל און מיט ליבשאַפט נאַכבאַגלייט דעם קיניגס חופּה.

און דער פּערטער פון די שטעגן איז דורך אַקערפעלד געלעגן,
 דורך די געסלעך פון די שמידן, פון די וועבער און די טישלער,
 דורך די מערק פון טעפּ און קרוגן, טוך און ליינען, פּרוכט און בוימל.
 ווי די בינען אַרום בינשטאַק האָבן מענטשן זיך געשטויסן,
 יעדער מיטן טראָפּן האָניק אין זיין נעסט און צעל צו ברענגען,
 און ביי וועמען טראָט איז פלינקער, האָנט איז שטאַרקער, ציינער שאַרפּער —
 דער פאַרשטעלט דעם וועג דעם צווייטן און פאַרכאַפט, רויבט אָן, געוועלטיקט,
 און עס יאַמערן די שוואַכע, די פאַריאַגטע און באַרויבטע.
 און וואו נאָר דעם קיניגס פּורפור האָט זיך אין געפּעכט באַוויזן,
 וואו זיין אויג איז דורכגעדרונגען — איז דאָס רויב פון הענט געפאַלן,
 זיינען אומרעכטן צעלאָפּן ווי די מייז אין שוואַרצע לעכער
 און עס ציען זיך אַנטקעגן הענט מיט ברויט און הענט מיט האָניק
 און פאַרטערטע אויגן בענטשן: אייביק לעבן זאָל דער קיניג!

און דער פינפטער פון די שטעגן, און דער זיבעטער, דער צענטער —
 אַלע זיינען זיי געווען בלויז וואַסערקוואַלן, רעגנוואַלקנס
 פאַר דער דאָרשטיקער נשמה וואָס האָט מענטש און וועלט געטרונקען
 ווי אַ טרוקן פעלד דעם רעגן. און עס האָבן זיך די שטעגן
 אויסגעגאַסן און געאייניקט — אל די טיפקייטן פון הימל
 און פון גאַרער ערד די אַטעמס צו דערשפירן און דערקענען.
 ס'האָט קיין בלימל נישט צעבליט זיך אין די ווייטסטע, פּרעמדסטע לענדער,
 וואָס זיין ריח, זיס צי גיפטיק, זאָל מיך האָבן אויסגעמיטן.
 ס'האָט די ערד אַזאַ מין קלאַנג נישט וואָס האָט נישט דערגרייכט מיין אויער,
 ס'האָט נישט מענטש אַזאַ מחשבה וואָס איר זין איז מיר פאַרהוילן.
 אַלץ וואָס לעבן איז און וויל זיין האָט עס שלמהן צוגעטראָגן,
 ווי עס ברענגט זיך אַ פאַרליבטע גאַנץ און פול צו איר געליבטן.

שלמה איז דער אויסגעארטער אין צעבליטן שויס פון לעבן,
 ס'לעבן איז די טריי־געליבטע אין די שטאַרקע אַרעמס שלמהס.
 און אַמאָל אין זיסער רגע פון באַטרונקענער פאַרטרויאונג

הָאָט זי זיך אַזוי צעחלומט : — פונעם אָנהויב ערשטע דורות
הָאָב איך אונטער אַלע הימלען אומגעזוכט מיין אויסדערוויילטן.
כ'הָאָב געזוכט אים יאָרן־טויזנט צווישן העלדן און חכמים —
ווער עס הָאָט געברייט מיט גבורה הָאָט מיין שיינקייט נישט באַנומען,
ווער עס הָאָט געבלענדט מיט חכמה הָאָט מיין בענקשאַפט נישט פאַרנומען.
ביז כ'הָאָב אויף אַ גרינער פאַשע אויפגעזוכט אַ יונגן פאַסטעך
מיט אַ בויגן, פּייל און פּיפל, הָאָב איך ווילן אים געגעבן
זינגער, הָאָר און קיניג ווערן, און ער הָאָט אין גרויסער ליבשאַפט
אַ געליבטן מיר געבאַרן. שייך און גרויס איז מיין געליבטער —
וועט ער זיין מיין שטאַלצער קיניג, איבער דורות איין און איינציק,
און אויב מענטשן זיינען זאַנגען אויף די ברייטע פעלדער מיינע —
איז מיין הָאָר אַ בויס אַ שטאַלצער איבער זאַנגען אַ צעצווייגטער,
און אויב מענטשן זיינען בייער אין די אַלטע וועלדער מיינע —
איז מיין הָאָר אַ באַרג אַ הויכער מיט אַ שנייען־קרוין אין הימל.
שלמה איז דער אויסגעגאַרטער אין צעבליטן שויס פון לעבן.

שלמה איז אַ באַרג אַ הויכער מיט אַ ווייסער קרוין אין הימל.
ס'איז געווען אַ לינדער אָונט. איידער נאַכט איז צוגעפאַלן
הָאָב איך ביי אַ גאַרטן־וואַסער נאַכגעפאַלגט דעם לעצטן פּורפור
פון אַ טאָג וואָס גייט צום חושך. הינטער מיר הָאָט נאַכט איר קומען
אַנגעזאָגט מיט קילן ווינטל. כ'הָאָב דעם ציטער פון די בייער,
קעפּ אַרונטער און צעמורמלט, נאַכגעקוקט אין וואַסער־שפיגל,
כ'הָאָב מיין קאַפּ דערוען אין שפיגל — עפעס הָאָט זיך דורכגעטראָגן
מיט אַ רינצלידיקער כוואַליע איבער מיינע הָאָר אין וואַסער,
כ'הָאָב די פינגער איינגעגראָבן — צווישן פינגער הָאָבן פעדעם,
ווייסע פעדעם זיך געקרייזלט. נאַכט איז צוגעפאַלן, קילער
הָאָבן ווינטן זיך גערוגזט, און איך הָאָב דערהערט פון ווייטן —
עמעץ גייט צו מיר. אַלץ נעענטער רוקן זיך די טריט — די שווערע,
שלעפעדיקע טריט פון פּיס וואָס קענען קוים אליין זיך טראָגן,
און איך הָאָב דערוען אים — שלמהן . . . ווי אַ בויגן אַ צעקרימטער
הָאָט ער ציטערידיק געטרייסלט מיט דער ווייסער באַרד און לאַקן
און באַפלייצט מיך מיטן גליווער פון די אויסגעשטאַרצטע אויגן :
— וואו איז דיין געליבטע, קיניג ? וואו זיינען די פּפור־צעלטן
מיט די רויטע רויזן־בעטן ? ווער הָאָט אויסגעברענט דיין לעכצן
און דיין הונגער אויפגעגעסן ? אַפּגעזאָגט און נישט געוואָרן.
פון די בלעטער הָאָבן ווינטן נאַכטיקע דאָס לייב געגליווערט.

אין דער נאַכט הָאָב איך גערופן גאָט פון מיינע פאַטערס ווידער :
— קום, אַנטפלעק זיך, קום באַלער מיך ווי אין יענער נאַכט ווען ס'הָאָט זיך
פאַלק פון גאַרן לאַנד געזאַמלט דיך מיט יובל צו באַגריסן

אין דיין וואוינונג אויף מוריה! קום, באַלער מיך ווי דעם גליווער
אין אַ לויב דיר צו צעשמעלצן, אין געזאַנג פאַר מיר און דורות . . .
כ'האַב גערופן און געבעטן. ס'איז קיין ענטפער נישט געקומען.
נאָר דער ציטערדיקער אַלטער איז געשטאַנען ביים געלעגער
און געליווערט מיט די אויגן: — מענטש פאַרנאַרטער! ס'איז שוין צייט דיר
נישט ביים גאַט פון דינע אבות — גאַט פון שאַפן און פון לעבן,
גאַט פון חסד און נקמה, גאַט פון שטראַף און פון פאַרגעבונג —
נישט ביי אים מער לערנען וויסן. ניין, אַן אַנדערער דערוואַרט דיר:
גאַט פון נישט, פון אייביק גאַרנישט, שטומער גאַט פון טויטן שווייגן,
אייביק־זעלביקער אין גאַרנישט — ער וועט דיר דערקענען גענוג לערנען.
אַפגעזאַגט און אויסגערונען ווי פאַרנאַכט ביים קילן וואַסער.
טעג האָבן געגרינט מיט לעבן, נעכט געבליט מיט נייער ליבשאַפט,
אַלע קיניגלעכע שטעגן האָבן זיך געשפּרייט ווי פריער
צווישן אַלץ וואַס לעבט און רייסט זיך ביסנס גרעסערע צו שלינגען,
נאָר דאָס אויג באַהויכט מיט וויסן האָט אַן אַנדער וועלט באַנומען.

וועלט פון גאַנג צו נישט און חושך, וועלט פון אויפלייז און נישט ווערן.
פליג און עלפאַנט, גראַז און צעדער, קליינער שרץ אין די זומפן
און לויטן אין די ימען, האָר און דינער, קנעכט און הערשער —
איבער אַלע, אַלע, אַלע הויערט אויג פון גאַט פון גאַרנישט:
ס'איז איין סוף און ציל פאַר אַלע אין זיין אייביקייט פון גאַרנישט.
און דער וועג פון גראַז און צעדער איז אויך וועג פון פאַלק און פעלקער:
שבטים נישטיקע, פאַריאַגטע אין די העקן פון מדבריות,
פעלקער מעכטיקע, צעשפּרייטע, מיט חיילות אומגעציילטע.
און דער וועג פון פאַלק און פעלקער איז אויך וועג פון גאַט און געטער:
געטער אַרעמע, באַזעצטע אין די שאַטנס פון די ביימער,
געטער מעכטיקע אין טעמפלען מיט אַ וואַך פון טויזנט פריסטער —
איבער אַלע הויערט פראַסטיק אויג פון גרויסן גאַט פון גאַרנישט
און ווי שטויב וועלן זיי פאַלן ווען זיין אַטעם וועט זיי גרייכן.

הונדערט פופציק טויזנט שקלאַפּן -- זיבן שווייס־געווייקטע יאָרן
האַבן זיי אין שטיין פאַרמויערט אויפן גרינעם באַרג מוריה.
באַקסנביימער, איילבירטביימער, פון לבנון טענענביימער
זיינען צו דער ערד געפאַלן און געשפאַלטן און געשניטן
און געשניצט, געפּיילט געוואָרן. ווייסע שטיינער, האַרטע זקנים,
וואַס דער אָנהייב פון די צייטן איז אויף זייער לייב פאַרשריבן,
זיינען אויסגעפליקט געוואָרן. רייפע תבואה פון די פעלדער,
פולע פרוכטן פון די גערטנער האָבן זיך אין גאַלד פאַרשמאַלצן,
וואַנט און באלקן צו באַדעקן פון גאַטס וואוינונג אויף מוריה.
ס'האַט קיין אייזן נישט געקלונגען, נישט קיין האַמער, נישט קיין בויער --

פונעם לאַנד פון אלע שבטים צו באַזעצן גאָט פון אַבות
און מיט גאָלד פון פעלד און גאָרטן זיי באַדעקט און אויסגעפלאַסטערט.
כרובים גאָלדענע, צעשיינטע, האָבן אויסגעשפרייט די פליגל,
און צום וואָרט פון קיניג זיינען מחנות שטראַמענדיק געפלאַסן
שטיל און פאַרכטיק, שטיל און הייליק האָט מען שטיין און האַלץ געפלאַכטן
אין זיין וואוינונג אויף מוריה. צוויי מאָל זיבן טעג צעפלאַמטע
האָט דאָס פריידיק פאַלק געפייערט. צוויי־און־צוואַנציק טויזנט רינדער,
הונדערט צוואַנציק טויזנט שעפּסן אויף מזבחות אויסגעשאַכטן.
קנוילן־קנוילן, וואַלקנס־וואַלקנס האָט זיך פלאַם און רויך געוויקלט,
ס'האָבן נאָזלעכער געציטערט: לאַגלען וויין פון טויזנט קעלטערס
ברענגט אַהער דעם דורשט צו שטילן, דורשט פון פאַלק וואָס איז פאַרשיכורט
מיטן גאָט פון זיינע אַבות אין זיין וואוינונג אויף מוריה . . .
און אַמאָל נאָך צייט און דורות וועט אַ שטורמיק הייל קומען
ווי אַ היישעריק מיט פייער. קנוילן־קנוילן, וואַלקנס־וואַלקנס
וועט זיך פלאַם און רויך צעוויקלען, ס'וועט זיך האַלץ מיט פלאַמען קושן,
און די פליגלדיקע כרובים — שוואַרצע טויטע שטיקער שמעלצגאָלד —
וועלן אין די הענט פון גאָלדשמיד ווערן הערנער אויף מזבחות
פון אַן אַנדער גאָט און טעמפל אויף אַן אַנדער באַרג אַ גרינעם.
ביז אויך אויפן גאָט, דעם זיגער, וועט אַן אַנדער זיגער קומען
און צעשמעטערן זיין גדולה און צעשטויבן זיין נצחון.
איז צו וואָס געווען דאָס בויען און די הייליקט און יום־טוב,
און צו וואָס די מאַכט פון פעלזן און דער האַפּט פון גאָלד געשמעלצטן
אַז וואָס גרעסער ס'איז די גדולה, בלוטיקער דערנאָך דער ווייטיק,
און וואָס מעכטיקער דער בנין, גרעסער איז דערנאָך די חורבה ?

ערגעץ איבער שטערן־רוימען שפרייט זיך אויס אַן אַנדער הערשאַפט —
וועלט פון אייביקייט וואו קיינמאָל ווערט קיין אַטעם נישט פאַרלאָרן,
ווייל עס אַטעמט דאָרטן גאַרנישט. נישט געגלוסט און נישט באַפרידיקט,
נישט געליבט און נישט געבוירן, נישט געזיט און נישט געפיטערט,
נישט געבויט און נישט געטרוערט, נישט געווען און נישט פאַרגאַנגען —
ווייל ס'איז אַלץ דאָרט נישט און גאַרנישט אין דער אייביקייט פון גאַרנישט.
דאָרט אין יענעם הילן מדבר לעבן אומגעצייילטע וועלטן
וואָס די זון מיט אירע שטראַלן וועט זיי קיין מאָל נישט דערגרייכן.
דאָרטן שטומען יענע פעלדער וואָס קיין אַקער וועט נישט רירן,
יענע וועלדער וועמענס וואַרצלען וועלן פון דער ערד נישט אויפגיין,
דאָרטן לעבן יענע דורות וואָס קיין לייב וועט נישט געבאָרן,
יענע געטער וואָס קיין תפילה וועט זיין קיינמאָל נישט באַלעבן,
און עס הערשט איבער זיי אלע איין אַלמעכטיקער באַפעלער
אייביק איבער אַלע אייביקייטן — טויט, דער גאָט פון אלע געטער.

יא, איך זע אַ פעלד אַ וויסטן — וויסער שניי דאָרט ליגט פאַרגליווערט,
אַן אַ שיין די טויטע וויסקייט ווערט פון זיך אליין פאַרשלונגען,

און איז מיט פון טויטן מדבר שטייט אַ וויסער בית-המקדש.
 ווענט — פאַרשטיינערט-וויסער נעפל — הויבן זיך פון טויטער וויסקייט.
 אין אַ גליווערדיקער תיבה הויערט אַ געדיכטע שוואַרצקייט,
 און צוויי חושכדיקע פליגל שפרייטן זיך איבער דער תיבה,
 איבער ערד און איבער הימלען, איבער שטערן און מזלות,
 און עס הענגט אונטער די פליגל אַ פאַרגליווערטער און טויטער
 קול פון אַלע אייביקייטן: — איך בין טויט, דער האַר פון אייביק!
 ס'דאַרף דער טויט נישט קיין כהנים, נישט קיין דינער און מזבחות —
 ערד אליין איז דער מזבח, און זי ברענגט אירע קרבנות
 יעדע רגע, יעדן אַטעם, און נאָר איינער איז דער כהן
 וואָס באַדינט דעם בית המקדש, רויכערט קטורת, ברענגט קרבנות —
 גאָט פון לעבן און פון שאַפן — ער איז כהן און באַדינער
 ביי דעם מעכטיקערן הערשער, ביי דעם גאָט פון טויט און גאַרנישט.

גאָט פון גאַרנישט, גאָט פון אייביק! זי איז דייע, מיין נשמה.
 שלמה דאַרף נישט קיין שליח אַפצוטראַגן זיין נשמה
 אויפן אייביקן מזבח — ער אליין טראַגט זי אַנטקעגן
 דיר, אַ גאָט פון אַלע געטער — נעם זי צו און מאַך זי אייביק
 אין דעם איינציק-וואָרן אייביק, אין דער אייביקייט פון גאַרנישט.

העלקייט ברעכט זיך דורך אין היכל, העלער ווערן ווענט און זיילן
 און אַ מאַטער שיינ צעשפילט זיך איבער לייב און אַדלער-פליגל.
 מיטן קאָפּ אַראַפגעזונגען זיצט אין טראַן דער טויטער קיניג.

1909.

ע ל ט ע ר

1.

אויף דייע שמאַלע אַקסל
 געפאַלן איז די משא פון מיין עלטער —
 אַ שווערער זאַק פון נישט דערוועבטן ווילן —
 און ס'האַט דעם קאַרק דיר איינגעבויגן.

עס האָט אַ גליווערדיקע אַלטע קלוגשאַפט
 זיך איינגעגעסן אין דער יונגער פרייד,
 און קוקט מיט ביטערניש אַרויס
 פון דייע קלאַרע אויגן.

ס'האַט אויף דיין פנים אַנגעהויכט אַ גראַקייט,
 ווי קילע ווינטן הויכן אַן

א געלקייט אויף די גרינע בלעטער, —
און ס'איז די פארב פון אים אנטרונען.

און כאטש איך זע די צייכנס פון פארוויסטונג,
וואס איך האב מיט מיין הארבסטיקייט געבראכט,
דאך גיי איך אלץ נאך דיר,
צו טרינקען פון דיין יוגנט
און ביזן סוף צעשטערן דאס,
וואס איז נאך נישט אינגאנצן חרוב.

2.

די פיינטשאפט, וואס דו האסט מיך פיינט,
זי איז נישט דיינע בלוז —
און אייביק וועט עס זיין אזוי.

עס איז די שנאה פון דער יונגער וועלט
צום אלטן מאן,
וואס לאזט זיך נישט פארשטויסן,
נאר ווארפט זיך אומרואיך
און איז אויף אלע וועגן פול.

וואס קאנען מיר דען טאן,
ווען אונדזער שווערע עלטער
ווייל אלץ נאך נישט אין קבר גיין
און ראנגלט זיך מיט דער אומענדלעכקייט!
און אייביק וועט די שנאה זיין
צום לעבעדיקן אלטן,
וואס טראגט ארום דעם שווערן שאטן
פון זיינע אייגענע און פון דער וועלטס חטאים
און מאכט דעם היינט זיי טונקל
מיט דער געדעכניש פון נעכטן און פון מארגן.

3.

ביסט נישט די ערשטע, א צעבראכענע פון עלטער,
וועסט נישט די לעצטע זיין,
און אויב עס ברענט אין דיר א שנאה —
ביסטו אויך נישט די איינציקע.

דארט ערגעץ שטייגן פייערדיקע צונגען
פון כמארעס רויך,

אין פלאמען סמאליעט זיך דאָס לייב
פון מתים צעקאַליעטשעטע,
און ס'רעווען, כאַרכלענדיק פון שרעק,
די לעבעדיקע נאָך, וואָס וואַרפן זיך ווי מייז
אין ברענעדיקן פאַנגער-שטייג.

דאָס ברענט אַזוי און שרייט
די קלוגע עלטער, אַ געפאַנגענע אין פייער
פון האָס און אָפּצאַל פון דער יונגער וועלט,
וואָס איז, ווי דו, פון איר פאַרקריפלט.

ווילסט אפשר צושטיין צו דער היסער יוגנט,
וואָס פלאַקערט דיין נקמה אויס?
גי דאָרט, וואו ס'ברענט דיין טאַטנס הויז,
און וואַרף אין פייער נאָך אַ שייטל אונטער,
און ווען עס ליגט נאָך עמעצער און זשיפעט
אין זיינע רויטע וואונדן אָן אַ זייט —
דו שטופ אים מיטן פוס אַריין אין פייער
און זאָל זיין לעצטער אַטעם מיטן רויך פאַרגיין.

דאָס ברענט דאָך יענע עלטער,
וואָס האָט זיך אין דיין האַרצן איינגעגעסן.

4.

דו האָסט די שולד געוואַרפן מיר אין פנים:
ווען כ'האָב געזוכט דיין ליבשאַפט,
האָב איך געקושט אַ צווייטע
און צו אַ דריטער זיך געצויגן.

און ערגעץ האָט מען ווידער מיך באַשולדיקט,
אַז כ'קען קיין פאַטערלאַנד נישט ליבן,
און וואו איך בין, דאָרט בענק איך ערגעץ ווייטער,
ווי ס'בענקט אַ נישט געטרייער מאַן
פון ווייבס געלעגער צו נאָך נישט-דערגרייכטע אַרעמס.

וואָס איז אַ פרוי,
וואָס איז אַ פאַטערלאַנד פאַר יענעם מאַן,
וואָס טראַגט די לאַסט פון אַלטער קלוגשאַפט?
אַ וויילע אַפרו אויף אַ ווייכן באַדן,
וואָס זאָל די זוּימען אויפנעמען

און אויסטראָגן זיין דראַנג :
 די פרוי — דאָס בלוט,
 דאָס פאטערלאַנד — דעם פייער פון דעם אַלטן אמת,
 וואָס וועט זיך אַנצײנדן אַמאָל.

און מעג די יונגע וועלט זיך לאָזן שעכטן
 אויס ליבשאַפט פאַר דער פרוי,
 וואָס רופט זיך — פאַטערלאַנד,
 און פאַר דעם זיסן פאַטערלאַנד מיט קלאַרע אויגן,
 וואָס רופט זיך — פרוי, —
 מיר זיינען צופיל אַלט,
 אַז מיר זאָלן פון פרייען ווילן
 אַוועקגעבן דאָס אייביקע, דאָס נישט באַזיגטע לעבן,
 פאַר דאָס, וואָס איז אַ פרוי,
 זאָל זיין איר נאָמען ווי עס איז.

5

נאָך אַלעמען — ביסטו דאָך אויך געבוירן
 מיט שווערע פאַלדן אין דער קינדערשער נשמה
 און מיט אַ מאַרד, צעגראָבן ביזן גרונט
 פון קלוגשאַפט טויזנטיעריקער.

האַט דיך די יונגשאַפט פון דער וועלט פאַרשווינדלט.
 און האָסט געמיינט
 מיט קינדער־שפּיל צו אויסגלעטן די פאַלדן
 און אין דעם לייכטזיין איינוועבן די חכמה.
 ביז איך האָב דיר די שפּיל צעשטערט
 און אומגעקערט אַהיין, וואו דו געהערסט.

צו וואָס די שפּיל ? מען קען זיך נישט גענאָרן.
 און ווילסטו גיין מיט גלייכע וועגן,
 ווי ס'גייט די וועלט אין יוגנט —
 נעם אויף דיין עלטער, ווי אַ טייערע מתנה,
 און טראָג זי פאַר דער וועלט אַזוי,
 ווי ס'טראָגט זיין קרוין אַ קיניג,
 ווי ס'טראָגט אַ הייליקער די ליידין,
 ווי אַ געזאַלבער טראָגט דעם צייכן פון זיין זאַלבונג.

ר ח ב

1.

— דיין לייב איז צייטיק, טאָכטער,
דיין לייב איז גאלדיק, טאָכטער,
נאָר ווי ביים פיצל קינד אין וויג
די אויגן קוקן אומשולדיק,
און נישט קיין פונק פון רייץ אין זיי,
קיין שאַטן איבער זיי.
— איך ווייס נישט, מאַמע, דערפון.

— מיט ציטערדיקע נאָזלעכער
די יונגען ציען זיך אָהער.
די יונגען זיינען הויך און שטייף,
און דיינע יונגע היפטן רייף.
צי גייט נישט אויף אַנטקעגן זיי
דיין ברוסט אין לוסט צו זיי ?
— איך ווייס נישט, מאַמע, דערפון.

— שדכנים שיקט דער אַלטער גביר
און ער וואַלט טויזנט רענדלאך גאלד
מיר אָנגעציילט פאַר דיר
ווען דו וואַלסט נאָר געוואַלט.
— כ'וועל טאָן ווי דו וואַלסט געטאָן.

— דיין בעט וועט זיין פון פוך און זייד,
דיין קלייד פון גאָלד געשפינט.
און ווי מען טוט מיט אַלטע לייט
ווייסטו אַליין, מיין קינד.
— כ'וועל טאָן ווי דו וואַלסט געטאָן.

2.

א, מאַמע פון מדבר-ברעגן!
נישט אין דער חופהדיקער נאָכט
האַט זי פאַרשעמט געגרייט איר טראַכט
צום זוּימען פאַר איר קינד,
נאָר ס'האַט פון מדבר דער סאַמום
אין העלן טאָג, פאַר וויסער זון
פאַרפלאַנצט אין איר דאָס קינד.

אין העלן טאג פארפלאנצטע קינדער
ווערן געבארן מיט אויגן בלינדע.
מיר איז געבארן בלינד דער שויס,
דאס אויג, וואס קוקט געהיים ארויס,
מיט קינד און דורות ווייטע
צו וועלט און אייביקייטן.

א בויס אן צווייג, א הוילער שטאם,
ארויסגעשפראצט פון מדבר-זאמד,
און הייסער מדבר-הימל גליט
דעם זוימענהוילן צוויט.
א, מאמע פון מדבר-ברעגן!
אין מדבר-טאג און מדבר-נאכט
וועט בלייבן וויסט דער בלינדער טראכט,
און זינקענדיק אין טויזנט זינד,
וועט אויג צו וועלט אלץ קוקן בלינד
און נישט דערקענען וואס איז זינד —
א, מאמע פון אלע וועגן!

3.

פעלד, שוועסטער-פעלד!
וואס וואלסטו טאן, ווען מיטאג-זון
זאל אויסברענען פון בויד ביי דיר
די לעכצנדיקע מוטער,
און אלץ, וואס גרינט און בליט אויף דיר
זאל זיך אין אש צעשיטן?
וואלסטו מיט גאלד פון געלבן זאמד
א מדבר-אינדזל אויפגעגליט
אין ים פון פרוכטבארקייט,
ווי איך אויף דיר האב אויפגעגליט
א מדבר-אינדזל אין דער מיט
פון ים פון מוטערשאפט.
פעלד, שוועסטער-פעלד!

פון אלע זייטן שווארצערד גרינט
מיט גראז און זאנג און בויס.
פון אלע זייטן טראגט דער ווינט
צו דיר דעם שטויב פון בלינדן זויס
אין טויב און שטום באגערן
פון שטויב א לייב צו ווערן.

און דו אין גאלדיק-וויסטן זאמד
 שלינגסט אלע זוימען איין,
 שלינגסט איין, זאפסט איין
 און ס'בלייבט אלץ ריין
 דאס וויסטע גאלד פון זאמד —
 א הייסער מדבר-אינדזל
 אין ים פון מוטערשאפט.

אין הייסע געכט הויכט אויס די ערד
 איר לעכצעניש און טראגעניש
 אין קלעפיק-דעמפן טוי.
 מיט בלייכע שאַטנס אויסגעמישט
 פון אלע זייטן קריכנדיק
 צוקנוילט זיך עס אויף דיר.
 און דו ליגסט העל און קיל אזוי
 מיט גאלד אין טונקל פינקלדיק,
 און ס'שלאַגט דיין גאלדן לייב צוריק
 די פרעמדע אַטעם-קנוילן —
 א קילער מדבר-אינדזל
 אין נאכט פון טוי פאַרהוילן,
 ווי איך אין הייסער נאכט אזוי
 א קילער מדבר-אינדזל
 אין ים פון מוטערשאפט.
 א, פעלד, שוועסטער-פעלד!

4

ווי ביי א טויט-פאַרשכורטן דער רויטער וויין
 פון באַרד און אַנטאָן רינט
 און קאָפעט פון די אויסגעווייקטע פינגער
 און טריפט פון רויטע אויגן, —
 אזוי פון זקן פליסט דער צער
 און רינט אַריבער באַרד און קליידער,
 און זיינע שטראַמען וואַשן, וואַשן
 דעם דיל אונטער די טריט.

איך וואַש די טריט מיינע, די גאַלדענע,
 אין רויטן וויין פון אַלטן צער,
 און הויב דעם ווייסן זייד פון קלייד,
 איך זאַל נישט איינצען די זוימען זיינע —

אין גאלדענער און ליכטיקער
 אַריבער רויטע שטראַמען שיינען
 די קנעכלעך פון די פיס.

און אפשר זאל איך גאַר פון זיך אַראָפּוואַרפן
 דאָס זיידן קלייד
 און שטיין פאַר דיר אַ גאלדענע אַזאַ?
 און אַז דו וועסט אַ טויט־פאַרשיכורטער
 זיך אויסגליטשן און אומפאַלן,
 וועל איך מיט דיר צוזאַמען פאַלן
 און קאַטשען זיך מיט דיר אין רויטן צער,
 ביז דו וועסט, אַ פאַרכלינעטער אין אים,
 דעם לעצטן אַטעם איינוואַרגן,
 און איך, אַן אויסגעבאַדענע אין צער פון מאַן,
 פון אייביק־לעכצנדיקן, אייביק־דורשטיקן
 און אייביק אומבאַהאַלפענעם,
 וועל צו דער וועלט אַרויס
 אין רויטן אויסגעטונקט, און זאַגן:
 — איך בין רחב!

5

ווי אַלט איז רחב?
 דער שטערן אירער — זיבן יאָר,
 די היפטן — דריי מאָל זיבן.
 דער שמייכל בלייב ווי זיבעציק
 און פון די אויגן ציט די ווייט
 פון טויזנטער מאָל זיבן —
 ווי אַלט איז רחב?

פון וואַנען קומט זי, רחב?
 די האַר אירע — פון מדבר־זון,
 די הויט — פון קאַלטע פלאַכן.
 אויף אַלע שפראַכן אירע רייד,
 און אין איר קלייד די שפורן
 פון וואו אַ לאַנד און ווען אַ דור.
 פון וואַנען קומט זי, רחב?

.6

דורות גייען
 וועגן גייען,
 טרעפן זיך ביידע

אין מיטן פון וועלט.
און אויפן קרייצוועג
פון דורות און וועגן
שטייט ווי אַ קרעטשמע
רחבס געצעלט.

רחבס געצעלט — אַ הויל געלעגער.
איבערן הוילן געלעגער
אָנגעצונדן אַ קנויטל.
ציען צו רחב געצעלט
שטעגן פון גאַר דער וועלט;
שטעגן פון מזרח,
שטעגן פון מערב,
שטעגן פון צפון,
שטעגן פון דרום,
ווערט איבער שטעגן אין נאַכט
צו רחבס געלעגער געבראַכט;
פלאַם פון רויטע זונען,
גליווער פון גרינע לבנות,
בלינדער גאַרן
צו פרעמדע זשארן
גייט איבער נאַכטיקע שטעגן
צו רחבס הוילן געלעגער.

זיצט זי אין מיטן פון צייטן,
און דורות קומען און בייטן
די שפייז פאַרן פלאַם פון קנויטל;
אזיל פאַרן קנויטל,
וואַקס פאַרן קנויטל,
נאַפט פאַרן קנויטל,
פונק פאַרן קנויטל —
פאַר יעדן דור אַ קנויטל
צו ברענען אין שייך אין רויטן
דאָס מיסט פון וועלן,
דעם שימל פון עלנט,
דעם אַפפאַל פון בעטן
און שוים פון זעטן
אויף רחבס הוילן געלעגער
אין מיטן געפּלעכט פון וועגן.

דורות גייען,
וועגן גייען,
טרעפן זיך ביידע
אין מיטן פון וועלט.
און אויפן קרייצוועג
פון דורות און וועגן
שטייט ווי אַ קרעטשמע
רחבס געצעלט.

.7

ווער קען די שרעק דערציילן פון דעם בלייכן חתן,
וואָס שיינט זיך מיט דער כלה ביי איר מאַמעס טיר,
און טראַגט די פיס, מיט הייסן קופער אַנגעגאַסן,
אַהין, וואו עס וועט פלאַצן דער געשוויר
פון יונגן בלוט, איבערגעזאָטענעם
ביי גרענעצן נאָך נישט באַטראַטענע ?

ווער קען די שרעק דערציילן פון דעם בלייכן פאַטער,
וואָס גנבעט זיך באַנאַכט פון פרומען ווייב,
און לאָזט זיך אין דער פינצטער אויסברענען דעם בלאַטער
פון גלוסטן שענדלעכע, וואָס טרייבן
דאָס כשרע געלעגער צו באַשיצן
פון זייערע פאַרציקערישע בליצן ?

ווער קען דעם אַלטן בחורס גיריקייט און ציטערן
ווי ביי אַ הונט איבער אַן אַפגעפליקטן ביין ?
ווער קען פון גראַע לייט די פויסטן שיטערע
און פינגער טרוקענע אין בעטלערשן געוויין ?
ווער קען דעם האַניק פון די בייסיק-ביטערע
געזיפטע רייד פון קאַליקעס מיט וואַלפן-ציין ?
ווער קען פון אַלע עלנדע דאָס פיבערדיקע צאַפּלען,
וואָס טוקט זיך אינעם גליען פון דער הויט,
ווי ס'טוקט זיך אין די גוססע שוואַרצאַפּלען
דער לעצטער ווילן אין געפאַנג פון טויט ?

זיי אַלעמען קען רחב. און פון יינגלס פלאַטער
ביז צו דעם זקנס פּוּיזען ביי די פיס פון טויט,
פון אַרעמס אויסגעזויבערטע אין וואוילטאַג זאַטן
ביז אַרעמס איינגעדאַרט אין בעטלערישן קויט —
ביי אַלעמען האָט רחב אַפּגעשוימט די שוימען
פון הייוון טייוולשן, וואָס אין די בלוטן יערט.

און ווי דער מדבר-זאָמד פאַרצערט די זוימען,
האַט זי, אַליין אַ וויסטער מדבר, זיי פאַרצערט,
און פון איר טיר געשלייכט האָבן זיך שטומע רוקנס
ווי שטיינער מדברדיקע, האַרט און טרוקן.

.8

אַמאָל איז עס געווען אַן אַכצניערדיקער
און צאַרטער יינגל, וואָס האָט אין די ליפן רחבס
דערפילט דעם אומבאַגריפענעם און ווייטן ים
פון צערטלעכקייט, וואָס דאַרף זיך עפענען פאַר אים,
און האָט געבעטן:
— לאָז בלייבן דאָ מיט דיר.

אַמאָל איז עס געווען אַ מיטליעריקער
און אויסגעמאַטערטער פון זאַטקייט,
וואָס האָט מיט רחבן דערשפירט דעם אומקער
פון הונגעריקער יוגנט,
און ער האָט זיך געבעטן:
— לאָז אויסבויען אַ שלאָס פאַר דיר.

אַמאָל איז עס געווען אַ וואַנדערער,
וואָס האָט אין רחבס אויגן
דערזען די גאַרע וועלט, אַן איינגעזאַמלטע
אַרום דער שוואַרצער זון פון איר שוואַרצאַפל,
און ער האָט זיך געבעטן:
— לאָז האָבן דאָ אַ היים מיט דיר.

און אַלטע לייט זיינען געווען,
פאַרטרויערטע אין חכמה און געלייטערטע אין לייד,
וואָס זיינען גרייט געווען
די לאַסט פון אַלע זינד פון רחבן
צו נעמען אויף די אַלטע אַקסל,
אַבי זי זאָל די גאַרע לאַסט אירע
צו זיי, די איינציקע, נאָר שענקען.

און רחב האָט געשמייכלט: אירע זינד,
איר זין פון זיין, זיינען געלייטערט
אין זיך אליין און דאַרפן נישט קיין טרעגער.
און רחב דאַרף קיין דאָך נישט פאַר היים,
און ווער עס האָט נאָר איינמאָל
געזען דעם מאַרגן-גראָ פון איר געלעגער.

וועט נאך אמאל איר שוועל נישט אנרירן.
 ווייל ס'איז נישטאָ נאך וואָס
 צו קומען נאך אמאל צו רחבן —
 ווייל רחב איז בלויז — רחב.

.9

דער ערד.

דער שוואַרצער, בייכיקער און גוטער,
 וואָס טראָגט און קינדלט און דערנערט
 און פרעגלט זיך אין נאָמען: מוטער —
 דער זאַטער ערד
 האָב איך אַ קריג דערקעלרט
 אַזוי צו זאָגן:

פאַר דיר —

די אַנגעפוישטע קערנער,
 וואָס טראָגן אין די שייַדלעך בייכיקע
 דעם אויפגאַנג פון דיין קינדלעך.

פאַר מיר —

די נאָדלעך שטעכיקע
 פון בריענדיקע דערנער
 מיין לייב דערמיט צו שינדן.

פאַר דיר —

פון אייטערדיקע בריסטן
 דאָס ווייסע מילך אין מויל פון קינד
 און זיסער פלאַם פון זאַטן פלאַפּל.

פאַר מיר —

דאָס ווייסטע, דאָס אומזיסטע
 ציטערניש און צאַפּל
 פון נישט דערלעבטער, אויסגעוועפטער זינד.

דעם בויך צעשפרייט

אַנקעגן זון און זוימען־זיפּ
 און בלאַז אים אָן מיט טראַגעדיקער פרייד —
 דעם ליכטיקן באַפרוכפערער אַ לויב.
 און איך — מיין טראַפּן פרייד
 וועל אויסקוועטשן פון קרישלידיקע ריפּן,
 פון בלעטער טרוקענע און גראָזן־שטויב,
 און יעדער טראַפּן גאליקער
 פון גסיסה'דיקן זאַפט

וועט זיין אויף מיינע ליפן
ווי פריילינג-פלוסן הונדערט-מיליקע
אויף פעלדער פון דיין מוטערשאפט.

10.

אין רחבס געצעלט איז געקומען אמאל
לילית, דאס ווייב פון האר סמאל,
און פינקלענדיק ברייט מיט איר פינקלדיק קלייד,
גענומען ריידן אזעלכע רייד:

— וואָס טויג עס דיר, רחב, דעם קריג מיט דער ערד
איינע אליין צו פירן?
אויב פיינט האָבן דאָס, וואָס טראַגט און געבערט,
און צעשטערן די פרייד פון יצירה,
האַט סמאל דער ערשטער צעשטערט דעם גן־עדן
און זיינס איז צעשטערונג עד סוף כל הדורות.
און צו וואָס דיר האַנדלען מיט פרעמדער סחורה,
ווען קלאַר איז דער זיג פאַר דיר מיט אונדז ביידן?

האַט רחב געזאָגט: — דו טוסט זיך שאַדן!
וואו סמאל וועט האָבן אַ חשד אויף דיר,
קען ער מיר נאָך באַפעלן צו גיין פאַרפירן —
און וואָס שענער דער קרבן, אַלץ גרעסער דער חשד —
און מיר איז קיין חילוק נישט — שיינ צי מיאוס.
וועסטו דאָס בעסטע פאַרלירן אומזיסט.
דו בעסער סמאלן זאָג אזוי:
רחב איז נישט געבאָרן קיין פרוי
און איז נישט געקומען פאַרשפרייטן קיין זינד,
נאָר אויפנעמען זינד און צעשפרייטן אין ווינט.
און שטאַט צדיקים מיט זינד צו פרואוון,
וועט זי פון זינדער מאַכן בעלי־תשובה.

האַט לילית פון שמחה אויפגעשיינט:
— רחב, דו ביסט מיר אַ אמתער פריינט!
און אויב דיר דערציילן דעם אמת, בין איך עס
געקומען אָהער אין סמאלס שליחות,
און ער וועט מיר איצטער אויך נישט געטרויען,
אַז דו אליין האַסט געזאָגט אזוי.

האַט רחב געענטפערט מאַדאָם סאַמאַעל:
— מיר דאַכט, אַז דיין קלייד איז אַביסל צו שמאַל.

און צום גרויסן רובין און בריליאנטענע קנעפ
וואָלטן בעסער געפאַסט דיר די שוואַרצע צעפּ.
האַט לילית כהרף עין פאַרוואַנדלט
אין שוואַרצע צעפּ אירע גאַלדענע קרוין.
האַט דאָס קלייד ביים בוזעם צעקנעפלט לויזער —
און דערמיט האָט זיך געענדיקט דער האַנדל.

.11

רחב האָט געהאַט אַ קליינע שוועסטער,
האַבן אַלע ווייבער זי געשאַלטן.
יעדן אַוונט פלעגט זי הינטער די געצעלטן
אַפּהיטן די מענער,
און וואו נאָר איינער האָט געקלונגען מיטן טייסטער,
האַט זי אים אַוועקגעפירט.
און מאַרגן פלעגט זי קומען
זיך וואַלגערן ביי רחבן
און קלינגען מיטן גאַלד
און לאַכן מיט די ווייסע ציין: — דו ביסט אַ נאָר!
ווען איך בין אַזוי שיין ווי דו, וואָלט איך פאַרמאָגט
אַ האַלבע וועלט. און דו —
צו אַלע קאַליקעס און שלעפּער,
צו אַלע קרעציקע און מנובלים
גיסט אַפּ דיין שיינקייט . . . וועסט זען —
דו וועסט נאָך קראַנק ווערן און שטאַרבן.

נאָר רחב איז נישט קראַנק געוואָרן
און נישט געשטאַרבן.
זי פלעגט די קליינע שוועסטער איינשלעפּן,
דערנאָך זי אַפּוואַשן און אַנטרינקען,
און יענע, אַז זי האָט זיך אויסגעצירט און אַנגשמעקט,
פלעגט שטשירען מיט די ווייסע ציין
און אין דער נאַכט אַנטלויפן,
און רחב האָט איר נאַכגעטראַכט:
— קליינע לילית!

דערנאָך איז אַלט געוואָרן
די קליינע שוועסטער רחבס,
פלעגט זי זיך וואַלגערן אין ווינקל,
טאַפן זיך די איינגעדאַרטע בריסט,
הינטיש נאַכשפירן די טריט פון רחבן
און שעלטן: — אַז עס נעמט זיך קיין מגפה נישט!

מיט אלע מצורעים, שלעק און גאווערדיקע הינט
וואָלגערט זי זיך אויס —
און הוידעט זיך אויף מיידלדיקע היפטן . . .
עס וועט נאָך אויף דיר אויך קומען אַ סוף!

נאָר רחב איז נישט קראַנק געוואָרן
און נישט געשטאָרבן.
זי פלעגט די קליינע שוועסטער איינשטילן
און איינשלעפן.
און אַז די קליינע איז געשטאָרבן,
האַט זי זי איינגעוואָשן,
אָוועקגעטראָגן אויף אַ פעלד לעבן אַ פלויט
און אין דער פינצטער צוגעדעקט,
און איז אַהיים געגאַנגען וואָרטן
עס זאָל אַ נייע קליינע שוועסטער קומען.
און רחב איז נישט קראַנק געוואָרן
און נישט געשטאָרבן.

12.

איינמאָל כאַטש זיין — אַ פרוי!
זיין אַן אַרעמען פויערס פרוי,
האַבן אים קינדער,
וואָשן זיי ווינדלעך,
טראָגן אין פעלד אריין הייסע טעפּ,
בויגן דעם רוקן צו צאַרניקע קלעפּ,
טיילן די נאַכט צווישן מאַמע און ווייב:
פאַר קינדער די ברוסט, פאַרן מאַן דאָס לייב,
און שלעפן באַגינען פאַרשלאַפענע פיס
אויף ליימענע דילן און קלעפיקן מיסט —
איינמאָל כאַטש לעבן אַזוי!

איינמאָל כאַטש זיין — אַ פרוי!
בענקען אַ בענקשאַפט צו דעם, וואָס באַשלאַפט.
ליבן זיין גוטסקייט און ליבן זיין שטראַף,
שפירן פון ווייטן זיין שווערן טראַט
און גארן דאָס וואָרגן פון האַרבן אַטעם,
האַדעווען אים ברייט־בייניקע זין
און מורא האַבן פאַר זיי ווי פאַר אים,
טראָגן פאַרגראַבן שטומע חולאתן
און שטום די ליפן ביז בלוט זיך בייסן —
איינמאָל כאַטש לעבן אַזוי!

איינמאל כאטש זיין א פרוי!
 פילן די אלטע הויט ווי זי טריקנט
 פון גאליקע קללות ביים מאן אין די בליקן.
 זען אין זיין אפענעם מויל דעם הונגער
 צו יעדער פרוי, געזינטער און יינגער,
 בלייבן ליגן נישט אויפצושטיין מער
 און ברודיקער ווייזן דאס בעט אין טרערן,
 פוילן אין ווינקל און טרינקען דעם האס,
 צו דער, וואס פאלט אויפן דלות א לאסט.
 און נאכדעם פארמאכן די רויטע וויעס
 און אויף ליימענעם דיל אויסגלייכן די פיס,
 מיט יארן זאט און מיט ווייטיק זאט —
 און ווערן צעשטויבט אין אש ווי א בלאט —
 איינמאל כאטש לעבן און שטארבן אזוי!

.1928

א ין ש ע נ ק

ציט אהיים צו גיין, ר' ייד!

אין דער היים אין קיך דאס קליינע לעמפל ברענט נאך,
 און די מידע פרוי צום קישן ציט,
 נאך זי רוקט זיך ווארטנדיק צום טיר אלץ נעענטער —
 צייט אהיימצוגיין, ר' ייד!

מיידן-בראנדן טאנצן דא אין שענק
 און די שטייפע לייבער בייגן זיך ווי רייפן.
 גיי דאס ארעם קיך-לעמפל געדענק
 ווען דעם הארטן נאקן דינע הענט פארשלייפן.

דינע פינגער איינגעפלאכטן אין דער באַרד,
 אויף דער ברוסט דער האַרעדיקער ציינער ברענען,
 גוט צו וויסן, אז מען קען צו פופציק יאָר
 זיך נאך סמאליען אין אזא גיהנום!

מיידן גלוסטן צו דעם מאן, דעם גבר.
 גלאַטע צינגער זיינען פלינק אויף זיסע ליגנס,
 און אין גליען פון פאַרשיכורדיקן זשאַר
 ברענען זיי אליין ווי פייער-פליגן.

אויף דער מויד אויך ערגעץ וואו אַ חתן וואַרט.
קומט זי, לייקנט זי פאַר אים און בעט זיך.
נאָר ער ווייס, דער בחור, ווען זי האָט גענאַרט
און ער שלאָגט זי מכות־רצח.

שווער זיך אויפצוהייבן ווען די פופציק זומערס
האַבן זיך צעצונדן אונטער האַרטער הויט.
מוז מען ווי אַ סטאַדע חיות שטומע
זיי אַרויסטרייבן צום מאַרגן־רויט.

זע נאָר! גאָר אזוי? נו, שעמט זיך, פעטער!
אַזא ייד אַ גבר זאָל זיך צעכליפן ווי אַ קינד,
און פון באַרד און פנים ווי אַ כסלו־דיקער וועטער
מיט די ריטשקעלעך פון מוטנע וואַסער רינט.

וואַס־זשע? ליגן וועגן אונטער וואַסערן פאַרפלייצטע?
האַט דער זומער זיך פאַרהאַלטן הינטער באַרג?
קראַנק אַ לאַסט אַ הייב צו טאָן די פלייצע?
וועט אַ קלאַץ נישט אויפהאַלטן דער קאַרק?

נו, גענוג! זיך אַנגעשפילט און אַנגעכליפעט —
און אויב ס'וואַיען נאָך די הונגעריקע הינט,
וועלן רעדער אויף די וועגן זיך צעסקריפען,
וועט דאָס וואַיען זיך פאַרווייען מיטן ווינט.

גיט, ר' ייד! ביזו איר וועט אַנקומען צו זיך
וועט די זון שוין לויכטן איבער אייער שטיבל,
און דאָס ווייב וועט גרייטן אַנבייסן אין קיך.
הייבט אַ כאַליווע און האָט נישט קיין פאַריבל —

צייט אַהיים צו גיין, ר' ייד!

1929.

ל י י ב

פון מיר, דעם בלוט און לייביקן, האָט זיך אַ צווייטער אָפגעטיילט,
אַ ווייסער זקן, און זיך אַוועקגעשטעלט ביים זייט פון מיר,
נאָר צו מיר צוגעוואַקסן, ווי אַ קינד ביים נאָפל צו דער מוטער.
דערנאָך האָט זיך אַ דריטער אָפגעטיילט, אַ שפרודלדיקער יינגל,
און זיך אַוועקגעשטעלט אַנטקעגן זקן. נאָכדעם איז געקומען
אַ שמאַלציקער פאַרשוין מיט ליפן אויפגעוויקלטע און תאוהדיקע אויגן

און קעגן אים — אַ בלייכער פרוש מיט אַ שנירלדיקן מויל. נאָך אים — אַ רויטער קאָפּ מיט גרינע לויפנדיקע אויגלעך פון אַ רמאי, און קעגן אים, מיט שאַרפע באַקן־ביינער און מיט בליקן אייזיקע דער גולן דורכן אמת. ווידער איינער — מיט צעפירטע עלנבויגס און פויסטן אַנגעלאָדענע פון ראַנגלער און צעשטערער, און קעגן אים — אַ ווינקלדיקער, איינגעשרומפענער אין זיך דער פרידן־לעכצער. נאָך און נאָך זיינען געקומען, און אַלע אויסגעטיילט פון מיר און אַלע צו מיר צוגעוואַקסן, און איינע קעגן אַנדערע זיך אויסגעשטעלט, און איך אין מיטן.

און אַז איך האָב דערזען זיי איינס אַנטקעגן איינס, ווי מחנות צוויי אָן האָס און צאָרן, נאָר באַשטימט פון שורש זייערן, פון בלוט מיינעם, אויף בלינד זיך איינצוועסן איינס דעם אַנדערן אין גאַרגל. — און האָב דערזען דעם אַנקום פון דער בלוטיקער מלחמה מיט מיר און אַרום מיר, — און האָב פאַרויס דערשפירט די מוראדיקע פּיין פון לייב, געריטענעם אויף אַלע זייטן, האָב איך פון גרויסן פחד אויפגעשריען: — שנייד זיי אָפּ! פאַרשנייד! — און ענטפערנדיק אויף מיין שרייען האָט זיך אויסגעטיילט פון מיר דער לעצטער, דער וואָס מיטן חלף, אַקסל איבער קעפּ, און פון זיין גולמ'דיקן בליק און בלאַנק אין האַנט האָט ווי אַ בליץ די אַנדערע אַרומגעשנירעוועט, און זיך צונויפגעקלאַמערט אַרום מיר, אין הענט מיך אויפגעכאַפּט, מיט קעפּ און אַקסל צוגעדעקט, אין לעצטן פחד האָבן זיי גענומען יאָגן זיך, זיך יאָגן, טראָגן מיך מיט מיין געשריי פאַרשטיקט פון זיי, און ער אין מיטן איבער אונדז.

האַב איך געטראָגן זיך אין הענט אַ בלינדער, אַ געוואַרגענער, און נישט געזען און נישט דערקענט מער קיינעם, נאָר געוואוסט, אַז איבער אונדז אין טויט־געלויף לויפט דער וואָס מיטן חלף, און פון די אימפעטיקע טריט און וויגן מיך אַרויף־אַראָפּ, און פון די פיינען ריטמישע פון לייב, געריסן אין געלויף, האָט זיך צעוויגט מיין שרייען אין געזאַנג, אַ שריי־געזאַנג, און כ'האַב דורך יאָגעניש און וואַרגעניש און פּיין געזונגען: שנייד זיי אָפּ! פאַרשנייד! . . . און צי געווען אַזוי צי ניין, נאָר ווי מען הערט דאָס נישט געהערטע איבער טויבע ווענט און ווי מען זעט דאָס נישט געזעענע דורך וויטן פינצטערע, האָט מיר געדאַכט: אַט הער איך בלעטערדיקע וועלדער, אַט ווינטן פייפנדיק, אַט שטיינערנעם גערויש פון גאַס, און ווענט פון הייזער זע איך, ליכט און שאַטן מיניען זיך, און דורך דעם אַלעם אַ געטראָגענער נישט אויפגעהערט צו זינגען: שנייד זיי אָפּ!

ס'איז טאָג פאַרגאַנגען אויסער מיר
און פינצטער האָט זיך דורכגעשפּאַרט, און פּיינלעכער זיינען געוואָרן
די ווייטיקן פון לייב און ברענעניש פון ליפן און געשוויר פון גאַרגל
און כ'האָב שוין נישט געקענט מער שרייען. בין איך שטיל געוואָרן,
און דורכן אָפּגאַנג פון דער פּיין אין שטילקייט איז מיר אויפגעקומען,
אַז ווען ער וואָלט גענומען שניידן מיטן חלף רעכטס און לינקס,
וואָלט ער פאַרשניטן אַלעמען, חוץ זיך, און איך וואָלט בלייבן
אליין אויף זיינע הענט — בלויז ער און איך . . . בלויז ער און איך . . .
אין הייסע הענט פון מיינע טרעגער, האָב איך מיט אַמאַל דערפילט,
ווי ס'לעצטע חיות גייט מיר אויס נאָך יעדן אינציקן פון זיי:
דעם זקן און דעם יינגל, דעם בעל-תּאוּה און דעם פּרוש,
דעם רמאי און דעם אמת-גזלן, דעם צעשטערער און דעם פּרידן-זוכער . . .
אַזוי וואָלט אויך אברהם דערפילט, ווען מיטן שאַרף איבערן האַלדן
פון זון וואָלט ער דעם גלויבן פּלוצלינג אָנגעוואוירן
אין דעם, פאַר וועמען ער איז מקריב. און פון זיך אליין
האָט דאָס פאַרשמאַכטע לעכצן אָנגעהויבן שטיל אַראָפּצווינגען
פון ליפן גליאַיקע: מיר וועלן אַלע זיין צוזאַמען . . .
צוערשט נישט טרויענדיק, נאָר ווייטער גלויביקער און זיכערער
האָבן זיי די ווערטער אויפגעכאַפט, זיך איינגעשפּרייט
אין נייעם ריטם פון געזאַנג, און איבער אַלע קולות
האָט זיך מיט ברומיקער צופּרידנקייט געקאַלערט אויך דאָס קול
פון אים, וואָס מיטן חלף: אַלע וועלן זיין צוזאַמען . . .

ס'האָט אויפגעגראָט אויף טאָג, ווען מ'איז צוריקגעקומען
צום דרויסן פאַר מיין הויז, אוועקגעלייגט מיך, זיך אַרומגעזעצט
און אַלע אַרום מיר זיך שאַקלענדיק האָבן געזונגען:
מיר וועלן זיין צוזאַמען . . . אָבער איך האָב שוין געשוויגן:
געציטערט אין באַגינען-קיל, געשפּירט דאָס מאַרגן-רויט
זיך מיניען מיטן רויט פון לייב צעשמאַרצטן, און געלאָזן זיך
פאַרוויגן, איינזינגען צו רן. ביז איך האָב מיט מאַרגן-גלי
דערשפּירט אויך בליקן זייטיקע און צווישן אויגן-שפּאַרעס
דערזען: מיין ווייב און קינד און ברידער און געליבטע —
די אַלע מייניקע אין לייב דורך ווייען פון געבורט
און אַלע מייניקע דורך טיילן לייב מיט מיר —
זיי שטייען ביי דער זייט און זעען מיך מיט גאַר מיין כּנופּיה . . .
ווי רויט עס איז געווען די זון פון אונטער ערד אַרויס,
איז רויטער נאָך און גרעסער אויפגעגאַנגען איבער מיר
די שאַנד: פאַר זיך און פאַר די אויסגעטיילטע פון מיין לייב,
און פאַר די נאַענטע אויגן, און פאַר מענטש, דער בריאה מענטש,
וואָס כ'האָב זיין בלוט אַזוי אַנטבלויזט אין מאַרגן-גלי . . .

נאָר קיינער האָט זיך נישט גערירט און נישט געוואוסט פון שאַנד
וואָס טאָן מיט זיך אָדער מיט מיר.

די זון האָט זיך געהויבן.
עס האָבן זיך דערהערט פון ווייטן טריט פון דורכגייער,
און די, וואָס האָט געהאַט אַ קינד מיט מיר, האָט צווישן ציין
אַ זאָג געטאָן צו מיינע טרעגער: — טראָגט אים אָפּ אין שטוב!
זיי האָבן מיך אריינגעטראָגן, אויסגעצויגן אויפן דיל
און איינציקווייז גענומען זיך צוריק אַריינשאַרן אין מיר:
דער זקן און דער יינגל, דער בעל-תאוּוה, און דער פרוש.
דער רמאי און דער אמת-גולן, דער צעשטערער און דער פרידן-לעכצער —
און נאָך זיי אַלעמען, דער לעצטער איז אריין צוריק
אויך דער, וואָס מיטן חלף, און איך בין געבליבן ליגן
אַליין און ווידער גאַנץ און נאַקעט אויפן מיטן שטוב.

און די, וואָס האָט געהאַט אַ קינד מיט מיר, איז צוגעקומען
און צוגעדעקט מיין נאַקעטקייט און איז אַרויס פון שטוב.

1929.

אַ ב ו - ע ד י ן

אַבו־עדין איז געפאָרן צו זיין כלה
מיט פריינט און דינער — אַ לאַנגער קאַראַוואַן,
און דער וועג איז געלעגן איבער בערג און טאָלן
און פעלזיקע סטעזשקעס, די ברייט אַ שפּאַן.

זיינען זיי געקומען צו אַ באַרג אַ הויכן,
און אונטערן באַרג — אַ פינצטערע הייל.
און די הייל פלעגן אַלע דורכגייער ווייכן,
ווייל מ'האַט וויסטע שרעקן פון איר דערציילט.

איז אַבו־עדין אַראָפּ פון זיין זאַטל
און געזאָגט: ער וויל צו די שרעקן גיין.
געזאָגט — און די שוועל אַריבערגעטראָטן
און פאַרוונקען אין פינצטער אַזוי ווי אַ שטיין.

זיינען פריינט און דינער געבליבן פאַרבליפטע,
אַבער נאַכגיין אים זיך נישט דערוועגט,
און מיט תפילות און פסוקים פון הייליקע שריפטן
געזוכט צו פאַרטרייבן פון זיך די שרעק.

די זון איז שוין הינטער בערג פארשוואונדן
ווען ער איז ארויס פון דער הייל צוריק —
אין פאסן און קויט, און דאס לייב אין וואונדן,
נאָר די אויגן צעגליט אַזוי ווי פון גליק.

האַבן זיי אים דאָס לייב געאוילט מיט אוילן
און אין פרישע קליידער אָנגעקליידט,
און אַז דאָס פעטס פון לאַם האָט געזאָטן אויף קוילן,
האַט ער געעפנט דאָס מויל מיט רייד:

— איך האָב נישט געציילט די שרצים און שלאַנגען,
וואָס האָבן געריסן מיינע טריט,
ווייל אַ ליכט איז אין חושך אויפגעגאַנגען
און האָט מיר פון יעדן ווינקל געגליט.

האַט איינער געזאָגט: — ס'איז דאָ אַזאַ חיה
מיט אַן איינציקן אויג, ווי אַ ליכט אין אַ הויז,
און זי ליגט אין די נעכט אויף מענטשן פאַרטאָיען
און פאַנגט זיי און זויגט דאָס בלוט פון זיי אויס.

האַט אַבו־עדין געלאַכט: — נישט קיין חיה —
אַן אַנדער פלעמל אין פינצטער ברענט,
און ווי עס זאָל זיך אויף מיר נישט פאַרטאָיען —
עס וועט נישט אַנטרינען פון מיינע הענט.

— צו וואָס דאַרפסטו זוכן אין הייל אַ פלעמל,
וואָס האָט זיך דיר אפשר נאָר אויסגעדאַכט,
ווען אַ זון און לבנה שיינען אין הימל
און מיט ליכטיקע שטערן איז פול די נאַכט?

— איך קען שוין די זון, איך קען די לבנה,
און פון די שטערן איז מיר קלאָר דער זין.
איצט וויל איך דאָס פלעמל אין פינצטער דערקאַנען —
האַט געענטפערט אַבו־עדין.

ביינאַכט האָט די הייל גערוישט און געפינקלט
און געיאַמערט פון טיף מיט געוואַרגענעם קלאַג,
און באַגינען האָט יעדן פאַרכאַפט אין זיין ווינקל
מיט ווילדע אויגן אַנטקעגן דעם טאַג.

אַז די זון האָט די שרעקן פון נאַכט צעטריבן,
איז אַבו־עדין ווידער אַוועק אין הייל,

און מ'האָט ווידער דערנאָך זיין לייב געריבן
און די קויטיקע וואונדן מיט זאַלכן געהיילט.

און ער האָט געזאָגט : — נאָך אַ שפּאַן אינגאַנצן,
און איך וואָלט שוין געווען דערביי.
עס מעג ווי אַ שד פאַר די אויגן מיר טאַנצן,
און איך וועל עס פּאַנגען סיי ווי סיי.

נאָר צום דריטן מאַל אַז ער איז געגאַנגען,
האָט מען שעהן געוואַרט ביי דער פינצטערער טיר,
און אים קוים דערקענט ווען נאָך שעהן לאַנגע
איז ער אַרויסגעקראַכן אויף אַלע פיר.

אַז מ'האָט אים באַנעצט די פאַרשרפעטע ליפּן,
האָט ער די אויגן אויפגעמאַכט
און דורך פאַרשציימעטע ציינער געשיפעט :
— כ'האַב אַליין מיט מיין אַטעם עס אומגעבראַכט.

— אַ פּלאַם, וואָס לעבט, ווערט פון אַטעם שטאַרקער
און צעפּלאַקערט זיך העל, ווי אַ טרוקענער קיין.
אַ פּלעמל, וואָס לאַזט זיך פון אַטעם וואַרגן
איז נאָר אַ חלום, אַבו־עדיין.

איצט איז דיר דער בייזער חלום צערונגען,
און האַסט שוין דעם וויסטן אמת אַנטפּלעקט.
הייל אויס דיין לייב פון די ריסן און וואונדן
און לאַמיר זיך לאַזן ווייטער אין וועג.

אַז אַבו־עדיין האָט געקראַגן דאָס לשון,
האָט ער געזאָגט צו זיינע פריינט :
— דאָס ליכט, וואָס איך האָב מיט מיין אַטעם פאַרלאָשן,
האָט הינטער מיר ווידער אויפגעשיינט.

צו שטאַרק איז געווען מיין אַטעם, דער הייסער,
פאַר דעם, וואָס לעבט ביים פינצטער אין קלעם.
איצט וואַרט עס אויף מיר, איך זאַל קומען דערלייזן
און בענקט נאָך מיר, ווי איך בענק נאָך דעם.

טראַגט אַפּ צו מיין כלה די קליידער און צירונג
און שענקט איר דאָס שענסטע פון קאַראַוואַן ;
אַבו־עדיין האָט געלאַזט זיך פאַרפירן,
זאַל אַללאַ זי באַגליקן מיט אַ ווירדיקן מאַן. —

האָבן די פריינט און דינער זיך אויפגעהויבן
און זיינען אַוועק צו טאָן זיין באַפעל,
און ער האָט געזען ווי די זאַמדיקע שטויבן
שוועבן אַלץ ווייטער אַוועק פון זיין שוועל.

פאַרשוואונדן אין שטויב דער לעצטער קעמל,
און ער בלייבט אַליין ביי דער פינצטערניש,
און עס דאַכט זיך אים — ער זעט דאָס פלעמל,
און עס דאַכט זיך אים — ער זעט עס נישט.

קאַראַוואַנען גייען — קעמלען און אייזלען.
ווער ס'גייט אים פאַרביי — טרייסלט אָפּ די שיך.
און ער זיצט און וואַרט, עס זאָל זיך באַווייזן
דאָס פלעמל ביים שוועל און אים רופן צו זיך.

ער וואַרט — און ווי פון דער סטרונע, דער דינסטער,
ציטערט אַ קול אים אין אויער אַריין:
— איז מיין אויג ניט שוואַרצער ווי פון הייל דער פינצטער ?
שפילט דאָס פלעמל מער ווי מיין אויגנשיין ?

אַבו־עדין דערזעט זיין כלה.
איר פנים פאַרהילט, נאָר די אויגן פריי,
און מיט איר — זיינע פריינט און דינער אַלע
רינגלען אים אַרום געטריי.

ער קוקט אין איר אויג, און ס'ווערט בלייכער, ווייסער
דאָס פנים זיינס, פון פיין צעקרימט,
ווי עקדישן זאָלן דאָס לייב זיינס רייסן
און שלאַנגען שטעכן די גיפטן אין אים.

עס קוקן צעשראַקענע פריינט און דינער,
און ס'בעט זיך אין גרויל די יונגע פרוי:
— וואָס האָסטו געקענט אין מיין אויג געפינען,
אַן דיין פנים זאָל שרייען פון פיין אַזוי ?

— דיין אויג איז שוואַרצער ווי פון הייל דער פינצטער.
דיין קול ווי די דינסטע סטרונע דין,
און נעצן פון פלעמלעך מיט די אויגן שפינסטו —
האָט געענטפערט אַבו־עדין.

און ער האָט געזאָגט צו איר: — זיי מיר מוחל!
איך האָב נישט פאַרשטאַנען אַלאַס געבאַט:

אז וואו כ'זועל נישט גיין, וועט מיין אייגענער גורל
אנטקעגן מיר ברענגען. דעם זעלביקן סוד.

אבו־עדין איז געריטן לעבן זיין כלה,
און דאָס פנים אירס האָט אַ שליער פאַרשטעלט,
נאָר אַז נאַכט איז אויפן קאַראַוואַן געפאַלן,
האָט ער וויינען געהערט פון איר געצעלט.

האָט ער געהערט, ווי עס יאָמערט געוואָרגן
דער חושך אין הייל אַרום פלעמל, וואָס גליט,
און ער איז געזעסן אַזוי ביז פרימאָרגן
און דעם שוועל פון זיין כלהס געצעלט געהיט.

1929.

אַלכעמיקער

היינט איז מיין טאָג פאַרגאַנגען ליכטיקער און לינדער,
ווייל כ'האָב אַ נייע תורה אויסגעלערנט נעכטן:
איך בין געוואויר געוואָרן גלייך מיט אַלע קינדער,
אַז מענטשן טיילן זיך אויף גוטע און אויף שלעכטע.

און נאָך האָב איך מיט קינדער גלייך געלערנט,
אַז ליים איז ליים און פערל זיינען פערל.
פון שוואַרצן אייזן וועט קיין גאַלד נישט ווערן,
און ס'ליגט אַ גאַנצער קאַרשנבוים אין קערל.

אַזאַ פאַרשטענדלעכע און אויסגעפרוואוטע תורה!
און וויפיל פיינען און ירידה זי וואָלט שפאַרן:
אַלכעמיקער וואָלטן אומזיסט די אויגן נישט פאַרלאָרן,
און שבת־צבי וואָלט נישט געשטרויכלט איבער שרהן.

צו וואָס פון זיך דען אויסקנעטן אַ פאַנצער
אַרום אַ קויל אַן אַשיקער, וואָס טליעט אין אַ ווינקל,
ווען אין דעם שלעכטס איבער אַ וועלט אַ גאַנצער
מיליאָנען פונקען פון צוגליטע שייטערס פינקלען!

ווי וואויל די אַלע קלאָרע זאַכן וויסן
און גרינג די פיס מיט גרינגען האַרצן טראָגן!
און אַז דער רבי האָט ביז ברוינעם בלוט געשמיסן
די קלאָרע תורה מיר אין קאַפּ אַריינצושלאָגן —

איז וואָס? דערפאַר האָב איך געהאַט אַ טאַג אַ גאַנצן
פון חכמה, וואָס דערלייזט פון אַלע עולין.
אַ דאַנק דיר, רבי ליבער, פאַר די רויטע קראַנצן,
מיט וועלכע האָסט מיין לייב אַרומגעמאַלן!

האַסט גוט געלערנט. נאָר דער האַרטער תלמיד
וועט דיר מיט זיך אליין צוריקברענגען דיין לערנען;
פון האַרטן שטיין וועט קיין געבענטשטער רעגנפאַל גיט
אַרויסרופן צום שפּראַך די פּרישע קערנער.

געווען אַ טאַג און איז פאַרגאַנגען ווי אַ צויבער
און וויסן לויטערן און גרינגען שפּרייזן.
און מאַרגן וועט דער נאַרישער אַלכעמיקער און גלויבער
גיין ווידער שמעלצן גאַלד פון שוואַרצן אייזן.

1929.

„ ע ר ”

האָב איך דען צעבראַכן מיט מיין ווילן?
האָב איך דען געזוכט די פּרייד פון ריס?
און אַצינד, ווען כ'קען די מאַטערניש גיט קילן
און עס פּלאַנטערן זיך ליימענע די פּיס
ביי דער שוועל פון דעם, וואָס כ'האָב צעבראַכן —
וויל איך דען נישט אַפּרייסן די קנאַכן
און זיך אויסלייזן פון דעם, וואָס כ'האָב צעשטערט?
ווער זשע האַלט מיך ביי דעם וויסטן קלאַפּטער ערד?
ווער האָט אָנגעפירט די האַנט מיינע: צעשטער!
און געפענטעט מיך דערנאָך מיטן צעשטערטן?
שלאַגט זיך אָן און ענטפּער: ער!
— ווער?
— ער!

גלאַט אַ קלאַנג אַ פּוסטער — ער!
הויבט זיך אָן דער „עין“ אויפצווויקלען, שטייגן —
מיטן אויג נישט צו דעגרייכן.
נעמט דער „ריש“ זיין קאַפּ אַרויפּטראַגן אויף צו פאַרבייגן
ערגעץ אין די הייכן.
בלייב איך צווישן ריזן צוויי אין אַ געפּלעפטן שווייגן,
ווי אַ פּראַגע־צייכן.

שטיי איך און פאַרשטיי נישט. גאַרנישט.
קומט אַ יונגעראַמאָן אַ פּרעמדער, זעט ער.

ווי איך וויג זיך אַ צעטומלטער אהין און הער,
 צווישן עין און דער ריש פון „ער“,
 זאָגט ער: — וואו איז אייער טלית, פעטער?
 אַז מען וואָרפט זיך אַזוי בויגיג ווי אַ שליען,
 מורמלט מען דאָך עפעס אויף העברעאיש.
 איז צו וועמען בעט איר: צו דער לאַפעטע פון עין,
 אָדער צו דער זייל פון ריש?

זע איך,
 ווי די לאַפעטע פון עין האָט זיך איינגעגראָבן אין דער ערד,
 און דער קאָפּ פון ריש האָט זיך פאַרלאָרן אין דער הייד.
 שפּרייט איך אויס די אַרעמס און איך פּיל, ווי בלייך
 ס'ווערן מיינע ליפּן: — ער!
 לאַכט דער פרעמדער: — ס'איז דאָך בלוין אַ וואָרט, ניט מער!

לאַז איך מיך אַרונטער אויף דער ערד
 ביי דער סאַמע שוועל פון דעם, וואָס כ'האַב צעשטערט,
 צי מיך אויס, און איבער מיר פון ביידע זייטן — ער.
 קוקט דער פרעמדער, טוט ער זיך אַ קרים, אַ ריר,
 און וויל אַוועקגיין. רוף איך אים: — קום אויך אַהער!
 דאָ איז פּלאַץ גענוג פאַר יעדן איינעם.
 שטשירעט ער די ציינער:
 — נישט פאַר מיר!

זאָג איך אים: — און דו ווער ביסט?
 איז ביי דיר אין ערגעץ נישט קיין ריש?
 האָסטו קיינעם נישט געשלאָגן? איז דיין האַנט
 אַזוי וואויל ביי דיר אין ווילן איינגעשפּאַנט,
 און ווען ס'קומט דער ענטפער, ריזעדיק און קלאַר,
 דאַרפסטו נישט, אַנטלויפסטו גאָר?
 קוקט ער, דרייט ער מיט דער נאָז:
 — אַט-אַ דאָס?
 דאָס וואָרט?!

זאָג איך: — יא, דאָס וואָרט.
 ווער עס האָט אַן אַנדערן געביטער,
 זאָל זיך אויסציען פאַר אים אויף דר'ערד.
 איר, ווען כ'ליג אַצינד אין קלעמעניש און ציטער,
 ווייס איך — מיטן וואָרט האָב איך צעשטערט,
 פאַרן וואָרט האָב איך געבויגן זיך אין דרייען,
 מיטן וואָרט וועט קומען מין באַפרייאונג.
 אויפן דעק פון מיינע גריבער פינצטערע — דאָס וואָרט.

אויף די העלע שפיצן פון די בערג מיינע — דאָס וואָרט.
 שונא מיינער, פייניקער, פאַררעטער — וואָרט.
 העלפער מיינער, אויסלייזער און רעטער — וואָרט.

אונטער מיר אין באָדן איינגעגראָבן — ער.
 איבער מיר צו זון געהויבן — ער.
 וועט ער זיך אַראַפּלאָזן פון זון געלייטערט,
 וועט ער זיך אַרויפהויבן מיט זאַפּטן טריפיק,
 וועלן מיר צוריק אַוועק צו וועלט און לייטן,
 ווי אַ כשרער, אַ ריינער זיווג.
 וואַרפט דער פרעמדער צו אַ לעצטן בליק פון חזק,
 און עס שיפעט גאַל אין זיינע ווערטער ברויזיק:
 — היטער, זיווג, רעטער און פאַררעטער . . .
 כ'וועל אייך צושיקן אַ טלית, פעטער!

ביי דער שוועל פון דעם צעשטערטן, ווי אַ כהן
 ביים מזבח שטיי איך, מורמל קוים צו הערן:
 ווער עס האָט צעשטערט, וועט בויען,
 וועט ער דאַרפן — וועט ער קומען און צעשטערן.
 וועט ער דאַרפן — וועט ער קומען בויען ווידער. —
 אַפּגעמורמלט — זעץ איך זיך צוריק אַנידער,
 און אַריבער מיר, ווי פליגלען גרויסע,
 שפּרייטן זיך די שאַטנס פון די ריזעדיקע אותיות:
 — ער!

לאורא

ל א ו ר א

שנייעלעך טראָגן זיך, פליען אין ווינט,
 טראָגט זיך מיט זיי דורך די גאַסן אַ קינד.
 וואָרעם און גרויס איז איר עלטערנס הויז,
 ליכטיק איז דאָרטן טאָג איין און טאָג אויס.
 זי אָבער איז פון דער ליכטיקער היים
 איצט אין דער שניי-נאַכט אַנטרונען געהיים.
 ס'וואוינט אירס אַ חברטע דאָרט ערגעץ ווייט —
 זאָגט זי: ס'איז יום-טוב ביי זייערע לייט.
 וואָס מיינט עס: יום-טוב? און ווי איז עס דען?
 זי האָט נאָך קיינמאָל אַזוינס נישט געזען.
 באַלד נאָך אַ גאַס, און אַ געסל אַריין
 פאַלט אויפן שניי פון אַ פענצטער אַ שיינ.
 אַט שוין ביים פענצטער — וואָס זעט זיך דערין?
 הייבט זיך צום באַלקן אַ נאָדל-בוים גרין,
 שימערט מיט ליכטלעך און שפילציג און בלאַנקט.
 עפעס די מוטער די קינדער דערלאַנגט.
 קינדער, אין וויסן און ראָזן געקליידט,
 שפילן און בינדן זיך, פלעכטן אַ קייט.
 גליווערט פון דרויסן דאָס קינד און זי קוקט
 קלעמט איר דאָס האַרץ, וואָס אַן אַקסל זיך צוקט?
 שנייעלעך שוויבלען און פליען אין ווינט —
 שטייט ביי אַ פענצטער אַ פרעמדן אַ קינד,
 הערט נישט, ווי עמיצער עפנט אַ טיר,
 נעמט זי ביים אַרעם אין וואונדער אויף איר:
 — לאַראַ, גאָט איז מיט דיר, דאָ אין שניי!
 קום צו די קינדער און שפיל זיך מיט זיי.
 שפאַרט זיך אין אַנגסטן דאָס קינד צו דער וואַנט,
 שטיל — און זי רייסט זיך אַרויס פון דער האַנט,
 רייסט זיך און יאָגט זיך אין פינצטער אַריין,
 ווייטער פון שניי אין צעיום-טובטן שיינ.
 שנייעלעך יאָגן זיך, שוויבלען אין ווינט,
 יאָגט זיך מיט זיי דורך די גאַסן אַ קינד.

ד א ס ה ו י ז

אין אַ גאַס, וואו גויים וואוינען,
איז אַ גויש הויז פאַראַנען
מיט אַ הויף און מיט אַ גאַרטן,
בלומען־טעפּ און ברייטע פענצטער,
נאָר נישט גויים וואוינען דאָרטן.

דאָרטן וואוינען זיבן קינדער:
זיבן קעפּ מיט שוואַרצע קרויזן
און פון קויל געשניצטע ברעמען.
זיבן קינדער זיבן שטיבער
אין דעם גרויסן הויז פאַרנעמען.

זיבן שטיבער און דעם גאַרטן,
וואו עס קומען זיך צוזאַמען
אַלע קינדער פון די שכנים:
אויגן העלע, און די קעפלעך
פלאַקס און גינגאַלד איינס אין איינעם.

טונקלען זיך די שוואַרצע קרויזן
צווישן פלאַקס און צווישן גינגאַלד,
זוי די קוויטן צווישן זאַנגען:
אַפּגעפּרישט פון זעלבן רעגן
אויף איין באַדן אויפגעגאַנגען;

איז איין בוך און שול פאַר אַלע,
איז איין צייט אַהיים פאַר אַלע,
און צעשטיפּן זיי זיך אַלע
כאַפט אַ פלאַקס־קאַפּ אָן אַ שוואַרצע
און ער זאַגט: וועסט זיין מיין כלה.

**

האַט די וואַך זעקס טעג צום לערנען
און דעם זיבעטן צום רוען.
קלינגען אַלע קירכן־גלאַקן,
בלייבן דאָן אַליין די קינדער
מיט די שוואַרץ־געקרויזטע לאַקן.

בלייבן זיי אַליין און קוקן,
ווי דאָס פלאַקס און גינגאַלד לאַזט זיך
גיין אַהין, וואו גלאַקן קלינגען,
וואו מען הערט דעם אַרגל שפּילן
און די קינדער־כאָרן זינגען.

בלייבט מיט זיי דער טאטע איבער,
פירט ער זיי ארויס אין גארטן
און ער שפילט מיט זיי צוזאמען:
ווערט זיי מיטן טאטן ליבער,
ווי צו בלייבן מיט דער מאמען.

ס'איז די מאמע אזא פרעמדע!
און ווען יענע קינדער קומען,
קערט זי זיך אוועק א שטילע
און וועט קיינמאל ניט ארויסגיין
זיך מיט זיי אין גארטן שפילן.

גיט אוועק צו זיך אין צימער,
עפנט אויף א בוך א פרעמדן,
אזא פרעמדן און א דיקן —
און אן אומעט יאגט פון אירע
וויכע, טרויעריקע בליקן.

*
**

פון דער שול און לערן־ביכער
ווערן קינדער, ווי פון רייפן
פעסט־געפאסטע אויפגעהאלטן,
אז דער וויין פון זייער ליבשאפט
זאל זיך אין די רייפן האלטן.

וואקסן אויס פון קלעם די קינדער —
ווערן רייפן ענג און פלאצן,
און דער זיסער וויין צעגיסט זיך.
ווי ס'צעפליסט דער וויין אין טייכלעך,
אויך דער קינדער־וועג צעפליסט זיך.

צו זיין היים און שוועל קומט יעדער,
און מען זוכט פון דארט די שפורן
פון די וועגן צו דערקענען,
וואו די עלטער־עלטער־זיידעס
דור נאך דור געגאנגען זיינען.

זיינען אלטע אלע שוועלן,
און מיט אלט־באקאנטע ווערטער
איז דער וועג פון זיי פארשריבן.
ניי און נאקעט אן א צייכן
איז דער וועג בלויז פון די זיבן.

בלאנדזשען אום אליין די זיבן
פון דעם שוועל צום שטילן גארטן —
אפשר האט אין גרינע גראָזן
ווער עס איז אמאָל אַ צייכן
פון אַ וועג פאַר זיי געלאָזן . . .

שטאַרבט דער פּאָטער — קומען פרעמדע,
און מיט גלייכגילטיקע בליקן
וויקלען זיי זיין לייב אין וויסן,
און מיט שטומע ווערטער הייסט מען
מיט אַ ריס די לאַצן רייסן.

וואָס און ווער זיינען די פרעמדע?
וואָס און ווער זיינען די מתים,
וואָס באַוואַכט פון גרויע שטיינער,
אומפאַרשטענדלעך־אויסגעקריצטע
נעמען אויף דעם טאַטנס ביינער?

דאַכט זיך, אַז פון פעלד און קברים
קומען מיט צוריק די שאַטנס,
בלאָנדזשען אום אין הויז אין טרויער
און מיט זיי דער מאַמעס קלאַנג
נאַגן, בויערן דאָס אויער.

פרעמד און קאַלט און אומפאַרשטענדלעך,
ווי עס וואַלטן קאַלטע ווינטן
גאַר די היימישקייט פאַריאַגן.
וואַלט ער שוין, דער ווינט, אינגאַנצן
ערגעץ־וואו אַוועקגעטראָגן!

ווי די ווייטע ווינטן, יאַגן
אויף דער טריקעניש די באַנען
און די שיפן אויף די ימען —
וועלן זיי די קינדער נעמען
און פאַרטראָגן פון דער מאַמען.

וואו עס קען אַ באַן דערגרייכן,
וואו עס קען אַ שיף דערשלאַגן,

וואו עס קען אַ ווינט פאַרבלאָזן —
אומעטום האָבן די זיבן
זייער וואַגל-שפור געלאָזן.

ווער ס'האַט איבער ווייטע ימען
אויסגענעסט פאַר זיך אַ ווינקל,
איז אין רו זיך איינגעזעסן
און די שפראַך פון הויז און גאַרטן
אין דער נייער היים פאַרגעסן.

ווער ס'קען אין דער פרעמד נישט געסטן,
האַט אין וואַנדערן דורך יאָרן
יעדן וואונטש צו היים פאַרלאָרן
און ער וואַגלט דורך די יאָרן,
ווי אַ שטיין וואַלט אים געבאָרן.

טראַגט זיך יעדער ווייט, אַלייניק
איבער טייכן, איבער ימען,
ווי אַ שיפל אָן אַ רודער —
ווי נישט קיינעמס קינד און שוועסטער,
ווי נישט קיינעמס זון און ברודער.

שוועסטער, ברידער, זין און טעכטער
פאַר אַן אַלטער מאַמען אַבער
ערגעץ אין דער פרעמד פאַרטריבן,
וואָס באַוויינט אין גראַען עלנט
אירע לעבעדיקע זיבן.

ד אַך א י י נ מ א ל . . .

דאָך איינמאַל דערוויסט מען זיך, וואו מען געהערט.
אזוי ווי ס'קומט מאַנען איר אַטעם די ערד —
אזוי קומט דער שטאַם אין דער רעכטער מינוט
צו מאַנען צוריק דאָס געשאַנקענע בלוט.
און מעגסטו זיך טורימער האָבן געבויט.
צום אייגענעם זאַמד וועט דיך ברענגען דער טויט.

פאַרענדער דאָס פנים, פאַרשטעל דאָס געשטאַלט,
פאַרמיאוס דיין לשון, דיין נאַמען באַהאַלט,
פאַרלייקן דעם טאַטן, זיין גאַט און געבאַט —
עס קומט צום בית-עלמין — און אויס איז דער סוד.

און זאל זיין פון שטאַל דיין באַהעלט'ניש געבויט.
צעשטערט עס און ווייזט דיך אַ הוילן דער טויט.

מעגסט וואַנדערן יאָרן וועלט איין און וועלט אויס —
דאָך ווען עס איז מוזסטו באַוואוינען אַ הויז.
אַ הויז, וואו באַשיצט און געזיכערט אין רו
זאל דיר דיינס געהערן און דו זאַלסט זיין דו.
און האַסטו ביים לעבן קיין הויז נישט געבויט —
צו אייגענער היים וועט דיך ברענגען דער טויט.

דאָס ליד פון די יתומים

וואו איז אונדזער טאַטנס היים?
— איז אַ קאַלטער גרוב פון ליים.
ווער איז אונדזער טאַטנס פאַלק?
— מתים — זיי זיינען זיין פאַלק.

האַט געוואַנדערט אויף דער ערד
און צו קיינעם נישט געהערט:
די, וואָס קענען זיינע זיין,
שלינגט זיי דער בית-עלמין איין.

אַפן איז פאַר אונדז די טיר.
ערגעץ וואו דאָך גייען מיר,
מיר, וואָס זיינען קיינעמס נישט
און געהערן ערגעץ נישט.

מיר, וואָס האָבן נישט קיין לאַנד
און מיט קיינעם נישט פאַרוואַנדט —
ווערן מיר דאָך אויף דער ערד
מיט איר לופט און ברויט גענערט.

ווי ס'איז אירס דאָס גראַז און בוים
און דער פויגל אינעם רוים —
גיבן מיר זיך איר אַוועק
אויף דעם לעבנס וואַגל-וועג.

זאַל זי טראַגן וואו זי וויל,
אויב ס'איז נישט באַשערט קיין ציל,
אויב ס'איז נישט באַשטימט קיין וועג,
האַט דאָך וואו די ערד אַ ברעג.

האָט זי דאָך נאָך קאַלטן ליים
 אויסצובעטן אונדז אַ היים,
 מיטן טאַטנס פּאַלק, וואָס רוט,
 איינצושטילן אונדז דאָס בלוט.

צו לאַר אַן

צי איז דען דאָ אַ לאַנד, וואָס דו האָסט נישט באַטראַטן?
 צי איז דען דאָ אַ פּאַלק, וואָס דו האָסט נישט דערקענט?
 אויף אַלע ברייטע וועגן וואַנדערט אום דיין שאַטן
 און ס'טראַגט אַרום דעם אַש פון דעם, וואָס דו האָסט פאַרברענט.

האָסט פאַר דעם פאַרבן־שפּיל צו זעטיקן די אויגן
 דאָס העלע ליכט פון זיי צו ביסלעך אויסגעטיילט.
 ס'האָט יעדער דאָרן־בלום דיין שיינקייט אויסגעזויגן,
 און יעדער פרעמדער שטראַם דיין יוגנט אַפגעשיילט.

דו האָסט אין בלינדער דורשט געוואַלט אַ וועלט פאַרצערן.
 האָט זי דעם דורשט פון דיר צו ביסלעך אויסגעטרונקען
 און פרעמד געלאָזן דיך צו איר און זיך אַליין.
 אַזוי פאַרטיילט זיין ליכט אַ וואַנדערנדיקער שטערן,
 ביז בלייך און איבעריק ווערט ער אין נאַכט פאַרזונקען
 און פאַלט אין תהום אַריין, אַ קאַלטער, טויטער שטיין.

צו דעם ...

צו דעם האָט עס מיט יאָרן הונדערטער צוריק
 אַ מזרח־פּאַלק פאַרלאָזן זיינע בערג
 און אויסגעוואַנדערט אין דער פרעמדער קעלט, —
 אַז דו זאָלסט אין דער קילער צפון־וויג
 אַ מזרח־טאַכטער קומען אויף דער וועלט,
 מיט אויגן סאַמעט־שוואַרץ, און הויט, פאַרברוינט פון זון,
 און בלענדן מיט דער שיינקייט פון די הייסע בערג,
 נישט וויסנדיק דערפון?

צו דעם האָט עס דורך צייטן בלוטנדיק,
 אַ פּאַלק די קינדער אויסגעזויגט אין פיין
 און אַנגעזויגט מיט ביטערניש פון גאַל, —
 אַז אומעט זאָל פאַרוואַלקענען דיין בליק,
 און שאַטנס זאָלן איינהילן דעם שייך

פון שיינקייט, ווי ס'הילט איין אַ מזרח-שאַל,
און דו זאָלסט צויבערן מיט אונדזער צער, וואָס שטומט,
נישט וויסנדיק, פון וואָנען ס'קומט?

צו דעם האָבן עס מאַמעס דורות-לאַנג אין קלעם
די טעכטער זייערע געשטיקט, און כשר-פרום
ביים שוועל נאָך זייער יוגנט אָפגעמעקט, —
אַז דו זאָלסט שעמעוודיק אַראַפלאָזן די ברעם,
און רייצנדיק די לוסט, וואָס ד'האַסט דערוועקט,
אַליין זיך שיצן מיטן צוים פון יענעם קלעם,
נישט וויסנדיק פון דעם?

נישט וויסנדיק, אַז אַלץ, וואָס אין דיר ברענט,
איז פון די פייערן געוואָרן אויפגעשאַרט
דורך דורות פרעמדע הענט,
וואָס האָבן אויף אַ שכר דערפאַר געוואָרט.
אַז פון דיין שטילן טראַט און ביז דיין אויגנשיין
איז גאַרנישט, גאַרנישט, גאַרנישט דיין,
נאָר האָב און גוטס פאַרשווענדט
פון די, וואָס דו האָסט קיינמאָל נישט געקענט.

זיי קענען קומען דאָך, אַ דורות-לאַנגע קייט
פון קינד און עלטערן, פון טויט און לעבעדיק,
פון לאַנד וואו זון גייט אויף ביז לאַנד וואו זון פאַרגייט,
און קומען איינמאַנען דאָס זייערע צוריק.
און אויב זיי קומען נישט — קום איך אליין און מאַן:
וואו האָסטו אונדזער אלעמענס ירושה הינגעטאַן?

ד ע ר ג ו ר ל

דאָס איז דער גורל פון וואַנדערער-בלוט.
פאַרטיק זיין יעדערן יעדע מינוט
אָפגעבן אַלץ פונעם קאַפּ ביז די שייך
און ביזן יורש וואָס קומט פון דיין דרך.
ביימער פאַרפלאַנצן מיט שאַטנס און פרוכט —
שוץ פאַר אַ פיינט, וואָס באַהעלטעניש זוכט,
שלעפן, צונויפקלעפן ציגל און שטיין,
בויען אין שווייס, כדי אין מידקייט צו גיין
זוכן אַ ווינקל, וואו וואַנדער-בלוט רוט —
דאָס איז דער גורל פון וואַנדערער-בלוט.

זיינען די עלטערע קלוג און געשייט,
 זאָגן זיי: אַלץ, ווי אַ שאַטן, פאַרמיידט.
 זאָגן: ס'איז נאָר איבער נאַכט אַ געצעלט
 איידער מען קומט אויף דער אמתער וועלט.
 וואויל איז צו דעם, וואָס האָט זוכה געווען
 ליגן פאַרגראָבן אין שטויב, ווי אַ שטיין.
 זאַלן דיך אַנטרעטן פעסטער די פּיס —
 גרעסער וועט ווערן דער אָפּצאַל און זיס.
 שטאַרקער די קלעפּ — איז אַלץ ליבער די רוט —
 דאָס איז דער גורל פון וואַנדערער-בלוט.

נאַרישע קינדער באַגרייפן עס ניט.
 מיינען — פאַר זיי האָט דער מאַרגן, וואָס גלייט
 ווייט און אומענדלעך די הימלען פאַרשפּרייט.
 זוכן זיי דאָרט, וואו זיי האָבן פאַרזייט.
 אויפזאַמלען שפעטער דאָס זעטיקע גאַלד,
 מיינען — עס קומט זיי פאַר מי דאָס געצאַלט
 גלייך ווי זיי וואַלטן פאַר זיך זיך געמיט.
 נאַרישע קינדער — באַגרייפן זיי ניט:
 לייך איז דער אָפּצאַל פאַר דעם, וואָס מען טוט —
 דאָס איז דער גורל פון וואַנדערער-בלוט.

ליידן און מי איז דער אָפּצאַל פאַר מי.
 ווילסטו ניט נידריקער בויגן די קני,
 ברעכט זיי נאָך שווערער צום באַדן די לאַסט,
 שווערער וואָס מערער די לאַסט איז געהאַסט.
 ווערט מען צעקרישלט פון אייגענעם סם
 גלייך ווי די שטיינדלעך אין זאַלץ פונעם ים,
 ווערט מען צעמאַלן, ווי זאַמד אויפן ברעג.
 ביז עס פאַרטראַגט אינעם אומרו אַוועק
 דעם, וואָס האָט קיינמאַל אין זיך נישט גערוט —
 דאָס איז דער גורל פון וואַנדערער-בלוט.

אַז מען קען ניט צאָלן...

אַז מען קען נישט צאָלן
 פאַר די קלעפּ דעם שונא
 מיט קיין קלעפּ צוריק, —
 טוט מען גריבער-פאַסטקעס
 אויף זיין וועג פאַרציען
 מיט אַ נעץ פון שטריק.

אז מען ווערט פארהפקרט
 מיטן לייב און לעבן,
 אן א שאטן שוץ
 זוכט מען הינטער-וועגן
 צו די פרעמדע טירן
 און צו יענעם גוטס.

ביי די הינטער-טירן
 ווערט דאס קוקן קעציש
 און דאס טרעטן שטיל,
 און די כיטרע אויגן
 אין דער פינצטער פירן
 צו דעם שווינדל-ציל.

קרום און שטיל און גנביש.
 און זען ס'כאפט דער שונא
 קריצט מען איין די צייך,
 און מען לאזט די קינדער
 שטיל און אונטערטעניק
 אים צו דינען גיין.

וואס דער טאטע דרויסן
 וועט נישט פאנגען קענען
 מיט זיין כיטרען בליק,
 וועט דאס קינד פארציען
 אין די טרייהייט-נעצן
 מיט נקמה-שטריק.

און אויב טריי איז ווייניק,
 וועט עס קינדער האבן
 אויף דעם שונאס בעט,
 און דעם גיפט פארזייען,
 וואס דורך דור און דורות
 אים פארסמען וועט.

אז מען קען ניט צאלן
 פאר די קלעפ דעם שונא
 לויטן קלאפ-געזעץ, —
 טוט מען גריבער גראבן
 און פארציען נעצן
 ביז ער פאלט אין נעץ.

א י ן ה א ט ע ל ן

אין האטעלן לעבן זיי.
 פרעג: פארוואס? — פארטייטשן זיי:
 — אונדזער איז די גאנצע וועלט.
 בוים מען ערגעץ קיין געצעלט,
 וואנדערט מען פון לאנד אין לאנד,
 וואו ס'האט נאָר אַ מענטשנס האַנט
 שטעט און וועגן אויפגעבויט,
 שפייזט מען זיך מיט פרעמדן ברויט,
 טרינקט מען פון דעם פרעמדן וויין
 ביז אין צווייטן לאַנד אַריין.

ס'ווערט פון פרעמדע הענט געבעט
 צום געלעגער זיי דאָס בעט.
 ווער עס טיילט דאָס בעט מיט זיי,
 איז פון נעכטן נישט מיט זיי,
 און וועט מאַרגן אויך נישט זיין.
 נאָר ביים פרעמדן טיש און וויין
 קויפט מען זיך די ליבע איין
 פאַר אַ ווייל און פאַר אַ שעה
 נעכטן דאָרט און מאַרגן דאָ.

ריידן זיי אויף יעדער שפראַך,
 האַנדלען זיי מיט יעדער זאָך.
 וואו אַ מאַרק און אַ געשריי —
 אומעטום איז פול מיט זיי.
 וואָס געקויפט — איז נישט פאַר זיך,
 נאָר פאַרהאַנדלט, און אויף גיך,
 ביז די שיין פון טאַג פאַרגייט
 איז אַנאַנדער האַנדל גרייט.

בלייבט מען מיד וואו אויף אַנאַרט,
 נעמט מען זיך אַ ווייב פון דאָרט.
 ביז עס וויינט אַרויס אַ קינד
 יאָגט מען ווייטער מיטן ווינט
 ערגעץ וואו פאַר טויזנט מייל
 אויף אַ נייער קורצער ווייל.
 רעדט דאָס קינד אַרויס אַ וואָרט
 אויף דער שפראַך פון יענעם אָרט,
 ווייסט מען נישט, אויב מאַרגן וועט

זיין די זעלבע שפראך גערעדט.
 גייט עס מיט ביים טאטנס האנט :
 ערגעץ נישט אין טאטנס לאנד,
 ערגעץ נישט דעם טאטנס דאך,
 ערגעץ נישט דעם טאטנס שפראך.

טרעפט דער טויט זיי, פרי צי שפעט,
 ערגעץ אויף א פרעמדער בעט.
 נישט די זיידעס רוען דא,
 נישט דאס קינד וועט ליגן דא.
 ווערט פאר זיי דער טויטער שוועל,
 ווי א צימער אין האטעל.
 בלייבט אליין דאס קאלטע ביין
 אונטער דעם געקריצטן שטיין.
 קיינער וועט צו אים נישט גיין
 פרעגן : ווער איז דאס געווען ?
 ווער עס האט א היים, פארגעסט
 פון האטעל די פרעמדע געסט,
 און דער הויך פון זיי פארשווינדט
 מיטן רויך און מיטן ווינט.

בלעטער פאלן

בלעטער פאלן, מידע פאלן,
 וואקלען זיך אין בלאסע שטראלן,
 ציטערן אין קילע ווינטן
 און אין גראַער ווייט פארשווינדן.

גראַער — ווייטער, פריער — שפעטער
 וועלן נאכגעבן די בלעטער
 און פארפלאַנטערן זיך לייכטער
 אין דער ווינט־כוואַליע, דער פייכטער.

וועלן אויסגיין מיט א ציטער
 אין דעם ביטערן געווייטער
 און די ערד מיט געל באַפלעקן,
 ביז דער שניי וועט זיי פאַרדעקן.

בלעטער פאלן, מידע פאלן,
 וואקלען זיך אין בלאסע שטראלן,
 ציטערן אין קילע ווינטן
 און אין גראַער ווייט פארשווינדן.

ווער זי איז...

ס'איז אַלץ איינס, ווער זי איז: דיינס אַ שוועסטער, אַ ווייב, צי די פרוי, וואָס דו קלאַפסט אין דער נאַכט אין איר טיר, צי דייך אייגענע טאַכטער, דאָס לייב פון דייך לייב — ס'קומט אַ טאָג, און זי איז נאָר אַ שוועסטער פאַר דיר.

יעדע איינע פון זיי — זאָל זי זיין ווער זי איז — גייט דער אומגליק איר נאָך מיט פאַרביסענע ציין, שפירט זי נאָך, לויערט נאָך, ביז ער וואַרפט פון די פיס — אויב נישט נעכטן און היינט, וועט עס מאַרגן געשען.

יעדע איינע פון זיי טראַגט די זינד אין איר שויס. טראַגט די זינד פון איר טאַטן, איר מאַן און איר קינד. און באַהאַלטן פון איר, צו דעם אומגליק אַרויס קוקט די זינד, און זי וואַרט און זי גאַרט צו אים בלינד.

און זאָל זיין, אַז דייך טראַט איז נאָך פעסט אויף דער ערד, וועסטו אויך נישט אַנטרינען פון אייגענעם בלוט. ס'איז דיר אויך נאָר דאָס אייביקע וואַגלען באַשערט, און ס'וועט קומען צו דיר אין דער רעכטער מינוט.

ס'איז דאָס וואַגלעריש בלוט און דער אומרו, וואָס יאָגט. און זאָל זיין, אַז נישט דו האַסט דייך אומרו פאַרווייט, ווייס נישט קיינער דעם קוואַל פון דער זינד, וואָס ער טראַגט, ווייס נישט קיינער, ווער ס'האַט אים זיין שאַטן פאַרשפרייט.

ס'איז דייך שוועסטער אין לייד — נעם זי אָן ביי דער האַנט, גיי מיט איר, און ווען ס'שטרויכלט איר פוס — דעמאָלט זאָג: ס'האַט דאָ עמעץ אין טאַלן צעגראַבן דאָס לאַנד, ס'האַט דאָ עמעץ מיט וואַלקנס פאַרשאַטנט דעם טאָג.

דו ביסט רייך

דו ביסט רייך.
הינטער דיר שטייען שלעסער געמויערטע איבער קעלערס, געגראַבן אין דר'ערד. ווענט מיט רייכטימער אַלטע באַהאַנגענע און די דילן מיט אוצרות באַשווערט: פּורפור־מאַנטלען פון קיניג און קיניגין.

דיאדעמען און קרוינען געשניצט.
פון פרינצעסינס די פערל און פאנצער-גאלד,
וואָס האָט ברוסטן פון פרינצן געשיצט,
שווערט און שוץ פון די ריטערשע וואוינונגען,
זיער גאלדן און זילבער-געשיר —
אין די שלעסער און קעלערס געמויערטע
אלע דייכקייטן ווארטן אויף דיר.

גישט געוואוסט ?
האָסט געמיינט, אַז אינגאַנצן אַ נאַקעטע,
אַן אַ ווינקל און היימישן שטיין,
וועסטו וואָגלען אויף לעבן אַן עלנטע,
ווי דער טאַטע געלאָזט האָט דיך גיין ?
אויב דער טאַטע געלאָזט האָט דיך עלנט גיין,
האַבן זיידעס פאַר דיר זיך געמיט,
האַבן אוצרות געזאַמלט, און דורות-לאַנג,
דורות-לאַנג זיי פאַר דיר אָפּגעהיט.
דאַרטן וואָרטן די שוועלן פון היימעכקייט —
נעם דיין עלנט און טראַג אים אַהין,
און אין שוץ פון באַפעסטיקטן פרינצן-בלוט
דיינע היימישע שוועלן געפיין.

וואו צו גיין ?
ס'האָט דיין פאַטער אין הויז צו דיין אייגן היים
דיר צו ווייזן די וועגן פאַרפעלט,
האַבן זיידעס געמיט זיך — אַנאַנדערן
דיך צו פירן ביים אַרעם דערוויילט.
האָט מען מיך אויף די וועגן אַרויסגעפירט
און די היילן געהיימע אַנטפלעקט,
וואו די שליסלען צו שלעסער און רייכטימער
האַבן יאָרן מיט סודות פאַרדעקט.
איבער וועגן פון צייט וועל איך פירן דיך
אינעם קיניגרייך דיינעם אַריין,
און אויב ס'פליסט אין דיר בלוט פון אַ קיניגין,
וועסטו דאַרטן אַ קיניגין זיין.

ווי ל ס ט ו ז י ין —

וויילסטו זיין אַ פאַסטעך-קינד,
פיטערן די לעמעלעך
אויף דיין טאַטנס פעלד,

און מיט לאַגלען וואַסער פול
 מיך ביים שוועל באַגעגענען
 פון דיין ווייס געצעלט —
 וועל איך פאַר אַ סטאַדע שאַף
 דיך ביים טאַטן אַפּקויפן.
 פייפלעך טראַגן דיר.

ווילסטו זיין אַ קיניגין,
 דיינע גלידער לויטערן
 מיטן בשמים־זאַלב,
 און דיין קלייד, פון גאַלד געשטריקט,
 זאָלן שקלאַפן אויספאַלן,
 יעדער שקלאַף אַ פאַלב, —
 וועל איך אין באַגינען־טוי
 שענקען דיר אַ קיניגרייך,
 ליבע ברענגען דיר.

ווילסטו זיין אַ הייליקע,
 וואַרטן אויף דיין אונטערגאַנג
 ביי אַ קעלער־וואַנט,
 און אין שטילער זעליקייט
 אַפגעבן דיין האַפענונג
 אינעם תליונס האַנט, —
 וועל איך אינעם פייער פלאַם
 דיר צופוסנס אומקומען
 און פאַרגיין מיט דיר.

ווילסטו זיין אַ בעטערין,
 זיך גאַטספאַרכטיק אַפשיידן
 מיט דיין מאַן אין וואַלד,
 ביז עס וועט זיין הייליקייט
 פאַר דער וועלט זיך אויפדעקן
 אין זיין ווייס געשטאַלט, —
 וועל איך זיין אַ מליץ דיר,
 צוגרייטן אַ פאַטער־שטול
 און אַ קרוין פאַר דיר.

פאַסטעך־קינד און קיניגין,
 הייליקע און בעטערין
 אין צדיקים־שטול,
 לעבנדיק און שטאַרבנדיק,

וויבעריש און מוטערלעך,
לייד און ליבע-פול, —
אלע וועגן אויסגעשפרייט,
אלע טירן אויפגעפראלט
עפן איך פאר דיר.

ווי פרעמד ...

ווי פרעמד פאר דיר עס קלינגען מיינע רייד!
אזוי ווי פון דער וועלט און מענטשן אָפּגעשיידט
וואַלט איך זיך ווי אַ בינע-העלד
אין מיטן גאָס אַוועקגעשטעלט
און אויף אַנ'אלטער און באַפּרענדלעך גיטאַר
גענומען צימבלען אַ ראַמאַנטישן געזאַנג,
וואָס איז מיט מאַך באַוואַקסן שוין פון לאַנג,
און מאַכן זיך פאַר לייט און זיך צום נאַר.

און אויב דו ווילסט באַהאַנדלען מיך מיט גנאַד,
באַשיצסטו זיך מיט גאַר דיין מענטשלעכן געדולד
און טראַכסט: עס איז נישט דעם פאַרליבטנס שולד
אַזוי באַשטראַפט צו זיין פון גאַט
מיט אויגן חלומדיקע, קינדער-שוואונג
און שיינע רייד וואָס פאַלן פון דער צונג.
אַט זאַל ער ווייטער זינגען, קלינגענדיק און זיס —
וואָס ווייס ער דען, וואָס ביטער לעבן איז!

כ'האָב פאַרנעסן

כ'האָב פאַרגעסן, אַז פון פּרעמדקייט
אין דיין היים צו גיין
איז קיין אַנדער וועג נישטאַ,
ווי דורך דיר אַליין.

אַז צום צויבערדיקן נעכטן,
וואָס פון זוייטן שיינט,
מוז מען מיט אַ שליסל גיין
דורך דער טיר פון היינט.

האַט מען היימען אין די טאַלן
זיך געבויט אַמאַל:

וואָס צום צויבער־געכטן פֿירט
איז דער ענגער טאַל.

זיינען דיר די אַלטע וועגן
פרעמד און אומבאַקאַנט —
מוז איך צו דיין היים אַליין
פֿירן דיך ביים האַנט.

אין אונדזער גאַס

גייען מיר אין אונדזער גאַס.
קומט אַ הילך אַנטקעגן.
בלייבסטו יעדע וויילע שטיין
אויפן קרייץ פון וועגן.
זאָכן אומפאַרשטענדלעכע
נעמסטו ביי מיר פרעגן.

— וואָס איז דער גערייד אַזוי
דאָ פון אַלע זייטן?
— ס'ווערן אַלע שווייגנדיק
צווישע פרעמדע לייט.
רעדט מען זיך פון האַרצן אָפּ
דאָ פאַר אַלע צייטן.

— און פאַרוואָס אַזוי פיל שטויב
פון די אַלטע זאָכן?
— מ'האַט אַמאָל די גאַס געפּלעגט
אויף אַ שלאָס פאַרמאַכן.
האַט מען זיך געמוזט פון שטויב
דאָ אַ האַנדל מאַכן.

— ווער זיינען די אַלטע לייט,
עלנט אויף די ראַגן?
— מ'פלעגט אַמאָל פון טיר צו טיר
בעטלען זיי צו יאָגן.
קענען זיי קיין אַנדער ברויט
איצטער נישט פאַרטראַגן.

— און וואָס איז דאָס פאַר אַ הויז
דאָרט הינטער די שטיבער?
— מ'האַט אַמאָל דעם גאַס געשטיקט

אין די קעלער־גריבער.
 בוט מען אים אין הינטער־הויף
 אלץ דאָס הויז דעריבער.

— און פאַרוואָס איז פינצטער דאָ,
 גליטשיק אויף די שוועלן?
 — זאל שוין זיין גענוג אַמאָל
 פראַגן מיר צו שטעלן.
 דאָס איז אונדזער אַרעמקייט,
 גרייט מיט דעם צו דינען.
 ווער עס וויל — וועט בלייבן דאָ,
 און אַ היים געפינען.

א ו מ ע ט

צינדן זיך העלע חלומות
 צווישן פאַראומערטע ווענט,
 צאַנקען אין טונקל און ווערן
 לאַנגזאַם, ווי ליכטלעך, פאַרברענט.

וואו דו וועסט ערגעץ פאַרבלאַנדזשען
 איבער דער גרויס פון דער ערד —
 אייביק דער זעלביקער אומעט
 אייביקן עלנט באַשווערט.

וועגן פון רעגן צעשווענקטע,
 הייזער פון עלטער צעקרימט,
 שטיבער פאַרצאַגט, און פון ווינקלען
 עלנט פאַרוואַגלטער שווימט.

קוים נאָך עס גראַט אויף באַגינען
 רייבט מען די אויגן זיך אויס,
 נעצט מען די הענט און מען יאָגט זיך
 שנעל נאָך פרנסה אַרויס.

שפינוועב און זשאַווערדיק אייזן,
 אַלטוואַרג און עופות און גרינס . . .
 שפינוועבס — דאָס ברענגט די חיונה,
 אַלטוואַרג — דאָס גרויסע געווינס.

זעקס טעג א וואָך מיטן האַנדל
שלעפט מען ביז פרייטיק פאַרנאַכט.
ווערן אין שטאַל איבער שבת
האַנדל און אַלטוואַרג פאַרמאַכט. —

שלאַפט מען פון מוסף ביז מנחה
און ווען אַ שטערן גייט אויף,
ציט מען צוריק מיט אַן אומעט
ס'וואַכעדיק מלבוש אַרויף.

יאַגט מען דעם ווינט אויף די פעלדער.
וואַרט מען ביי טירן און שוועל,
ווערט פון די ווינטן און וואַרטן
האַרט, ווי אַ לעדער, די פעל.

האַרט, ווי אַ לעדער, פאַר זאָרגן,
טרוקן, ווי בייך, פאַר דער נויט.
שלעפט מען גלייכגילטיק דעם אומעט
ביזן גלייכגילטיקן טויט.

וואו קענען ברענען חלומות,
וואו קענען פריידן זיין העל,
ווען, ווי אַן אייביקער שאַטן,
לוערט דער אומעט ביים שוועל ?

ד י צ י ט

נישט מיט קיין אַדער־פלי יאַגט אונדזער צייט,
נישט אין קיין פריצים־קאַטש פאַרט זי.
האַט אונדז אין זינען די וועלט פון דער ווייט —
רעשטלעך פון מאַלצייטן שפאַרט זי.

קלייבט אונדזער צייט אירע רעשטלעך צונויף,
פאַקט אויפן וואַגן דעם אַלטן,
וואו נאָר אַ קרעטשמע אין וועג, צי אַ הויף,
שטעלט זי זיך שבת דאָרט האַלטן.

רייסן די יינגלעך פון פערדל דעם עק,
שלעפן וואָס לאַזט זיך פון וואַגן,
ביז ער דערשלעפט זיך אַמאָל צו אַ צוועק,
האַט ער נישט וואָס צו דערטראַגן.

גרייט מען מיט רעשטלעך פון רעשטלעך דעם טיש,
רייסט זיך צו אים יעדער איינער,
שלאגט מען זיך איבער אן עק פון א פיש,
איבער א הויפן מיט ביינער.

מאכט מען די ברכות מיט היץ אויפן קול,
בענטשט מען דעם הויכן מזומן.
ביז מען איז פארטיק מיט בענטשן אמאל,
דארף שוין א נייע צייט קומען.

רייך איז די וועלט און עס האט איר געגליקט:
ס'גיסט זיך אריבערן שיסל.
האט זי דערפאר אונדז צום בענטשן געשיקט
איצטער — א הינעריש פיסל.

נישט מיט קיין לופט־מאשין פליט אונדזער צייט,
נישט מיט קיין אייזנבאן פארט זי.
האט אונדז אין זינען די וועלט פון דער ווייט:
רעשטלעך פון מאלצייטן שפארט זי.

ה י י ל י ק ע ב א ב ע ס

I

עס האבן די הייליקע באבעס
די לייבער אין קליידער פארצויגן,
פארדעקט זיך די קעפ צו די אויגן,
די אויגן פארגראבן אין דר'ערד.

עס האבן די הייליקע באבעס
אין תחינות גאטספארטיק פארזונקען,
אין כשרן וואסער געטונקען
די לייבער צום כשרן בעט.

עס האבן די הייליקע באבעס
מלאכים גערופן צום האבן
און האבן אין קינדער פארגראבן
די שרעק פאר דער אייזערנער רוט.

עס האבן די הייליקע באבעס
געלאזט א ירושה די קינדער.
וואו איז די ירושה אצינדער?
אט קוק אויפן דרויסן און זע.

II

נישט די פאָרעלומטע יונגען וואָס קלעטערן
הויך צו די הימלען דורך פינגער אין בלעטערן
דאָס, וואָס עס מאַכט זיי די הערצער צו ציטערן —
דאָס איז דער מאַן.

הענט, וואָס די פעלזיקע שטיינער צעבויערן,
שמידן די ערד מיט די שטיינערנע מויערן,
רייסן די הימלען מיט אייזערנע טורעמער —
דאָס איז דער מאַן.

באַנען, וואָס מעכטיק פון אייזן געגאַסענע,
רייסן פון בערגער די קייטן פאָרשלאָסענע,
יאָגן פון זון ביז צו ימען געפראָרענע —
דאָס איז דער מאַן.

שיפן, וואָס וואָרפן די כוואַליעס צעמאַלענע
שניידיק און שאַרף מיט די בוזימער שטאַלענע,
ברומען און רעווען, דעם שטורם פאָרהילכנדיק —
דאָס איז דער מאַן.

קומט זיי אַנטקעגן אַ וואַנט אַ געהאַמערטע —
איז דאָס אַ ברוסט, וואָס אין אַרעמס פאָרקלאַמערטע
וועט זייער לייב אין איר פעלזיקייט איינשליסן —
דאָס איז דער מאַן.

דריקט זיי צוזאַמען די גאַס מיט די מויערן,
בלענדט זיי דאָס אויג און פאַרטויבט זיי די אויערן —
איז עס באַרוישונג פון זיסן אַרומגעמען,
דאָס איז דער מאַן.

ברענען די גאַסן מיט פייערן טויזנטער,
יאָגט עס דאָס בלוט אין די אַדערן ברויזנדער,
לאַקט עס, ווי אויגן, וואָס רופן זיי ווינקנדיק —
דאָס איז דער מאַן.

שטרויכלען זיי קניען זיי, פאַלן געבויענע,
לעכצנדיק דורשטיק מיט ליפן פאַרצויגענע,
ביז עס צעמאַלט זיי אין דורשטיקן פלאַטערן —
דאָס איז דער מאַן.

III

איר באַבעס הייליקע! אַ שרעקלעכע ירושה
האַט איר די אייניקלעך איבערגעגעבן:
פאַר אייערטוועגן אויסצולעבן
פון יאַרטויזנטער די זינד,
וואָס האָבן אייך דאָס בלוט פאַרסמט,
און איצטער שטיקן זיי די ברוסט
און רייסן זיך פון בלוטן אומגעצאַמט
פאַר אַלע יאַרטויזנטער
צו מאַנען זייער לוסט.

איר באַבעס הייליקע! ווי האַט איר עס געקענט
אויף אייערע גאַטספאַרכטיקע נשמות
צו נעמען אַזאַ שווערע שטראַף:
פון דור אויף דור צו קלייבן אָן אַ סוף
די גלוסטונגען און דורשטן,
וואָס האָבן אייך דאָס לייב געברענט,
כדי אַנצוזאַמלען אַזאַ לאַסט פון זינד
אַלץ אויף די אַקסל פון אַ דור,
וואָס דאַרף עס אויסלעבן אַצינד?

איר באַבעס הייליקע! אוממענטשלעך-שווער
פאַלט אויף די אַקסל אַט דער שטיין.
עס ברעכן זיך די קניען אונטער אים
און דריבנע, ברעקלידיק און קליין
אויף שטויב צעמאַלן אונטער אים
ווערט יעדער לוסט און ווילן און באַגער.
איר זינדיקע מיט זינד פון טויזנט יאַר!
ווי נישטיק און צעמאַלן ווערט אַ דור
פון אייער שרעקלעכער ירושה!

ד ו — ד אַ

וואָס קען איך טון מיט דיר דאָ?

האַב איך אַליין דאָ קיין היים נישט געפונען,
בין איך אַ פרעמדער ביי זיך אויף דער גאַס —
איז דאָך עס מיינס, און אויב ס'פלאַגט מיך באַהאַלטן
טרויער פאַרשטיקטער און עלנטער כעס —
איז דאָך עס מיינס, און אין ליבשאַפט און האַס
בלייבט עס דאָך אייביק מיין אייגענע גאַס.

מוז איך טאָג טעגלעך מיט עלנט זיך שפייזן,
האַב איך אליין דאָך גענומען דעם יאָך.
האַט איך געירשנט אַ „גם זו לטובה“ —
זאָלב פאַר די וואונדן פון איטלעכן בראַך,
האַלט מיך דער שטאַליך מיטן טראַגן דעם יאָך,
האַלט מיך די טרייסט מיטן ווייטן דערנאָך.

דו אָבער ביסט דאָ ביי אייגענע כלומרשט
פרעמדער ווי דאָרטן וואו אַלץ איז זיך פרעמד.
האַט עס דיר גאַרנישט צו געבן פאַר עלנט,
האַלט עס דיך בלויז אין דעם ווייטיק פאַרקלעמט,
איז דאָך שוין בעסער ביי פרעמדע פאַרשעמט
איידער ביי אייגענע בלאַנקען זיך פרעמד.

וואָס קען איך טון מיט דיר דאָ ?

ז אַ נ ט ל א ו ר א :

עס מוז דאָך פלאַצן דאָס געדולד
ארומצוטראַגן זיך טאָג־טעגלעך מיט אַ וואונד,
און וואו דו קומסט, און וואו דו גייסט
זי אויפדעקן פאַר יעדערן : דו זעסט —
אויף דיר די שולד,
פון דיר די וואונד די וואונד !

איך קען עס ניט !
זאָל זיין — ס'איז זייער שלעכטס.
נאָר כ'וויל נישט קומען מיט קיין קרעכץ
דאָרט, וואו עס שוימט אויף טישן דער געטראַנק
און ס'הילכט געלעכטער און געזאָנג
אויף יעדן טרייט.

מעג זיין — איך טראַג אַ וואונד.
מעג זיין — עס איז מיין בלוטנדיקער בונד
אויף אייביק אייביקייט
מיט די פאַרוואַגלטע פון אַלע צייטן,
נאָר איך וויל טאָג און פרייד
און יום־טוב קלייד !

זיי האָבן שלעכטס געטון ?
איז וואָס דערפון ?

דאך שפילן קענען זיי און זינגען,
און לאַנדליק פאַרקלינגען,
פאַרפלאַנטערן אין ווירבל-ווינט
פון זונעדיקער זינד.

דו זאָגסט — ס'איז נאָר אַ שטראַל
ביז וואַנען כ'פּאַל
און ווער פון זיי צעטראַטן ווי אַ שפּין אין גראַז.
איז וואָס?
איך וויל נישט זייער גוטס
און וועל נישט קיינעם רופן נאָך קיין שוץ,
ווען כ'ווער אין שכורדיקע הענט
אויף אַש פאַרברענט.

אַז נישט דערלעבן זאָלן זיי
צו הערן מיין געשריי!
נאָר אויסגיין טאָג נאָך טאָג
צו יעדן טראַגנדיק מיין קלאַג —
דאָס וועל איך נישט!

דו הערסט — איך קען נישט, קען נישט, קען עס נישט!

ז י י ע ר ל י ב ע

קען זיין, כ'וועל צו זיי נאָך אַליין אמאָל שטרעקן
אַ פּרידלעכע האַנט.
עס וועט זיך פאַרווישן דער גרויל פון די שרעקן
עס וועט זיך פאַרלעשן דאָס פייער פון שאַנד,
און טרוקן וועט ווערן דער קוואַל פון דער קלאַג,
ביז ס'וועט זיי דאָס האַרץ אפשר איינמאָל אַ טאָג
פאַרגעבן דעם אייביקן וויי.
נאָר איינס, וואָס איך וועל, אַזוי לאַנג ווי כ'וועל לעבן,
קיינמאָל ביז די שערבלעך פון גרוב נישט פאַרגעבן,
נאָר איינס — איז די ליבע פון זיי.

די ליבע פון זיי
צו אונדזערע עופּעלעך קליינע, וואָס ווערן
פון וויגן אַרויס
געטראַגן צו זיך אין גאַטספאַרכטיקן שויס.
עס וואַכט איבער זיי באַרמהאַרציק די רוט
און וואַשט זייער אומשולד אין טרערן.

ביו וואָנען די שְנאה צום אייגענעם בלוט
צעפליסט זיך אין לייב, ווי אַן אומריינע קרענק.
און דעמאָלט נאָך ליבע אַ טראָפּן פאַרבענקט,
פאַרוואַגלטע בלאַנדזשען זיי אום
און האָסן זיך שטום.

די ליבע פון זיי
צו אונדזערע יונגע בחורים, וואָס בענקען
פון היימישן הויז
צום צויבער פון דופטיקע פעלדער אַרויס.
עס ציען זיך אַרעמס ברייטהאַרציק אַנטקעגן
ביים זויים פון די ליכטיקע וועגן,
און אויגן, פול צוזאָג, און הויפּנס מיט גליק,
נאָר קוים ווערט פאַרשלאָסן דער וועג אויף צוריק —
ווערט פרעמד דאָס באַצויבערטע פעלד,
עס פאַלן די אָפענע אַרעמס אַוועק,
און פרעמד צו דער פרעמד און צו אייגענע פרעמד,
פאַרבלייבן זיי וואַגלער אָן שטעג —
דער שטויב פון דער וועלט.

די ליבע פון זיי
צו אונדזערע טעכטער מיט אויגן, וואָס קוקן
אַריבער דעם צוים
און זוכן און גאַרן דעם ריטער פון טרוים.
זיי קומען, די ריטער, מיט שפּיל און געזאַנג,
זיי שפּילן ביו ס'פאַלט אין די פינגער דער פאַנג —
דאָן נעמען זיי צערטלעך און נאָגן אים אויס
און לאָזן אים ווייך פון די פינגער ארויס.
און דאָס, וואָס איז איינמאַל געפאַלן אין שטויב,
וועט יעדן פאַרבייגייער קומען אין האַנט —
פאַר יעדן אַ רויב.

דער שווערט, וואָס איז איבערן לעבן געהאַנגן,
געבראַכט האָט דעם טויט.
דער ווייטיק און שאַנד האָט דורך דורות געבויט
אַ פעסטונג פון האָס און פון וויי.
נאָר זייערע אַרעמס, מיט ליבע באַצירט,
זיי האָבן נאָר קינדער אין פרעמדקייט פאַרפירט
און דאַרטן געלאָזן זיי הויל,
אַפילו דאָס לעצטע פאַרנומען ביי זיי —
די קללה פון מויל.

אין טאג, ווען דו וועסט זיך אן משפט דערמאָנען
 און קומען צום סוף
 צו צאלן די שטראַף —
 נישט בלוט און נישט לעבנס פון זיי זאלסטו מאָנען!
 נאָר אויפמאָנען זאלסטו דאָס עלנט פון קינד,
 וואָס זיי האָבן וואָגלען געטריבן,
 ווי שטויב אויפן ווינט
 מיט כלומרשטער ליבע,
 מיט ליבע באַצאָל,
 באַצאָל זיי מיט לייד און רחמנות צו זיי,
 און ווען כ'וועל אַמאָל
 אין זיבעטן גלגול דערהערן דעם וויי
 פון זייערע היימלאָזע טריט,
 וועט איינגעשטילט ווערן דער אומרו, וואָס גליט.
 און דאָנקענדיק דיר וועל איך גיין צו מיין רו
 און וויסן, אז דו ביסט עס דו.

ד י ש פ ר א ד

אַמאָל ווען דו ביסט נאָך אַ קינד געווען,
 האָסט פאַרבלאַנדזשעט אומגערן צום מאַרק,
 צום אַלטן מאַרק פון אַייער שטאָט, וואו ס'שטייען
 פאַרצאָגטע יידענעס מיט קערב פון עסנוואַרג,
 פון אויבסן, פיש און קרייטעכער, און דאָרט
 האָסטו פון ערגעץ וואו געכאַפט אַ זידל-וואָרט,
 וואָס איינע האָט דער אַנדערער געשיקט אין כעס
 צוליב אַן אויסגענאַרטן קונד. און יעדעס מאָל,
 ווען דו דערהערסט פון יענער גאַס,
 דערמאָנסטו זיך אַ הייזעריקן קול,
 אַ פרעמדן וואָרט — און לאַז דיך שוין געמאַך
 מיט אַט דער מאַרק און קלייטל-שפראַך!
 און ערגעץ וואו פאַרגעסן אין אַן עלנט הויז
 דיין מאַמע זיצט און וויינט זיך אויס
 די אויגן איבער בלעטער פון אַנ'אַלטן בוך
 אויף יענער שפראַך, וואָס האָט זיך דיר דערקענט
 אין גאַס-געשריי און פיש-גערוך.
 און ברעכנדיק די אויסגעדאַרטע הענט,
 ביים גאַט פון אירע מאַמעס בעט זי פרום,
 אַז וואו דיך זאָל נישט גרייכן איר געבעט,
 זאָל דיך דיין גוטער מלאַך שיצן אומעטום
 און צוגרייטן אַן אַפּרו-בעט.

און בעטן בעט זי אים אין אַרעמען געמיט,
ער זאל פון אייגן שלעכטס באַוואַכן דיינע טריט.

האַסטו דען ווען עס איז געטראַכט,
אַז אויב עס וואַרט אויף דיר אַ ווינקל רן
און ס'איז באַשערט אַ שטילע אַפּרוּ-נאַכט, —
איז נישט אין זכות פון דיר, נישט דו
האַסט עס ביים גאַט פון דיינע וואַגלונגען פאַרדינט.
דאָס האָט אַ מאַמע אויסגעבעטן פאַר איר קינד
אין וויינענדיקע מוטערלעכע רייך
אויף יענער גוטער שפּראַך, וואָס האָט פון ביז באַשיצט
דיין באַבען, עלטער-באַבען און די גאַנצע קייט
פון מאַמעס און פון קינדער, ביז דער טאַכטער איצט,
וואָס זוכנדיק אַ ווינקל אויף דער ערד,
האַט אויפן מאַרק אַליין איר מאַמעס שפּראַך געהערט.

אַ מ ע ס ר

געווען אמאָל אַ שוועסטער דיינע.
זי האָט דעם פיינט אין הויז צו זיך געבראַכט,
מיט מילך געשפייזט און אין די אַרעמס זיינע
אַ גאַנצע שטורמדיקע נאַכט געוואַכט.
און ווען עס האָט, אַ מידן אים, דער שלאָף באַצוואונגן,
איז זי פון איר געלעגער אויפגעשפרונגן,
און מיט זיין בלוט, וואָס איז פאַרשפּריצט געוואָרן,
געלאָזט באַצאלן פאַר זיין שלעכטס פון אַלע יאָרן,
פאַר אַלץ און אַלעמען, און פאַר דער לעצטער נאַכט,
און פאַר דער ליבע־בעט, וואָס זי האָט פאַר אַ טויטן־בעט געמאַכט.

ווען גאָר דער פיינט זאל בלויז איין קאַפּ נאָר האָבן,
וואַלט איך אַ מעסער צווישן דיינע קישנס איינגעגראָבן
און וואַלט געלאָזט ביינאַכט דיר עפענען די טיר.
און מאַרגן פרי וואַלט איך אַרויס אין גאַס מיט דיר,
מיט דיר און מיט דיין רויט־געפאַרבטן מעסער —
און אין דעם שטורם, וואָס וועט ווערן גרויס און גרעסער,
וואַלט איך מיין קול דערהויבן הויך, אַז אַלע זאלן הערן:
— דאָס איז די טאַכטער אייערע, וואָס האָט אַלע טרערן,
פאַר גאָר דער שאַנד און וויי פון נעכטן און פון היינט
מיט בלוט געלאָזן אַפּצאלן דעם פיינט,
און מיט זיין בלוט, וואָס איז פאַרשפּריצט געוואָרן,
געלאָזט אַראַפּשווענקן די אומריינקייט פון יאָרן.

פון אלעמען, פון זיך אליין, און פון איר לעצטער נאכט,
און פאר ליבע-בעט, וואָס זי האָט פאַר אַ טויטן-בעט געמאַכט.

איך ווייס אָבער, אַז אינגעשכורט פון באַגערן,
וועסטו אליין אַנטשלאָפּן ווערן.
און ווען דו וועסט זיך אויפכאַפּן באַגינען,
זעט דיר דער מאַרגן-דרימל אַלץ נאָך שפּיגען
די שכורע חלומות. נאָר דו וועסט שוין זיין אליין,
און פון די קישנס וועט אַרויסקוקן אַ מעסער ריין,
און אויף זיין בלאַנקן שאַרף וועט שפּילן זיך די זון . . .
און זאָג — וואָס וואָלט איך דען דערנאָך מיט דיר געטון? . . .

איך ווייס אַז דו וועסט אונטערגיין...

איך ווייס, אַז דו וועסט אונטערגיין.
און נישט מיט קיין געוויין,
נישט מיט קיין שבעה-טרויערן
וועל איך דיין אונטערגאַנג באַדויערן.
אַזוי ווי ס'זיינען נישט די פּויערן,
ווען פעליענדיק די גרינע בייטן,
צעטרעטן זיי די ווילדע קווייטן
און רייסן אויס די פרעמדע גראַזן, —
אַזוי וועל איך אויף דיר קיין טרער נישט לאָזן.

איך ווייס — נישט שולדיק איז דאָס ווילדע בלימל
ווען ס'האָט דער זעלבער בלויער הימל,
די זעלבע בליענדיקע ערד
אים נישט באַשערט
אַ זאַנג צו וואַקסן צווישן זאַנגן.
נאָר וועסטו דען פון אַקערער פאַרלאַנגן,
אַז ווען ער גייט אַרויס און היט
פון פעלד זיינעם דעם שניט,
זאָל ער מיט ווילדע קרייטיכער פאַרדאַרבן
די קומענדיקע גאַלדנע גאַרבן?

איך ווייס, אַז איבער יענער בייט,
וואו מען האָט מיך און דיך פאַרזייט,
אַנ'אייביקער און אַ גערעכטער
שפּרייזט אום דער וועכטער,
און זיינע אויגן קוקן שאַרף און ברייט,
און זיינע פינגער זיינען יעדע ווילע גרייט
אַרויסצורייסן פון די זאַנגן דאָס,

וואָס האָט פאַרוואַנדלט זיך אין ווילדן גראַז.
און אייביק זאל געבענטשט זיין און געפרייזט
זיין שטאַרקע האַנט, וואָס רייסט!

איך ווייס, אַז דו וועסט אונטערגיין,
און ס'וועט מיין אויג נישט פייכטן קיין געוויין.
נאָר איך אליין.

ווען עס וועט אַנקומען די צייט פון קלייבן,
וועל איך נישט מיט די גאַלדענע זאַנגען בלייבן,
וואָס העפטן זיך צונויף אין גאַרבן.

דעם טויט פון אייביקייט צו שטאַרבן.
אַליין, אַן איינזאַמער, וועל איך צו דיר דאַן קומען,
און צווישן אַפגעפאַלענע, צעפליקטע בלומען,
מיט אייך צוזאַמען וועל איך ציילן באַנג
די טעג פון אייער אונטערגאַנג.

ד ע ר מ ש פ ט

מען וועט אונדז ביידן ברענגן פאַר דעם משפּט.
און דער, וואָס האָט באַשטימט דעם מענטשנס וועגן,
וועט פון זיין טראַן אַראָפּ דיך פּרעגן:

פאַרוואָס האָסטו פון מיר זיך אַפגעווענדט?

פאַרוואָס האָסטו מיין לויטערן געשאַנק

ביי פּרעמדע שוועלן ביסלעכווייז פאַרשווענדט,

און איצט, אַ כּלה, וואָס צו קיינעם ניט פאַרקנסט,

דיין זיווג זוכסטו, אַז ער זאל דיין ביטערן געטראַנק

מיט דיר צוזאַמען טרינקען, און די לאַסט

פון דיינע וואַגלענישן טראַגן?

דו וועסט דעם קאַפּ אַראָפּלאַזן און וועלן זאָגן:

— מיין גאַט, איך האָב דיין נאַמען קיינמאַל נישט געוואוסט,

כ'האָב נישט געוואוסט, מיט וועמען און וואוהין צו גיין,

און יונג אליין, און דורשטנדיק אליין

בין איך געגאַנגן דאָרט, וואו ס'האָט געפירט די לוסט. —

וועסט וועלן ענטפערן, נאָר ס'וועט דאָס ווערט פון גומען,

דאָס ציטערדיקע וואָרט נישט קענען קומען.

וועט ער צו מיר אין צאַרן זיינע בליקן ווענדן:

— דו, וואָס דו ווייסט, אַז דו ביסט נאָר אַ שאַטן

און גייסט פאַרביי נאָך איידער ביסט דערגאַנגען —

צו וואָס האָסטו דעם שוועל פון איר באַגער באַטראַטן?

ווער האָט באַפוילן דיר, דו זאָלסט מיין קינד פאַרבלענדן

מיט פאַלשן שיין און ליידיקע פאַרלאַנגען

און לאַזן זי דערנאָך מיט ביטערניש פון גאַל זיך קוויקן?

נאָר איך וועל ענטפערן אין זיינע צאָרן-בליקן:
 — דער גאָט, וואָס האָט זיין פּאַלק צעזייט אויף זיבן ימען,
 און נישט גלאַזט פאַר זיי קיין אייגן טייכל רינען,
 וואָס האָט דאָס קינד אין וויג באַשאַנקן מיט אַ מאַמען
 און שפּעטער נישט געלאָזט דעם וועג צו איר געפינען.
 אויף יעדן שטעג און וועג צעוואַרפענע, ווי בלעטער,
 אין יעדן דורכגייער געפינען מיר אַ רעטער,
 און ווער עס וויל — דער נעמט און וואַרפט צוריק אַנידער.
 זאָל זיין — אַ פרעמדער נעמט, פּאַל זיין — עס נעמען ברידער,
 נאָר ליבער איז אַ ווייל אין פרעמדן שויס,
 ווי אייביק וואַגעלעניש אָן שוועל און הויז.
 און ווען עס טרעפט אַ קינד פון דיר אַ קינד פאַרמאַטערט,
 און בלייבט אין מיטן וועג מיט איר — און פּלאַטערט —
 קום ווייז, ווי נישט צו נאָרן די באַגערן,
 ווען דו האָסט וואַנדער-צייכנס אויסגעזיגלט אויפן שטערן!

אַזוי וועט זיין מיין ענטפער אין זיין צאָרן.
 ער וועט דעם קאַפּ אַראַפּלאָזן און גאַרנישט זאָגן,
 און פון זיין בליק, אין טיפעניש פאַרלאָרן,
 וועט ערגעץ אונדזער מאַרגן נעמען טאָגן.

נ י ט ש ע ל ט !

נעם, לאַראַ, אין וועג די קורצע תפילה:
 — פאַרגעסן זאָל מיין נאָמען ווערן,
 און שטאַרבן זאָל מיט מיר מיין צער!
 איך האָב אין דורות-צער דיין נאָמען איינגעפלאַכטן,
 און ס'קוקט דיין שוואַרצער קאַפּ אַרויס פון מיינע ווערטער —
 דו סימבאָל פיינלעכער פון אונדזער אייביק וואַגעלען.
 וועסטו אין איינזאַמקייט זיך וועלן טרייסטן:
 — דער נאָמען לאַוראַ פאַרבלייבן וועט אויף דורות . . .
 ניט שעלט אונדו, לאַוראַ, ניט ברענג אויף אונדו די קללה!
 ווילסטו אַז עמיצער, ווי דו מיט דיינע אויגן
 אָן אויסגעפייניקטער, זאָל ווען עס איז נאָך זאָגן:
 — איך בין, ווי לאַוראַ, דער צער פון אייביק וואַגעלען?
 ניט שעלט אונדו, לאַוראַ, און בעט מיט מיר צוזאַמען:
 פאַרגעסן זאָל מיין נאָמען ווערן
 און שטאַרבן זאָל מיט מיר מיין צער!

ה י י מ י ש

ב י י ם ש ו ן ע ל

דער טאָטע — אַוועק אין בית־המדרש צום דאַוונען.
דער יינגערער ברודער — איך הער אים שוין אויך נישט.
אין פענצטער די זון שיינט, עס טומלט פון דרויסן —
איך נורע זיך טיף אין דער קאַלדרע און דרימל.

עס קומט צו די מאַמע, אַ שטילע, און וועקט מיך:
— די טיי איז שוין אויסגעקאַכט, נעם טו זיך אָנ'עט!
גאַר וועקנדיק, דעקט זי מיך איין, און איך בעט זיך:
— באַלד . . . באַלד . . . — און עס שליסן זיך ווייטער די אויגן.

צו דריי מאָל באַגאַסן די רעכטע און לינקע,
פאַרנעפלטע אויגן מיט קאַלטקייט געלויטערט,
די מילך־טיי געטרונקען, און כ'פיל שוין דאָס בעטן
און בליק פון דער מאַמען: נעם, זונעלע, דאַוונען!

נעם, זונעלע, דאַוון! זי זאָגט עס מיט מורא,
זי נעמט מיר אַראָפּ פון דער וואַנט אַ פאַר תפילין,
און ס'קרענקט מיר — איך ווייס, אַז זי וועט שוין נישט פרעגן:
— וואו האַטטו די אייגענע תפילין געלאָזן?

און עפעס דערוועקט זיך אין מיר פון איר בעטן,
און אפשר פון שטוב, פון דעם היימישן טומל,
און אפשר . . . און אפשר פון גאַר עפעס אַנדערש —
איך וויקל די האַנט אין די לאַנגע רצועות.

כ'האַב שוין אַזוי לאַנג אָן די תפילין פאַרגעסן,
כ'האַב שוין שוין אַזוי לאַנג, אַזוי לאַנג נישט געדאוונט!
צי האַט זיך מיין קוואַל פון געבעטן פאַרשלאָסן,
צי האַט זיך פאַרשלאָסן מיין וועג צום הימל?

גאַנץ אָפט ביי דער נאַכט אויפן בעט פלעג איך פאַלן.
פלעג שעהן־לאַנג ליגן מיט אויגן פאַרמאַכטע,
און ס'האַט זיך געברומט פון געשלאָסענע ליפן.
און ס'האַט זיך געזונגען, געזונגען אין פינצטער.

און אָפט אין פרי מאַרגנס אין אומרו און אומעט
פלעג איך זיך אין צימער קיין אַרט נישט געפינען,

און אלץ עפעס טענער פאַראומערטע ציען
און ציען פון ערגעץ פאַראומערטע קלאַנגען.

וואָס איז דען געווען אין די אומעט-פריי-מאַרגנס
און נעכט אויפן בעט אין מיין בחורשן צימער?
דאָס האָט זיך געלעבט אירס אָן אייגענעם לעבן
אין מיר די נשמה פון טאַטע און זיידעס.

זי האָט זיך פון וויגל אין תפילות געכאַוועט,
געוואָקסן אין ניגון פון סדור און ספר,
און ווען כ'האַב מיין קאַפּ אָן אַ היטל געלאָזן,
דעם סדור פאַרוואַרפן, די תפילין פאַרגעסן —

האָט זי אויך פאַרגעסן אָן מיר — און באַהאַלטן,
באַהאַלטן געלעבט זיך איר אייגענעם לעבן;
אַליין פאַרן שלאָפן איר קריאת-שמע געלייענט,
אַליין אין פרי מאַרגן איר שחרית געדאַוונט . . .

און ס'האַבן זיך ווידער צוזאַמען באַהאַפטן
דאָס לייב און דאָס לעבן, אין וואַגלען צעשיידטע.
עס האָט זיך דער בראַך אין מיין לעבן און וועלן
פאַרשפינט מיט דעם ריח פון היימישער שטילקייט.

עס האָט זיך פאַרוועבט מיט די אַלטע געזאַנגען,
וואָס שוועבן פון מיר און פאַרוויקלען מיך לופטיק,
אַזוי ווי ס'פאַרוויקלט אַ טלית אַ ווייסער,
אַ צייכן פון שטרעבן צום הימל אין גאַנצקייט —

און, מאַמע נישט קוק מיט די אויגן פאַרטערטע,
דו זעסט דאָך — איך דאַוון, עס בעט זיך, עס גלויבט זיך,
עס האָט זיך מיר שטענדיק געבעטן, געדאַוונט. — — —
גלויב, מאַמע, דו האַרציקע, גלויב אין מיין גלויבן! . . .

1909.

פ ו י ל ן

כ'בין נישט געוואָקסן צווישן דיינע פריצים-פעלדער, פוילן!
דו האַסט מיין עלטער-זיידן נישט געטראָפן וואַנדלען
אויף דיינע אויסגעווייקטע וועגן, און מיט קאַפּ, מיט הוילן,
זיך בייגן פאַר דיין שוועל דעם דלות צו פאַרהאַנדלען.

עס האָט מיין זיידע אין ארענדע נישט געהאַט ביי דיר קיין פאכט.
 האָסט דייענע הונגעריקע לייב־קנעכט אין אַ ווינטער־נאַכט
 זיך נישט געטראָפֿן וואַרעמען ביים טאָטן מיינעם אין אַ שענק.
 און איך פון מיינע קינדער־יאָרן קוים געדענק.
 אַז איך זאָל אין מיין גראַעַר היים, אין יענער ליטע,
 וואו ס'האַט אַמאָל אין שמערץ אויף דיר אַן אויפגעבליטע
 פון דיין געבענטשטן דיכטער אויפגעברויזט דאָס ליד,
 דערהערן ווען דיין שפראַך, די ווייבלעך־ווייכע.
 אין אומרויאַקן שטראַם פון גלויבער, יינגלשע און בלייכע,
 האָט עס געבראַכט צו דיר אויך מיינע וואַקלדיקע טריט.
 איך האָב געוואוסט — עס הענגט אויך איבער דייענע הימלען
 אַ שוואַרצעַר יאָך; געפילט ווי צווישן פעלזן־שטיקער
 פון דייענע אַלטע חורבות שטילע שאַטנס ווימלען;
 געזען — אַ פלאַסטער שטויב, אַ פרעמדער און אַ דיקער,
 באַדעקט די לעבעדיקע שפורן פון דיין שטאַלץ און רום
 און גליווערט שטום דאָס אַלטע אַדלער־ליד, ווי שטום
 געווען פאַרציטן איז אויך אונדזער הימלדיק געזאַנג
 ביי די פאַרצאַגטע ביימער, ביי די וואַסערן פון בבל.
 עס האָט געחלומט — כ'בין אין שטוב געקומען צו אַן אַבל
 דער ריס נאָך פריש, דער מת אַוועק נישט לאַנג —
 און כ'האַב געפילט ווי דער וואָס דורותדיקע פלאַג
 האָט שוין פאַרהאַרטעוועט אין וויטיק וואָס ער טראַגט,
 צום יונגן, אין זיין בראַך נאָך נישט געבראַכענעם, ברודער פילט.
 נאָך נישט דיין שפראַך געקענט — און זי האָט שוין געשפילט
 מיט קלאַנג און פאַרבן אין מיין אויער. יעדער קיניגלעכער מויער
 פון דער נאָך פרעמדער שטאַט האָט מיטן טרויער
 פון זיילן עלנדע און שוואַרצע שויבן מיך געברייט.
 פאַר יעדן קרישלידיקן זאַמדשטיין און געהובלטן גראַניט,
 אויף וועלכן בראַנז פאַראייביקט דייענע גייסט־געקרוינטע זין,
 האָב איך דעם קאַפּ גענייגט. און ווען פאַרטראַגן האָט עס מיך אַהין
 וואו ס'כוואַליען זיך אין רחבות דייענע פולע זאַנגען,
 האָב איך אַ וויילע שיר געגלויבט — איך בין דיין קינד.
 פון ווייטן הינטער סאַסנע־קרוינען איז אַ זון פאַרגאַנגען,
 עס האָט אַ פעלד ביי מיינע אַקסל זיך געוויגט אין ווינט,
 אין לינדן אַוונט־ווינט וואָס האָט פאַרטראַכט געצויגן
 באַגילטע וואַלקן־סטאַדעס איבער דעכער שטרוי,
 עס האָבן ווייטע מענטש און פייגל־רייד מיין קאַפּ געבויגן
 צו דר'ערד — און ס'איז דעם יינגל פון דער פרעמד געווען אַזוי
 ווי ר'זאָל צום ערשטן מאָל דערזען גאַטס וואונדערלעכע וועלט,
 און פאַלן — האָט'ס געהייסן — מיטן פנים צונם גראַז פון פעלד,
 און בענטשן דיך, דיך, פוילן, בענטשן פאַר דער וויילע גליק

וואס איז מיר דא באשערט — — —
 איך ווייס נישט ווער
 עס האט די ברכה מיר פארהאלטן, כ'האב צוריק
 די פיס פארשטייפט, פארשטיקט די תפילהדיקע טרער,
 איך האב דיר נישט געבענטשט אין יענעם גלי פון אונט-גאלד,
 און כ'ווייס אצינד — איך האב דיר בענטשן נישט געזאלט.

צו טייער איז געווען דער פרייז פאר די מינוטן דופט
 פון וואלד און פעלד און אייביק-ווארגנדיקער לופט
 פון דער געיאגטער דלות-גאס — צו טייער:
 נישט ברענען אויפן קלויסטער-פלאץ אין שייטערס פייער,
 ניט שליידערן גאטספארכטיק אינם תליונס האנט,
 נישט זיגן טראפנס לעבן ביי א שווארצער קעלער-וואנט —
 אזוינס האבן געקענט בלויז בראווע ריטער און געביטער
 פון אויסלייזערס ירושה אויף דער ערד די פרומע היטער.
 דו, צארטע דאמע, האסט געלאזט פארקויפן
 פארב לויז א ביסל אונטערהאלט דיין ברויט און ווינט:
 פון פאלאץ-גאניק צוקוקן ווי אַנגערייצטע הינט
 די ליטקעס בייסן ביי די כאלאמידניקעס וואס לויפן
 מיט פאלעס אינעם ווינט ווי אויסגעצופטע פליגל;
 ביי בריענדיקע טאצן בראַטנס און געקילטע קריגלען
 געצערטן וויין, געציילט די שמיץ איבער א דארן רוקן
 און דורכן טשאד פון פולן בויד זיך צוגעהערט ווי טרוקן
 און הייזערק פון קווארן גאַרגל און פארקווארטע לונגען
 עס האט זיך א מה-יפית פאר דיין כבוד אויסגעזונגען;
 און ווען דער פאלאץ האט זיך יום-טובדיק צעגליט
 און ס'האבן זיך צום טאנץ געבעטן שיכורלעכע טריט —
 א פאָטער און א זון מיט פידל און טרומייט
 געשלעפט פון הונגער-הויז צו פיטערן דיין פרייד,
 די אויגן דיר צעלייכטן מיטן וויין פון זיסע קלאַנגען
 און צינדן אין די געסט דיינע דעם צונטער פון פאַרלאַנגען;
 און ווען ס'האט שוין דערגליט דער לעצטער לאַמפּ און פאקל
 און וואַרט און וואונטש האַבן זיך נאַקעטע געוואקלט —
 איז האַבן זיי אַליין, אין ווינקל איינגעשפאַרט,
 מיט אויגן איינגעגראָבענע געפידלט און געוואַרט
 ביז ס'וועט דער לעצטער טראַפּן שיכרות ברעכן דיינע קני
 זיי זאָלן ווייב און קינד נאָך זען ביז אינדערפרי.
 אזוי האַבן דיר דורות, דורות אונטערטעניקע באַצאַלט
 פאַר יענער שעה מיינער אין גלי פון אַונט-גאַלד.

דאָס איז געווען אַ צינש אַ קנעכטישער פון — שפייזער.
 אוועק פון וויילן דיר צוריק אין דלות-הייזער,

דאָרט זיינען זיי די גראַשן־זעק ביי דיר געוואָרן.
 דאָס גרינס פון בייט, פון פעלד דעם ווייץ און קאַרן,
 די פיש פון טייך, דאָס פלייש פון רינד און פֿי,
 די פעל פון בער אין וואַלד, דאָס מילכיקס פון די קי —
 צו פריציש־איידל איז געווען דאָס אַנצורירן
 דאָס הענטל וואָס געוואוינט נאָר צארטן לייב צו צירן,
 צו שוואַך געווען דער ווייבער־זין וואָס נאָר באַפעלן
 אין הנדלעך פלעגט, דעם ריווח פון דער ערד צו ציילן.
 איז האַסטו זיי דיין וואַסער, וואַלד און פעלד פאַרטרויט.
 געמיינט — אַ קנעכט פאַר זיך אליין וועט מער ווי אַרעם ברויט
 פון פריצס גיטער אויסטיילן ביי זיך נישט פועלן . . .
 האַסט זיך גענאָרט — זיי האַבן דיך באַגנבעט, פוילן!
 צום ברויט — אַ פאַדעם פלייש באַהאַלטן פאַרן שבת־טיש,
 צו חתונות — פון דייע טייכן אַפּגעשפּאַרט די פיש,
 געטרונקען וויין — פון קידוש און הברלה־בעכער,
 געצירט זיך און געפּוצט — אַ שייטל אויפן קאַפּ דעם ווייב,
 פאַר זיך און קינד — אַ טלית־קטן אויפן לייב,
 און אוצרות אַפּגעשפּאַרט פאַרבאַרגן אין די לעכער —
 צען איילן לייזונט זיך צו טאָן דאָס לעצטע רעכט.
 אַזוי צו גנבענען געקאַנט האַבן נאָר קנעכט.
 און דאָך, האַסטו דערשנאַפט דעם קלאַנג פון רענדלעך
 ביי עמיצן פון זיי, האָט זיך דער גאווהדיקער בליק
 אין האַניק אויסגעטונקט, דו האַסט פון ווייסע הענטלעך
 אים אַרום האַלדו פאַרוואַרפן לאַשצענדיקע שטריק,
 און דער וואָס נעכטן ערשט האָט הוילן רוקן גרייט
 געהאַלטן פאַר דער בייטש וואָס אין דיין קוטשערס האַנט.
 האָט היינט, באַטרונקען פון דיין גנאָד, מיט דיר ביינאַנד
 זיין טאַכטער און דיין זון צום כלה־בעט באַגלייט.
 ס'האַט אין אַ ווינקל זאַל פאַררוקט געטרימבלט ווידער
 די נויט־קאפּעליע — דייע קנעכט און זיינע ברידער,
 און אונטער זייער שפּיל, אין זשיראַנדאַלן־גלאַנץ
 האָט זיך אַ מחותן־פאַר געדרייט אין כשר־טאַנץ:
 אַ קנעכט פאַר פריצים־קריון זיין בלוט און גאַט פאַרקויפט,
 און פריצטע זיך אליין פאַר גאַלד אַ קנעכט פאַרקויפט.

פאַרקויפט, נאָר נישט מיט איינמאַל אויסגעמישט האָט זיך דאָס בלוט.
 דער רוקן, וואָס האָט דורות זיך געבויגן פאַר דער רוט,
 האָט זיך געהויקערט חניפהדיק אויך אַן דער לאַסט;
 דאָס בלוט וואָס האָט דורך דורות אים געהאַסט
 און בייזן שפּאַס פון אים און זיין געביין געטריבן,
 איז ווייטער אַנגעטרונקען מיטן האָס געבליבן, —

נאך האָס און חניפה האָבן איינס דאָס אַנדערע פאַרגעלטיקט
 ביז אויפגעשטאַנען איז דער דור וואָס איבער דיר געוועלטיקט,
 וואָס האָט אויך מיר, דעם פרעמדן, דיך געלערנט קענען.

אין שנעלן לויף פון יוגנט-יאָרן זיינען
 צוזאַמען מיטן טוי פון יינגלשקייט צערונגען
 די ברידערשע חלומות וואָס כ'האָב דאָ געשפונען.
 ווילד-פרמעד אין דיינע גאַסן שפרייז איך איצטער אום.
 ס'איז נישט די פרעמדקייט פון די ערשטע טעג ווען שטום
 און טויב צום קלאַנג פון דיינע רייד, האָב איך אין זיי
 געוואָלט אַנטפלעקן דאָס וואָס האָט באַהאַלטן
 אין מיר אליין געלעבט — איצט הער איך און פאַרשטיי:
 אַט טראָגן זיי זיך אין דער גאַס — געשטאַלטן
 מיט אַקסל בלעכענע און שטייפֿע קעפֿ אויף שרויפֿן,
 די שטערנס — אייז און בליקן שפיזלדיק צעלויפֿן,
 די ליפֿן איינגעפרעסט, און דאָך ווי גרייט און מילד
 אַ שמיכל צביעותדיק אין יעדן ווינקל שפּילט;
 איך הער דיין ווייבער-שפּראַך ווי בויגיק און געשיקט
 זי וויקלט זיי אַרום — פון חניפות אויסגעשטריקט,
 מיט צביעות אויסגעהאַפטן און באַצירט מיט חנדלעך
 ווי אַן אַקטריסעס קרוין מיט גראַשנדיקע שטיינדלעך,
 און ס'דאַכט מיר צייטנווייז — איך בין פאַרפּלונט,
 פאַר צופּיל ברידערשאַפט און אמת וואָס געזוכט —
 צו וואַגלען אין אַ לאַנד וואָס האָט פאַרלאָרן
 אין צביעות אייביקער דעם פּאַדעם צווישן האַרץ און וואַרט,
 אַ לאַנד וואָס איז באַהערשט פון בלויז אַקטיאָרן,
 קאַמעדיע-שפּילערס פון אַ יעדער מין און סאָרט.
 עס שפּילט אַ פּאַטערלעכע ליבע-סצענע אַפּ דעם פּויער, דעם פאַרגעסער
 דער גוטער פּריץ, ווען זיין פעלד איז צייטיק פאַרן מעסער,
 עס שפּילט דער פּויער אַפּ צוריק אַן אונטערטעניקייט-קאַמעדיע,
 עס שפּילט מיט שבועהדיקן זשעסט אַ לירישע טראַגעדיע
 פון טרייהייט אייביקער דער זון פון דיינע קנעכט,
 וואָס האָט זיין טאַטנס גאַט פאַרקויפט צו דיר ערשט נעכטן,
 און דו, הויז-פוילן, אַ געעלטערטע אַקטריסע,
 פאַרדעקסט דעם שטערן, אויסגעגראָבן ווי אַ פעלד,
 לייגסט אויס די קנייטשן אין אַ נעץ פון חנדלעך זיסע,
 און שפּילסט די דראַמע פון געפּלאַנטע פאַר דער וועלט.

אַט שטייען דאָ פּאַלאַצן אַלטע — לעבעדיקע עדות
 פון מאַכט און הערשאַפט פון די עלטער-זיידעס.
 דער גלאַנץ פון דורות טוט אַ שמיכל ווען עס איז
 פון אַ באַלויטן ווינקל, פון אַ גאַלד-באַפּלאַסענעם קאַרניז,

און ווערט צערונען אין דער גראַקייט פון די שווערע ווענט.
 ווי פונקען אויף אַ גלאַווניע וואָס האָט אויסגעברענט.
 איך זע דיין גלות דאָ — עס שמערצט מיך נישט.
 ווי מיר מיט אונזער אַלטער בעטלערישער יחוס־קייט.
 האָבן די קינדער דיינע זיך די חרפה אָפגעווישט,
 פון פרישן גלות דיר אַ טאַרבע אויפגענייט
 און בעטלען דיך געשיקט. נישט מיט געקרימטן רוקן,
 נישט מיט קיין קני פאַר יעדן גרייט זיך בוקן
 און שטאַלץ פאַרגראַבענעם פון ליכטיקן וויסן;
 נישט מיט קיין שרעקעדיקע הונגער־אויגן אויפגעריסן
 ווי אַ געשריי קעגן די אומרעכטן פון וועלט און גאַט;
 נישט מיט אַ קאַפּ געבויגן אונטער האַס און שפּאַט
 און וואַרטעניש אויף אומגליקן ווי אויף משיח־ווייען —
 דאָס בעטלען מיר אַזוי מיט אונזער שמאַטעדיקער טאַרבע .
 דו — דיינט האַסט פון ריינסטן זייד וואָס נאָר פאַרדאַרבן
 אַ ביסל פון די פעטס און וויין־פלעקן געלאָזט זיך נייען;
 דו צויבערסט מיטן צויבער פון גרויס־פריצישע מאַנירן
 די אומדערפאַרענע לאַקיייען ביי די הויכע טירן
 פון די ביי וועמען ס'דאַרף נאָך פריש זיין אין זכרון
 דער טיש און וויין־קעלער פון דיינע גוטע יאָרן,
 און ביי די שוועלן וואַרטסטו ביז ס'דערשיינען זיי אליין
 זאָלסט קענען אויסבעטלען אין זכות פון אָפגעבליטן חן
 אַ פוסטן צוואַג אויף אַ שאַטן פון דער גדולה
 וואָס דו האַסט הויליענדיק מיט זיי אליין פאַרהויליעט.

אַט שטייען דאָ די דענקמאַלן פון דיינע גליסט־געקרוינטע זין —
 פּאַעטן גלויביקע, וואָס האָבן פון דיין חורבן דיר געשפינט
 גאַטספּאַרכטיקע חלומות פון אַ ווידער־אויפשטייאונג אַ נייער
 אין ברידערשאַפט און ליבשאַפט פון אַ גאַט־געזאַלבטער פרייהייט.
 איצט זע איך דיינע נייע פירער און דערלייזער —
 פאַרריסענע, פאַרביסענע, מיט שוים פון גאליקן געבייזער
 אויף די וואָס טוען חוצפהדיק ביי דיר אונטער דער נאָז
 חוץ דיינער אויך אויף אייגענער גאולה האָפן.
 ווי וואַגן זיי, די שלעפּער? ס'ווערט אַמאָל געמילדערט דער פאַרדראַס
 ווען מען דערמאָנט זיך וויפל פון די שלעפּער שלאָפן
 אויף די מלחמה־פעלדער וואו דו האַסט דיין קרוין פאַרלאָרן.
 און נאָך ווערט איינגעשטילט אַמאָל דער צאָרן
 ווען בליקן אומגערן פאַרבלאַנדזשען אין די געטאָ־שטיבער
 און שבת־ליכט, וואָס פונעם חושכדיקן דלות לייכטן,
 דערמאָנען — ס'איז געווען אַמאָל אַ גאַט פון ליבע . . .
 ווי לויטער מען דערשפירט זיך ווען רחמנות־טרערן פייכטן

דעם הארטן בליק! ווי פריציש-הויך און פרום-גערעכט
עס מאכט אַ ביסל מיטלייד צום געפאלענעם קנעכט!

פאַרגיב מיר, פוילן, לאַנד וואו הינטער ווענט פון קלייטלעך
און ביר-פעסער פון שענקען ס'האַט אין נעכט ביי קנייטלעך
געקלאַגט די שכינה אויפן גלות; וואו פון שפּאַט און שמיץ
און שפעטער אונטערטעניקייט ס'האַט אין די ביינער זיך פאַרקריצט
אַ גלייאַקע אמונה אין משיח'ן; וואו דאַרף-גייער און בעלי-עגלות,
לאַטוטניקעס און שמידן, קרעטשמערס, ארענדארן
מיט הענט פאַרקאַרעטע, אין קאַפּטאַנעס מיט שמאַדערדיקע פּאַלעס
געלויכטן האַבן מלכותדיקער פון די פריצים און די האַרן
ווען שבתדיקער שטערן האַט אויף זייער דאַך אַראַפּגענידערט;
וואו ס'האַבן שליאכן אויסגעטראַטן סוד-פון-בראַשית-זוכער;
וואו אין דער מיט פון טומלדיקע מערק און רושיקע יאַרדן
האַט תורה איינגעשטעלט איר אייגענע מלוכה —
אַן שווערד און בייטש, אַן פעסטונג און האַרמאַטן,
נאָר מיט דער ליבשאַפט און הכנעה צו אַ הימלדיקן טאַטן.
פאַרגיב מיר, פוילן! ס'איז גישט דיין געווען דאָס ליכט
וואָס האַט די גראַע הימלען דיינע אונדז באַהעלט.
דאָס האַבן מיר פון הימלען בלאַערע געבראַכט מיט זיך
און אַנגעצונדן אויך ביי דיינער ווי ביי יעדער שוועל.
די ערד אַבער, וואו מיר האַבן זיך שטיבער אויפגעבויט,
די ערד, צו וועלכער מיר זיינען געקומען נאָך אַ ביסן ברויט,
די ערד איז דיינע, איבער איר די צלמים דיינע הויערן,
די פריצים דיינע הערשן און עס בייגן דעם געניק די פויערים,
די קנעכט דיינע, האַסט זי געוואונען און פאַרלאָרן דורכן שווערד,
און דיינע איז זי לויטן דין פון הערשאַפט מיט דער שווערד.
וואָלטו געקענט אַריינבליקן אין אונדזער הימל און דערבליקן
די שטערן וואָס מיר האַבן אויך אין דיינעם אַנגעצונדן —
קען זיין, אַז שטערנשיין וואָלט אויסגעפלאַכטן בריקן
פון דיר צו אונדז און ס'וואָלט געשען דעם נביאס וואונדער.
נאָר ווער ביי דיר האַט זיי געקענט דערזען? דער האַר
מיט בייטש און ביקס און פעסל מעד? דער פויער מיטן לאַם
און אַקער-איינן? ס'האַט דערזען אין דאַרף דעם ארענדאַר
דאָס פריצל, דער ירד, און אין שטאַט די יידענע אין קראַם —
די פריצטע, די געפאלענע, און וואָס האַבן זיי מער פאַרמאַגט
ווי ביטערניש, ווי גאוה-גאַל, ווי בייטשל אין דער פויסט? . . .

פאַרגיב מיר, פוילן! יעדער לייב דעם גורל זיינעם טראַגט
אין בלוט פאַרבאַרגן, און נשמה ווערט אַ נאַקעטע אַנטבלויזט
אין שעה פון ביטערן נסיון, וואָס דו ביסט — דאָס ביסטו,
קען זיין, וועסט נאָך אַמאַל אין וואַרט פון יעזו קריסטו

אנטפלעקן נישט בלויז האָס, נאָר לייטזעליקייט אויך און גנאָד
און זיך דערוויסן, אַז ס'האָט אויך אַן אַנדער גאָט
געוואוינט אין דיינע הימלען. אפשר וועט פון הינטער אַקער
און האַמער אויפקומען אַ דור אַזאַ וואָס וועט די מכה
פון האָס אין דיר מיט האָס אויף דיר אליין ווי מיט אַ שפּיז
אַ גליענדיקן אויסברענען און אַ געפאַלענע ביי זיינע פּיס
וועסטו זיך אויפהייבן געלייטערט. איך וועל בעטן אויף דעם נס.
און ווען ער זאָל געשען, וועל איך אין יענעם טאָג
ביי דיר אליין אויך בעטן: מוטער לייבלעכע, פאַרגעס
וואָס כ'האָב דאָ נישט דערזאָגט און וואָס איך זאָג.

1914.

אין אַ פּוילישן דאָרף

עס אַטעמט וואָלד פון זונען־ליכט
מיט סאָסנע־ריח אין געזיכט,
עס הערט זיך פּייגל קלינגען ברייט,
עס ווינקען בלימלעך פון אַ בייט,
עס בלאַנקט פון גרינס אַ וויסע קלייד,
אַ ראָוע סטענגע און באַגלייט
פון שוואַרצע רעק און אייזל־טריט,
שפּאַצירן דאַמען פּויל און מיד
און קולכלעך קלינגען אַזוי זיס,
אַז ס'שוועבט דאָ, דאַכט זיך, אום אַ גרוס
פון בודואַרן, ווייס און ראָז
אויף בייטן גרין און גרינעם גראָז.

און האָב אַ פּעלד מיט רוים און לופט
און ס'שמעקט מיר צו פאַרפומען־דופט.
עס וועקט מיך אויף דער וואָלד־געהילך
צוזאַמען מיט אַ גלעזל מילך.
עס ליגט סלאָוואַצקי אויפן טיש,
און וויל עס יאָ, און וויל עס ניש' —
מוזסט פּויליש שטאַמלען, שמייכלען, שטיין,
אפילו פּויליש שלאָפן גיין.

עס רופט אַ גלאַק צו מיטאַג אויף,
און לאַנגזאַם קומט מען זיך צונויף,
אַ ווייסער טיש, געווייסטע הענט,
געפרעסטע קראַנגס, ווייסע וועסט
און גאַלד אין פינגער איינגעפרעסט.

געפוצטע נעגל, שווארצע קעפ
 און פון פריזירער שווארצע צעפ,
 קראוואטן העלע, ווייסע ציין
 און וויצן לייכט, נאָר איך אליין,
 איך זיץ אין ווינקל אויף מיין אַרט
 און ציטער אויסרעדן אַ וואָרט.

די יונגע דאָקטאָרס פרוי, וואָס היט
 אַ שמייכל גרייט אויף יעדן טריט
 און אויף איר פנים ליגט אַ שיינ
 פון פאַרן גיין אין שול אַריין,
 באַקלאַגט זיך מיט אַזאַ פאַרדרוס,
 אַז ס'שמערצט איר זייער דער רעכטער פוס.

— ס'איז זיכער פון אַ בינען-ביס!
 — אַזוינע איידעלע פיינע פיס!
 איר שכנה מיט די ליפלעך קליין,
 וואָס האָט אַזוי פיל יידיש חן
 אין יעדן גרויסן שוואַרצן אויג,
 פאַרנייגט זיך מיט אַ לייכטן בויג:
 — ווי אומדערטרעגלעך ס'איז די היץ!
 עס זאָגט, ווי פאַר זיך, אָפּ אַ וויץ
 אַ דיקע דאַמע ביי איר זייט,
 פאַן סטעפאַן לאַזט זיך פון דער ווייט
 מיט זיינע רייזעס אויפן ים
 (פאַן סטעפאַן שטאַמט פון פיינעם שטאַם:
 זיין זיידע, ווי איר קוקט אים אָן,
 איז גאָר אַ קורלענדער באַראָן,
 נאָר אַלע ווייסן, און ס'איז בלאַט —
 ער האָט זיך נעכטן ערשט געשמדט),
 און סטאַך די מוטער ציט און פלאַגט:
 — וואָס האָט די דאַמע דאָרט געזאָגט?

דאָס מאַנסוואַרג קומט פאַרנאַכט אַראָפּ,
 דער דאָקטאָר מיטן גראַען קאַפּ,
 אַ ציטערדיקע אונטער-ליפּ
 און פינגער שיטער, ווי אַ זיפּ,
 רעדט פּויליש אַלין, ווי יידיש, האַרב,
 אַז ס'שטעלט זיך ביי דער ווייב די פאַרב,
 דער שיינערס מאַן — אַ דרייסיק יאָר,
 און אויפן קאַפּ קיין פּיצל האָר,
 געפעלן — זאָגט ער — בלאַנדע גאָר
 און איר — אַ הויכע שעוועליור —

זיי טרייבן ביידע כלומרשט שפאס.
 דער דיקערס זון איז קרענקלעך בלאָס
 און ס'צינדט זיך בלייך אין אויג אַ פונק
 ביי יעדן צוויידייטיקן וואונק,
 וואָס פאלט פון יעדער ווינקל טיש, —
 עס נעמט זיך פלעכטן אַ געמיש
 פון שפאָרע וויצן, זאַנפטע רייד
 און בליקן לייכט איבערן קלייד
 פון דער, וואָס קעגנאיבער זיצט,
 אַ האַנט זיך אויף אַן אַרעם שטיצט,
 און ס'שפרייזן אַפּ מיט לייכטע שפאָן
 אַ מאַן מיט ווייב און ווייב מיט מאַן.

נאָר זונטיק זעט עס אַנדערש אויס.
 דער טיש פון שפייז־צימער אַרויס,
 אין רייען שטולן אויסגעשטעלט
 און בענק, וואו ס'האַט אַ שטול פאַרפעלט,
 פון ברעטלעך דריי אַ קונסט־געשטעל
 צונויפגעקלאַפט ביי פאָדער־שוועל,
 געצונדן ליכט, און ס'הייבט זיך אָן.
 פון הינטן פראוואוט מען נאָך אַ טאָן,
 נאָר דאָ דער עולם איז שוין גרייט.
 אַ יידענע אין סאַמעט קלייד
 פאַרפוצט, ווי אויף אַ צדקה־באַל,
 אַ דאַמע אין אַ לייכטן שאַל,
 וואָס לאַזט די ווייכע אַקסל בלויו,
 אַ פרייליך — אין דער האַנט אַ רויז,
 דאַנעבן רויטלט זיך אַ קאַרק,
 ווי איינער אויפן גאַנצן מאַרק,
 און ס'זומט ווי אין אַ בינענשטאַק,
 נאָר אַט פון הינטן קלינגט אַ גלאַק.
 דער פאַרהאַנג, ס'הייסט די טיר, פראלט אויף,
 און אויף די ברעטלעך שטייגט אַרויף
 פון לאַטעס אויפגעשטעפט אַ ראַק,
 אויף יעדער פוס אַן אַנדער זאָק
 און ביז די אַקסל פיאות צוויי.
 ער וואַרפט דעם קאַפּ און טרייסלט זיי,
 דער עולם לאַכט, מאַכט שטיל און הערט,
 ווי ס'איז דעם ראַק אַמאָל באַשערט
 געווען מיט חייקען זאַלבענאַנד,
 צו שלעפן גרענעץ־קאַנטראַבאַנד,
 און ר'האַט מיט פיאות זי באַוואַכט

פון זעלנערס ביקס — דער עולם לאַכט,
 און ס'יידל מיטן רויטן קאַרק
 אז אלע זאַלן זען, קלאַפט שטאַרק.
 דאָן קומט פאַן סטעפאַן מיט אַ ליד.
 אַן אויגל ווינקט און ס'צינגל בריט
 די זאַנפטע ווערטלעך גראַם אין גראַם,
 עס רויטלען מיידלעך זיך פון שאַם,
 עס לאַכן דאַמען אין די הענט,
 אַן אויג איבער אַ וואַנסע ברענט,
 און ס'זאָגט די יידענע צום מאַן :
 — סאַראַ באַגאַבטער יונגעראַמן!
 און לאַנג און הילטיק בראַוואַ קלינגט,
 אַן אַנטעק מיט אַ מאַנקע זינגט,
 עס צינדט אַן אויג, און ס'היצט געבליט,
 ס'פאַרשווינדען פאַרלעך אין דער מיט,
 ס'באַהאַלט זיי נאַכט און ביימער-קרױן,
 און דאָ אַ וואַלצער הערט זיך שוין,
 אַ לאַכן קלינגט פון יעדן עק
 און ס'גייט דער טאַנץ ביז טאַג אַוועק.

עס רוישן ביימער מאַרגן פרי, —
 דער אַלטער דאַקטאָר שוין נישט הי.
 עס ציט אַ פאַרהאַנג זיך אַרויף,
 פון באַנק אַנטקעגן הויבט זיך אויף
 אַ שוואַרצער ראַק, די הוט אַראַפּ.
 זי נויגט אים גנעדיק צו דעם קאַפּ —
 און ס'ווערט אין וואַלד אריין שפאַצירט.
 און ס'קומט פאַן סטעפאַן גלייך — ער פירט
 דאָס שיינע ווייבל טריט ביי טריט
 און זינגט אין אויער איר אַ ליד.

אַזוי ווערט דאָ אַ טאַג פאַרבאַכט.
 און קומט אַראַפּ די אַלטע נאַכט
 זיך איך אַליין אונטער אַ בוים,
 פאַר די אויגן יאָגט אַ וויסע שוים,
 אין מוח טומלט עפעס ווילד,
 און ס'דאַכט, דער בוים — ער פרעגט זיך מילד :
 — דערצייל וואָס טוט דיר אַזוי באַנג ?
 און כ'ענטפער: גרויס איז מיין פאַרלאַנג —
 כ'וויל הערן דאָ אַ יידיש וואָרט,
 אַ האַלבע מלוכה פאַר אַ וואָרט!
 און ס'פאַלט דער בוים אין כעס אַריין :

דו וועסט קיין מלך קיין מאל זיין,
דיין העזה, פרעמדער, איז אומזיסט —
ס'איז יידישקייט שוין לאנג דאָ וויסט.

1912.

ד י נ י י ע ש ו ל

שמאלע געסלעך, אלטע הייזער, און די שוועלן
האָט אין ערד אַריין פאַרגראָבן באַבע צייט.
שאַרע שינדל-דעכער גרין מיט מאַך באַוואַקסן,
קרומע פּריזבעס, און אויף פּריזבעס אַלטע לייט.
גרינע שויבן, קורצע, קריצנדיקע טירן.
וויילסט אין שטוב אַריין — זיי מוחל, בייג דעם קאַפּ!
שמאלע געסלעך מיט די שמאלע טראַטואַרלעך
לויפן הויקערדיק-צעגראָבן באַרג אַראָפּ,
און אין טאַל דאַרט וואו זיי קומען זיך צוזאַמען
אין אַן ענגן סקווער מיט אויסגעצופטן גראָז
שטייט אַ הויז געבויט פון רויע קיזלשטיינער,
שווער און טונקל ווי אַן אַרעמען ריטערס שלאַס.
אַזאַ מעכטיק הויז פון רויע קיזלשטיינער
צווישן געסלעך אַזוי הויקערדיק און שמאל —
וועלכן ווילדן ריטער איז עס איינגעפאַלן
צו פאַרקריכן מיט זיין שלאַס אַהער אין טאַל?
נעמט מען אַן דעם פרעמדן פרעגער ביי אַן אַרעם
און מען פירט אים צו דער בלעך-באַקלאַפטער טיר:
— זעסט פון ווייט דעם ארון קודש און די בימה?
זעסט ביים זייט דעם לאַנגן האַנטווד און דעם כּיור?
אונדזער שול איז עס וואָס הייסט גאָד אַלץ „די נייע“.
כאַטש זי שטייט שוין אַזוי כמה הונדערט יאָר.
און פאַרוואָס אַזעלכע ווענט פון קיזלשטיינער?
ס'גייט אַ מעשה וועגן דעם פון דור צו דור.

**

קוק זיך צו צום אָפּגעסמאַליעטן פּרוכט!
ס'האַבן רעגנס שוין פון לאַנג אויף זאַמד צעשווענקט
די מצבות אויף די קברים פון די מתים
וואָס ער האָט גאָד אין די וויקעלעך געדענקט.
גאָר די שווערע ווענט פון שטיינער, און די טירן,
די מיט בלעך באַקלאַפטע, דעמאָלט ניט געקענט.
ווי די חורבות אין די הויקערדיקע געסלעך,

האָט די אַלטע שול געהויקערט אירע ווענט
און אַראַפּגערוקט דעם דאָך איבער די פענצטער
און די שוועל געגראָבן טיפּער אין דער ערד.
ס'האָט דאָך יעדער קלאָץ אין וואַנט אַזוי פּיל תּפּילות
אין די לאַנגע פרומע יאָרן אויסגעהערט.
און אַזוי פּיל זיפּצן און געוויינען איינגעזויגן
און אַזוי פּיל תּורה און חידושים איינגעזאָפּט —
ווער וועט וואָגן אויף אַ וואַנט אַ האַנט צו הייבן?
ס'ווערט דער געטאָטייער יעדע נאַכט פאַרקלאָפּט.
ס'ווערן געטאָגאַסן יעדן טאָג אַלץ ענגער.
און עס וואַקסט אויך געטאָדיק אין ענגן שטיקל פעלד
מיט די שטאַקן קברים דער בית-עלמין דרויסן.
שלאַגט די שעה פון חצות פאַר די אויף יענער וועלט.
עפענען זיך אויף די זולע שטאַקן קברים,
און עס ווערט די שול מיט אַ געמורמל פּול:
ס'האָבן מתים לעבנס אין די ווענט דאָ אַפּגעדאוונט,
און פון דאַרטן ברענגט עס ווידער זיי אין זייער שול.
אַלץ איז זייערס דאָ — פון שוועל און ביזן באַלקן.
יעדער איינער האָט אין מזרח נאָך זיין שטאַט
וואו ס'איז ער, זיין זון און אייניקל געשטאַנען —
אַלע מתים שוין. ס'ווייס יעדערער ווער ס'האָט
דעם פּרוכת אויסגענייט צום ארון קודש,
ווער צום עמוד האָט געקויפּט דעם קופּער-בלעך.
וועמענס מאַמע ס'האָט געטאַנצט מיט יעדער ספר-תּורה,
וועמענס ווייב ס'האָט מער אין פאַרמעט נאָדל-שטעך.
און אַז ס'שאַקלט זיך אַ לערנער ביי אַ גמרא,
קוקט אַ מת אַריין — ס'איז זיינער דאָך דער ש"ס.
און אַז איינער גיסט ביים טיר אַפּ בעגל-וואַסער,
האָט אַ מת געקויפּט אַמאַל די קופּער-פּאַס.
אַלץ איז זייערס דאָ, און זיי זיינען דער עולם,
יאָר אויף יאָר — אַלץ גרעסער זייער צאָל,
יאָר אויף יאָר — ווערט אַלץ געדיכטער דער בית-עלמין
און אַלץ ענגער ווערט דעם לעבעדיקן קהל.

*
**

יאָר אויף יאָר — און אַלץ באַפעלקערטער די געסלעך,
און די הייזער רוקן ענגער זיך צונויף.
אַבער קלאָפּט דער יום-הדין — און פון דער גראַקייט
בלאַנקט די גאַס מיט זויבער-ווייסקייט אויף.
ווייסע פּנימער און ווייס-געפאַלבעטע קיטלען,
ווייסע זאַקן איבער בלאַנקע שוואַרצע שיך.

ווייסע טיכלעך איבער אויסגעוויינטע אויגן,
ווייסע קליידער און א שרעק פארשטיקט אין זיך.
געלע וואקס-ליכט, געלבע פאלדן פון טליתים,
געלבע פלעמלעך אויף אן אויסגעבלייכטער הויט.
געל און ווייס, ווי ס'זאל א גרויסן יום-טוב האָבן
און זיך אַנצינדן אין וואַקס דער ווייסער טויט.
פלעמלעך ציטערן פון אַפּגעהאַקטע אַטעמס,
אַקסל שאַקלען זיך אין פאַרכטיקן געברום,
נאָר די אויגן פונעם דאַוונער אינעם מחזור
און ער פילט נישט ווי דער שכן זיינער קומט.
שכנים קומען און זיי שטופן זיך צוזאַמען,
ווערן לייבער ענגער אין די קיטלען אינגעדריקט.
אַבער ס'ציילט נאָך גרויסע זינד די תפילה זכה
און מען פילט נישט ווי דער אַטעם ווערט פאַרשטיקט.
ס'ווערט שוין אינגעשטילט דאָס ברומען פון דער תפילה
און ס'פאַרגייט שוין אין געמורמל דאָס געוויין,
נאָר דער עולם הערט נאָך אַלץ נישט אויף צו קומען,
נאָר דער עולם הערט נאָך אַלץ נישט אויף צו גיין.
ווער און וואָס? עס איז שוין פול די שול און פאַליש,
ס'שטיקט דער אַטעם, קלאַנגען וואַרגן אין דער קעל,
און די פנימער אין פלאַטערדיקע פלעמלעך
ווערן ווי די געלע וואַקס-ליכט טויטלעך-געל.
היבט דער רב אין מזרח אויף דעם קאַפּ צום עולם,
ווערט דאָס פנים בלייכער, קוקט ער בלייך אַרום,
ווערט דער בליק פאַרשטאַרט פון שטומען שוידער,
נאָר צום שמש אויף דער בימה ווינקט ער שטום,
קלאַפט אין טיש אַריין, קלאַפט שטאַרק דער ווייסער שמש,
און די אויגן קוקן ציטריק צו דער טיר:
ס'האַט דער עולם אַלץ נישט אויפגעהערט צו קומען,
און אַלץ נייע דאַוונער שטיקן זיך אין איר.
קיים עס שפאַרט זיך דורך דער חזן צונגם עמוד,
עמען נעמט אָן דעם פרוכת ביי אַ פאַלד,
נאָר איידער ער דעקט אָפּ דעם ארון קודש
זיינען שוין די טירלעך ברייט צעפראַלט.
לויפט מען צו, מען כאַפט דעם דאַוונער און מען טראַגט אים,
און דער רב אַ בלייכער, בלייך צום חזן ווינקט.
מורמלט שוידער אינעם עולם, שוידער גליווערט
אין די אַדערן פון חזן, נאָר ער זינגט.
זינגט פאַרדומפן, קיים ס'באַוועגן זיך די ליפן,
און אין שטיקעניש פאַרשלונגען ווערט דער קלאַנג.

אָבער פּלוצלינג נעמען ציטערן די פּלעמלעך
 און די שול ווערט פּול מיט הילכיקן געזאַנג.
 קאַלט און גרילציק יאָגט זיך דורך אַ פּרעמדע כּוואַליע,
 פּלעמלעך קאַרטשען זיך און טוקן זיך אין ווינט.
 עמעץ פּאַלט אַוועק. אַ דומפּער קלאַפּ און גרויל־געשרייען.
 ערגעץ וויקלט זיך אַ יאָמער פּון אַ קינד.
 ס'לעשט זיך אויס אַ ליכט, זיי לעשן זיך און פּאַלן,
 און פּון אויבן און פּון אונטן פּלעכט זיך איין,
 ברעכט זיך איין אין גרילץ־געזאַנג אַ קינדער־יאָמער,
 טויט־געשריי און וויי פּון וואַרגנדיקער פיין.
 און אַריבער יאָמער, איבער ווייען און געשרייען
 שטייט דער רב און נישט מיט זיין קול שרייט ער, שרייט:
 — ווער ס'איז לעבעדיק — אַ ליכט אין האַנט זאָל נעמען!
 האַלט די פּלאַמען אויב איר לעבעדיקע זייט!
 און דער חזן איז שוין טויט צו דר'ערד געפּאַלן,
 און פּאַרשטומט איז שוין דער גרילציקער געזאַנג,
 און פּון אויבן און פּון אונטן און פּון ווינקלען —
 אַ געשטופּ צום פּאַליש, אַ געקוועטש און אַ געדראַנג,
 און מען שטיקט זיך און מען פּאַלט, מען טרעט אויף לייבער,
 און מען רייסט זיך פּונעם קנויל מיט קעפּ, מיט פּיס, מיט הענט —
 שטענדערס פּאַלן, טישן פּאַלן, פּלאַמען פּאַלן,
 פּלאַמען צינדן און די שול, די אַלטע ברענט — — —

**

מ'האַט אויף מאַרגן נאַכגעציילט וויפּל מנינים
 ווייסע דאַוונער ס'האַבן מתים יענע נאַכט
 מיטגענומען אין די אַרעמס און אין דרויסן
 צו די שטאַקן קברים זייערע געבראַכט.
 מ'האַט אין רויכערדיקע גלאַווינעס דעם פּרוכט,
 שטיקער פּאַרמעט, שטיקער ספרים נאָך דערקענט,
 און פּאַר זיי שוין נישט פּון קלעצער און פּון ברעטער,
 נאָר פּון קיזלשטיינער אויסגעברייטערט ווענט.
 וואָס געמיינט האַט עס? די נייע שוועל און טירן
 זאָלן, פּרעמד די מתים, זיין פּאַר זיי אַ צוים.
 אַדער צווישן ברייטע ווענט און הויכן באַלקן זאָל אויך
 פּאַר די לעבעדיקע צווישן מתים זיין גערונים?
 און אַז ס'קומט די נאַכט און ס'בלייבן פּרושים זיצן
 איבער ספרים ביי אַ געלבן ליכט־שיין,
 בייגן ווידער זיך די מתים איבער אַקסל
 און זיי קוקן אינעם געלבן בלאַט אַריין.

די נאָרדענע פּאָווע

אמאָל איז געפּלויגן די גאָלדענע פּאָווע
צום היימישן לאַנד איבער טייכן און ימען
און האָט אין די פּליגל אַ ברייזל געטראָגן.
אַ גרוס פון אַ קינד אין דער פרעמד צו אַ מאַמען.

געפּלויגן, געפּלויגן די גאָלדענע פּאָווע
און האָט אירע פּליגל פּאַרמאַטערט פון פּליען.
אין וואָלד אויף אַ בוים איז זי זיצן געבליבן
צו רוען ביז טאָג וועט די הימלען צעגליען.

אין וואָלד איבער נאַכט איז געבליבן די פּאָווע
ביז ס'האָט זיך צעגליט אויף באַגינען דער הימל.
די נאַכט איז געפּאַלן און טאָג איז געקומען.
נאָר ס'האָט נישט דערוואַכט שוין די פּאָווע פון דרימל.

אוועק איז אַ טאָג און אַ נאַכט און אַ מאַרגן.
אוועק זיינען וואַכן, חדשים און יאָרן —
אַ בייזער מכשף דעם וואָלד האָט פּאַרשלעפּערט,
און ס'איז אויך די פּאָווע פּאַרכשופט געוואָרן.

פאַר וועם ס'האָט די צייט זיך געשלעפּט, ווי פון סמאָלע,
פאַר וועם זיך געיאָגט, ווי אַ פּייל פונעם בויגן —
אַלץ איינס איז געוועזן דעם וואָלד און דער פּאָווע.
ווי לאַנג ס'האָט פאַר זיי זיך דער כּשוף געצויגן.

ביז איינמאָל אַ טאָג זיינען העקער געקומען
און פורן מיט פּערד צו פּאַרנעמען די קלעצער, —
און דאָרט, וואו ס'האָט פּריער דער כּשוף געפּינצטערט,
האָט זונשיין באַלויכטן די נאַקעטע פּלעצער.

פּאַרטריבן דעם כּשוף האָט זון און גערודער,
צעטרייסלט די פּינצטערע ביימער פון דרימל,
און ס'האָט אויך די פּאָווע געעפנט די אויגן
צו זוכן איר וועג אינעם לויטערן הימל.

געפּלויגן, געפּלויגן די גאָלדענע פּאָווע
צו טראָגן איר גרוס מיט די היימישע וועגן,
געקוקט און געזוכט, נאָר זי האָט נישט דערקענט שוין
די לענדער, וואָס זיינען געקומען אַנטקעגן.

וואו זיינען די כוואליעס פון גאלדענע פעלדער?
וואו זיינען די נעסטן אויף שטרויענע דעכער?
עס ציען זיך אייזערנע וועגן, ווי שלאנגען,
עס הייבן זיך קוימענס פון סאסנע-בוים העכער.

און וואו נישט וואו זעט זי א בארג א באקאנטן
און ערגעץ א וואסער, וואס פליסט אין זיין בעקן,
און שנעלער איר וועג פליט די גאלדענע פאווע
און שניידט זיך דורך טונקעלע וואלקנס פון שרעקן.

שוין באלד איז זי נאענט. דארט קען זי דאס געטל,
דעם בוים פארן פענצטער און שנירל ביים לאַדן.
א קלאפ אין דער שויב, און די מאַמע, די אַלטע,
דעם גרוס פון איר קינד וועט אין טרערן אויסבאָדן.

שוין באלד איז זי דארט. און אַט וועט זיך פון ווייטן
א רויך פון די ליימענע קוימענס באַווייזן — — —
שוין באלד — און אַט רייסן זיך וואַלקנס פון קוימענס,
פון שטיינערע קוימענס אויף דעכער פון אייזן.

עס דריקן זיך טונקעלע דעכער צוזאַמען.
און מויערן שוואַרצע, און גאַסן געדרייטע —
און ס'פלאַטערט דאָס האַרץ ביי דער גאלדענער פאווע —
וואו זיינען די ביימער, די לאַנקעס, די קווייטן?

עס פלאַטערט איר האַרץ, און זי הערט נישט די קולות,
און זעט נישט אַרום די פאַרוואַנדערטע בליקן,
און פילט נישט, ווי עמעצער כאַפט זי און טראַגט זי,
און טראַגט זי אין אייזערנע אַרעמס, וואָס שטיקן.

געפאַנגען, געפאַנגען, די גאלדענע פאווע
אין הילצערנעם שטייג הינטער אייזערנע שטאַנגען,
און ס'קומען דער פאַנגער און שכנים צו קוקן,
ווי שייך ס'איז די פאווע אין שטאַנגען געפאַנגען.

און ס'קוקט אַ פאַרגאַפטע דאָס ווייב פונעם פאַנגער,
און בייסט זיך די ליפן און שנירלט די ברעמען —
אך, וואַלט זי געקענט פון דער פרעכטיקער פאווע
א פּעדער, אַן איינציקע פּעדער כאַטש נעמען!

אך, וואָלט זי געקענט גאָר! ... און איינמאַל, אַ בלייכע,
האַט זי זיך אַריבערן שטייג איינגעבויגן,
אַראָפּ אויף דער גאַס, און ס'האַט איבער איר שטערן
אַ גאַלדענע פעדער פאַרשימערט די אויגן.

אַ פעדער פון בלוי, וויאַלעט און פון גינגאַלד,
וואָס גיסט זיך אין שייק, ווי די זון אין אַ רעגן —
און ס'קוקן פאַרגאַפטע די מענטשן אין דרויסן,
וואָס גייען איר נאָך און וואָס קומען אַנטקעגן.

אויף מאַרגן באַגינען — מען קלאַפט אין די טירן:
— פאַר וויפיל פאַרקויפסטו דער פאַוועס אַ פעדער?
אַ רענדל? צען רענדלעך? אַ זעקל מיט רענדלעך? —
און בייטלען מיט גאַלד אים אַנטקעגן טראָגט יעדער.

פאַרבלענדט איו דער פאַנגער פון גאַלדענעם שימער,
און ביז נאָך די זון יענעם טאַג איו פאַרגאַנגען
זיך אויסגעפוצט האָבן צען גבירישע ווייבער
אין גאַלד פון דער פאַווע אין שטאַנגען געפאַנגען.

צען גבירישע ווייבער אין פראַכט פון דער פאַווע,
אַ פעסל מיט גאַלד ביי דעם פאַנגער פאַרבאַרגן,
און ס'ליגן צען טויזנט ביינאַכט אין די בעטן
און ברענען פון קנאה ביז גראַען פרימאַרגן.

געשטאַרבן שוין לאַנג איו די גאַלדענע פאַווע.
איר שטייג אויפן בוידעם — צעפאַלן אין שפענדלעך,
דאָך ווימלען די גאַסן מיט פעדערן־פאַרבן,
און ס'ווימלען ביים פאַנגער אין פעסער די רענדלעך.

פון וואַנען די פאַרבן, ווען טויט איו די פאַווע?
און רענדלעך אַזוי פיל, אויף גאַלד כאַטש צו טרעטן?
דער סוד איו ביים פאַנגער, דאָס גאַלד — פון די מענער
מיט ווייבער פאַרוויינטע ביינאַכט אין די בעטן.

דאָס גאַלד איו פון פריצים אין זיידענע קאַטשן
און יונגען, געדונגען צו שלעפן די לייצעס,
פון לוסטיקע יורשים און שטילע חתנים,
וואָס טראָגן דאָס גליק, ווי אַ האַרב אויף די פלייצעס.

דאָס גאַלד גיט אַ פעדער, די פעדער גיט ליבע.
איז — וויפל ווער ס'האַט, איז אים קליין דאָס פאַרמעגן.
און ס'ברענען די אויגן מיט בלוטיקער שנאה
ביי יענע וואָס קענען דאָס גאַלד נישט באַלייגן.

מען זאָגט, אַז פון בלוט, וואָס דאָס גאַלד האָט געזויגן,
איז רויט שוין דאָס האַלץ פון די האַרטע וואַרשטאַטן,
און ס'האַט שוין די בלוטיקע שנאה נישט איינעם
פאַרטריבן צום טויט הינטער אייזערנע גראַטן.

און וואו נאָר ס'באַווייזט זיך די גאַלדענע פעדער,
צעפאַלן — דערציילט מען — די פרידלעכע הייזער,
און ס'בלייבן אָן מאַמעס די קינדער אין וויגן,
און ס'וויינען פאַרלאָזטע יתומים אָן שפייזער.

עס וויינען אין הייזער פאַרלאָזטע יתומים
און ס'רופן די קינדער אין וויג נאָך אַ מאַמען,
נאָר ס'איז שוין נישטאָ מער קיין גאַלדענע פּאַווע
צו טראָגן דעם גרוס איבער לענדער און ימען.

1918.

ש ל ו ם ב ע ר

שפעט ביינאַכט
בין איך פאַרבייגעגאַנגען דעם קצבישן בית־מדרש
און האָב דערווען אויף די טרעפלעך זיצן עמעצן
די עלנבויגנס אויף די קני,
דעם קאַפּ אין ביידע הענט,
און ס'האַט מיר אויסגעדאַכט.
אַז דאָס איז שלום בער, מיין טאַטנס אַ ידיד.
ער איז אַמאָל געווען אין ארץ ישראל
און יעדן שבת פלעגט ער קומען טרינקען טיי צו אונדן
און רעדן מיטן טאַטן וועגן חיבת ציון.
צוליב דער שווינדזוכט זיינרע האָט די מאַמע
פאַר אים געהאַלטן אַ באַזונדער גלאַז און שאַל
וואָס פלעגט מיך שרעקן פון אַ ווינקל אויף דער גראַטקע.
און איך געדענק דעם אָוונט
ווען דער טאַטע איז אַרומגעגאַנגען שווייגנדיק
און זיך געווישט די שייבלעך פון די ברילן.
די מאַמע האָט געוויינט
און ס'איז פון דעמאָלט אָן די גלאַז און שאַל פאַרשוואונדן.

האָב איד פון אַנבליק זיינעם אָנגעהויבן שוידערן.
 דאָך צוגעגאַנגען און געפרעגט:
 — וואָס טוט איר דאָ, ר' שלום בער?
 פון קוק זיינעם האָב איד געזען, אָז ער האָט מיך דערקענט.
 — וואָס איז דער חילוק?
 דאָס בין איך גלאַט אַזוי אַהערגעקומען
 אַביסל זיצן אויף די טרעפּלעך פון בית־מדרש.
 — פאַרוואָס זשע גייט איר נישט אַריין?
 — נישטאָ קיין אַרט. אַזוי פיל יידן, קיין עין הרע,
 און יידענעס און קליינע קינדער
 אויף אַלע טישן, בענק און אויפן דיל —
 איד וועל שוין בעסער זיצן דאָ.
 — און דאָרט, וואו איר זייט שטענדיק?
 — ס'איז דאָרט קיין רו נישט. נעכטן אָונט
 האָבן זיך צוויי יידענעס צעשלאָגן אויף מיין קבר.
 ביי מיר איז אָנגעוואַקסן מערער גראָז —
 האָט איינע, אָן אלמנה, אַלץ געשריען,
 אָז זי איז היינט געקומען דאָ די ערשטע
 און די צווייטע, מיט אַ מאַן אַ קראַנקן, האָט געטענהט.
 אָז זי איז שוין געווען דאָ פריער.
 נו, איז געוואָרן אַ געטומל און פון אַלע קברים
 זיינען אָנגעלאָפן יידן, יידענעס און קינדער.
 אַ צער! מען האָט פאַראומרייניקט דאָס פעלד
 און אומעטום געוויין, געשריי און ניבול פה.
 מען קען ניט איינליגן, נאָך גוט, וואָס איצט איז וואַרעם.
 וואו וועלן זיי זיך הינטאָן, אָז ס'וועט ווערן קאַלט,
 און אַלע בתי־מדרשים זיינען פול
 און קיין הייזער איז נישטאָ. אוי, ווי איז מיר!
 — איז גייט איר אַלע נאַכט אַוועק פון דאָרט?
 — ביינאַכט, בייטאָג — וואָס איז דער חילוק?
 זיי זיינען דאָרטן, בין איך דאָ.
 דאָ שטאַרבט מען אויכעט יעדן טאָג —
 איז היימעלעכער דעם מת, אָז איך בין דאָ.
 און דאָרטן — ווייטט? — דאָרטן האָבן זיי פאַר זיך
 געמאַכט באַזונדער אַ בית עלמין אויפן פעלד.
 הם! אָז דער בית עלמין איז פאַר לעבעדיקע,
 מוז מען דאָך פאַר מתים אַ בית עלמין האָבן —
 זיי מיינען — ס'איז אַ חילוק...
 ער האָט גענומען שאַקלען מיטן קאַפּ,
 און איך האָב זיך דערמאַנט, ווי ער פלעגט זיצן

ביים גלעזל טיי, האָב איך זיך אָפּגערוּפּן:
 — כ'האָב געמיינט, אַז מתים פון די קברים
 קענען וואַנדערן אַרום דער גאַנצער וועלט.
 — וואָס מיינסטו?
 — אַז איר קענט גיין, וואוהיין איר ווילט,
 וואָס גייט איר נישט צוריק אין ארץ ישראל?
 ער האָט אַ צוק געגעבן מיט די אַקסל:
 — איך בין שוין דאָרט געווען איינמאָל.
 און אַז איך האָב געהאַט דאָס גליק צו שטאַרבן פריער
 און קען אַנטלויפן, וואו איך וויל — איז וואָס?
 וואָס ציטערסטו? עס איז שוין קאַלט אוודאי.
 האָסט וואו צו שלאָפן, אַדער אויך דאָ אין בית-מדרש?
 און זיי דאָרט, אויף די קברים, וויי איז מיר!
 נו, גיי, גיי שלאָפן! — כ'בין געבליבן שטיין:
 צי קומט אַ מת אַ „גוטע נאַכט“ צי ניין?
 האָב איך געזאָגט: — איך גיי שוין!
 — גיי, גיי! עס איז דיר קאַלט אוודאי.
 געגעסן האָסטו עפעס היינט?
 דערצייל נישט קיינעם, אַז דו האָסט מיך דאָ געזען.
 ראשית — קען מען דיר נישט גלייבן, והשנית —
 בעטער דאָך אַזוי. נו, גיי גיי שלאָפן! —
 כ'בין אָפּגעגאַנגען בלויז אַ צענדליק טריט
 און האָב זיך אומגעקוקט:
 ער איז געזעסן אויף די טרעפּלעך פון בית-מדרש,
 די עלנבויען אויף די קני,
 דעם קאַפּ אין ביידע הענט.
 פּלוצלינג האָט פון דאָרטן זיך דערהערט
 דאָס וויינען פון אַ קינד, און עמעצער מיט פייער
 האָט זיך גענומען גיין צום פענצטער.
 איז מיד אַ שרעק באַפאַלן — טאַמער מאַכט מען ליכטיק
 און איך וועל זען, אַז קיינער זיצט נישט אויף די טרעפּ,
 האָב איך זיך מער נישט אומגעקוקט.

.1920

ר י י ב ל ו ט

— פון אונדזער גאַנצער משפּחה
 זיינען מיר צווייען פאַרבליבן:
 איך, יואל, און מיין שוועסטער לאה.
 צוויי טעג זיינען מיר געלעגן באַהאַלטן
 און קיין אויג נישט צוגעטאַן.

אויפן דריטן טאג,
ווען די שיין פון דרויסן איז אנטרונען,
האָבן מיר, דערפרוירענע פון הונגער און קעלט,
זיך איינגעטוליעט איינס אין צווייטן
און זיינען איינגעשלאָפן.
מיטאַמאַל האָב איך פון שלאָף דערהערט
ווי די טיר פון אונדזער באַהעלטעניש עפנט זיך
און ער קומט אַרײַן.
גישט געזען אים, אָבער געפילט,
אַז דאָס פנים זיינס איז דאָס פנים פון אַן אַקס,
אַז פון זײַן לײב וועלן פּײַלן אָפּשפּרינגען,
אַז דער צוואַנג פון זײַנע פּינגער איז טױט —
און ער האָט זיך געלאָזט גײן צו מײן שױעסטער.
איך האָב געהערט זײַנע טרײט, שױער און שױמפּ,
און מײַנע הענט האָבן זיך איינגעקלאַמערט אין מײן שױעסטערס לײב —
לאַמיר צוזאַמען אומקומען
אײדער ער וועט אונדז פּונאַנדעררײסן.
אָבער ער איז צוגעקומען נאָענט. כ'האָב דערשפּירט
ווי ס'ווערט אָפּגעדעקט די נאַקעטקײט פון איר לײב
און דערהערט איר קול
איז דערוואַרגענע קרעכצן און אויסגשרײען.
האָב איך זיך גענומען ראַנגלען פאַר איר
און זײלדער זײַנען געוואָרן אירע פאַרשטיקטע געשרײען,
און איינגעקלאַמערט אין איר
האָב איך אַלײן מיט חײהשע קולות
אויסגעטראָגן זײַנע קלעפּ און דעם צוואַנג פון זײַנע פּינגער,
ביז ער האָט אונדז בײַגעקומען,
מיך און זי — אונדז בײַדן בײַגעקומען.

דערנאָך האָב איך געהערט מײן שױעסטער כלפּען,
אָבער מײן קאַפּ איז געווען שױער
און מײַנע הענט האָבן זיך גישט גערירט.
אַז די גרױקײט פון טאָג האָט זיך גענומען אַרײַנשלאָגן,
האָב איך זיך אַ כּוח אָנגעטאַן און געעפנט די אויגן.
איר נאַסע באַק האָט זיך צוגעקלעפט צו מײן פנים:
און איך האָב דערהערט ווי זי זאָגט:
— פאַרוואָס האַסטו דאָס געטאַן?
— איך האָב דײך געוואַלט באַשיצן פון אים.
— פון וועמען?
— פון אים.

— אָבער דאָ איז דאָך קיינער נישט געווען.

— קיינער ?

האָב איך אַ צעמישטער איר האַנט אָנגעכאַפּט.
האַט מיך דורכגענומען די זיסקייט פון איר לייב
און איך האָב זיך דערמאַנט.

האָב איך צו איר אַזוי געזאָגט :

— פון דעם גאַנצן הויז פון אונדזער פאָטער

איז קיינער נישט געבליבן

אויסער איך, יואל, און דו, מיין שוועסטער לאה.

חרוב און אומריין איז געוואָרן די וועלט

און דאָס ריינע בלוט פון אונדזער משפּחה

האַט געדאַרפּט אונטערגיין.

האַט גאַט אַ נס געטאָן

און געשיקט דעם שרעק אין אונדזער באַהעלטעניש

ער זאָל מיך לערנען

ווי אַזוי אויפצוהאַלטן דאָס ריינע בלוט

פון אונדזער פאָטערס הויז.

וואַלסטו דען בעסער וועלן פאַר אַ מאָן

יענעם וואָס האָט געזאָלט קומען ביינאַכט?

האַט זי מיך מיט די שוואַכע הענט אַרומגענומען

און געקושט מיך און געוויינט.

אויפן פערטן טאַג האָבן מיר דערהערט

ווי דער גערויש פון אַלע טעג

קומט ווידער אויף דער גאַס

און מיר זיינען אַרויס פון אונדזער באַהעלטעניש.

דערנאָך בין איך אַוועק צום רב און האָב געזאָגט :

— רבי, עס איז געשען אַ נס !

מיין שוועסטער לאה איז ניצול. געוואָרן פון דער טומאה

און זי איז געוואָרן מיין ווייב.

האַט ער מיך אָנגעקוקט מיט ווילדע אויגן

און דאָס אָפּן מויל איז אים געוואָרן פאַרגליווערט.

האָב איך ווידער געזאָגט :

— פאַרוואָס שעלט איר נישט, רבי ?

ארור שוכב עם אחותו בת אביו או בת אמו...

און אַז די ווערטער זיינען אים נאָך אַלץ געווען געליימט.

האָב איך אים אונטערגעזאָגט :

— רופּט מיך צו אַ דינ־תורה, רבי !

רופּט מיך צו אַ דינ־תורה מיט דער תורה, רבי !

וואָס איז איר ליבער, דער תורה :

דאָס הינטיש בלוט אין די לייבער פון אונדזערע טעכטער,
אָדער דאָס ריינע בלוט פון אַ ברודער אין זיין שוועסטערס לייב.
און בין אַוועק פון זיין הויז.

איך גיי אין גאַס
און אויף מיין אַרעם איז אָנגעשפּאַרט די האַנט
פון מיין בלייכער ווייב.
קומען אַנטקען אירע חברטעס
מיט טראַנטעס אויפן לייב צו פאַרשמעלן זייער מוטערשאַפט.
דרייען זיי די קעפּ אַוועק פון אונדו,
פון ברודער־שוועסטער, די פאַרשאַלטענע.
אַבער לאה, מיין ווייב,
קוקט זיי נאָך מיט רחמנות און פּיין:
יענע וואָס האָבן פאַרפּלאַנצט דאָס רוצחיש בלוט אין זיי
זיינען אַוועקגעריטן אויף די ווילדע פּערד
און וועלן נישט קומען האַלטן זייער אַרעם.
דריקט זי זיך נעענטער צו מיר
און אירע פרומע אויגן ווערן פייכט.

אַז זי וועט געבוירן אַ זון,
וועל איך אים אַ נאָמען געבן נאָך אונדזער טאַטן,
און דעם טאַטנס הויז וועט ווידער אויפגעבויט ווערן.

1920

ד אַ ק ט אַ ר ל ו ק אַ ו ו

דרייצן יאָר האָט דאָקטאָר לוקאַוו
אָפּגעלעבט אין שטאָט, און דרייצן יאָר
האַבן זיך אויף אים געגאַסן
אַלע קללות פון דער תּוכחה.
אָנגעקומען איז ער איינמאַל אַ נאָך סוכות,
ווען דאָס מיליטער, וואָס איז אין שטאָט געשטאַנען,
האַט זיך אומגעקערט פון האַרבסטיקע מאַנעווערעס,
און דאָס ערשטע האָט מען זיך דערוואוסט,
אַז אָנשטאַט דעם אַלטינקן דיִוויזיע־דאָקטאָר,
וואָס פּלעגט זיצן אין קאַמיסיע,
וועט שוין זיין דער נייער.
מ/האַט קוים צייט געהאַט זיך אומצוקוקן,
איז דער פּריזיוו אָנגעלאָפּן.
זיבן ערשטע לגאַטעס האָט ער אָפּגעגעבן,
צוגענומען בני־יחידיים,

נישט געהאט קיין איינזעניש אפילו
 מיט ר' יאסעלע דעם רבס, א טאטן פון א קינד,
 וועמען מ'האט פארשיקט אויף קיין ראסי
 (מ'האט אים אויסגעלייזט ערשט אין א יאר ארום).
 ס'איז געווארן חושך :

טאטעס האבן אנגעהויבן טראכטן
 וועגן צושרייבן די זין אין פרעמדע שטעט,
 בחורים זיינען געלאפן קיין אמעריקע,
 כלות האבן נאכגעזייגט, און מאמעס
 האבן מיט געבראכענע הערצער
 כל'ערליי פורעניות אויף זיין קאפ געבעטן.
 צו די איגענע יללות זיינען באַלד
 צוגעקומען די יללות פון די פרעמדע טאטע־מאמע,
 וועלכע זיינען פון פארשידענע מקומות
 אנגעקומען אויסצולייזן דאָ די זין.
 מ'איז געלאפן צו פאָדראַטשיקעס און מעקלער,
 וואָס ביים פריערדיקן דאָקטאָר פלעגן
 אָפּשאַפן אַ נדן פון אַ פּריזיוו,
 מ'האָט געוואָרפן טויזנטער,
 אָבער קיינער האָט צו אים קיין צוטריט נישט געהאַט,
 און די ערשטע ניי־געקומענע רעקרוטן,
 וואָס האָבן דערשלאָגן זיך צו זיין שפיטאַל,
 האָט ער גלייך פאַריאַגט מיט אַ געשריי :
 — כ'זאַל דאָ מער קיין יידנס נאָז נישט זען !

אַז דער פּריזיוו איז אַוועק,
 האָבן יידן אַנגעהויבן טראַכטן :
 האָט דאָך יעדער גוי עפעס אַ שוואַכקייט,
 און וואָס הייסט — מען קען נישט אָפקויפן אַ רשע ?
 האָט מען אַנגעהויבן נאַכצושפירן
 וואו ער גייט און וואָס ער טוט : גאַרנישט !
 וואוינט אַליין מיט צוויי באַדינער אין אַ הויז
 ווייט אַרויס צום פעלד,
 גייט נישט מיט קיין ווייבער, טרינקט נישט,
 שפילט קיין קאַרטן נישט.
 אָבער יידישע עקשנות האָט קיין שיער נישט,
 און מען האָט געפועלט ביי אַ יונגן קאַפיטאַן,
 ער זאַל ווען עס איז אין אַפּיצערן־קלוב
 פאַרשטעלן פאַר אים וולאַדימיר מירקין,
 דעם פאַדראַטשיקס זונדל.
 דאָקטאָר לוקאַוו האָט אים אָפּגעמאַסטן,

האַט אַ ברום געטאָן: קריכט אויך אַהער! —
און זיך אָפגעקערט צו ביידן מיטן רוקן.

איינמאַל איז ביי משה שניידער
קראַנק געוואָרן ס'יינגסטע מיידל
און דאָקטוירים האָבן איר דאָס לעבן אָפגעזאָגט:
סיידן גלייך אַרונטערבריינגען אַ פראַפעסאָר
אָדער רופן דאָקטאָר לוקאַוו.
האַט זיך משה איינגעשטעלט,
איז אַוועק און אים געפאלן צו די פיס:
— עקסעלענץ! מיין קינד!
גאַט און איר, איר קענט מיר העלפן.
האַט ער אים אַ הויב געטאָן פון דר'ערד
און צושריען זיך:
— העלפן! העלפן! ווייטער ווייס מען נישט, נאָר העלפן!
נאָר מען וואַרפט זיך יעדן איינעם צו די פיס,
נאָר מען בעט זיך „העלפן“!
אָבער מיטגעגאַנגען איז ער,
האַט געמאַכט די אָפּעראַציע און געוואָרטשעט:
— וועט שוין! וועט שוין זיין געזונט!
פלאַדיען קינדער ווי די ווערעם און זיי קרענקען,
אויסגעראַטן זאָלט איר ווערן!
וואַרטשענדיק האָט ער אויך אָנגעזאָגט דעם רופא,
ווי זיך מיט דער קראַנקער אומצוגיין
און אַ קלאַפּ געטאָן פון דרויסן מיט דער טיר.
נאָכטראָגן אים געלט האָט משה זיך געשראַקן,
אָבער אַז דאָס קינד האָט זיך בשלום אויפגעהויבן,
האַט ער מיט אַ שטיקל טייערן געוואָנט
אָפגעוואָרט אים פאַרן הויז און זיך צעשטאַמלט:
— טוט מיט מיר אַ חסד, גענעראַל!
לאַזט זיך מאַכן אַ שינעל!
לוקאַוו האָט אים אָנגעכאַפט ביים קאַרק
און גענומען טרייסלען: — וואָס? מתנות?
ווילסט מיר אַ מתנה מאַכן?
אָפגעלאַזט אים און אריין אין הויז.
משה האָט זיך אָפּגעטראָגן, נאָר אין מיטן וועג
האַט אים אָנגעיאָגט אַ דינער און צוריקגעבראַכט
און ער האָט געהאַט דערנאָך חידושים צו דערציילן:
ווי דער גענעראַל האָט זיך געלאַזט אַ מאָס נעמען
און פאַרויס באַצאָלט פאַרן שינעל,

ווי ער האָט געהייסן אים דערלאנגען טיי
און געזאָגט, אַז פון אַ גלאַז איז כשר,
און ווי ער אַליין, דער שניידער הייסט עס,
האָט געקוקט אויף יענעם גרויע האָר און ברוינע אויגן
און געטראַכט אין האַרצן, אַז ווען נישט די וואַנצעס
וואַלט ער גאַרנישט אויסגעזען אַזאַ מין רשע.

יענעם יאָר, און גראַד אין מיטן פּריזיוו,
האָט זיך נאָך עפעס פאַרלאָפּן.
קיילע די אלמנה, וואָס פלעגט טראַגן פיש אין רייכע הייזער,
האָט געפירט איר זון צום פּריזיוו.
ס'איז געווען אַ בחור ווי אַ דעמב,
און אַ זשערעב האָט ער אויך געצויגן גאָר אַ קליינעם —
האַבן שוין די באַלעבאַסטעס אין די קיכן
צוגעשאַקלט מיט די קעפּ אויף קיילען.
יענעם טאָג אַבער,

ווען דער בחור האָט געדאַרפט זיך שטעלן,
האָט זיך קיילע אויפגעהויבן מיט די הענער גלייך,
אויפגעוועקט די קלענערע, זיי אויסגעצוואַנגן,
אַנגעטאַן די שבתדיקע קאַפּאַטעס און קליידלעך
און מיט פיר יתומים ביי די הענט
זיך אוועקגעשטעלט ביים טיר פון דאַקטאָר לוקאַוו.
אַז דער דאַקטאָר איז אַרויס,
האָט זי אים אַרומגערינגלט מיט די קינדער
און געזאָגט :

— פּרייץ לעבן, וועסט פון דאַנען קיין טריט נישט מאַכן,
אויב דו וועסט מיר אויפן שטעל נישט צוואַנגן,
אַז איך וועל נאָך היינט מיין בחור האַבן אין דער היים.
זעסט די פיר יתומים ?

איך אַליין האָב נישט קיין כוח זיי צו דערנערן,
וועסטו מיר דעם שפּייזער צונעמען,
ברענג איך זיי צו דיר — דערנער זיי דו. —
דאַקטאָר לוקאַוו איז געבליבן שטיין, זיך צוגעהערט,
זיך אַרומגעדרייט אין רינג, וואָס אַרום אים,
און צום ערשטן מאל, אַז עמיצער זאָל זען,
אויסגעשאַסן אַ געלעכטער.

לאַכנדיק אין פנים דער צומישטער יידענע
האָט ער זי געקלאַפט איבער די שולטערן,
זיך פאַרגאַנגען מיט אַ פולן מויל
און געשריען: — דאָס איז גוט! אַזוי איז גוט!
לאַכנדיק האָט ער זיך פון דעם רינג אַרויסגעדרייט.

האָט דעם גאַנצן וועג געקוואַלן.
און ווען קיילעס זון האָט זיך געשטעלט.
איז ער צוגעגאַנגען, אים געפאַטשט איבער דער הוילער פלייצע
און געטענהט אים אין פנים:

— אָט אַ שיינער בחור? ווילסט אַ גרענאַדיר זיין?
יענער האָט געציטערט און געשוויגן.

האָט ער אים אַ נעם געטאָן ביים באַרד,
ווי מען נעמט אַ קינד אָן, און געזאָגט:
— גיי, די מאַמע וואַרט דאָך אויף דיר אונטן.

אַבער זע זאָלסט זיין אַ גוטער זון.
הערסט? ווייל טאַמער נישט — — —
וואָס־זשע שטייסטו ווי אַ גולם?

טו זיך אָן און גיי אַהיים!
די קאַמיסיע האָט געקוקט דערשטוינט,
ס'האָט די שטאַט גערעשט אַ גאַנצן טאַג,
אַבער מער נישט ווי דעם טאַג:
מאָרגן האָט זיך ווידער אָנגעהויבן
אַלצדינג ווי געווען.

ביסלעכווייז האָט מען זיך צוגעוואוינט צו אים.
ווי מען ווערט געוואוינט צו יעדן אומגליק.
זען פלעגט מען אים אָפטער, ווייל מיט יאָרן
האָט ער צוגעקראָגן אַ משונהדיקע טבע:
פלעגט אַ טאַג אַמאָל זיך נעמען גיין.

און וואו נישט געזייט, דאָרט וואַקסט ער אויס.
זומער־טעג, די ווייבער זיצן פאַר די שוועלן,
גייט ער דורך און זעט אַ קינד אין גאַס,
בלייבט ער שטיין און שרייט:

— ווער איז דאָ די מאַמע?
לויפט די יידענע אין שרעק און ער שרייט ווייטער:
— מילך דאָרף מען אים געבן, מילך!

האָסט קיין געלט נישט, האָ?
שלעפט זיך אום דער מאַן און זוכט פאַרדינסטלעך?
שעלט ער אָן און גייט אַוועק.
און די מוטער שיקט אים נאָך אַ קללה
און שפייט אויס דריי מאָל.

ס'איז געוואָרן די מלחמה — מיטן גאַנצן חייל
איז אַוועק אויך דאָקטאָר לוקאַוו,
און עס איז אַ צייט געקומען.

ווען מען האָט פאַרגעסן נישט נאָר אים אַליין.
 קוים אַ הייפל יידן איז אין שטאָט געבליבן,
 ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן איינשטילן
 און מען האָט געמיינט — עס האָלט שוין ביי אַ סוף.
 צייטונגען האָבן גענומען אויספויקן די בשורות
 פון אַ נייער מלכות, וואָס איז לויטער חסד,
 דורך דער שטאָט האָבן זיך זעלנער-קאָליקעס געצויגן
 צו די נייע היימען, און פון פרעמד
 האָבן תושבים זיך גענומען אומקערן,
 אויפגעזוכט די אָפגעברענטע הייזער,
 אויפגעקלאַפט זיך בודעס, אויפגעשלאָגן קלייטן,
 פויערים האָבן זיך צוריק באַוווּן,
 אָנגעשטאָפט מיט געלט, גענומען קויפן, האַנדלען —
 שטאָט האָט אָנגעהויבן ווערן שטאָט, און איינמאַל
 ווי פון אונטער דר'ערד אַרויס,
 איז ביי משה שניידער, אויסגעוואַקסן דאַקטאָר לוקאַוו,
 עלטער און נאָך ביזער, דאַכט זיך, ווי געווען,
 נאַכגעפרעגט, וואָס מאַכט דאָס מיידל
 און געהייסן זיך אַ מאָס נעמען
 אויף ציווילע קליידער.
 אויסגעטאָן פון זיך דעם גענעראַל,
 און צוריק באַזעצט זיך אין זיין אַלטן הויז.
 באַלד האָבן זיך אָנגעהויבן יאָווען באַנדעס,
 איבערפאַלן הייזער, קלייטן,
 ראַבעווען און ממיתען —
 און נאָך יעדן איבערפאַל איז לוקאַוו
 אומגעאַנגען צווישן די צערויבטע קלייטן,
 מיטן שווערן שטעקן אָנגעטאַפט
 יעדן שטיק צעבראַכן הפּץ,
 ווי עס שמעקט אַ הונט נאָך אַ געשלעג צום בלוט,
 און געוואַרטשעט: — נאָך אַמאַל געשלאָגן, האָ ?
 און אַז ער איז איינמאַל צוגעאַנגען צו אַ קרעמער,
 ווען ער האָט די רעשטלעך פון זיין האָב געקליבן,
 און אַ זאַג געטאָן: — קלייב, קלייב!
 נישט נאָר דאָס וועט דאָ נאָך זיין! —
 האָט מען מער שוין קיין התראה נישט געדאַרפט
 און מען האָט גענומען גרייטן בוידעמער און קעלערס.

ס'איז נישט באַלד געקומען, אַבער ס'איז געקומען.
 צוויי מעת-לעת האָט סקאַלאָזוב געלאָזן
 די קאַזאַקן זיינע הוליען.

אויפן דריטן טאג האָט ער געשיקט
 נאָכן רב און בעלי־בתיים,
 זיי געבעטן זיצן, פון זיין גאָלדענעם ציגאַרן־טאַש
 זיי באַטיילט מיט פאַפּיראַסן און געזאַגט,
 אַז ער מיינט, חלילה, נישט קיין שלעכטס,
 אַז ער האָט די שטאַט געוואָלט בלויז אָנשרעקן,
 אַז מען מעג שוין צונעמען די מתים פון די גאַסן,
 און אויב שטאַט וועט בלייבן אים געטריי,
 וועלן זיינע יינגלעך גוטע יינגלעך זיין.
 האָט מען אויפגענומען געלט און צירונג,
 וואו אַ זעקל מעל און פּוד קאַרטאַפּל,
 וואָס איז גאַנץ געבליבן אין די קעלערס,
 אָפּגעפּירט צו סקאַלאַזובען,
 און מיט שבע־ה־זיצער אין די הייזער
 און מיט ווייב און טעכטער כליפענדיקע
 אויפן שמאַך פון רוצחיש בלוט אין זייער לייב,
 איז די שטאַט געבליבן שטיל.
 וואו נישט וואו האָט זיך אריינגעכאַפט אַ קאָזאַק,
 נייע מעשים אָפּגעטאַן —
 האָט מען עס דערוואַרגן הינטער טירן
 און געשוויגן.

אַז דער פּחד איז אַריבער,
 האָט מען זיך דערמאַנט אַן דעם, וואָס האָט דאָס אומגליק אָנגעזאַגט.
 אָבער קיינער האָט אים נישט געזען.
 האָט מען ביסלעכווייז ביי זיך געפּוועלט,
 אַז מסתּמא האָט אים דער שוואַרץ יאָר פאַרטראָגן ערגעץ
 און הלואי זאָל מען פון אים נישט הערן מער!
 ס'איז אַוועק אַזוי אַ וואָכן זעקס,
 ביז אַ מאָנטיק איינמאַל,
 ווען די יונגע רביצין איז שיער נישט אומגעפּאַלן,
 פּלוצלונג זעענדיק פאַר זיך דעם רשע.
 גלייך צום רב איז ער אריין,
 טאַקע צו דעם זעלביקן רב יאַסעלע,
 וואָס איז נאָך דעם פּאַטערס פּטירה רב געוואָרן,
 און אַ זאָג געטאַן:

— מאַרגן ניין אַזייגער זאָלן אַלע באַלעבאַטים
 פון דער קהילה זיין ביי דיר אין שטוב.
 איך וועל אויך דאָ קומען.
 כ'האַב צו אייך אַן ענין, הערסט?

עמיצן איז שיער נישט איינגעפאלן
 זוכן שוין ביי סקאלאזובן,
 אבער יידן האבן זיך געשטעלט : מען קען דאך נישט
 לייגן שוין די לעבעדיקע אויף די טויטע.
 און ר' יאסעלע האט זיך גאר אפגעטרייסלט :
 — משה שניידער, קיילע די אלמנה —
 איז ער דאך נישט כולו חייב...
 און אויף מארגן זיינען זיבן בעלי-בתים
 מיטן רב בראש
 אויפגעשפרונגען שטום פאר דאקטאר לוקאוו.
 טומלענדיק האט מען זיך צו דער טיר געווארפן,
 ווען ער האט געהייסן צוקייטלען
 און געבליבן ווידער שטיין.
 ער איז אויך געשטאנען, אנגעקוקט זיי,
 און געדאכט האט זיך, אז אויך ביי אים, ביים רשע,
 קלאפט דאס הארץ, ווען ער פארקוקט זיי אין די אויגן.
 דאן האט ער זיי ביז און לאנגזאם איינגערוימט :
 — שיקט די וויבער אייערע צו מיר !
 ווער עס וויל דאס רוצחיש בלוט אין זיך נישט טראגן,
 ווער עס וויל נישט האדעווען קיין קאזאק —
 וויבער, טעכטער — ווער עס זאל נישט זיין —
 שיקט זיי אלעמען צו מיר.
 האט איר מורא, וועל איך גיין אליין.
 זאגט מיר וואו — איך וועל שוין קומען. —
 מיילער אפענע און טויט-פארשטומטע אויגן
 איז געווען דער ענטפער.
 האט ער אנגעכאפט א יידן ביי דער לאץ
 און גענומען טרייסלען :
 — אלץ פארשאכערט, אלץ פארקויפט —
 אויך דאס בלוט ווילסטו דעם טיזוול אפגעבן ?
 זאג זיי, זאג זיי —
 האט ער פלוצלונג זיך צום רב א קער געטאן —
 דו ביזט דאך א טאטע זיי, א רבי — — —
 אפגעזאגט און שטיין געבליבן
 מיט די הענט פארלארן,
 ווי אט באַלד וואַלט אים אַ ליפּ גענומען ציטערן,
 דאן מיט ביידע הענט צוויי יידן ביי די גאָרגלען אַנגעכאַפּט
 און אליין גענומען גאָרגלען :
 — קומען אָדער ניין ? קומען אָדער ניין ?

— קומען... קומען... — האָט זיך אויסגעריסן
פון פאַרשטיקטע העלדזער.

מ'האָט זיך אָנגעזעצט אויף עטלעכע קבצנים,
און געמאַכט זיי זאָלן פּאַלגן.

טויט־צושראַקן האָבן זיך די ווייבער
אין דער פּרי צו אים אַוועקגעגנבעט.

און עס האָט שוין אָנגעהויבן טונקל ווערן
ווען מען האָט דערזען איינע און די אַנדערע
קוים זיך שלעפּן דורך דער גאַס.

מ'האָט גענומען גיין.

גאַנץ באַגינען, נאָר אויף שאַטנדיקע גאַסן.

פלעגט מען זיך אַוועקשלייכן צו אים הינטערן שטאָט
און צוריקקערן זיך אַוונט־צייט אַליין

דורך די שאַטנס פון די הינטערגעסלעך.

אָדער ס'פלעגן טאַטעס, מענער, קינדער

נאָכן דאָקטאָר גיין

און עס איז פון זיך אַליין געוואָרן.

אַז ווען מ'האָט אים אויף דער גאַס באַמערקט,

האָבן אַלע אָפּגעקערט די אויגן

נישט צו זען, אין וועלכן הויז ער גייט.

מ'האָט די אויגן אָפּגעקערט, און אין זיך

שוין געפילט, אַז אַלע קללות

זיינען לאַנג צעגאַנגען.

און ווען ער זאָל ווען עס איז

כאַטש אַ וואָרט, איין גוט וואָרט פאַרלירן,

וואָלטן זיך צעעפנט אַלע הערצער.

צייטנווייז האָט אפשר אויסגעדאַכט,

אַז דאָס פנים זיינס, דאָס אַלטע, האַרטע פנים

קאַרטשעט זיך אַזוי ווי פון יסורים —

ס'איז געווען אַבער אַן אָפּשלאַג בלויז

פון די אייגענע יסורים און מער גאַרנישט.

אַלץ איז אָפּגעגאַנגען שטיל

און עס וואָלט געבליבן שטיל אויך נאָכדעם.

ווי דעם קאַוואַלס ווייב האָט אויסגעהויכט דעם אַטעם

דריי טאָג נאָך דער אָפּעראַציע.

ווען אַבער דעם לערער הילמאַנס טאַכטער

איז געלעגן צווישן טויט און לעבן

און דער פאטער אירער
האט ביים דאקטאר אויסגעהאקט די שויבן
און ארומגעלאפן אין די גאסן, שרייענדיק:
— ער האט מיר דאס קינד געקוילעט! —
האבן אלע שוין געזען,
אז דא קומט דער סוף.
ס'איז געווען נאך פרי
ווען דער קאזאק איז צום רב אריין מיטן באפעל,
אז עס זאלן דריי בייטאג זיך צושטעלן צו סקאלאזובען
אלע די, וואס האבן ווייבער אדער טעכטער
לוקאוון געלאזט באהאנדלען,
און מיט זיי דער רב און די גבאים.
וועמען מ'האט ביים שחרית נאך פארקאפט,
און די אפגעדאוונטע האט מען פון הייזער און פון קלייטן
איינציקווייז צוריקגעבראכט,
מ'האט צעעפנט אין דער שול דעם ארון קודש,
און דאס ווארט פון רב און די גבאים איז אזא געווען:
— יידן! וועלן יענע וואס מען רופט זיי זיך באהאלטן,
וועט דער גור אויף אלעמען זיך אויסגיטן.
און ווער ס'גייט, דארף מיטן גוטן ווילן גיין,
ווייל אזוי זיינען די אבות אונדזערע געגאנגען אלע מאל
אויף קידוש השם...
אויף דער בימה קעגן אפענעם ארון קודש
איז געשטאנען רב און גבאי
שוין פארמשפטע און גרייטע,
אין דער לופט איבערן גליווער אין די הערצער
האבן זיך געראנגלט טויט און אפענער ארון קודש,
און פון עולם האבן ענטפערט זיך דערהערט:
— איד וועל גיין! און איד! און איד!
פון די דריי בתי מדרשים — זיבן, פינף און זעקס —
אכצן יידן און די זיבן, די גבאים פון דער קהילה,
זיינען נישט געגאנגען מער אהיים צו ווייב און קינדער,
נאר צום רב,
אין דער בית-דין שטוב געזאגט בציבור ווידוי
און געגרייט זיך גיין.
און פון בתי מדרשים האט דער עולם נישט גערירט זיך
און גענומען זאגן תהילים.
האבן ווייבער אין די היימען נישט דערווארט זיך אויף די מענער,
זיי געקומען זוכן,
זיינען ווייבער-שטיבלעך פול געווארן,
האבן זיך יללות פון די ווייבער-שטיבלעך אויבן

אויסגעמישט מיט פסוקים תהילים אונטן,
און עס האבן קינדער בלויז אין שטיבער און אין גאס
צוגעקוקט בייטאג ווי ס'גייט דער רב
און נאך אים — די פינף און צוואנציק יידן.

אין דעם גרויסן זאל פון שטאט־דומע איז קיל געווען,
כאטש עס האָט געברייט די היץ אין דרויסן.
ווען דער קאָזאַק האָט די טיר פאַרריגלט הינטער זיי,
האָט די עדה יידן זיך צונויפגענורעט ביי דער טיר
און דערזען: אין ווינקל אויבן אָן
צווישן צוויי קאָזאַקן זיצט דער אַלטער לוקאַוו —
ווי אַמאָל צוריק אַ גענעראַל
מיט די ברייטע שליפעס, מיט דער ברייטער ברוסט מעדאַל,
מיטן ברייטן קאָזיראַק איבער די אויגן.
האָט אַ קוק געטאָן אויף זיי פון ווינקל אויג
און דעם קאַפּ אַוועקגעדרייט.
אויפן וואַנט דער זייגער האָט מינוטן אויסגעשלאָגן —
סקאַלאָזוב, משמעות, האָט זיך נישט געאַיילט.
ס'האָט דער וויזער שוין ביים פיר געהאַלטן ווען ער איז
פון אַ טיר אַ זייטיקער אריין
מיט דער שוואַרצער קוטשמע האָר,
מיטן בלאַנקעדיקן ווייסן רעקל,
מיט די בלאַנקעדיקע שוואַרצע שטיוועלעך און שפּאַרן,
אַנגעקוקט די עדה יידן
און אַ וואַרף געטאָן אַ בליק צו דעם אין ווינקל.
לוקאַוו האָט אים כלומרשט נישט געזען.
האָט ער אַ געשריי געטאָן צום אַלטן:
— שטעל זיך אויף!
לוקאַוו האָט אים אָפּגעמאַסטן מיט די בריענדיקע אויגן:
— וועמען דוצטו, שנעק? פּאָד קאָזיראַק!
סקאַלאָזוב איז צעטומלטער געבליבן,
אויף אַ רגע האָט רציחה אים פאַרקאַלכט דאָס פנים,
נאַכדעם האָט ער שטיל באַפוילן די קאָזאַקן:
— רייסט אים אָפּ די שליפעס! וואַרפט דאָס היטל אים אַראָפּ!
די קאָזאַקן האָבן אויסגעפּאַלגט.
— אפשר וועט איר איצט באַוויליקן זיך אויפצושטעלן? עקסעלענץ?
לוקאַוו האָט זיך נישט גערירט.
האָט זיך סקאַלאָזוב אַ קער געטאָן צום עולם יידן
און גענומען מיט אַ פינגער ציילן:
— איינס, צוויי, דריי... דער רב און פינף און צוואַנציק...
פינף און צוואַנציק? ס'איז אַ ליגן!

ס'איז אַ בלבול אויף די יינגלעך מיינע.
 מער קיין ווייבער האָבן זיי נישט אָנגערירט ?
 וואָס ? אַזעלכע לעמעשקעס גאָר זיינען זיי ?
 עמעצער פון עולם יידן האָט געפלאַנטערט מיט דער צונג :
 — נישט אַזוי, הער הויפטמאַן ! איר האָט בלויז באַפוילן
 קומען די, וואָס האָבן זייערע ווייבער — — —
 — ריכטיק ! — האָט זיך סקאַלאַזוב געטרייסט.
 הייסט עס, אַז ביי אַנדערע
 וועלן זיך פונדעסטוועגן קאָזאַקלעך האַדעווען ...
 אייך בלויז האָט דער יהוס נישט געשמעקט ? ...
 — מיר האָט נישט געשמעקט ! — האָט לוקאַוו אויסגעשרייען :
 — איך האָב זיך אויף זיי אַרויפגעצוואונגען.
 קענסט דערציילן, רבי !
 האָט אַ גבאי שטאַט דעם רב אַרויסגערוקט זיך און דערציילט.
 — און ווער איז ער צווישן אייך, איר זאָלט אים פאַלגן ?
 — קיינער נישט ... פון שרעק בלויז ...
 מיר האָבן זיך אַלעמאַל פאַר אים געשראַקן — — —
 — מיר פאַרשטייען זיך — האָט סקאַלאַזוב די ציין געשצירעט :
 זיך גענומען איינעם פון די שעפסעלעך,
 אַנגעטאַן אים פאַר אַ וואַלף
 ער זאָל וואַיען אויף דער סטאַדע פאַר דער וועלט,
 אַבער בייסן וועט ער נישט ... פאַרקערט ... אַז מען דאַרף
 ווערט דער וואַלף אַליין דער היטער פון דער סטאַדע ...
 אַ, מיר זיינען זיך אַ פאַלק אַ קלוגס ...
 — נישט קיין שעפסן ! — האָט זיך לוקאַוו
 ווי אַ חיה אַ געטראַפּענע צעברומט :
 טכורן, קראַטן, ווערעם !
 האָבן צוגעקלעפט זיך צו אַ גאַט אַזאַ,
 וואָס לאַזט יעדן וואַלד־חזיר
 מיטן שנוק אין זייער בלוט זיך ראַיען,
 און אַליין פאַר יעדן הונט
 קריכט מען אויף דער ערד אויף אַלע פיר ! — — —
 טויטע קאַלכיקייט האָט אַפּגעגאַסן סקאַלאַזובען,
 אין די אויגן האָט משוגענע רציחה אויפגעבליצט —
 אַט וועט ער מיט אויסגעדרייטע פינגער
 באַלד זיך איינגראַבן אין אַלטנס גאַרגל —
 אַבער אין דער גליווערדיקער שטומקייט האָט זיך פּלוצלינג
 אַ געקוויטש אריינגעריסן — דאָס האָט הילמאַן,
 הילמאַן פון דער טויטער טאַכטער זיך צעקוויטשעט :
 — ס'איז נישט אמת !
 ליבער אויף מיין קינד דער טויט

ווי דאָס אומריין בלוט אייערס אין איר!
 אַלע זיינען מיר אַהער געקומען שטאַרבן!
 אַלע! אַלע!
 סקאַלאָזובן איז פון פנים די רציחה אָפּגערוּנען,
 ער האָט מיט אַן אָפּן מויל די עדה יידן אָנגעקוקט
 און געזאָגט צו די קאָזאַקן:
 — נעמט אים צו, דעם שרייער!
 און מיט פּלאַטערדיקן אַטעם צו די אַנדערע:
 — כ'האַב געזאָגט — ס'וועט שטיל זיין, וועט זיין שטיל.
 איר קענט גיין אַהיים.

מאַרגן פרי זיינען די רייטער אומגעריטן איבער גאַסן:
 — אַלע אויפן מאַרק אַרויס!
 ווער עס האָט נאָך צייט געהאַט זיך צו באַהאַלטן
 איז אריין אין הינטערקעמעלעך, אין הויפּן,
 אָבער מאַרדעס פּערדישע האָבן אריינגעקוקט אין פּענצטער
 און עס האָט געקנאַלט ווי בייטשן:
 — אַלע אויפן מאַרק אַרויס!
 פון די רייטער אָנגעטריבן,
 איז די שטאַט מיט קינד און קייט
 פּאַלנדיק און פּלאַנטערנדיק מיט די פּיס געלאָפּן,
 און פון פּערד פּאַרהאַלטן, אויסגעשפּרייט זיך
 אין אַ ברייטן, אַ געדיכטן, כוואַליעדיקן רינג
 וואו נאָר קינדער-קולות און פּאַרדומפּענער געקלאָג
 האָט די שטילקייט איינגעריסן.
 אַז מען האָט זיך אויסגעשטעלט,
 אַז מען איז אַ וויילע אָפּגעשטאַנען
 און די אויגן האָבן זיך דערוועגט אַ קוק צו טאָן פּאַרויס.
 האָט מען אויפן מיטן פּלאַץ דערזען:
 ס'פּאַרען זיך אַ פּאַר קאָזאַקען מיט אַ תּליה.
 הייסט עס — איינער בלויז.
 ווייס מען ווער דער איינער איז.
 וואו זשע איז דער אַנדערער?
 ווערט די כוואַליע פון געדיכטן רינג צעריסן,
 קומט אַן סקאַלאָזוב צו רייטן,
 הינטער אים געפירט — דער אַלטער,
 און נאָך אים די פּיס קוים פּלאַנטערנדיק — הילמאַן.
 ביידע ... ס'איז אַ תּליה דאָך נאָר איינע דאָ!
 אָבער אַט קומט אַן צושפּרייזן אויך דער גלח געראסיים
 און נאָך אים — דער רב.
 הייסט עס — ביידע.

צוגעגאנגען אלע, אפגעשטעלט זיך.
 טענהט איין מיט לוקאוון דער גלח,
 טרעט צוריק און שיקט דעם רב צו אים,
 לוקאוון נעמט אראפ פון ברוסט די ריי מעדאלן
 און שרייט אויס צו סקאלאזובן :
 — דו דארט, אויפן פערד! איך קען אַ יינגעלע.
 וויל איך אים די בלעכלעך אַ מתנה געבן,
 זאָג מיר צו — דו וועסט אים נישט באַראַבעווען.
 ענטפערט גאַרנישט סקאלאזוב,
 שטרעקט דער אַלטער אויס צום רב די ברוסט מעדאלן :
 — גיב עס נאָטע בעקערס יינגל, חיימקען.
 קענסט שוין גיין.
 טרעט דער רב צוריק,
 גייט דער אַלטער שטייף אַרויף אויפן געשטעל,
 לאָזט די פעטליע זיך פאַרוואַרפן אויפן האַלדו,
 און ווען ס'טרייסלען זיך שוין זיינע פיס אין לופטן,
 נעמט מען זיך צו הילמאַנען
 און מען רייסט פון אים אַראָפּ דאָס רעקל מיטן העמד
 און מען בינדט אין צו צום סלופ צופוסנס דעם געהאַנגענעם
 און די ריטער כוואַשטשען.
 אַפּגעכוואַשטשעט און צעפאַסעוועט,
 בינדט מען אים צוריק אָפּ, פאַלט ער אויף דער ערד,
 רייט אַריין אין עולם סקאלאזוב :
 — איצט קענט איר אים צונעמען.
 כ'האַב געזאַגט — ס'וועט שטיל זיין, וועט זיין שטיל.

ס'האַט גענומען צוויי מעת-לעת
 ביז מען האָט דעם מת פאַרשאַטן
 אויפן זעלבן אַרט,
 אָבער וואָס נאָכנאַנד
 האָבן יידן אויסגעמיטן דורכצוגיין דעם פּלאַץ.
 ערשט ווען סקאלאזוב איז אַפּגעטראָטן,
 איז דער רב מיט צוויי־דריי יידן
 צו דעם גלח געראַסים געגאַנגען
 און געזאַגט,
 אַז איצטער, וועט מען קענען דעם מת מקבר זיין,
 זאָל ער איב דערלויבן צונעמען,
 האָט דער גלח אַפּגעענטפערט,
 אַז כוונות ווערן נישט פאַרשריבן אין די ביכער,
 אַז דעריבער קער דער מת צו אים.

נאָר אויב יידן ווילן אויפן קבר גיין,
איז דער צווינטער פאָר זיי אָפן.

אַז מען גייט אויפן בית-עלמין
און ס'קומט אויס פאַרבייצוגיין די אייזערנע שטאַכעטן
ביי דעם וואָלד פון צלמים,
ווערט נישט ווילענדיק דער טראַט פאַרהאַלטן:
דאָרטן אויך איז דאָ אַ קבר,
איבער וועלכן ס'וואָלט זיך אפשר וועלן איינבוֹיגן.
אַבער גלייך באַפאַלט אַ שרעק
פאַר די צלמים, פאַר דעם פאַרקאַן,
אַדער אפשר פאַר דעם שאַטן פון דעם מענטש אין קבר דאָרט,
און מען נעמט זיך שפּרייזן האַסטיקער
צו די קברים פון די היימישע און נאָענטע.

1921.

י ע נ ע ם ט אָ ן

עס וועט דאָך אויסשלאָגן די שעה פון נייעם וואונדער.
פון דאָרף אַרום און געגנט, איבער זומערדיקע וועגן
וועט מען זיך ציען מחנותווייז דער זון אַנטקעגן
אין שטאַט אַרײן, ס'וועט יעדערער באַזונדער
אין זיינע טראַנטעס פויערשע, אויף זיין פאַרשוואַרצטן פנים
מיט לויכטנדיקע אויגן טראַגן די סימנים
פון זיינע הונגעריקע טעג און אומעטיקן הויז
אַנטקעגן צו דער פרייער וועלט אַרויס.
עס וועלן פלאַטערן אין ווינט די פאַלעס פון קאַפּאַטעס
ביי אַלטע יידן און די רויטע קעסטלדיקע טיכער
אויף יידענעס. עס וועלן יינגלעך, שפּרינגנדיק נאָך גיכער
פון ווינט, דעם זעג פאַרלויפן, פרעגנדיק: ווער האָט עס
אַזוי פיל בלומען, מאַמע, אויפן פעלד פאַרזײט?
און ס'וועט אַ מאַמע ליכטיק ענטפערן: ס'איז אַלץ, מיין קינד,
פון גאָט, וואָס האָט אויף אונדו דערבאַרמט זיך אַצינד
און לייזט אונדו אויס צו נחת און צו פרייד!

ביים שטאַט-טויער, ביי אַ פאַרגראַטער וואַנט
פאַרזאַמלען וועלן זיך די האַרץ פונם לאַנד
און אויסקוקן אין פעלד. און וועט נאָר איינער
אַ שטויב דערזען פון ווייטן צווישן שטיינער, —
וועט זיך די לופט צוטרייסלען אין אַ היליך ברומען

פון פויקן, טאצן און טרומייט: זיי קומען!
 און פירן וועט מען זיי אין שאלן צו די אלטע טויערן,
 און פירן זיי דורך גאסן, הייזער, מויערן
 און אויסרופן: עס קומט דאס פאלק פון פעלד
 זיין אויסלייזונג באגריסן פאר דער וועלט.

אין שווערע טעפיכער, אין פלאטערדיקע פאנען,
 אין בלומען פארביקע אויף טירן און באלקאנען
 וועט זיי די שטאט באגעגענען. א יונגע טאכטער
 אין וויסער זיידן-קלייד, א וויכער, א צופאכטער —
 אין הענט צעפלאכטענע די גאלדענע קארן-קראנצן,
 וועט זיי מיט לייכטע טריט אנטקעגן טאנצן.
 און פון איר בליק דערהיט, באוועגט פון טאנצן אירן,
 דאן וועלן זיך די הענט און פיס צופירן
 ביים גראען פריץ, ביי דער פריידיק-וויינענדיקער מאמען,
 ביים אלטן ייד, ביים לערן-יינגל — און צוזאמען,
 געפלאכטן האנט אין האנט, אלץ ווייטער, ווייטער

וועט מען זיך לאזן טאנצן אין דער לוסט פארשייטער.
 ביז פלוצלינג וועט זיך עמיצער א ווארף טאן צו די פיס
 פון די וואס גייען — וועט מען אים אויפכאפן געשווינד
 און אויף די הענט אים טראגן, טראגן ווי א קינד —
 און קיינער וועט נישט וויסן, ווער און וואס ער איז.
 און נאך איינער וועט צו דער אלטער שול אוועק,
 וועט פון דעם שולחן אויפרייסן די שווערע דעק,
 ארויסנעמען דעם גרויסן, ימים-נוראימדיקן שופר,
 און שטאלץ און רואיק, ווי א קעניגלעכער לויפער,
 וועט ער זיך פאר דער ברומנדיקער מחנה לאזן,
 א שטארקע „תקיעה גדולה“ אויסצובלאזן.
 און טויזנט העלדזער וועלן אים באגלייטן מיט א שאלן:
 — עס ציטערן יריחוס אלטע ווענט און פאלן!

1915.

דאס ליד פון אונדזער ברויט

האט זיך א ווייטיק געקנוילט אויף דער ערד, אויף דער ערד
 דורך קיעווער שטעטלעך, דורך שטעטלעך פאדאליער, וואלינער,
 האט זיך געקנוילט און אין קנוילן פארצערט
 אלע בלוטיקע טריט און סימנים
 פון גרוילן, וואס האבן צעאקערט די ערד אוקראינער,
 ביז, געשוואלן פון גרויל, זיך דערקייקלט אהין.

וואו די דאָרניקע גראָזן אויף סטעפן כערסאָנער
שטייען שטויביק אין טרוקן־פאַרשרפעטן גרין,
און פון דערנער צוריסן — דעם גרויליקן סם
צעפלייצט און צעגאַסן אויף סטעפישן ים.

האַט צעעפנט די סטעפ איר פאַרטריקנטן מויל
און געטרונקען צעפלאַסענעם גרויל,
ווי עס טרינקט אַן עקרה אַ טייוולש געמיש
פון די הענט פון מכשפות.
האַבן אַקערשע מעסערס אַ שניט און אַ וויש
מיט די קערנער פון תבואה
אויך די פאַרבן צעווישט פון דער ווילדער רפואה:
אַשיק־שוואַרץ פון פאַרלאַשענע שרפות,
גרילציק־גרין פון דערוואַרגענע שרעקן,
ברעניק־ברוין פון פאַרבאַקענע בלוטיקן פלעקן
און דאָס געל פון פאַרטאַיעטן האָס —
האַבן אַקערס צעאַקערט, צעשפרייט און פאַרזייט
יעדן שוואַרצן צעגראַבענעם פאַס
מיט די זוּמען פון ברויט
און צעברעקלטע שאַטנס פון טויט.

האַט זיך אַ קללה געקנוילט איבער דורות און צייטן
פון פעלזיקע הויכן דורך ערדישע ווייטן
און ימישן שוים.
געבראַטן אין זון אויף די וועגן פון בבל,
געטונקט זיך אין חושך אין היילן פון רוים
און אין קעלערס קאַרדדאָוער,
געפייכט זיך אין גרין ביי דעם מאַכיקן שטיין
אין תפיסות ביים רהיין
און אין טורמעס ביים ניצעמען און דניעפ, —
ביז זי האָט זיך דערקייקלט צום טרוקענעם סטעפ,
און צו ענגשאַפט פון גריבער, צו יאַמערדיק שעלטן
אויף טרוקענע נאַרעס אין גריבער־געצעלטן
געקומען נאָך שוואַרצער, נאָך נייער חיונה.

איז מיט ליכטיקן מאַרגן, גרויס־אויגיק און זוניק
דער פויער דער נייער אַרויס פון זיין ביידל,
איז געקומען דער אַקער, אַ שניט און אַ שליידער —
און מיט רעשטלעך פון דאָרניקע גראָזן
די קללה צעבראַקט איבער פעלדער כערסאָנער,
איז געקומען די בראַנע —
און די ברעקלעך צעמאַלטע צעשטויבט און צעבלאַזן

איבער שווארצע צעאקערטע בייטן:
זאל א פינצטערע קללה, פון דורות דערגאנגען,
א תיקון דערלעבן אין גילדערנע זאנגען
פון שווערע, פון גילדערנע ברויטן.

און איבער דעם ווייטיק און קללה, וואס האבן דער זון אנטקעגן
געקנוילט זיך אין פערדישע טריט דורך שטויביקע וועגן,
און איבער די פורן מיט פעק און פארשטויבטע גייער,
וואס האבן זיך טריט, ביי טריט מיט די פורן געשלעפט, —
האט אין לויטערן הימל געשוועבט
די זעאונג פון דורות זעער;
פון יענעם, וואס האט אין טאל פון טייט
געזען זיך אנטאן מיט פלייש און הויט
פון פארטריקנטע ביינער די ברעקלעך,
ביז די יונגען דא אין לעדערנע רעקלעך
און לעדערנע היטלען אויף היציקע קעפ, —
וואס האבן די גייער געפירט צום סטעפ.

און שיין פון זעאונג, דורך דורות געלייטערט,
האט מידע גייער געפירט אלץ ווייטער.
און שיין פון זעאונג האט ווייכער און מילדער
די זון געשיקט אויף סטעפ, אויף ווילדער,
און נעענטער געמאכט די פרעמדע ווייטן,
און פרישער דעם יונגן מארגן געוועקט.
און פון ווייטיק דעם פלוס און פון קללה דעם שטויב
האט זעאונג מיט גאלדענעם שיין באדעקט,
און דער ערד א לויב און דעם פויער א לויב
איז די זעאונג צום הימל אויפגעגאנגען
אין הויכע, אין גילדערנע זאנגען.

ציען פורן צום סטעפ איבער שטויביקע וועגן,
פירן תבואה צום דניעפ אין געשוואלענע זעק.
ווארטן בייכיקע בארזשעס ביי זאמדיקע ברעגן
מיט די מיילער צעעפנט פאר אפענע זעק
און זיי שלינגען דאס ברויט ביז צו זעט.
אין דער נאכט אויפן טייך פינקלען שווימיקע פייערן —
אין דער נאכט אויפן טייך קריכן שווימיקע שייערן
צו באענטע און ווייטע שטעט,
צו באענען און שייער-וואגאנען —
צו פירן, צו מאלן, צו מאלן און זעטיקן
די טאטעס און מאמעס און קינדער גרויס-שטעטיקע
מיטן ברויט פון די סטעפן כערסאנער.

איר ווייטע לייט, איר גוטע לייט
 פון היימישע שטעט און פון לענדער ווייט, —
 זאל יעדער ביסן אייך וואויל באַקומען,
 און זיס זאל ווערן אויף אייער גומען
 דער הייוון פון גאל, וואָס האָט אויפגעיוורן
 די ערד, די פאַרדאַרטע, צו נייעם געבוירן!
 זאל דער טעם פון ברויט אייך אין בלוט פאַרשפרייטן
 דעם שיין פון דער זעאונג אויף אונדזערע בייטן,
 און ווי אויפן סטעפּ אין גילדערנע זאַנגען —
 זאל אויפגיין דער שיין אין העלע געזאַנגען
 פון אייער בלוט אַרויס,
 פון אייער בלוט און אונדזער ברויט אַרויס,
 פון בלוט און ברויט און שאַטנס פון טויט,
 וואָס זיינען צום לעבן געקומען, —
 אונדזער ברויט זאל אייך וואויל באַקומען!
 1927.

דער פרעמדער

(מאמענטן פון דער הערצל-ביאגראפיע)

אויף די קאלטע בוידעמער

אויף די קאלטע בוידעמער
וואוינען יונגע לייט,
בלייכע, אפגעטראגענע,
גראַע פאַר דער צייט.

פון פרימאַרגן ביז ביינאַכט
גייען זיי אַרום,
זוכן זיי משיחן
אויף די גאַסן אום

וואו אַ טומל אויף דער גאַס —
כאַפן זיי אַ וואָרט.
זאַמלט זיך אַן עולם וואו —
אפשר איז ער דאָרט.

טרעפט מען זיך: — באַגעגנט אים?
זאַגט אַ צווייטער: גיין!
רייבן זיי די זוילן אָפּ
פונם גיין און גיין.

אויף די קאלטע בוידעמער
יעדער מורמל שרעקט:
טאַמער שלאַפט מען איין אַמאָל,
און דער שופר וועקט.

הערט מען ווי אַ בלעטל רוישט,
ווי אַ פליגל קלאַפט.
מיטן ערשטן קריי פון האַן
שוין זיך אויפגעכאַפט.

לאַזט מען זיך אין גאַס אריין
בלאַנדזשען אויף דאָס ניי —
אין דער שטילער זוכעניש
גיט אַ טאַג פאַרביי.

שטייען ערגעץ אַלטע לייט
אין אַ קאַלטער שול,
בעטן אויף משיחן
יעדן טאַג דריי מאָל.

און אויף קאלטע בוידעמער
וואוינען יונגע לייט,
ווארטן טאָג און נאַכט אויף זיין
קומען פון דער ווייט.

.1918

ד ע ר פ ר ע מ ד ע ר

I

אין לאַנד פון אַמאַל, פון צויבער און רום
שפּאַנט עלנט אַ לעבעדיק יינגל אַרום.

דורך בערגיקע שטעגן, דורך שימער און שיין,
אים טראַגט פון אַמאַל אין אַמאַלן אַריין

און ס'איז יעדער איינער פאַרויס אים באַקאַנט
פון די וואָס באַוואוינען דאָס בערגיקע לאַנד.

ער קען דעם וואָס דונערט און בליצט מיט זיין פּלאַם
און יענעם, וואָס שפּאַלט מיטן שטעקן דעם ים,

דעם זוניקן רייטער אין פייער-גאַלאַפּ
און פּאַסטעך מיט האַרפע און קרוין אויפן קאַפּ.

די יעגעריין קען ער וואָס יאָגט מיטן ווינט,
און די וואָס גיט איבער דעם נילוס איר קינד,

און יענע וואָס שוימט פון די כוואַליעס אַרויס
און יענע וואָס טאַנצט מיט די טאַצן פאַרויס

אַנטקעגן דעם פאַלק וואָס דערזען האָט די פריי
נאָך דורות פון פינצטערער שקלאַפּעריי.

ער קען יעדן איינעם פון זיי און געדענקט
דאָס וואָרט און די טואונג פון יעדן, עס ברענגט

דער ווינט אַ געמורמל פון ווערטער אויך איצט,
ער שפּאַנט מיטן אויער צום מורמל פאַרשפיצט,

נאָר ווערטער פאַרשווימען, צעשווימען אין רוים
ווי פעדים פון חלום, ווי בלעזלעך פון שוים

און זאל ער אפילו זיי פאנגען, די רייד,
אלץ איינס וועט אים טונקל זיין זייער באשייד.

נישט איצט נאך, נישט איצט! עס וועט קומען א שעה
און ער וועט אליין זיין א היימישער דאָ.

און אלץ וואָס אין געטערשן ווילן און וואָרט
וועט זיין ווי די האַנט, ווי די פינגער אים קלאָר.

ער ווייס, אָו מיט פיין קויפט אַ שטערבלעכער אין
די געטלעכע זכיה דאָ היימיש צו זיין.

ער גאָרט נאָך דער פיין און דערוואָרט זי מיט שרעק
און גאַרונג און שרעק פילן אָן זיינע טעג.

ס'האַט קיינער די מעשה נישט אויסגעטראַכט, ניין!
זי האָט זיך פאַרלאָפּן אין איצטיקן דור.
געווען אַזאָ יינגל אַ יידיש אין ווין
וואָס האָט אין חלומות געלעבט אויף דער וואָר.
אַ יידיש? . . . אַט דאָ הייבט די מעשה זיך אָן.
עס זיינען נאָך זיידעס געזעסן פאַרטיפט
אין גרויסע גמרות, און ווי מען דערציילט
דעם נס פון מצרים, דערציילט פון דער שיף
וואָס האָט פון די פלאַמען פון שפּאַנישן קרייץ
די אבות געפירט צו דער פרייער טערקיי,
און ווי ס'האַבן דורות געוואַנדערט דערנאָך
ארויף קעגן שטראַם פונעם ברייטן דונאַי
און סחורות געלאָדן און מסחר געפירט
און תורה געפלאַנצט אינעם לאַנד פון מאַדיאַר.
עס האָט נאָך דער פאַטער די מעשיות געדענקט.
נאָר פלאַנצן אין יינגל דעם טרויער און צער
פון לאַנג שוין פאַרגאַנגענע זאַכן — צו וואָס?
די וועלט איז איצט פריינטלעך — וואָס מער מע פאַרגעסט
די קריוודעס און פלאַגן פון ביזן אַמאָל,
אַלץ זיסער דאָס וועלטישע ברויט וואָס מען עסט.
יא, אמת — עס זיינען נאָך לענדער פאַראַן
וואו ס'ווערן די יידן אויך איצט — — — נאָר צו וואָס
פאַרסמען דעם מח און האַרץ פון אַ קינד
מיט ליידן אומזיסטע און טעמפּן פאַרדראָס?
דער נאַמען פון זון איז בנימין — איז וואָס?
פאַר זיידעס און אורזיידעס האָט עס געפאַסט.

ס'איז בעסער דאָך טעאָדאָר — טעדי — צו זיין
 פאָר אַם און פאָר דינסט און פאָר שול און פאָר גאַס.
 איז — גייט נישט דאָס יינגל אין חדר אַריין
 און ווייס נישט קיין צורה פון אַלף און בית,
 און וואויל איז דעם טאַטן צו זען ווי עס וואַקסט
 אַ זון אַ באַשיצטער פון טרויער און ביז.
 נאָר ווער קען פאַרצאַמען אַ מאַמען די רייד
 פון אוראַלטן יחוס, פון איידעלן שטאַם,
 פון מעשיות וואָס טראָגן אַ יינגל אַוועק
 צו שימער און שיין פון אַ זוניקן ים?
 און ווער קען פאַרמעקן אין הייליקן בוך
 דאָס פאָלק וואָס האָט גאָט דורך די וואַלקנס געהערט?
 און ווער קען פון רעמבראַנדטס פאַרטרעטן אַראָפּ
 אַוועקגנבענען די רבנישע בערד?
 און ס'מאַנען דאָס בלוט פון געקרייזיקטן גאָט
 ביים יידישן יינגל די יינגלעך פון גאַס,
 און שיילאַק אין עלנט די הענט לאַזט אַראָפּ
 און פּרעגט פאַרוואָס קומט אים דער אייביקער האָס?
 מען קען נישט באַהאַלטן פון אָפּשטאַם דעם סוד.
 מען קען בלוז פאַרשווייגן, פאַרשטיקן אין זיך,
 ווי ס'טוט מיט די דינסטן די מאַמע אין קיך.
 איז טוט אויך דאָס יינגל אַזוי און טראָגט אום
 אַן אומעטיק־שטילע און שטייפע געשטאַלט
 פון איינעם וואָס שטיקט זיינע צערן אין זיך,
 נאָר אויגן פאַרחלומטע, קינדערש און אַלט,
 דערציילן ווי ס'ראַנגלט זיך ווייטיק און שטאַלץ,
 ווי ס'זוכט אַ נשמה נאָך ערב צעבלי
 דערלייזונג פון סודות, פון שטומקייט און קלעם
 אין צויבער פון חלום, אין נס פון נישט־הי.
 די וועלט האָט צדיקים, אַפילו אין סדום,
 און צדקות ווי רשעות פאַרפירט און שלעפט מיט:
 די רשעות — דאָס ביזע, פאַרביסענע בלוט,
 די צדקות — די מענטשן פון איידעלן שניט.
 ס'איז שיין זיך צו פּוצן אין יושר און רעכט
 און אויפנעמען פריינטלעך דעם איזראַעליט,
 בפרט נאָך ווען יענער האָט גרינטלעך פון זיך
 פאַרווישט אַלע צייכנס פון געטאַ'שן ייד.
 נישט אַלע . . . מען קען נישט פאַרווישן פון הויט
 די זונען וואָס האָבן די זיידעס באַברירט.
 מען קען נישט פאַרשווענקען פון אויגן דעם צער
 און אומעט פון לייכטן, צעשפילטן געמיט.

באפלייצט עס מיט צויבער פון אריענטאל
 דעם דושענטלמען, דענדי און מענטש פון דער פען,
 עס לאַקט אין אים חכמה, צעשמייכלטער צער
 און זשאַר פון געצאָמטן, געמעסיקטן ברען.
 אַ מענטש פון דער וועלט, און ס'איז זיינע די וועלט
 אין אַלע גלגולים פון מענטשלעכן מין —
 אין שלאַכטן און רשעות, אין שיינקייט און גוטס,
 אין תאוה און חכמה, אין אומזין און זין.
 עס שמייכלט זיין שורה פון צייטונג אַרויס,
 עס שמייכלט פון בינע אַרונטער זיין וואָרט,
 און ס'קענען סאַלאַנען, קאַפּיען און גאַס
 דעם מענטשן פון וואָרט מיט דער פען־שוואַרצער באַרד.
 און ליבשאַפט איז דאָ אין צעשמייכלטן ווין,
 און שפּיל פון מחשבה און שפּיל פון געפּיל,
 נאָר עפעס נישט לייכט איז דער טראַט פון דעם מענטש,
 און שמייכל פון צער איז נישט שמייכל פון שפּיל.
 ניין, מענטש פון דער וועלט האָט נאָך אַלץ נישט די וועלט
 כל זמן אין געהירן פאַרבאַרגענערהייט
 דער סוד פון די זיידעס, פון ברידער און שטאַם
 אַלץ בויערט און בויערט און מאַנט אַ באַשייד.
 פאַרוואָס שטאַט די פרויען פון רינג אַרום אים,
 באַשיידן און לוסטיק, פאַרשעמט און פאַרשייט,
 געזוכט זיך אַ כלה פון אייגענעם שטאַם,
 ווי עפעס זאָל וואָרנען: אַנטלויף נישט צו ווייט!
 און אַפט ווערט דאָס אויג פאַרן שפּיגל געפּלעפט:
 עס דאַכט זיך — אַ מענטש פון דער ביבל אַרויס
 האָט זיך פאַר אַ שרייבער אַ ווינער פאַרשטעלט
 און בינדט אַ קראַוואַט אַ געבלימלטן אויס.
 צי נאָרט ער די וועלט אַדער נאָר זיך אַליין?
 און אפשר איז קיינער פון זיי נישט גענאָרט.
 מען וואָרט בלויז אויף עפעס, און וועט עס געשען,
 איז גרייט די אַנטפּלעקונג צו וועלכער ער גאָרט.
 און אַט ברעכט זיך איבער דער גאַנג פון די טעג.
 עס פירט דער באַרוף אים פון היימישן ווין
 אַוועק אין צעברויזטן און פרעמדן פאַריז —
 איז בלויז די פּראַפעסיע וואָס פירט אים אַהין?
 צי פירט אויך דער גורל, כדי דאָרט אין דער פרעמד
 צערייסן דעם היימישן שקר־געוועב
 וואָס האָט אַרום אים זיך פון וויגל געוועבט,
 און ווייזן אַ לייטער מיט אַנדערע טרעפּ?

א סוחרישער זון מיט אן אייזערנעם קאָפּ
פון זיידעשן פּלפּול און מסחר געשאַרפט.
האַט צאַמען געבראַכן און טירן צעשפּאַרט
און זיד, צו זיין אומגליק, דערדינען באַדאַרפט

צו זיצן אין הויפט־שטאָב פון פּראַנקרייכס אַרמיי —
א ריינער פּראַנצויזישער אַריסטאָקראַט . . .
איצט זיצט ער אין תּפּיסה און איבער זיין קאָפּ
א וויסטער געוואָי און געשטורעם: פּאַראַט!

ווער וועט דען אַרויסגעבן סודות פון שטאָב,
ווער וועט דען פּאַרקויפּן צום שונא דאָס לאַנד
ווען נישט דער געשעפּטסמאַן, דער סוחר, דער ייד,
דער הענדלער מיט אַלץ וואָס אים קומט אין דער האַנט?

אַזוי איז דאָס גאַנצע געזינדל! און זעט —
אַט וואַרפט מען שוין הויפּנס מיט שמוציקן גאַלד.
דערלאַזט זיי נישט אויסקויפּן זייער פּאַראַט!
זאָל קריגן דער ייד דאָס פּאַרדינסטע געצאָלט!

גלחים אין קלויסטער, שיכורים אין שענק,
דער יחוס פון שטאָב און דאָס זנות פון סאַלאַן,
די טינט פון דער צייטונג, דער שטיין פון דער גאַס —
אַלץ ברילט נאָך נקמה: אַ טויט דעם שפּיאַן!

און דאָ אין דער מיט אַ פּאַרבלאַנדזשעטער מענטש,
אַ שרייבער פון ווין וואָס דאַרף שטיין אָן אַ זייט,
אַ שרייבער פון ווין וואָס דאַרף קוקן און זען
און שמיכלען און וויקלען די ווערטער אין זייד.

גיי שמיכל ווען ס'ווירבּלט דיך איין אין אַ ראָד
פון בלוטיקער שנאה און וועסט נישט אַרויס.
עס ברעכט זיך פון גאַס צו דיין טיש, צו דיין בעט,
און ס'גריזשעט דאָס בעט אין דער נאַכט ווי אַ מויז.

גיי זאָג זיי, די שונאים: דאָס מיינט מען נישט דיך —
ווען פון דעם פּאַרבאַרגנסטן צעל אין דיין זיין
די שנאה דעם יידן פון דיר שלעפּט אַרויס
און ס'רינט פון דיין פנים די אימה און פיין.

גיי שמיכל, גיי וויקל די ווערטער אין זייד
ווען מ'האַט דיר דעם גאַרגל מיט דערנער פּאַרשטאַפּט

און וואַרגסט זיך און שפּירסט ווי עס טריפט דיר אין האַלדו
דאָס בלוט פון דיין אַטעם אַ טראָפּ נאָך אַ טראָפּ.

עס וואַנדערט אויף קראַנקן געלעגער דער זין.
אין פיבער פון דרימל פאַרפלאַנטערט אַ קנול
און וויקלט אַרום אַזוי קלעפּיק און שטייף.
דערנאָך לאַזט עס אָפּ און עס שוידערט אַ גרויל
ווי אייזיקע מוראַשקעס איבערן לייב.
ווי גליווערדיק ווערט! און אַט נעצט גאַר אַ שווייס.
די זון באַקט אין קאַפּ, עס פאַרבלענדט מיט איר טיף
די גלייאיקע בלאַקייט און ס'ווערט אַזוי הייס
פון עולם וואָס טופּט דיך און טראַגט דיך מיט זיך.
געזיכטער פאַרברוינטע און פאַרביקער זייד
מיט פרענולעך באַהאַנגען די לייבער שטייפט איין,
און ענגער, געדיכטער פון יעטוועדער זייט
באַטומלעך, באַאַטעמען זיי. נאָר דיין אויג
מיט אַלעמענס אויגן צוגלייך איז געווענדט
אַהין וואו ביים קלאַץ מיט צעלאַזענע האַר
אַ פרוי שטייט, אויף הינטן פאַרבונדן די הענט,
און רויט איז דאָס אַנטון און פנים און אויג
פון תליון וואָס שטייט מיטן צינד-פאַקל גרייט
און וואַרט אויף זיין האַר אין אַ קאַפל פון רויט
און פאַלדיקן בלוט-רויטן מאַנטל געקליידט.
און אַט נעמען ליאַרעמען טאַצן און פויק,
עס ברומט אַ טרומייט און דער בלאַז-האַרן שאַלט.
ס'פאַרשווינדלט די בליקן — — — און אַט מיט אַמאָל
ווערט שטיל און דער פאַרהאַנג פאַמעלעכן פאַלט . . .
ס'איז נאַכט, און ער גייט פון טעאַטער אַרויס
אין דרויסן, אין קילן, די פרוי ביי דער האַנט.
מען קומט ערגעץ אָן, און עס שוידערט פון קעלט
און נעפּלדיק-פייכט איז אַזוי . . . ווי באַקאַנט
עס איז אים אין קלעפּיקן נעפּל די גאַס!
וואו האַט ער געזען אַט די הייזער, דעם מאַרק?
עס רוקן זיך גאַרנס פון הייזער אַרויס
ווי איינער דעם צווייטן זאָל שטיין אויפן קאַרק,
און דאָ גייען מענטשן . . . עס קומט אָן אַ פרוי
פאַרוויקלט אין קליידער פון שווערן געוואַנט
און פאַלדיק אַ טוך אויפן קאַפּ, נאָר דאָס קינד
איז שיינענדיק נאַקעט ביי איר אויף דער האַנט.
אַ צווייטע, אַ דריטע אַזוי. ביי דער זייט,
פון שווערע טורבאַנען און מאַנטלען באַשווערט

באַגלייטן זיי מענער. די ברעמען געדיכט
 און ברייטלעך צעפלאַטערט די גראַלעכע בערד,
 פאַראומערטע שלעפן זיי לאַנגזאַמע טריט . . .
 רבנים! רבנים! דאָס ווייס ער געוויס.
 און יענעם, דעם ערשטן, אים קען ער פון לאַנג,
 פון גאַר אַזוי לאַנג . . . דאָך ווי אַנדערש ער איז!
 די אויגן פאַרשוואַמען, דאָס פנים צעראַצט,
 און דאַכט זיך, אינגאַנצן אין געפּל פאַרטושט.
 דאָס האָט דאָך די פאַרב אויפן לייזונט געפּלאַצט!
 ווי אַלט איז דאָס בילד! . . . און פון לייזונט אַרויס
 די אויגן באַטראַכטן דיך טרויעריק-מילד
 און געמען דיך דורך מיטן טרויער. שאַטטיל . . .
 דער טרויער פאַרוויגט, און דו הערסט — עמעץ שפּילט
 פון ווייטן אַ הייליק און ציטעריק ליד.
 ניין, שפּיל נישט, פאַרלעץ נישט די לידער צו גאָט
 ביי פיינטלעכע טייכן! . . . נאָר ס'הילכט אין דער לופט
 אַן אויפרייס פון ביזן געלעכטער און שפּאַט,
 עס שטעכט דיך אויגן און ס'חזוקן ציין
 און עפעס צעברעכט זיך אין גאַרגל און ס'שטיקט
 אין קישן אַריין אַ פאַרשטיקטער געוויין.

דאָס קראַנקע געלעגער פון פיינען דערלייזט,
 און אַלץ וואָס פאַרגעסן און אַלץ וואָס דו ווייסט
 קומט ווידער צו ברענגען דערלייזונג און טרייסט.

עס פירט דיך אַדורך דורך אַ פלאַמיקן רינג,
 וואָס לייטערט און רייניקט, און ס'ווערט אַזוי גרינג
 און קלאַר און באַנומען דער סוד פון אַלצדינג.

האָסטו ווען אַ גאָט אין די הימלען פאַרמאַגט
 און האָסט אים פאַרלאָרן — צוריק אַמאַל טאַגט
 זיין ליכט אין די צווייפלען וואָס האָבן געפּלאַגט.

און ביסטו צעוואָרפן ווי שטויב אויפן ווינט —
 דאָס קראַנקע געלעגער די שטויבלעך געפינט
 און איינס מיטן צווייטן אין גאַנצקייט פאַרבינדט.

ס'ווערט פּרילינג פון ווינטער און מאַרגן פון נאַכט,
 און פריש פון די לויטערע הימלען געבראַכט
 אַ ווילן צו שפּאַלטן די הימלען דערוואַכט.

און ווען ס'איז פון קראַנקן געלעגער אַראָפּ
 אַ מענטש אַ באַנייטער, פון אומרו נאָך קראַנק,

האַט וויסן און גאַנג ווי באַגינען אַ שליאָך
אַרויסגעטאַגט העל פון דערלייזטן געדאַנק:
די וועלט האָט נישט ליב דעם וואָס האָט נישט קיין היים.
אַ פּאַלק אַ צעוואַגלטס מוז האָבן אַ היים.
אַ פּאַלק האָט געהאַט אַ פאַרהייליקטע היים.
דאָס פּאַלק מוז זיך אומקערן ווידער אַהיים.

שוין גרייט איז דאָס וואָרט וואָס דאַרף פירן צו וואָר
דאָס וואָרטן און האַפּן פון צוויי טויזנט יאָר
נאָר ווער וועט אַרויס מיטן וואָרט צונעם פּאַלק
און פירן די האַפּנונג אויף וועגן פון וואָר?

אַ פּרעמדער געוואַקסן, אַ פּרעמדער געלעבט —
פאַרוואָס זאָל אים שענקען אַ פּאַלק דאָס געהער?
און וואָס וועט מען זאָגן ווען עמעצער פּרעגט:
ווער איז דער דערלייזער, דער פּלוצלונגער, ווער?

עס זיינען מאַגנאַטן און וואוילטוער דאָ.
מיט צדקה באַקרוינטע, פאַרערט און געפּאַלגט —
צו זיי וועט זיך צוהערן גינסטיק די וועלט,
צו זיי וועט זיך צוהערן פאַרכטיק דאָס פּאַלק.

צו זיי וועט ער ריידין: נישט טראַפּעלעך גוטס,
נישט בינדן די וואונדן און היילן די קלעפּ,
נאָר זיכערער באַדן זאָל שטאַרקן די פּיס
און זיכערער הימל זאָל הייבן די קעפּ.

צו זיי וועט ער ריידין, ער שענקט זיי אַוועק
זיין אמת און ווילן, זיין מי און געדאַנק,
נאָר אויפגיין מיט לעבן אויף הייליקער ערד
זאָל האַפּנונג וואָס דורות דערשלאַגענע צאַנקט.

אַ שמייכלדיק־רואיקער האָט דער מאַגנאַט
פאַרנומען די רייד און צעשמייכלט געזאָגט:
— אַ דאַנק פאַרן כבוד! עס איז נישט פאַר מיר.
און ווילט איר פאַרשטיין וואָס צום ביטערסטן פּלאַגט
פון אייביקע יאָרן דאָס וואַנדערער־פּאַלק?
עס איז נישט דאָס וואַגלען פון זיי. ס'איז גענוג
נאָך ווינקלען פאַראַנען און רו אויף דער ערד.
נאָר אונדזערע ברידער — זיי זיינען צו קלוג,
און ס'קען נישט פאַרטראַגן די קלוגשאַפט די וועלט.
אומזיסט אייער טרחה — זיי וועלן נישט גיין.

און שליסלעך — זאל זיין, און זיי גייען מיט אייך —
 צי וועט איר ארויסשלאגן וואסער פון שטיין?
 ווער וועט די מיליאנען אייך צוטרעגן, ווער?
 — מאַגנאַטן! — מאַגנאַטן? — און ס'האַט דער מאַגנאַט
 זיך הילכיק צעלאַכט: — איר וועט קריגן פון זיי
 נישט מער ווי דעם ווערט פון צערבענעם בלאַט
 ביי אייך אין די פינגער. — דאָן רוף איך צום פאַלק
 און ס'וועט מיר מיט פרוטות באַלייגן דעם וועג. —
 דער ווירט האָט געשמייכלט: — קען זיין . . . אַבער דאָך
 זייט פאַרזיכטיק, נייט נישט באַצייטנס קיין זעק . . .

II

אַ זעאונג בייטאָג, אַדער חלום ביינאַכט
 האָט ווידער דעם פרעמדן אַהינצו געבראַכט
 וואו וואנדערן גיין פלעגט דאָס יינגל אַמאָל.
 ער שטייט אויף אַ באַרג, און פון אונטן, פון טאָל,
 צו אים זיינען אויסגעשטרעקט טויזנטער הענט,
 נאָר אויגן פאַרבענקטע, צו אים ווי געווענדט.
 זיי קוקן אַריבער אין ווייטעניש וואו
 און פרעגן: ווער ברענגט אונדז אַהין אויב נישט דו?
 אויך ער קוקט אַהין און דערזעט אַ רואין
 פון פעלזיקע שטיינער, פאַרוואַקסן און גרין,
 און פון דער רואין גליט אַ בלימל אַרויס,
 עס וואַקסט זיך פונאַנדער אַ גליאיקע רויז,
 אַ גליאיקע רויז ווערט פון יעדן שטיק שטיין,
 און אַט איז די גאַנצע רואינע אַליין
 אַ פלאַמיקע, ריזיקע בלום, און איר דופט
 אין היציקן זונשיין מאַכט שיכור די לופט.
 און פלוצלונג אַ האַנט אים דעם אַקסל באַרירט,
 און שטיל, ווי עס וואַלט אים ביים אַרעם געפירט,
 אַ קול רעדט צו אים: — ס'איז אַ צייכן פאַר דיר
 אַזוי ווי אַמאָל איז געוועזן פאַר מיר
 דער ברעניקער דאָרן וואָס ווערט נישט פאַרברענט.
 צי האַסטו דעם רוף אין דעם פלאַם נישט דערקענט?

ער הערט בלויז דאָס קול וואָס פאַרשמידט אים צום אָרט
און ווייס ווער עס רעדט. און עס ציטערט זיין וואָרט:

— ווי קען איך אָן אויסלייזער ווערן פאַר זיי
ווען כ'ווייס נישט די שפּראַך ווי צו ריידן צו זיי?

און ס'ענטפערט דאָס קול: מיט אַ ברעניקער קויל
האָב איך מיר דעם גומען פאַרברענט אין מיין מויל,

אַ שטאַמלער געוועזן, דאָך האָב איך גערעדט! . . .
אים דאַכט זיך — ער הערט נאָך דאָס שטאַמלען און בעט:

— איך בין דאָך פון אייביק אַ פרעמדער געווען —
ווי וועל איך, ווי זאָל איך זיי קענען פאַרשטיין?

— אַ פרעמדער געקומען צו זיי בין איך אויך.
נאָר פרעמדע וואָס קוקן אַראָפּ פון דער הויך

דערזעען דעם וועג וואָס פון טאָל אַרויס ציט.
אין טונקעלער ענגשאַפט דערזעט מען עס ניט.

— און וואָס זאָל איך טאָן מיט זיי איינער אַליין?
און ווער וועט מיט מיר אין דער וועלט אַריין גיין?

— גיי זאַמל צוזאַמען די עלצטע פון זיי
און ברענג זיי מיין וואָרט, און פון זיי באַגלייט גיי

באַטרעטן פון פרעה, דעם קיניג, דעם שוועל.
אַזוי איז געוועזן פון גאָט דער באַפעל.

— און וואָס איז דער צייכן פון מיר פאַר דער וועלט
אַז איך בין צום פּאָלק פאַר אַ פירער געשטעלט?

— די טייכן פון וואַסער פאַרוואַנדלט אין בלוט! . . .
געזאַגט און פאַרשוואַנדן . . . און שטיל אַ מינוט.

עס ברענט פאַר די אויגן די ריזיקע בלום,
עס ציען זיך אַרעמס אים בעטנדיק שטום,

און פייבלעך די בליקן, וואָס קומען פון זיי.
ער קערט זיך צום טאָל מיט אַן ענטפער: איך גיי.

וואָס מאַכט עס דען אויס וואָס ער פאַרט מיט דער באַן
אַנשטאַט אויף אַ קעמל אין זאַמד־קאַראַוואַן?
וואָס מאַכט עס דען אויס וואָס דעם רוף און געבאָט

צעטראַגט איבער לענדער אַ שטאַלענער דראַט?
געלעבט און געטראַכט מיטן גאַר לעצטן דור,
געבוירן דאָך איז ער שוין טויזנטער יאָר.

אַ לעבן פון טויזנטער יאָר אין אים גלייט.
און פילט ער אַ בענקשאַפט אים ציען — דאָס צייט
דער וואַרצל פון טויזנטער-יאָריקן שטאַם
וואָס האָט זיך צעצווייגט איבער לענדער און ים
און צייט פון דער וועלט יעדן צווייגל און בלאַט
צוריק צו דעם באַדן וואָס גערט אים צו זאָט.

עס צייט יעדן בלעטל פון ווייטסטער ווייט —
און ווער וועט זיך שטעלן דערהערן די צייט —
צי יאָגט זיך אַ באַן, צי אַ קעמל-געשפּאַן,
צי שטיין צי אַ דראַט ברענגט די בשורה פון גאָט?
ס'פאַרלויפן די יאָרן און דורות אין רוים,
דאָך אייביק דערנערט זיך פון וואַרצל דער בוים.

זיי זיינען געקומען, די „עלצטע פון זיי“,
פון וואו נאָר אַ ווינקל, מיט באַן און אַקרענט,
געקומען דערלאַנגען זיך ברידערשע הענט.
דאָ האָבן זיך פאַרבן פון זייד-אַריענט
געקווייטלט אויף מאַנטלען, און שטראַליקער שטייך
אויף בראַנזיקע פינגער האָט העלער געהעלט.
דאָ האָבן זיך מענטשן, שוואַרץ-בערדיק און ווייס
אין קרויזיקע היטלען פון שעפּסענעם פעל
געחברט מיט די וואָס פון איבערן ים
געבראַכט האָבן פנימער בייניק און הויל.
עס האָבן דאָ אויגן, פון צפון-ליכט בלאַ,
געשמייכלט צו בליקן פון גליאַיקן קויל,
עס האָבן פאַרבלייכטע קליינשטעטלשע לייט
געשפּרייזט מיט מאַגנאַטן פון עלפאַנטביין-לאַנד,
און פּראַקן און הויכע שוואַרץ-גלאַנציקע היט
געפירט האָבן שטריימלען און גאַרטלען ביים האַנט.
אַ ווירבל פון לענדער, פון דורות און שטאַנד,
פון הויך און געפאַלן, פון יוגנט און גראַ,
איז דאָ צו אַ שטילשטאַנד געקומען און האַנט
אין האַנט צוזאַמענגענומען, פאַרבונדן זיך דאָ.

אַ זאָל, און ס'איז שטיל. צו די טרעפּ אויבן אַן
געצויגן איז יעדערנס בליק און ס'פאַרהאַלט

דעם אָטעם דאָס וואַרטן. און אַט אויף די טרעפּ
שטייגט לאַנגזאַם אַרויף די געשטייפטע געשטאַלט
פון פרעמדן. דאָס איז ער — דער איינער, דאָס קול
וואָס האָט זיי דאָ אַלע צוזאַמענגעפירט
צו ווערן דאָ איינס. ער אַליין איז דאָס איינס,
דער ווילן, די גאַנצקייט פון אַלע. מע שפירט
ווי ס'ציטערט זיין טראַט און אַ שטורעם פון פרייד
צעטרייסלט דעם זאַל. ווי אַ ברומיקער וואַל
דערקיקלט זיך ביז דער עסטראַדע, און דאָרט
צעשטויסן געוואָרן און שטיל איז אין זאַל.
טויט־שטיל און ער רעדט:

— מיינע ברידער אין לייד!

מיר זיינען געקומען צו מעלדן דער וועלט,
אַז מיר אַלע דאָ, פון דער נאַענט און ווייט —
מיר זענען איין פּאַלק, אַז דער ווייטיק וואָס פּלאַגט
אונדז אַלע אין יעטוועדער ווינקל פון דער ערד,
איז נישט נאָר אין אונדז: ס'איז אויך שולדיק די וועלט,
און זי גלייך מיט אונדז אַ דערלייזונג באַגערט.
מיר קומען אַהער צו פאַרווישן פון זיך
דעם פּלאַסטער פון הונדערטער יאָרן פון שטויב
וואָס האָט זיך אין ענגשאַפט געזאַמלט און אונדז
פון זיך און פון פרעמדע פאַרהוילן. און אויב
עס פּוילט אין אונדז עפעס — אַרויס צו דער שיין,
און דאָ איז דער משפט פאַר אונדז פון היינט אָן.
מיר קומען אַהער, כדי אַט דאָ, פון דעם אָרט
פון אונדזער דערלייזונג צו הייבן די פאַן.
מיר קומען — — — נאָר ס'האַט זיך שוין מער נישט געקענט
פאַרהאַלטן דער שטורעם אין שטאַל פון זיין בליק
און האָט זיך צעשמעטערט אויף שויבן און ווענט
אין שוימיקע כוואַליעס פון פיינלעכן גליק.

ס'איז נאָכט און עס שלאַפט שוין דאָס קינד אין זיין בעט.
ער גנבעט זיך אונטער צום קינדערשן בעט
און פאַלט אויף די קני און מיט ציטריקע הענט
אים גלעט ער און ציטערט, און ציטערט און גלעט.

ער וויגט זיך און מורמלט. און ס'קינד פונעם שלאַף
צעפענט דערשראַקן די אויגן פאַרגלייזט:
— דו, טאַטע? — און ציט זיך צו אים מיט די הענט.
— יא, איך בין עס, קינד מיינס. . . וויסט, זונעלע, וויסט? . . .

— וואָס טאַטע? — מיר זיינען דאָך יידן, דו ווייסט?
 — יאָ, טאַטע, איך ווייס עס . . . — אָודאי, געוויס
 דו ווייסט עס אַליין שוין . . . גוט, זונעלע, גוט . . .
 און גלעט אים די אַרעמס, די לאַקן, די פּיס . . .

— מיר אַלע, דיין מאַמע, דיין שוועסטערל, איך —
 מיר אַלע דאָ זיינען מיר יידן, פאַרשטייט?
 — יאָ, טאַטע! — יאָ, זון! — און עס שטיקט זיך אין אים
 און ס'ברעכט זיך אין אַטעם: גוט, גוט וואָס דו ווייסט . . .

III

עס גייט צווישן פעלקער אַ מעשה אַרום:
 — די יידן — זיי האָבן אַ מלך געקרוינט.
 — די יידן — אַ מלך? און וואו איז זיין לאַנד?
 — דאָס לאַנד וואָס זיי האָבן פאַרצייטנס באַוואוינט.
 — דאָס לאַנד פון פאַרצייטן? דאָרט הערשט דאָך דער טערק.
 — אַט טאַקע דערפאַר! ער איז אַרעם, דער טערק,
 און פאַר אַ פאַר פעסעלעך יידישן גאַלד
 פאַרקויפט ער די הייליקע טאַלן און בערג
 און שענקט נאָך אַ צולאַג — אַ האַלבן האַרעם.
 — און קריסטלעכע הערשער וואָס זאָגן דערויף?
 — אַט דאָס איז די מעשה. אַז וואו נאָר ער קומט,
 דער יידישער מלך, ווערט פאַלאַץ און הויף
 מיט כבוד און גינציקייט אָפן פאַר אים.
 ס'איז דאָ ביי די הערשער אַ חשבון געוויס.
 ווער דאָרף מיט אַן אמת די יידעלעך, די,
 זיי זאָלן זיך פלאַנטערן אונטער די פּיס?
 דער טערק וויל זיי נעמען? געזונטיקערהייט!
 וואָס אַרט עס וואו יידעלעך וועלן אַוועק
 אַבי מען ווערט פטור פון זיי און אַ סוף.
 — אָודאי אַ שכל! אַוועק און אַן עק.
 און ווען וועט עס ווערן? — מע זאָגט אַז אַט-אַט!
 דער דייטשישער קייסער אַליין האָט אַ האַנט
 אין מאַכן ס'געשעפט מיטן טערק, און אַט באַלד
 באַזוכט ער אַליין דאָס געדונגענע לאַנד
 און שטעלט איין דעם פרייז. איז דעריבער ווער ס'האַט
 אַן אויג אויף אַ יידיש פאַרמעגן, קען גרינג
 איצט כאַפן מציאות. אַ קראָם, אַ פאַבריק,
 אַ הויז, אַ מאַיאַנטעק — זיי וועלן אַלצדינג
 פאַרקויפן איצט ביליק. — און אפשר איז גאָר
 די גאַנצענע זאַך אויפן דאָך אַ יאָריד?

— גיי רייד מיט א נאָר: אויפן דאָך אַ יאָריד . . .
עס קלינגען דאָך אַלע גאַזעטן דערמיט!

ס'איז טאָג. אויף די הייזער און גערטנער פון דאָרף
די זון אין אַ האַרבסטיקער לויטערקייט שיינט.
און מענטשן פאַרפּוצטע פאַרפלייצן די גאַס —
דער קייסער דאָרף קומען, און יום־טוב איז היינט.
שוין יאָגט אָן אַ רייטער פון ווייטן, עס שלאָגט
אַ שטויב אויפן וועג און דער קייסער איז נאָנט.
עס קנאַלן די ביקסן, עס הילכט אַ טרומייט,
און ווייט פונעם טויער, באַקראַנצט און באַפאַנט.
אַראָפּ צו די הינטערשטע הייזער פון דאָרף,
צעשטעלט זיך אין רייען דאָס פאַלק, און פאַרויס
שטייט ער, ערשט פון נעכטן אַ גאַסט דאָ אַליין,
אַזוי ווי דער ווירט פונעם אוראַלטן הויז.
צי האָבן נישט זיי, זיינע ברידער אַרום,
באַזייט און באַפלאַנצט און באַפרוכפערט די ערד?
אַ שטויב יאָגט פון ווייטן, עס הילכן אָפּ טריט,
און אַט האָט דער רייטער, דער קייסער אַליין,
פאַרהאַלטן די צוים, און ס'בלייבט שטיין הינטער אים
די מחנה וואָס פינקלט אין גאַלד און אין שטאַל.
צום ווירט רייט דער קייסער. ער בייגט זיך אַראָפּ
די האַנט צו דערלאַנגען, און הויך קלינגט זיין קול
אין וואונטש און באַגריסונג צום פריינטלעכן ווירט.
אַן ענטפער פון הונדערטער הילכט דורכן רוים:
— דער קייסער זאָל לעבן! — און ס'ציטערט דאָס פערד
און בייסט אומגעדולדיק דאָס זילבער פון צוים.
אויף מאַרגן ביים קייסער אַ גאַסט איז דער ווירט.
שוין נייגט זיך דער פריינטלעכער שמועס צו ענד:
— עס קוקן די דערפער דאָ בליענדיק אויס.
— דער היימישער באַדן טוט שטאַרקן די הענט
פון אונדזערע ברידער, און ווען ס'וועט פאַר זיי
פון מעכטיקע הערשער די גנעדיקע שוין
דעם באַדן באַוואַכן, וועט לעבן און בלוט
נישט ווערן געשווינט פאַרן הייליקן גוטס.
— ס'איז שווער . . . ס'איז דאָס לאַנד שוין פון הונדערטער יאָרן
פאַרוויסט און פאַרלאָזן — . . . עס ווערן נישט מיד
די הענט וואָס אין גראַבן דערגראַבן צו זיך,
צו שפורן פון זיידעס אויף יעטוועדער טריט.

די שפורן פון זיידעס אויף יעטוועדער טריט.
פארוואָס אָבער פּאַלט ער נישט צו צו דער ערד
און קושט נישט איר גראַז און איר שטויב און איר שטיין,
ווי יענער, דער הייליקער דיכטער אַמאַל,
וואָס האָט אויך ווי ער זי פון מערב באַגערט?

ווייל ער האָט אַהער נישט צו חורבות געבענקט
און אויך נישט צו גערטנער וואָס זיינען פּאַרזייט
פון אַנדערע, פרעמדע, כאַטש ברידערשע הענט.
דאָס לאַנד וויל ער זען באַבויט און באַגרינט
פון זיינע, פון זיינע, פון אייגענע הענט.

עס בליען די גערטנער און ס'גרינען די בערג.
פון ברידער געפלאַנצט, דאָך נישט דיינס איז דאָס ווערק.
פאַרמאַך דיינע אויגן און קוק נישט דערויף
ביז וואַנען עס ברענגט דיך דאָס וויסן צוריק,
אַז דו ביסט דער בויער און דיינס איז דער זיג.

די שיף טראַגט אַוועק און דערווייטערט פון ברעג.
זי איז נישט געבליבן אַליין אויפן ברעג
אַ כלה, וואָס קוקט פון דער אַפענער טיר
און וואַרט, מען זאָל אויסלייזונג ברענגען צו איר
און שליסן אַ בונד שוין אויף אייביקע טעג? . . .

מיין קיניגין-כלה! איך האָב דאָך אַליין
די אויגן פאַרשטעלט, אַז איך זאָל דיך נישט זען.
איך בין ווי אַ פרעמדער אַנטלאָפן פון דיר,
איך זאָל נישט דערקענען דיין שיינקייט, וואָס ברענט,
אַ משכון געפאַנגען אין פיינטלעכע הענט.

די ערד, וואו מיט הייליקייט ווייט יעדער שפּאַן,
געפאַנגען האָט איינמאַל אַ ביזער סולטאַן,
און האַלט אויך די כלה אַ משכון ביי זיך.
נאָך ווייט איז דער פּאַלאַץ פון ביזן קאַליף —
אוי, שיפּער, יאָג שנעלער, טרייב שנעלער די שיף!

באַלד רופט מען פון טורעם צום אַוונט-געבעט —
דאָך בלייבט דער סולטאַן מיטן פרעמדן פאַרמאַכט,
און האַרן און דינער און קנעכט פון דער קרוין,
וואָס וואַרטן צו הערן פון הערשער אַ וואַרט —

זיי שליפן די צינגער: — ווער איז ער, דער ייד?
 מיט וואָס פאַר אַ כישוף באַוועבט ער אים דאָרט?
 ניט אַנדערש — דער פוקס איז געפאַנגען אין נעץ!
 דער ביטערער, ביזער און כיטרער סולטאַן
 זאָל איינעם באַזעצן ביי זיך אין פאַלאַץ,
 אים געבן אַ קאָטש מיט זיין אייגן געשפאַן —
 נישט אַנדערש, ס'האַט עפעס פאַסירט מיטן פוקס! . . .
 שוין טונקלט . . . עס לאָזן זיך שאַטנס אַראָפּ,
 און ערשט מיט די שאַטנס דערשיינען די צוויי:
 דער הערשער און, העכער פון אים מיט אַ קאָפּ,
 דער פרעמדער — דער אמתער האָר פון די צוויי.
 אַוועק, עס פאַלט צו צו זיין האָר דער וויזיר:
 — דיין הייליקע גרויסקייט! . . . — אַ לאַז מיך געמאַך!
 דו זעסט נישט — עס איז היינט א יום-טוב ביי מיר.
 איך האָב היינט נאָך יאָרן און יאָרן צוערשט
 אַ מענטשן געזען, אַ מענטשן געהערט.
 אַ, וואָלט מיר שטאַט אַלעמען, אַלעמען אייד,
 נאָר איינער אַזאַ ווי דער ייד זיין באַשערט! . . .
 טרעט אָפּ דער געשייטער וויזיר אויף צוריק
 דעם רוקן געבויגן נאָך טיפער ווי טיף,
 און יענער וואָס האָט די צעצאַרנטע רייד
 געבראַכט אויף דער צונג פון צעקרענקטן כאַליף,
 שוין טראַגט זיך פאַרויס, פון געוואַרגענער פרייד
 אַזוי ווי פון פלאַמען פאַרשטיקטע באַשטראַלט:
 באַלד וועט שוין די בשורה אַרויס צו דער וועלט
 און אַנזאָג פון גאולה וועט אויפשיינען באַלד.

ס'איז אמת — דער שטאַלענער דראַט איז געשווינט
 און יאָגט מיט דער בשורה נאָך שנעלער פון ווינט.
 דאָך וואָלט זיך אנשטאַט דעם שליה פון דראַט
 געוואָלט, אַז אַ רייטער פון שטאַט איבער שטאַט
 זאָל בלאָזן אין שופר גאַס איין און גאַס אויס,
 און זאָל פון געוויקלטן פאַרמעט אַרויס
 דערגרייכן צו טויער און טירן די פרייד:
 די שעה פון דער גאולה — זי קומט שוין, זי גייט.

דער שטאַלענער דראַט איז געשווינטער פון ווינט.
 געשווינטער און אפשר שוין צופיל געשווינט
 פאַר אַפשטאַם פון דור מיטן האַרטן געניק
 וואָס האָט לאַנגע דורות-מדבריות געשולט
 די רוקנס און הערצער צו שטומען געדולד

און איבער די תהומען פון רשעות צעוויגט
 אַ ווינטיקע, לויזע, פאַפירענע בריק.
 דאָך וועלן זיי מוזן די בשורה פון גאָט
 דערהערן אין ברום אויך פון שטאַלענעם דראַט.

IV

יא, רבי און פירער! איך האָב דיך געפאַלגט.
 און אַט אַ צעווייטיקטער קום איך אַצינד
 און פרעג דיך: וואוהין זאָל איך טראָגן מיין צער,
 דעם איינציקן שכר וואָס איך האָב זיך דערדינט?

איך ווייס — האָסט נישט איינמאַל דאָס זעלבע געפרעגט.
 דאָך איז דען דער ווייטיק אין ציינער פאַרשטיקט
 דאָס איינציקע וואָס דו האָסט צוגעטיילט מיר
 ווען האָסט מיך דיין וועג צו באַטרעטן געשיקט?

יא, דו ביסט געגאַנגען און דו האָסט דערלייזט.
 און האָט פאַר דערלייזונג דיר גלויבן געפעלט,
 האָט הימל מיט נסים באַרעגנט דיין וועג
 און נסים ווי מיילשטיינער דיר אויסגעשטעלט.

מען האָט דיך געשיקט צו אַ מחנה, פאַרשקלאַפט
 ביי שטיינערנע קברים מיט קעלנע און ליים,
 פאַרגיטיקט זיי גלייך מיטן רויב פונעם לאַנד
 און צוזאַג פון האַניק און מילך אין דער היים.

דעם שונא צעשלאָגן, דעם זודיקן ים
 פאַר זייערע פוסטריט געשפאַלטן אויף האַלב —
 און דאָך האָט געצויגן צוריק צו די פיש
 און מ'האָט זיך געבויגן צום גאַלדענעם קאַלב.

און איך — צו די מחנות פון בעטלער צעזייט
 און קרעמער פאַרשקלאַפטע צו קעלבער פון גאַלד —
 מיט וואָס פאַר אַ צייכנס האָסטו מיך געשיקט,
 מיט וואָס פאַר אַ נס האָב איך קומען געזאַלט?

קיין ימען צו שפאַלטן, קיין וואַסער פון שטיין.
 און אויב ס'איז אַ צייכן געוועזן דאָס בלוט —
 איז דאָס דאָך פון זייערע בכורים אַליין,
 פון אייגענע קינדער פון אונטער דער רוט.

און אויב ס'איז דער חושך אַ צייכן געווען,
און קראַנקהייט און הונגער און אומגליק און פּלאַג —
איז דאָס דאָך אין זייערע הייזער אַליין,
איז דאָס דאָך די אייגענע, פינצטערע קלאַג.

יא, רבי, איך האָב דיך געהערט און געפּאָלגט.
און אַט אַ דערשלאָגענער קום איך און פרעג:
וואו זאל איך זיך ווענדן אַצינד מיט מיין צער
און וואו וועט מיך ווייטער באַקערן דיין וועג?

צו וועמען זיך קערן? און דאָ אַרום זיך
נאָר טענות און פּאַרוואורף: — דו האָסט אונדז גענאַרט!
דו האָסט אונדז פון גאולה אַ בשורה געבראַכט
און איצט קומט מאַנען ביי אונדז און מע וואָרט.
וואָס ווילט איר? צי האָב איך מיין לעבן געשווינט?
דעם נאָמען פון פירער פאַר פרעמדע פאַרשעמט?
איך האָב אייך די טירן געעפנט, און גרייט
פאַר אייך זיינען באַדן און פרייהייט. גייט, נעמט!
איר קענט עס נישט נעמען? און איך מיט מיין רוף
האָב אייערע גאולה־כוונות אַנטפלעקט,
האָב אייער באַהאַלטענעם פּלאַנצן פאַרטייטשט
און אַפן צו אַפענעם לעבן געוועקט?
איך בין נישט קיין גנב! איך שלעפּ נישט געהיים
די ברעקלעך פון דעם וואָס איז מיינס ביזן ביין.
איך בין נישט קיין בעטלער. איך וועל אין מיין היים
נישט בעטלען ביי קיינעם צוקאַפּנס אַ שטיין.
גענוג, זאל מען וויסן! איך, אַרעמער מענטש,
פון פרעמדקייט אַ פירער געקרוינט איבער נאַכט,
איך האָב עס צו מעכטיקע הערשער דערגרייכט,
אַ פּאַלק ביז צום שוועל פון באַפרייאונג געבראַכט,
און איצט ווען מען דאַרף נאָר באַטרעטן די שוועל
וויל קיינער נישט הערן און וויסן קיין זאַך . . .
גענוג! כ'וועל אַוועק אין מיין ווינקל צוריק,
פאַרגעסן, פאַרשווינדן — און לאַזט מיך געמאַך!

ניין, ברודער, מען קען שוין פון דעם נישט אַוועק!
פאַראַן אויף דער וועלט אַזאַ בעטלעריש בלוט
וואָס בייגט דיך אין דרייען און וואָרפט אויף די קני,
און בייגנדיק ברענט עס דיך יעדע מינוט
מיט יחוס און גלויבן, מיט וויסן און שטאַליך

ביז וואָנען ס'צעפרעסט דיר דעם מאַרץ פון געביין,
 נאָר האָסטו זיך איינמאַל באַהאַפטן מיט אים —
 פאַרפאַלן, דו וועסט שוין צוריק מער נישט גיין . . .
 וועסט ווייטיקן שטום און זיך וואַרגן אין קלעם,
 וועסט יאָכן און זוכן מיט ליבשאַפט דעם יאָך,
 וועסט קריכן דורך פינצטער צום טראַפעלע ליכט
 און שטרויכלען און פאַלן און ווידער און נאָך
 זיך הייבן און פאַלן און בעטן: שיין אויף!
 און ביז עס וועט ווען עס איז אויפגיין דער גס,
 קריך וואַרעמדיק ווייטער אין שטויב פון דער ערד,
 און דאַנק פאַרן איבערגעלעבטן מעת-לעת,
 און וואַרט ביי דער טיר פון באַדריקער און בעט
 אַ שאַטן פון איינזען, אַ שטויבעלע זכות,
 און דאַנק אים און דאַנק אויב ער וועט אין זיין גנאָד
 נישט אַפּשטויסן דיך פון זיין שוועל מיטן פּוס.
 שאַ, שטיל און געדולדיק! און זעסט ס'אַראַ פרייד,
 און זעסט ווי דו וואַלסט אויף אַ קיניגס אַ קרוין
 שוין מער נישט פאַרביטן דיין אומגליק אַצינד?
 זיי שטילער אין יאָך, זיי געדולדיק און שוין . . .

אַמאַל ווען איך נאָך מיין בלוט נישט געקענט,
 האָב איך ביי געקרוינטע געמאַנט אונדזער חוב.
 היינט בין איך אַ ייד און איך ווייס ווער איך בין —
 היינט וואַרט איך אויף חסד ביים תליון אין הויף.

כ'בין נעכטן געוועזן ביים תליון צו גאַסט.
 זיין העפלעכקייט האָט זיך געגאַסן ווי וויין,
 און האַניקדיק האָט ער גענומען מיין האַנט
 אין זיינע פאַרבלוטיקטע פינגער אַריין.

דאָס בלוט אויף די פינגער געוועזן איז מיינס.
 איך האָב זיך פאַרנויגט אין געהאַרכזאַמען דאַנק
 און האָב פון די פליישיקע ליפּן אַראַפּ
 געהערט ווי עס צישעט מיט נחת די שלאַנג.

און זאָגן געזאָגט האָט דער תליון אַזוי:
 — אויב ס'וויל נישט דיין פאַלק זיין געוואַרגן פון מיר,
 ביי אים איז די ברירה צו גיין וואו עס וויל,
 און איך וועל אים לאָזן אַן אַפענע טיר.

נאָר גיין, אויב עס וויל, זאָל עס גיין ווי אַ מויל.
מען זאָל נישט דערהערן קיין פיפּס פון זיין מויל.
און הער איד אַ וואָרט, בין איד דאָ אויפן אָרט.
אויב נישט מיט די פינגער, וועט טרעפן אַ קויל.

אַזוי האָט דער תּליון גערעדט צו מיר זיס,
און שלאַנגיש מיט פייערלעך גרינע באַגליט.
איד האָב זיך פאַרנויגט און אויף הינטן אַרום
נאָך אַלץ אַ פאַרנויגטער געוואַקלט די טריט.

איצט קענט איר מיך נעמען און פירן צום פּאַלק —
איד בין דאָך שוין מער נישט קיין פרעמדער פאַר אייך.
איד האָב פאַרן תּליון געבויגן דעם קאַרק,
איד בין דאָך אַ ייד שוין, מיט אַלעמען גלייך.

די גאַס, די פאַרהאַוועטע, וואַכיקע גאַס
אַ בלייכע, צעטומלטע, לויפט צו דער שול.
שוין פול איז די שול און דער הויף און אַרום
די געסלעך, די דעכער און פענצטער שוין פול.
מען וואָרט, פון די טירן פון שול קומט אַרויס
אין קיטל און טלית דער פרוש, דער גרייז,
וואָס האָט שוין זייט יאָרן די גאַס נישט געזען,
און ווייס איז דאָס פנים, די זאַקן, און ווייס
דאָס מענטל פון ספר אין זילבער געשטיקט.
עס הערן זיך רעדער, אַ טומל, און באַלד
פון קאָטש קומט אַ הויכער, אַ בלייכער אַרויס,
פאַרהאַלט זיך אין אַנבליק פון ווייסן געשטאַלט
און ציטערט. און ס'הערט זיך פון אַלטן דאָס קול:

— געבענטשט ביסטו, גאַט, וואָס דו האָסט אין דיין גנאָד
דעם מענטש מיט דיין כבוד און שיינקייט באַטיילט.
זיי גייען, ער שטעלט נאָכן אַלטן דעם טראָט,
אין ענגשאַפט און שטילקייט אַריין אין דער שול.
אַרויף ביז צום אַרון. עס שורשעט דער זייד
פון ווייסן פרוכת, עס עפענען זיך ברייט
די טירלעך — און בלייך מיט אַ בלייכקייט פון קרייד
די ליפן פון זקן:
גאַט פון אברהם,

פון יצחק און יעקב! אין ציטערניש דאָ
פאַר דיר שטייט דיין קינד און מיר אַלע מיט אים
וואָס האָפן צו דיר. אין דער שרעקלעכער שעה

ווען טויט האָט געלויערט אויף אונדז אין דער נאַכט
און ס'האָט פון באַגינען געיאָגט אונדז דער גרויל,
ווען ס'האָט זיך געדאַכט, אָ עס האָבן פאַר אונדז
די תהומען צעעפנט דאָס פינצטערע מויל
צו שלינגען דעם רויב, — אין דער שרעקלעכער שעה
האָט אויפגעהעלט ווידער אַן אַנזאָג פון ליכט
אין זוך, וואָס פאַר דיר, און דו האָסט זיינע טריט
צו מעכטיקע הערשער און האָרן געריכט
כדי לייטזעליקייט צו דערוועקן פאַר אונדז
אין האַרץ פון די מעכטיקע . . . גאָט פון אברהם!
דו האָסט פון דיין אַרעם געגאַסן אויף אים
דיין שיינקייט און חן ווי אַ גאַלדענעם שטראָם,
אַז ער זאָל אין אויגן פון הערשער און פאַלק
באַליכט און באַחנט זיין ווי דוד דיין קנעכט.
און אויב ס'איז די מאַס פון יסורים פאַרפולט
און ס'איז פאַר דיין הייליקן ווילן שוין רעכט
דער טאָג פון נחמה זאָל אויפגיין פאַר אונדז, —
פאַרלאָז אים נישט, פאַטער! באַשירעם, באַהיט
און שיק אים דיין מלאך, עס זאָלן אים נישט
פאַרבלאַנדזשען פון ריכטיקן זעג זיינע טריט.
און איצט ווען איך לייג מיינע הענט אויף זיין קאָפּ
און גיב אים מיין ברכה — זאָל זיין אַז פון דיר
געשיקט איז די ברכה, און קומען מיט אים
זאָל אונדזער נחמה, זאָל יעדער מיט מיר
דאָס נאַכזאָגן: אָמן! —

אין טרערן געווייקט

צעטראָגט זיך דער „אָמן“ אַזי ווי אַ ווינט.
דעם ספר דערהויבן צום בלייבן וואָס שטומט
פאַרטרויט אים דער אַלטער: זאָג אָמן, מיין קינד.
ער זאָגט, און מיט ליפן מיט בלייכע באַרירט
דאָס זיידענע מענטל און פילט — אַלץ אין אים
ווערט ענג און דערשטיקט פון די בליקן אַרום.
עס ציטערט זיין אַטעם און ס'ברעכט זיך די שטים:
— מיין פאַלק! זעט איך רעד נישט צו אייך אייער שפראַך.
אַ פרעמדער געוועזן... געבלאַנדזשעט פאַרבענקט,
פאַרריסן דעם קאָפּ און ס'איז ליידיק און פוסט
געווען מיר אין האַרצן... איך האָב נישט געדענקט
אַז כ'האָב ערגעץ ברידער, דאָס בלוט פון מיין בלוט,
און מיינס איז דער ווייטיק מיט אַלעמען גלייך.
האָט גאָט זיך דערמאַנט, זיך דעבאַרעמט אויף מיר
און האָט מיך געשיקט אונדזער הייליקן יאָך

מיט אלעמען טראַגן. און בין איך נאָך בלינד
 צו אייערע ליידן — מאַכט אָפֿן דעם קוואַל
 און איך וועל אים טרינקען מיט איך ביזן גרונט.
 און איז מיר די זכיה באַשערט כאַטש אַ שטראַל
 אַן איינציקן ברענגען — כ'בין גרייט מיטן פרייז.
 און אויב דו פאַרלאַנגסט פון באַפרייער דעם טויט
 נאָך איידער זיין אויג האָט דערזען דאָס לאַנד, —
 איז האָב איך דאָך דיר מיינע אנגסטן פאַרטרויט
 און ווייסט, אַז איך האָב נישט געזען דאָס לאַנד.
 און אויב ס'איז אַ שייַן פון זיין חרובער פראַכט
 פאַרבליבן אין מיר — מעק עס אויס, וויש עס אָפֿ,
 צעשפרייט אין מיין מוח אַ פינצטערע נאָכט
 און שענק מיר די זכיה פון קרבן, פון טויט
 פאַר זייער באַפרייאונג, נאָר זאָלן זיי מער
 נישט וואַגלען צעבלאָנדזשעטע איבער דער וועלט
 ווי שעפסן פאַר יעדערנס חלף און שער! ...

אַנטשוויגן, פאַרשטומט און געלאָזן זיך גיין.
 ער פילט קוים דעם באַדן אויף וועלכן ער טרעט,
 ער זעט נישט דל פינגער וואָס רירן אים אָן,
 און עמעצער דריקט אים, און עמעצער גלעט,
 און אַלטינקע באַבעס אים קושן די הענט.
 און אַט בלייבט ער שטיין פאַרצאַמט ביי דער טיר —
 דאָס טראַגט אים אַ מאַמע אַנטקעגן אַ קינד
 און בעט: — לאַז אים איינמאָל אַ קוק טאָן אויף דיר! ...

עס טראַגט אים. נאָר ווען ער אַנטלויפט פון דער שול,
 פאַרהאַלט אים אין דרויסן אַ מחנה, וואָס זינדט
 און שטויסט זיך צו אים, וואו ער וואַרפט מיט אַן אויג —
 צעפילדערטע יונגען, וואָס פאַכן מיט היט,
 און באַרוועסע יינגלעך, און אַלטע פאַרבליפט,
 און ווייבער מיט קינדער ביי אַפענע בריסט,
 און קליידער אין לאַטעס — — — און ברוינ־שוואַרצע הענט
 פאַרנעמען אים, טראַגן — און רייס דיך אומזיסט!
 שוין איז ער אין קאָטש, נאָר עס ברייקען די פערד
 צעשראַקן און ווילד אין דער מחנה, וואָס שטויסט
 און ליאַרעמט. ער שטייט און ער בויגט זיך און גריסט
 און שמיכלט צעמישט . . . נאָר אַלץ היליכקער ברויזט
 אין רופן די מחנה . . . און אַט מיט אַמאָל
 דערנענטערט זיך עמעצער, איינער פון זיי,

ס'פארהאלט זיך די ראד אין זיין אָרעם, און פלינק
 אַרויף אין דער קאָטש און עס הילכט זיין געשריי:
 — עס לעבט קעניג דוד אויף אייביקע יאָר!
 פון ווייטן ביז ווייטן צעטראַגט זיך דער שאַל,
 און ס'דונערט אָן ענטפער און קייקלט זיך ברייט
 אַזוי ווי אין שטורעם אַ הילכיקער וואָל:
 — עס לעבט קעניג דוד אויף אייביקע יאָר! ...
 און פלוצלונג — אַ גריליציקער אויפשריי אין פיין
 רייסט איבער די כוואַליע, און ווידער און נאָך,
 עס שניידן זיך ווייען אין הילכן אַריין,
 עס הילכן געקאוועטע פיס אויפן שטיין,
 עס טרעטן אויף מענטשן צעיושעטע פערד,
 עס גנאָקט מיט אַ פייף אין דער לופטן אַ קנוט,
 עס בלאַנקט אין דער זון אַ צופאַכעטער שווערד,
 עס גרילצן געשרייען, מען שטויסט זיך, מען יאָגט
 צו טירן, צו פלויטן אין טויטלעכער שרעק
 און פוסט ווערט אין גאַס... בלויז דער פערדן-פוס בראַקט
 די שטילקייט אויף שטיינער מיט רויטן באַפּלעקט,
 און ערגעץ וואו וויינט אויף די שטיינער אַ קינד,
 און ס'וואַלגערט זיך ערגעץ אַ היטל, און ס'הויבט
 אַ טיכל אין קוויטן אויף שטיינער דער ווינט
 און ס'יאָגט זיך, פאַרנומען פון רייטער אַרום,
 די קאָטש מיטן קעניג דורך גאַסן געשווינט.

עס יאָגט זיך די באַן דורך דער אימה פון נאַכט.
 זיצט איינער אין ווינקל מיט אויגן פאַרמאַכט.
 עס פאַלט אין דער באַרד אויפן בוזעם דער קאַפּ,
 עס הענגען די הענט, ווי נישט זיינע, אַראָפּ,
 און ווען נישט דער אַטעם און ציינער פאַרקריצט,
 איז וואָלט זיך געדאַכט — אַ געשטאַרבענער זיצט.

עס טרייסלט די באַן אין געיעג אין דער ווייט,
 אַ טרייסל די הענט און דעם קאַפּ אָן אַ זייט,
 און ווידער, און ווידער — אַ שעה נאָך אַ שעה.
 דער הימל ווערט גרוי און דער הימל ווערט בלוי,
 ער בלייבט אין זיין ווינקל פאַרגליווערט, ווי טויט,
 ביז אויגן דערשפירן דאָס וואַרעמע רויט.

אין רויט פון דער זון אויף די פיס זיך געשטעלט.
 ער זעט, ווי ס'צעשווימען די נעפּלען אין פעלד,

ער זעט, ווי עס פינקלט אויף גראָזן דער טוי
און ס'שטאַמלען די ליפּן אַרויס: ווי אַזוי?
מיין גאַט, ווי אַזוי זאָל איך בעטן ביי דיר,
אַז דו זאָלסט דיין צייכן באַווייזן פאַר מיר!

און פּלוצלונג דערמאָנט ער זיך עפעס און זוכט,
ער זוכט און געפינט — און אָט האַלט ער אַ בריוו,
און ס'לויפּן די אויגן פון וואָרט איבער וואָרט,
און האַסטיק דאָס האַרץ, און דאָס אַטעמען טיף
נאָך טיפּער, געהאַקטער, עס טרייסלען די קני,
און אָט מיט אַמאָל רייסט זיך אַרויס אַ געשריי
פון ווייטיק און פּרייד, און צוריק אויף זיין פּלאַץ
פאַרצאַפּלט ער פּאַלט און זיפצט אָפּ: איך פאַרשטיי,
עס בלאַנדזשען די אויגן פון פענצטער אַרויס,
ער זעט, ווי דאָס פעלד אין פּרימאַרגן־שיין ליגט,
ס'באַווייזט זיך אַ פּויער, אַ פּויגל פּליט אָן,
און פּונקט, ווי עס האָט זיך זיין זיידע געוויגט,
צעשאַקלט ער זיך, און ער זאָגט: איך פאַרשטיי . . .
דאָס האָט מיך אַהערצו פאַרטראָגן דיין האַנט
צו ווייזן דאָס אומגליק, און איצט, ווען איך ווייס,
האַסטו מיר געשיקט פון אַ הערשאַפט אַ לאַנד
אין ערגעץ אַ מדבר, פאַרוואָרפּן און וויסט,
און שטעלסט מיר דאָס האַרץ און דעם ווילן צו פּרוואוּ . . .
יא, כ'בין שוין אַ ייד, און איך נעם, וואָס מען גיט,
און אויב ס'איז געוועזן פּריציטיק מיין רוף,
און האַסט אונדז ווי דעמאָלט אַ מדבר פאַרגרייט,
דורך אים צו דערגיין צו דער הייליקער ערד —
דער דור פּונעם מדבר — דאָס זאָלן מיר זיין,
אויב דאָס האָט דיין הייליקער ווילן באַשערט.

געשרייען, געוויינען, און צאָרן און שרעק:
— מיר ווילן נישט הערן און וויסן דערפון!
— מיר זיינען באַשווינדלט! מיר זיינען פאַרפירט!
— וואָס וועלן מיר איצטער, פאַרלאָרענע, טאָן?
— ער האָט זיך פאַרמאַסטן צו וואָר ברענגען דאָס,
וואָס קיינער פאַר אים האָט צו וואָר נישט געבראַכט!
— ער האָט זיך נאָך כבוד און הערשאַפט געיאָגט!
— ער האָט זיך אַליין פאַר אַ הערשער געמאַכט!
— מיט אונדזער פאַרטרויען מיט קיסרים גערעדט!

— א וואך זיך געמאכט, אין פאלאצן געוואוינט!
 — געגאנגען צום פאלק און ער האט זיך אליין
 פאר זייער דערלייזער און רעטער געקרוינט.
 — און איצט, ווען די וואך איז ווי בויםל ארויס,
 באהעלטעניש זוכט ער זיך הינטער א וואנט!
 — ער וויל אונדז פארבלענדן די אויגן אויפ'סניי
 מיט עפעס א פינצטערן ווילדערניש-לאנד.
 — ער וויל אונדז פארפירן אין מדבר צוריק!
 — מיר האבן גענוג שוין מדבריות געהאט!
 — א פאלשער משיח! א וויסטער גענאר!
 — דעם שטנס שליח! ס'איז פעלשונג, פארראט!
 געטומל, געשרייען — און פויסט און געוויין.
 און דארטן, פון וואנען מיט יארן צוריק
 ער האט זייער שטרעם פון הילכיקער פרייד
 ווי כוואליעס פארהאלטן צוריק מיט זיין בליק, —
 דארט איז ער מיט איינצעלנע טרייע ארום,
 געבליבן אזוי ווי א חתן פארבלייבט,
 ווען ס'איז פון דער חופה די כלה אוועק
 און אומגליק דעם חתונה-עולם צעטרייבט.

און ווען ער האט איינער אליין אין דער נאכט
 גענומען זיך פרעגן: וואס האב איך געטאן?
 אריין איז אין צימער דער פרוש פון שול
 און האט אים געזאגט: ביסט נישט מער אונדזער זון,
 דו האסט אונדז געפעלשט און אוועק מיטן ווינט,
 אז אונדזערע קעפ זאלן טראגן דיין זינד.

געוויינט האט זיין ענטפער: — ווי האב איך געפעלשט,
 זיי קען מען דען פעלשן אין אייגענעם בלוט?
 איך האב נאר א צייכן געלייענט — א וועג
 ווי רוען צו קענען פון תליון און קנוט.
 — א צייכן פון שטן, וואס לאקערט אויף אונדז
 נאך וויסטער צו מאכן דעם גלות פאר אונדז.

— עס האט מיך די גאס און די ענגשאפט געדריקט
 און דלות געקוקט האט פון לעכער ארויס.
 — אין דלות באגראבן, אין לעכער פארשטיקט,
 פון דורות אויף דורות אלץ קוקן מיר אויס
 דעם אנוואג פון רחמים צו ברעכן די נויט,
 און ס'האט נאך די נויט אונדזער טרייסט נישט געטויט.

— עס איז אין דער לופטן געהאנגען אַ שווערד,
געפאלן איז טראָפענווייז בלוט אויף דער ערד
און קינדער געוויינט האָבן אונטער די פערד.
— גיי פּרעג ביי דעם ווינט, אויב ער האָט ווען געהערט,
אַז מיר זאָלן ערגעץ באַטרעטן אָן אַרט
און ס'זאָל אונדזער בלוט נישט פאַרטריקנט זיין דאָרט.

— עס האָט נאָר געזאָלט זיין אָן אומוועג אין וועג
און ברענגען דורך פרייערע שטעגן אַרום.
— מיר האָבן גענוג שוין געבלאָנדזשעט ביז דיר
מיט הינטערשטע וועגן, געבויגן און קרום.
משיח וועט גיין מיט אָן אָפענעם וועג
און פירען אַנטקעגן צום ליכטיקן ברעג.

— איר האָט מיך געלאָזן אַליין ביי דער שוועל
זיך שלאָגן אַזוי ווי אָן וואַסער אַ פיש — — —
קיין ענטפער... פאַרשוואַנדן... אַוועק אין דער נאַכט.
עס קילט פונעם פענצטער אַ מאַרגן-ווינט פריש,
און ערגעץ פון ווייטן אַ ליכטיקייט גראָט
און לייגט זיך אַריבער די דעכער פון שטאַט.

— ווער פירט מיך, ווער פירט מיך: דער שטן צי גאָט?

געגאַנגען בין איך, ווי אַ בלינדער נאָך ליכט,
און ס'האָט מיך אַ בלינדן אַהינצו געריכט,
וואו גאָט האָט אויף אייביק זיין זיגל געלייגט —
און האָב נישט באַגריפן נאָך, וואָס מיך באַוועגט.

ביז ס'האָבן מיך קולות פון דרויסן געוועקט:
— זיין טראָט ווערט פון געטלעכן פייער באַוועגט!
געזוכט און דערשפירט פון די ווערטער דעם זין,
און פלוצלונג דערזען, ווי איינזאַם איך בין.

דאָן האָב איך ביים גאָט, וואָס איך האָב שוין דערקענט
אַ צייכן געבעטן צו שטאַרקן די הענט,
און ווען ס'האָט מיך גנעדיק זיין פינגער באַרירט,
איצט הער איך דעם אורטייל: — דער שטן דיך פירט!

— דער שטן דיך פירט, און מיר ווייכן פון דיר!
געווייכט אויך, ווען גאָט איז געוועזן מיט מיר.

צי גאָט, צי דער שטן — אַלץ בלייב איך אַליין.
און ווער איז אין מיר ? און וואוהין זאל איך גיין ?

ווער פירט מיך, ווער פירט מיך : דער שטן צי גאָט ?

זיי זיינען געקומען פאַרבלייכטע צוריק.
און ס'האַט זייער מידיקייט געקוקט אַזוי מילד,
אַזוי ווי די נאַכט וואַלט פאַרשלונגען דעם כעס
און קיל מיט איר אַטעם דעם ווייטיק פאַרשטילט.
און ווען ער איז ווידער דערשיגען פאַר זיי,
פאַרגעביקע, שטילע — דאָן האָט אים געדאַכט —
ער האָט זיין נשמה געפונען צוריק
אין פיין פון אַ שמערצלעך פאַרכישופטער נאַכט,
ער האָט זיך געזויבערט אין שמערץ, — און אַצינד,
ווען ס'וועט זיך פאַרהיילן ביי ביידן די וואונד,
וועט ענגער פאַרבינדן דער ווייטיק אין פרייד
און ס'וועט זיך פאַרקניפן אויף אייביק דער בונד.
גערעדט. און גערעדט, ווי פון עפעס באַפרייט
אַ הימל אַ נייעם געפונען אין זיך
און שטאַרקייט אַנטדעקט, איבערמענטשלעכע מאַכט,
וואָס קען זיך נישט בייגן... ווער צווייפלט דען ? איך
בין ערב פאַר אייך, אַז דער וועג וועט זיין גלייך !
זיי האָבן געהערט, ווי צום גלויבן געדורשט.
און ווען ער האָט פלוצלונג די האַנט אויסגעשטרעקט
און פייערלעך־שמערצלעך דעם נדר באַלייגט :
פאַרטריקנט זאל ווערן דער ביין פון מיין האַנט
און צודאַרן זאל מיר צום גומען דער צונג,
אויב איך וועל פאַרגעסן דאָס הייליקע לאַנד ! —
האַט מער שוין דאָס שווייגן נישט האַלטן געקענט
דעם שטורעם אין הערצער, פון טרערן געדערענגט
און ס'האַבן געשרייען און קושן און פרייד
אין טרערן דעם נעכטיקן ווייטיק פאַרשווענקט.

זיי זיינען אין אויסברוך פון טרערן אַוועק.
נאָר שפעטער, ווען ער איז געבליבן אַליין,
איז עפעס צעפאַלן, און ער האָט אין שרעק
און פלאַטער געבעטן :

— מיין גאָט, כ'וויל פאַרשטיין,
און אויב נישט פאַרשטיין, ווייז וואוהין זאל איך גיין.

עס האָט מיך אין זייערע ליידן פאַרשמידט
 אויף לעבן און שטאַרבן — דאָך בלייב איך אַלץ פרעמד
 און ציטער פון מורא צו שטעלן אַ טריט.
 זיי ווייסן אַליין נישט, וואו ס'טראַגט זיי דער שטראַם,
 און ווי זאָל עס קענען דער פרעמדער פאַרשטיין?
 און וואָלט איך אַוועקגיין — מיט וואָס זאָל איך גיין,
 ווען אַלץ, פונעם בלוט ביזן מאַרך פונעם ביין
 איז בלויז אַ פקדון, און זייערס איז אַלץ.
 איך וואָלט ווי אַ גנב אַוועק מיט מיין זעל,
 באַהאַלטן זיך וואו אויף אַ רגע'לע רז —
 פון ווייטסטן באַרג און פאַרבאָרגנסטער הייל
 די גנבה אַליין וועט מיך ברענגען צוריק.
 מיין גאַט! ... וויין מיר וואו מיין מזבח זאָל זיין!
 די טעג, וואָס איך לעב און די נעכט, וואָס איך וואַך,
 מיין בענקען אין לייד און מיין אַטעם אין פיין —
 וואו זאָל איך עס טראַגן פאַרבּרענען פאַר זיי,
 אַז ליב זאָל דער קרבן און אַנגעלייגט זיין?

V

עס קלאַגט זיך די מאַמע: — דו ביסט אַזוי יונג,
 און זע, וויפיל זילבער שוין דאָ אין די האַר!
 — מען קען דאָך נישט, מאַמע, זיין יונג מיט אַ פאַלק.
 וואָס ציילט שוין אַן עלטער פון טויזנטער יאָר.

עס קלאַגט זיך די פרוי: — זע, דעם שטערן ביי דיר
 אין קנייטשן צעגראַבן, און מיד ווי דו ביסט!
 — דאָס שניידט זיך דאָס גליק אויף מיין שטערן אַ וועג,
 און ווייסט דאָך, אַז גליק וויל נישט קומען אומזיסט.

עס קלאַגן זיך קינדער: — מיר בענקען אַזוי,
 און ווילסט גאַרנישט וויסן און זען אונדזער צער.
 — איך אויך, מיינע קינדער, פון בענקשאַפט גיי אויס —
 וועט גאַט אונדז שוין אַלעמען טרייסטן דערפאַר.

עס רייסן די באַנען די פליגלען פון ווינט
 פון גרוילעכען נאָרד ביז צום זוניקן זיד.
 עס שווינדן די טעג, ווי פון באַנען געיאַגט,
 און ס'ווייס נישט די נאַכט, ווען דער אַוונט פאַרפליט.
 אַט נאָר וואָס דעם פאַלאַץ פון קיניג פאַרלאַזט.

און מאַרגן שוין ערגעץ פאַר הונדערטער מייל
געקלאַפט אין דער טיר פון אַ האַרטן מאַגנאַט
און ווידער זיך ערגעץ געיאַגט אין געאיייל.
וואָס מידקייט? ווער אַפּרו? עס פיבערט דאָס אויג,
נאָר טונקעלער גראַבט זיך דאָס בלייכע געזיכט
און שווערלעכער פאַלט אויפן באַדן דער טראַט.
זי דאַכט דיר נישט, ברודער, אַז דאָס האָט אַ ליכט,
אַ וואַקסענע ליכט, ווי צו נעילה פאַרנאַכט
פונאַנדערגעברענגט זיך און גליט אַזוי העל,
ווייל קורץ איז דער טאַג און געציילט די מינוט,
און ס'יאַגט שוין מיט קילקייט פון טונקעלן שוועל?
דאָס ווייס נאָר דער אַוונט, וואָס בויגט זיך צו נאַכט,
דאָס ווייסן די שאַטנס, וואָס פאַלן אַרום, —
דער פלאַם אָבער פלאַקערט און ראַנגלט זיך העל,
ביז וואַנען דער פינצטער פאַרגליווערט אים שטום.

עס ווייס נישט דער פלאַם, און עס ווייסן נישט די,
וואָס באַדן די זינדיקע קעפּ אין זיין ליכט
ביז וואַנען עס טרעפן זיך אויגן מיט אים,
און ס'קומט די אַנטפּלקונג פאַר זיי אומגעריכט,
אַז גרייט איז דער שאַטן שוין הינטערן ליכט.

נאָך איינמאַל דאַרף טרעפן דער פרעמדער זיין פאַלק.
נישט ברען אַזוי, פרעמדער, נישט פלאַקער צו העל!
עס ליגט נאָך דיין נעכטיקע זינד פאַר דער שוועל
און ס'איז נישט די טבע פון ביטערן פאַלק
צו זען דעם בעל־תשובה אַן זינד אַזוי שנעל.

זיי זיינען געקומען אויף אַלע מאַל שוין —
מיט גאַליקע רייד און באַהאַלטענעם פּויסט —
אַרונטערצורייסן פון פרעמדן די קרוין,
און זאָל ער, מיט זייער פאַרטרויען געגרויסט,
נישט האַלטן זיי מער ווי אַ מלך אין פּויסט.

און אַט איז דער פרעמדער, צום אורטייל באַרייט.
פאַר וואָס אָבער קומט נישט די גאַליקע שטראַף?
וואָס טוליען זיי זיך, ווי פאַרלאַזענע שאַף,
און דריקן זיך איינער צום צווייטן געפלעפט,
ווי זינדיקע קינדער אין שרעק פאַר דער שטראַף?

ער שטייט, ווי געקומען פון ערגעץ אַ וועלט, וואָס טונקט זיך אין אייביקן טויטלעכן צער. דאָס פנים פאַרשרומפן אין גרויקייט פון אַש, און ס'קוקן די אויגן אויף זיי אַזוי שטאַר, ווי ס'וואַלט זיי פאַרשלונגען דער טויטלעכער צער.

און פּלוצלונג דערזעט מען אַ שאַטן־געשטאַלט, וואָס הינטערן רוקן ביי אים זיך באַהאַלט, און שאַקלט און שאַקלט אויף זיי מיטן קאַפּ, מיט גרימיקן שמייכל באַגיסנדיק קאַלט — און ס'בויגט זיך דער פּרעמדער און ציטערט און פאַלט.

זיי קאַרטשען זיך איין, ווי אין אייזיקן צוואַנג, און ס'ברעכן זיך קניען אין שטומען פאַרלאַנג צו פאַלן און בעטן פאַרגעבן ביי אים, און אפשר ביי יענעם, וואָס שטייט הינטער אים, און אפשר ביי יענעם, וואָס שטייט הינטער אים ...

שוין פּרידן געשלאָסן אויף שטענדיק אַצינד, און מוז מען דערפאַר אויפן שמערצלעכן בעט מיט אַפּרו באַצאָלן — וואָס קען מען דען טאָן? מען מוז זיך דאָך אויסרוען, פּרי אַדער שפּעט, באַהאַלט זיך ניט, שאַטן, איך הער און בין גרייט, ס'איז וואָר — ביסט געקומען אַביסל צו פּרי, און כ'צווייפל אויב כ'האַב שוין באַמת פאַרדינט אַ פּרידלעכן אַפּרו ביי דיר מיט מיין מי, נו, וועל איך זיך דינגען אַביסל מיט דיר, דו וועסט עס מיר מוחל זיין, ווייסט דאָך — אַ ייד ... אַט בין איך אינגאַנצן שוין דיינער, דו ווילסט — פאַרנעמסטו מיין אַטעם און כ'גיי מיט דיר מיט, איז קענסטו דאָך גוט זיין צו מיר, הער מיך אויס: פאַרצייטנס געווען איז שוין איינער אַ תּם, וואָס האָט זיינע ברידער פון קנעכטשאַפט אַרויס מיט נסים געפירט דורך אַ טרוקענעם ים, און ס'איז אים, ווי מיר, נישט געוועזן באַשערט אַ גאַנצער צו קומען מיט זיי ביזן סוף, און האָט ער זיין חלום צו זען באַגערט, האָט גאָט אויף אַ באַרג אים גענומען אַרויף און דאַרטן געוויזן, וואָס ער האָט געוואַלט, ס'איז יענעם אין אַלעם געגאַנגען ניט שלעכט.

און איך — איך זאל בעטן דעם זעלביקן גנאָד —
 ביי וועמען צו בעטן עס ווייס איך נישט רעכט.
 זיי האָבן מיין בידנע נשמה אַזוי
 געשליידערט אַרום צווישן שטן און גאַט,
 אַז כ'ווייס נישט מער ווירקלעך, צו וועמען כ'געהער,
 חוץ דיר, וואָס דו קענסט מיר נאָך טאָן דאָס גענאָד.
 דו וועסט דאָך דערפילן מיין לעצטן באַגער
 און לאַזן פון ווייטן כאַטש זען דעם ציל.
 געדענקסט דאָך דעם אָפּמאָך: וואָס נענטער אַהין —
 אַלץ נענטער צו דיר, און עס איז שוין נישט פיל.
 און ווען עס וועט קומען די רעכטע מינוט.
 פאַרהאַלט מיך ביים אַרעם און וואַרן: שוין צייט!
 דאַן האָב איך נאָך אַפּשר צו זאָגן אַ וואַרט,
 און שפּעטער שוין פריי זיין פאַר דיר און דער ווייט.

דורך טאָלן און בערג אין אייביקן לאַנד
 דער שטאַמלער פון סיני פירט איינעם ביים האַנט.

פרעגט יענער: — מיין רבי, וואו פירט אונדזער גאַנג?
 — צום באַרג פון דער צוקונפּט, וואו ס'לעבט דיין פאַרלאַנג.

— מיין רבי, איז ווייט נאָך אַהינצו דער וועג?
 — די אייביקייט ציילט נישט קיין שעהן און טעג.

— עס איז נישט פאַר מיר, נאָר פאַר די אויף דער ערד,
 און ס'הענגט איבער זיי יעדע וויילע דער שווערד.

— דעם בונד, וואָס דער שווערד אין לעבן צערייסט,
 פאַרוועבט מיט זיין אַטעם דער אייביקער גייסט.

— און ווי קענסטו צווען דאָס אייגענע בלוט,
 ווי שקלאַפּן געטריבענע אונטער דער רוט?

— פאַרשקלאַפּט און באַפרייט זיך, באַפרייט און פאַרשקלאַפּט —
 ס'האַט שקלאַפּן און פריי זיין דעם זעלביקן האַפּט.

— איך האָב פון דיר אַנדערע ווערטער געהערט,
 ווען דו האַסט צום פאַלק מיך געשיקט אויף דער ערד.

— עס דרייט זיך די אייביקע ראָד אַז אַ סוף,
 דאַרף זיין אויך אַ שעה, ווען אַ מאַרגן טאַגט אויף.

דורך בערגיקע שטעגן געקומען צום באַרג,
 און ס'שטייען שוין ביידע ביי אים אויפן קאַרק.

שטרעקט אויס אין דער ווייטן דער שטאַמלער זיין האַנט :
— צי קענסטו פון דאַנען דערזען דאָס לאַנד ?

צעגליען ביים פרעמדן די שוואַרצאַפּלען ברייט.
ער קוקט אין דער ווייט נאָך דער האַנט און ער זעט ...

ער קוקט אין דער ווייטקייט, פאַרשלונגען פון זען,
און פּלוצלונג אים דאַכט זיך, ער הערט אַ געוויין.

— מיין רבי, דיין וויינען אַצינד וואָס באַטייט ?
— אויך איך האָב אַמאַל זיי פון קנעכטשאַפט באַפרייט ...

1918.

ד י צ ו נ י י

1.

אין שווערן שלאָף האָט עמיל ד'אַרטו
דערשפּירט ווי עפעס ברייט אים דאָס לייב
און זיך אָפּגעקערט פון דעם, וואָס ברייט.
נאָר אונטער דער פּלייצע און רוקן און טריט
האָט דאָס בעט זיך געכוואַליעט שווימיק און הייס,
און אַ פרעמדער גערוך האָט געביסן די נאָז.
און ער האָט אין חלום געזען אַ שיף
אין מיטן אַ הייסן און כוואַליקן ים,
און ער אויף דער שיף און ער זינקט אין דער טיף,
און אַרום נעמען קריכן ווי דינע שלאַנגען
ווייס־קעפּיקע בלומען אויף שפּרינג־פּעדער שטאַנגען
און וויקלען, פאַרוויקלען דעם אַטעם ... פון שרעק
האָט עמיל ד'אַרטו זיך אויפגעוועקט,
מיט די פינגער באַטאַפט די קישנס פון פּוך,
אַן אַטעם געטאָן דעם פאַרפומען־גערוך
פון ברייאַקן לייב פון דער פרוי ביי דער זייט,
אַ שלידער געטאָן דעם צודעק פון זייד
און זיך אויפגעזעצט און זיך אומגעקוקט.
אַ חלום אַזאַ — צום שוואַרצן יאָר !
און די — ווי זי שמעקט עס ! כאַטש נעם זי אַרויס
מיט די פּאַטלעס צעוואַרפענע גילדערנע האָר
און פּלאַנץ זי איין אין אַ בלומען־טאַפּ.
זיך אָפּגעקערט — און ווידער דעם קאַפּ
אַ וואַרף געטאָן אין קישן אַריין

און געמיינט — ער וועט שלאָפן. נאָר הייס און פרעמד
האַט געטשאַדעט די לופט און דאָס בעט און דאָס העמד,
אַט דאָס דינע און וועבענע — און דער כעס האָט געברויזט.
אַ גאַנג פון אַ פרוי! פון די מחנות אַרויס,
פון שפּאַן און געדראַנג אים אַ נעם טאָן ביים האַנט
און פירן, פאַרפירן צו זיך אין הויז —
צו וואָס?

מיט אַ מאַלצייט און וויין, מיט אַ בעט און מיט זיך
אים באַצאָלן פאַר יאָרן הינטערן שלאָס,
מיט אַן איינציקער נאַכט אין אַ זיידענער בעט —
פאַר טויזנט געכט אויפן האַרטן ברעט.
איצט האָט זי אים שוין באַצאָלט — איז איר גוט,
און דאָס לייב, אַ זעטיקער קרבן, רוט
אין גליק פון זיין אַפּפּאַל. און ער, דער העלד,
ער ליגט אַן אַפּגעצאָלטער דאָ
מיטן טשאַד פון די עטלעכע זעטיקע שעה...
אַ יונגע נאָך — די. האָט זי אַ מאָן?
און זיינען אַ סך נאָך אַזעלכע פאַראַן,
וואָס האָבן, ווי זי, אַ העלד אויף אַ נאַכט
אין הויז צו זיך פאַר אַן אויסקויף געבראַכט,
אַן אויסקויף ווער ווייס פאַר וואָסערע זינד...
ער ציט זיך צונויף — און שטראַמענווייז רינט
אַ טשאַדיקער איבל אונטער דער הויט,
ווי מען וואַלט מיט צעפלאַסענעם האַניק פאַרפלייצט
אים דאָס ריינע, דאָס פרישע, דאָס קרעפטיקע רויט.

אין דרויסן איז נאַכט. יולי נאַכט. און די טריט
פון דער נאַכטיקער וואַך אויף די שטיינער פון גאַס
קלאָפן צו, זיגלען צו די געוואַרגענע רו
פון צעיושעטן טאַג, וואָס האָט נאָר-וואָס געגליט
מיט אויפשטאַנד און בלוט, מיט פרייד און האָס.
צווישן חורבות און ווענט פון דער טויטער באַסטיל
מוז זיך קנױלן אויך איצטער דער רויטער געבריל
פון די שטורמיקע מחנות און טויטן-געוואַי
פון די וועכטער און היטער אויף קלעפיקן שטיין.
אין דער נאַכט, אונטער הימל פון וואַלקנס און בלוי
מוז נאָך שטיקערווייז הענגען ס'געזאַנג און געשריי
פון נצחון אין מאַרש פון דער בירגער-אַרמיי,
און צעוואַרפן אין נאַכט, איבער דאָרפישע ווייטן
גליען זוימען פון וואַלקנס מיט אַפשיין פון שייטערס,
פון שייטערס-שאַטאַס, פון שייטערס-פאַלאַצן,

וואָס ברענען און רויכערן, פאלן און פלאַצן
 ווי די הערשאַפט פון זייערע אַלטע באַזיצער.
 צווישן דאַרפישע ווייטן מוז אויך פלאַקערן איצטער
 די היים פון זון, וואָס האָט ווידערשפעניקט
 קעגן פאַטער און שטאַם, קעגן קרוין און קיניג
 און פאַרביטן דעם הערב אויף די ווענט פון באַסטיל.
 איצט פאלן די ווענט, און די שטיינער שעלטן
 דעם זון, דעם צעשטערער . . . און ער, דער העלד —
 ער ליגט דאָ געפאַנגען אין טשאַד פון פאַרפומען,
 און ער וועט נישט אויפשטיין און ער וועט נישט קומען —
 נישט הויבן אַ פויסט און נישט צאַמען אַ פויסט.

עמיל ד'אַרטו זיצט אין פרעמדן בעט,
 און פון נעכטנס און ווייטן, פון מחנות און ברוין,
 פון די פיר עקן וועלט און פון בלוט אַרויס
 יאָגן כוואַליעס אויף אים און ווערן צעריסן
 ביים שוועל פון זיין האַרץ, און שוים פון נישט-וויסן
 פאַרפלייצט אים, פאַרשווענקט — גאַר איינס בלייבט איבער :
 אַ ווייטיק פון מידקייט אין אויגן-גריבער
 און בלינדער לעכצן צו האַרטע ברעטער,
 וואָס ציען זיך אויס אונטער קנאַכיקע גלידער
 און גלייכן זיך אויס אין רו און פאַרגיין.
 אַ קאַמער און ברעטער, און דו ביסט אַליין,
 און דיין איז דער ריח פון לייב און פון שטיין.
 און די שטיינערנע ווענט און דער וועכטער ביים טיר
 צאַמען אָפּ און באַשיצן פון פרעמדן באַריר
 פון וועלט און פון מענטש און פון בלוט. בלויז דו —
 אַליין מיטן ברעט, מיטן שטיין און מיט רו.
 אַ קאַמער, אַ וועכטער און דו.
 — וואָס זשע ווילסטו, ד'אַרטו ?
 ווילסט צוריק אין באַסטיל ?
 — ניין, איך וויל נישט צוריק אין באַסטיל.
 גאַר אין קאַמער אויף ברעטער איז אייגן און שטיל
 און אין קאַמער בין איך און מיין אַטעם.
 — נישטאָ מער דיין קאַמער.
 מחנות פיס האָבן נעכטן און היינט שוין פאַרטראַטן
 דיין שפור אויפן שטיין, און מ'וועט מאַרגן פאַראַמען
 דאָס לעצטע פאַרבליבענע מיסט —
 און ס'איז גאַרנישט נישטאָ פון דיין קאַמער.
 — וועל איך גיין און וועל זען.
 — ס'איז אומזיסט.

א שפרונג פון געלעגער, אן אַפּקלאַנג פון דיל,
 און עס וועקט זיך די פרוי: — וואוהין גייסטו, ד'אַרטו?
 — איך דאַרף צו באַסטיל.
 — שוין נישטאָ קיין באַסטיל.
 — איך ווייס.
 — איז צו וואָס דער געלויף?
 — האַלט ניט אויף!
 — ווייסטו כאַטש ווי איך הייס?
 — כ'וועל אַלץ נישט געדענקען.
 און אַז איך וועל זיך ווידער נאָך דיר פאַרבנקען
 וועסטו קומען צו מיר?
 — כ'ויל דעם שליסל צום טיר.
 — דאָ האַטו דעם שליסל און דאָ דיינע קליידער.
 און אַ קוש ביים צעשיידן?
 נאָך אַ רגע פאַרטרונקען אין טשאַדיקער זיסקייט.
 און די נאַקעטע הענט אַפּגעריסן.

2.

עס גליטשן זיך טריט איבער שטיינער און ברוד,
 און ס'הענגט אין דער לופטן אַ דעמפער גערוך
 פון יאָרן, פאַרשטיקטע אין היילן.
 פון ווייטן אַ וועכטער מאַכט זיין קרייז,
 און דאָ אויף די שטיינער — בלויז שטשורעס און מיין
 וואָס קענען דעם רויב נישט צעטיילן
 און פישטשען אין בלוטיקע שלאַכטן —
 שטשורעס און חורבות און נאַכט . . .
 און ווער רודערט עס דאַרטן די הורבעס שפענער
 און פאַלט אויפן שטיין ווי אַ נאַסע פלאַכטע,
 מען זאָל זיין געשטאַלט נישט דערקענען?
 אַ שפרונג אַהין, און נאָך איידער יענער
 קען צאַמען די שרעק אין פאַרצאַפלטע גלידער,
 האַלט אים ד'אַרטו אַן אַרעם פאַרקלאַמערט
 און טרייסלט אים אויף און שטעלט אים אַנידער:
 — דו ביסט עס, וועכטער?

אין טויטן שרעק האַט דער וועכטער דערקענט
 זיין קרבן פון שטיינערנעם קאַמער
 און מיט ליימענע ליפן געשטאַמלט:
 — איצט בין איך אין דיינע הענט . . .
 — לעבסטו גאָר, וועכטער?

- און ווידער אַ שטאַמל אין טויטן ציטער :
- איך האָב נישט געוואָלט דיר זיין קיין היטער,
נאָר אַלץ איינס איז מיין שטראַף אַ גערעכטע.
- ציטער נישט, וועכטער !
- און קילע פינגער דערשפירט אויף זיינע
און אַ זיכערע האַנט אויפן אַקסל —
פליסן אָפּ די כוואַליעס פון פחד־פיינען
און ברעגן פון האַפנונג וואַקסן.
- וואָס טוסטו דאָ, וועכטער ?
- בין דאָ אין אַ קעלער געלעגן.
- און וואו ווילסטו גיין ?
- אַלץ איינס וואו צו גיין :
- סיי ווי מיטן לעבן זיך אָפגעזעגנט.
- דאַרפסט ערגעץ נישט גיין.
- און פלוצלונג באַמערקט אַ קוויטל אַ נייעם
אין לאַץ פון זיין נעכטיקן קרבן,
האַט אַ בלענד געטאָן פאַר די אויגן באַפרייאונג
און מוט געגעבן אויך אים צו פרעגן :
- און דו — ווי קומסטו אַהער, בירגער ד'אַרטו ?
- צו ווייך איז ערגעץ געווען מיין געלעגער.
- געוואָלט מיטן שטיין זיך געזעגנען.
- מיטן שטיין פון דיין תפיסה ?
- מיין תפיסה צעריסן.
- און טראַגסטו קיין האַס נישט צום שטיין ?
- איך אַליין בין אין שטיין.
- און צום היטער ביים שטיין ?
- דער היטער איז אויך אין שטיין.
- קום, זעץ דיך, היטער ! —
- זיך ביידע געזעצט און דער היטער הערט :
- יאָרן מיט דיר איבער טיר און שלאָס,
אייווערנער שליסל און קלימפער אין ראַסט.
שלאָס איז אַ צאַם און שלאָס איז אַ בונד.
ווען טאַג נאָך טאַג — און ביידנס טריט
שלאָגן זיך אָפּ אין זעלבן סופיט.
- ווערט שטומקייט און האַס אַ פאַרבאַקענע וואונד,
און זאָל קומען אַ נס און היילן די וואונד,
וועסטו נאָכדעם מיט בענקשאַפט גיין זוכן דאָס אָרט.
ווי איך אַצינד בין געקומען צו דיר.
- ביסט מיר געווען דער שליסל אין שלאָס,
ביסט מיר געווען דער זשאַווער און ראַסט.

ביסט מיר געווען — די תפיסה.
 און ווען ס'איז געקומען דער שטורעם פון דרויסן,
 האָב איך זיך דורך דיר צום שטורעם געשטויסן,
 אזוי ווי דורך טיר און שלאָס.
 דערנאָך אליין די ווענט געריסן,
 און וואַלסטו געקומען מיר אונטער דער האַנט.
 קען זיין — כ'וואַלט מיט דיר באַפאַרבט די וואַנט.
 נאָר פון מחנות געטראָגן, פאַרפלייצט און פאַרזונגען,
 אַוועק אין די גאַסן פון נויט און הונגער,
 גערופן דאָס פאַלק און געשפּרייזט מיט זיי
 די פרייהייט באַשיצן פון הערשערס אַרמיי —
 און וואָס איז מיר דעמאָלט געווען דער שטיין
 און די טיר און דער שלאָס און דער מענטש ביים שטיין?

נאָר היינט ביינאַכט האָט אַ פרעמדער געלעגער
 אַהער מיך געיאָגט — און געווען אַזאַ רגע,
 ווען איך האָב געפילט ווי פאַרוואַרצלט אין שטיין,
 און זאָל מען אים מאַרגן פאַרנעמען פון דאַנען —
 וועל איך בלייבן מיט וואַרצלען אין דרויסן הענגען
 און ווי וועל איך לעבן? ... קענסט נישט פאַרשטיין! ...
 אַז גרויס איז די פרייהייט ווי גאָר דאָס לאַנד,
 און וואו איך זאָל גיין, אין צפון צי דרום,
 איז אומעטום אָפן טויער און אַרעם —
 אומעטום אָפן און אומעטום פריי — — —
 נאָר וואָס איז מיינס אין דער פריי?
 אויב געווען אַמאָל ערגעץ אַזוינס וואָס איז היים,
 גייט אויף דאָס לעצטע דערפון מיטן פלאַם,
 ווי דער לעצטער פאַדעם צווישן מיר און מיין שטאַם,
 און איז נישט מער פון מיין בלוט אין שטיין דאָ פאַראַנען,
 ווי אין יענע ווענט וואו מיין וויג איז געשטאַנען?
 בייטאָג מיין חבר, ביינאַכט מיין האַרעם,
 האָט דער שטיין אין מיין לייב זיך איינגעוואַרעמט,
 און כ'האָב זיך אין אים אריינגעפרעסט,
 ווי אַ פויגל וואָס זיצט זיך אויס אַ נעסט.
 איז וואָס איז מיר נאָך אין דער וועלט אזוי אייגן,
 ווי דו, די וואַנט און דער שטייפער געלעגער?
 און וואו האָב איך נאָך אַזאַ גרויס פאַרמעגן,
 ווי ביי דיר אין די אויגן, וועכטער?

האָט דער וועכטער געזאָגט:

— נישט דאָס אויג אליין — עס האָט איך מיין אויער

דיין יעדן ריר געקענט.
 געוואוסט ווען עס קנוילט דיך צונויף דער טרויער,
 ווען האָס אין דיינע קנאַפּל ברענט,
 און ווען כ'פלעג אַמאָל פאַרלאָזן די ווענט,
 האָט מיך אין טומל פון פרעמדע גאַסן
 דיין גליאַיקע שטומקייט געבויערט,
 און שטום געלערנט ווי דו צו האָסן
 דאָס וואָס האָט אונדז צוזאַמענגעשמידט —
 מיך, דעם היטער, און דעם וואָס איך היט.
 דו האָסט אין דער נאַכט צווישן מיסט און ברוך
 דיין אייגן לעבן אין שטיין געזוכט.
 און איך, מיטן קעלער זיך אָפּגעזעגנט,
 בין אַרויס צו דער וועלט מיין טויט אַנטקעגן.
 ווייל צי כ'האַב זיך גערן געלאָזט, צי נישט גערן
 פאַר דיר דער שטיין און שלאָס צו ווערן —
 אַלץ־איינס מוז דער שטיין פאַרשווינדן.
 און איך בין געגאַנגען אַנטקעגן מיין שטראָף,
 געגאַנגען — און דאָך אויף אַ נס געהאַפט.

— דער נס איז דאָ אין אונדז ביידן, וועכטער!

אין נאַכט אויפן שטיין זיינען מענטשן צוויי
 געזעסן מיט אַרעמס צוגעפרעסט,
 און ווי עס צעגייט דער פאַרגליווערטער שניי
 אין פּלוצלונגער זון, האָט אין ווילדן נס
 פון הערן איינער דעם אַנדערנס רייד
 גענומען זיך שמעלצן די שטומקייט פון יאָרן,
 און שפּראַצן פרייד
 ווי שפּראַצן גראָז אונטער שנייאיקן דעק
 האָבן צום שפור פון זון זיך געוועקט.
 שאַטנס און קלאַנגען
 פון אונטער הרבעס פאַרגליווערטע טעג
 האָבן אויפגעצאַפּלט מיט פרישן זין,
 און עפעס אַזעלכע נישטיקייטן
 האָבן אַ שפּאַר געטאָן צום צעפלייצטן זכרון:
 אַ שוך, אַ מיזל, אין אַ ווינקל אַ שפּין —
 און ס'איז פרייד געווען וואָס די זעלבע זאָכן
 טראָגן פאַר ביידע די זעלבע באַדייטן.
 נו, נאָך עפעס, נאָך! אַזאַ כישוף ביי אונדז!
 און מען קוועלט אַזוי אָן פון דעם פרעכטיקן קונץ,
 אַז עס ווילט זיך אַ צופ טאָן דעם צווייטן ביים באַרד,

צי גאָר אין חלל פון שטייניקע הורבעס
 אַ וואַרף טאָן אַ שקאַציש־פאַרשייטן וואַרט
 און הערן ווי ס'קייקלט זיך אום אין די חורבות.
 און ווידער אין שטילע רייד זיך פאַרגעסן,
 אין טונקל געזוכט דעם אַנדערנס פינגער,
 און אַזוי אין דערמאָנונגען ביידע געזעסן
 ביז ס'האַבן זיך אויפגעכאַפט פייגל צום זינגען
 און גרויקייט האָט אויפגעדעקט נאַקעט און וויסט
 די חורבות פון ווענט און צעגראַבענעם ברוק.
 האָבן זיך ביידע געשטעלט אויף די פיס
 און זיך איבערגעקוקט און אַרומגעקוקט
 און פאַרשעמטע געזאַגט :
 — ס'איז טויטער שטיין.

— און איצט מוז איך לויפן וואָס שנעלער.
 — וואוהין ?
 — באַהאַלטן זיך וואו אין אַן אַנדער קעלער.
 — פאַר וועמען ?
 — פאַרן צאָרן, וואָס דאַרף נקמה נעמען.
 — מיט מיר גייסטו, וועכטער.
 — אַ דאַנק דיר, בירגער ! פון דיין קאַראַבין
 וועט פאַרדינטער מיר זיין די קויל.
 — און דו — דו ווילסט נישט קיין ביקס פאַר דער פרייהייט ?
 — דו דאַרפסט מיר קיין ביקס נישט געבן.
 — פאַרוואָס ?
 — ווער ס'האַט די פרייהייט אונטערן שלאָס
 געהאַלטן דאָס גאַנצע לעבן,
 דער קעז איר נישט ווערן קיין ריטער.
 די האַנט, וואָס געוואוינט צום אייזערנעם שליסל,
 קען איינמאַל אין האַרץ פון דער פרייהייט נאָך שיסן —
 און ווי וועסטו דאָס פאַרהיטן ?
 גיין, בירגער ! אויב דו האָסט פאַר מיר אַזאַ טויט
 וואָס וועט אַפּוואַשן קענען די גאַל פון מיין ברויט —
 וועל איך גיין צו אים אָן מורא.
 — נאָר אויב ווייטער לעבן איז מיין גורל —
 דו פיר מיך אַוועק ווי אַ שונא געפאַנגען
 און לייג אַרויף אויף מיר די צוואַנגען
 פון שווערן דינסט פאַר דער פרייהייט.
 און ווען כ'ועל אונטער דעם אויג פון אַ היטער
 גיין צו מיין לאַסט אַ צוגעשמידטער,
 וועל איך דאַנקען דיר, מיין באַפרייער...

האָט ביים בירגער אַ ליפּ געציטערט :
 — דו ביסט דער פרייהייט געטרייער.
 — איך שיץ פון זיך וואָס מיר איז טייער.

ווען מ'איז דערנאָך אין גאָס געגאָנגען
 אין נעפל פון גראָען באַגינען ,
 און דער צווייטער ביים זייט איז נאָכגעגאָנגען
 זוי אַ טרייער און פאַרכטיקער דינער,
 האָט דער ערשטער גערעדט אין נעפל אַריין :
 — איינער גייט אויסקויפן זיין שטאַם,
 דער צווייטער פון אייגענעם גורל דעם סם,
 און ביידע טראָגן די לעבנס גרייטע,
 ווער צום ביקס און ווער צו די קייטן —
 איז ווער פאַר וועמען בעסער ?
 און אַט באַפרייט און אַט שוין ווידער
 דאַרף איינער דעם צווייטן גיין פאַרשמידן
 די פיס אין אייזערנע שלעסער.
 האָט דער צווייטער געענטפערט אין נעפל אַריין :
 — אַזוי דאַרף עס זיין.

דערנאָך האָבן מענטשן גענומען זיך ווייזן,
 און אָפענע טירן, און פורן מיט שפייז,
 האָט דער ערשטער זיך אָנגעשלאָגן :
 — מוזט דאָך הונגעריק זיין פון קעלער !
 האָט ער נאָכגעיאָגט אַ בעקער-וואָגן
 און אַראָפגעכאַפט אַ קוילעטש אַ ווייסן,
 און ביידע צעשמייכלטע, זוניקע, העלע
 האָבן גענומען שטיקערווייז רייסן.
 זיינען געגאָנגען אַזוי די צוויי :
 איינער אַ זעלנער פון פרייהייט-אַרמיי
 און דער צווייטער אַ תפיסה-היטער,
 און עס האָבן געקוקט פאַר'חידושטע לייט,
 וואָס אנשטאַט צו פירן זיין פיינט אַ געשמידטן,
 האַלט אים דער זעלנער ביים האַנט,
 און ביידע רייסן אַ קוילעטש אַ ווייסן
 און מען שפאַנט זאָלבענאַנד און מען קייט.

דער האַלץ-העקער

פון לאַנד פון הויכע שטערנס
 און אויפגעקנייטשטע ברעמען
 דערציילט אַזוי אַ וואונדער-מעשה.
 געהערשט האָט דאָרט אַ צווילינג אַ געהויבענער,
 פון אייביק אַ צונויפגעוואַקסענער
 וואָרט — טאַט.
 אין קרוינען גילדערנע,
 אין מענטלעך זיידענע,
 באַהאַנגענע מיט כישוף-שטיינער,
 דורך וועלכע ס'האַבן אַלע טיפקייטן פון ערד
 אין זון זיך אויסגעלייטערט —
 אַ צווילינג אַ באַשערטער
 טאַט — וואָרט.

האַט זיך פאַרבלאַנקעט דאָרט אַ האַלץ-העקער,
 אַ ריו אַ מעכטיקער,
 דערזען דעם צווילינג, און — צעמישט,
 די אויגן זיך געטאָן אַ וויש
 פון רויטן גאַרטל, וואָס אַרום די לענדן,
 אַרויסגעשלעפט זיין שאַרפע האַק,
 אַ הייב, אַ שניט —
 און ס'רינט דאָס בלוט
 פון אַפגעשיידטן, אַפגעטיילטן צווילינג:
 טאַט אַליין
 וואָרט אַליין.

און ס'האַט געזאָגט דער האַלץ-העקער,
 דער ריזיקער טעסליאַר:
 — איך וויל, אַז טאַט זאָל ווערן האַר,
 און וואָרט זיין — דינער.
 אַראַפגעריסן קלייד און קרוין
 פון בלוטנדיקן וואָרט,
 האָט זיך דער ריזיקער פאַרשוין
 פאַר טאַט אַראַפגעלאָזט אויף דר'ערד אַ קניענדיקער,
 און ביי זיין זייט אין ביידנס בלוט
 געקניט האָט פאַר זיין ברודער —
 וואָרט.

מיט האַק אין האַנט
 שפּרייזט איבער ציטערדיקן לאַנד
 דער האַלץ־העקער, דער ריזיקער טעסליאַר.
 פאַר אים אין קרוין און צויבער־שטיינער —
 טאַט,
 און הינטער אים, אָן איינגעשרומפענער, אַ קליינער,
 אין טראַט פון זיינע שווערע פיס,
 לויפט וואָרט,
 טראַגט וואַסער, ראַמט דאָס מיסט
 און ענטפערט אָפּ מיט ווידער־קול
 אויף לופט־געפייף און בוימער־פּאַל,
 אויף יעדן ברום און שאַל
 פון האַלץ־העקער, דעם ריז.

איין ברודער דינער, איינער — האַר.
 נאָר ווען פון שטורעמדיקער אַרבעט מאַט
 אַוועקגעפאַלן איז דער ריזיקער טעסליאַר,
 האַט זיך צוריק באַהעפט דער צווילינג,
 און ס'האַט זיך אָנגערופן טאַט:
 — מעג אונדזער בלוט פון האַק־שאַרף רינען —
 נישט איך בין האַר, נישט דו ביזט דינער.
 מיך טראַגט דער האַלץ־העקער
 אויף שטורעמדיקן אַטעם אום,
 און דו ביזט ווידער־קול פון זיין געברום.
 נאָר זאָל ער אויסבויען דעם טורעם, וואָס ער וויל,
 און זיינע הענט באַפרייען,
 וועט ער פאַר דיר אין דרייען
 זיך בייגן שטיל,
 און פון זיין גנאָד וועסטו זיין האַר
 און איך — דער דינער.
 האַט וואָרט געזאָגט.
 — דער האַר איז ער, דער האַלץ־העקער.
 אין אונדזער טאַפּלקייט פאַר זיינע אויגן
 קען ער זיין אייגן ווילן נישט געפינען,
 צעהאַקט ער אונדז אויף צוויי,
 אונדז איינציקווייז צו דינען.
 נאָר האַר איז ער, דער האַלץ־העקער.
 האַט טאַט געזאָגט.
 — און איבער אים איז האַר די האַק, דער שפּאַלטער.
 וויל ס'וועט זיך קיינמאַל מער די ריז
 אין זיין צעצווייטן האַרץ ניט האַלטן.

און ציענדיק פון דיר צו מיר,
 פון מיר צו דיר,
 וועט ער אן אויפהער בויען אלץ און ווארפן.
 און ס'וועט די האק, די שארפע,
 פון אונדזערטוועגן הערשן איבער אים.
 און ס'האבן אויסגערופן ביידע ברידער:
 — אין הערשפאט איבער אים
 וועט אונדז די האק באהעפטן ווידער!
 און ביידע איינגעבויענע
 ביים זייט פון שלאפנדיקן ריו
 מיט ליפן האבן זיך געצויגן
 צום שארף פון האק ביי זיינע פיס.

עס שפרייזט איבערן לאנד דער האלץ-העקער,
 דער ריזיקער טעסליאר.
 אין שטער און בוי באגלייטן אים
 די צוויילינג-ברידער: שקלאף און האר,
 און יעדער הייב פון שארפער האק,
 וואס שפילט זיך אין דער זון,
 צעווארפט אריבער קעפ די שיין
 פון קומענדיקן בונד —
 פון אייביקן, באגייטן צוויילינג-בונד.

אזוי דערציילט די וואונדער-מעשה
 פון לאנד פון הויכע שטערנס
 און אויפגעקנייטשטע ברעמען.

מעטראָפּאָליס

ב י י ם י ם

I

ווינטן יאָגן, כוואַליעס טראָגן,
און דער ים איז גרויס.
גיט אַ ייד פון שפּאַניע זוכן
זיך אַ נייע הויז.

האַט זיין שוועל און טיר פּאַרלאַזן,
וואו פון גאַלד געשניצט
האַט אַ פּרעמדער גאַט זיין לעבן
פונעם פּלאַם באַשיצט.

האַט זיין מזל אַפּגעגעבן
אויפן ווינטס באַפעל —
אפשר וועט ער אים דערטראָגן
צו אַ פּרייער שוועל.

רייסט דער ווינט דעם ווייסן זעגל
פון דעם זעגלבוים,
שניידט די שיף די בערגער־כוואַליעס
אינעם ווייסן שוים.

קרעכצט די שיף, די הערצער צאַפלען,
און עס וויינט אַ קינד:
— טאַטע, וואָס וועט פון אונדז ווערן
אינעם שטורמווינט?

— פאַר זיין ליבנס נאַמען וועגן
זיינען מיר אַוועק,
וועט ער אונדז בשלום ברענגען
צו דעם רעכטן צוועק.

רייסט אַ ווינט די שוואַרצע כּמאַרע,
פּאַלט דער שטורעם איין,
אויפן ים דורך שטיקער וואַלקן
פּאַלן פּאַסן שייין.

רינצלט זיך דאָס שטילע וואַסער
אין דער שיפּס געזעג.
מיטן פּרישן זונענאוּפּגאַנג
קומט דער פּעלזנברעג.

ווי דער וויסער שוים צעשפריצט זיך
 אין דעם פעלונבאָרג!
 — ווי אַ פעלו איז אונדזער פעסטונג
 אין זיין נאָמען שטאַרק,

אין זיין ליבן נאָמען קומען
 מיר אין לאַנד אַריין,
 וועט ער אונדזער שטאַרקע פעסטונג
 און באַשיצער זיין.

II

זעסט ווי די כוואַליעס צעשטויסענע זידן,
 שפּריצן און שויםען ביים פעלזיקן ברעג?
 דאָ צו דעם ברעג האָט פאַרצייטנס אַ יידן
 איינמאַל פאַרטראָגן דער וואַנדערער-וועג.

ווייסע פּאַלאַצן מיט מאַרמאָרנע זיילן,
 שטעגן געפלאַסטערטע אונטער די טריט —
 ס'האַט נאָך דאָ וויסטקייט פאַרשפּרייט זיך אויף מיילן,
 ווען ס'האַט דעם באַדן באַטראַטן דער ייד.

האַט ער די פעלזן אויף שטיינער צעשניטן,
 האָט ער די ביימער אויף קלעצער צעזעגט,
 האָט ער אין לאַנד, אין דער וויסטקייט געריטן,
 זיינע באַהאַלטענע אוצרות אַנטפלעקט.

זיינען זיך מענטשן צוזאַמענגעקומען
 האַקן די ביימער און שניידן דעם שטיין,
 האַבן דעם סוד פון די אוצרות פאַרנומען,
 טיפּער געלאָזט זיך אין לאַנד אַריין גיין.

טיפּער אין פעלדער און וואַלד מיטן וואַגן,
 ווייטער אין לאַנד מיטן שיף אויפן טייך —
 האָט מען דעם האַנדל אויף שטעגן צעטראָגן,
 איז מען געוואַקסן פון ווילדערניש רייך.

זיינען ביים בויען פון הילצערנע שטיבער
 פריער פאַרשוואַלן געוואָרן די הענט,
 האָט מען מיט זיידן-דיוואַנען דעריבער
 שפּעטער פאַרהאַנגען פון פּאַלאַץ די ווענט.

זע, ווי זיי שטייען אין מאַרמאָרנע ציילן
 איבער געשטעלן פון פעסטן גראַניט.

וועמען עס זאלן נישט האלטן די זיילן —
 דו קענסט דאָ שפּרייזן מיט זיכערע טריט.

וועמען עס זאלן נישט האלטן די זיילן,
 קענסטו דאָ שפּרייזן מיט זיכערע טריט:
 איבער אומענדלעכע ווילדערניש-מיילן
 האָט דאָ דער ערשטער געטראָטן דער ייד.

III

געבליבן איז אַ קליינער פּאַרק
 דעם יידנס נאָמען טראָגן.
 אויף סטעזשקעס און אויף בערג פון שטיין,
 פון ווינט און זון צעשלאָגן,
 דאָרט לויפן קליינע קינדער אום
 און ס'זיצן אַלטע לייט. —
 נאָר ס'ווייס נישט קיינער אין דעם פּאַרק —
 זיין נאָמען וואָס באַטייט.

געבליבן איז אַ קליינע שול
 דעם יידנס נאָמען טראָגן.
 קומט ווער עס איז אַמאָל אין יאָר
 אַהין אַ קדיש זאָגן,
 דערזעט ער אויף מאַרמאָר-ברעט
 אַ נאָמען אין דער זייט
 און ער פּאַרגעסט אַ טראַכט צו טון:
 דער נאָמען וואָס באַטייט.

און הינטער גראַטעס אַפּגעצאַמט,
 מיט גרעזלעך אויסגעצוואָגן,
 געבליבן איז אַ קליינער שטיין
 דעם יידנס נאָמען טראָגן.
 און ס'בלייבט אַמאָל אַ פרעמדער שטיין,
 וואָס וואַנדערט פון דער ווייט,
 און פרעגט ביים אַפּגעמעקטן שטיין:
 דער נאָמען וואָס באַטייט? . . .

VI

מיר, די אייניקלעך פון יענע,
 וואָס אין קאַלטע צפון-לענדער
 האָבן זייער הויט געביטן
 און די שוואַרצקייט פון די אויגן

אויסגעבלייכט ביז קילער גראַקייט —
 מיר, אַ ווייטער אַפּשטאַם אפּשר
 פון ביזאַנטישע אַנוסים,
 וואָס אין לענדער פון די כוזרים
 האָבן זייער בלוט פאַרמישט מיט גרים —
 מיר, די ווייטע, שטייען איצטער
 פאַר דיין עלנטער מצבה
 און מיר בעטן זאָלסט אונדז העלפן
 צו באַשיצן די ירושה
 פון אַברהם אבן עזרא
 און פון שלמה בן גבירול
 און יהודה בן הלוי
 און פון אַלע זיידעס דייע
 פון דעם זוניקן האַלב-אינדזל.
 איינגעצאַמט אין אייזן-שטאַנגען
 האָבן פרעמדע דייע ביינער,
 און דורך אייזערנע שטאַכעטן
 לייען איך די האַלב-פאַרמעקטע
 אותיות אויף דיין שטיין צוקאַפּט
 און איך פרעג: ווי קענסטו רוען
 ווען דאָס אַלי, וואָס האָט פון וואוילטיק
 דיך אין ווילדערניש געטריבן,
 ווערט צוריק אין שטויב פאַרשטויסן?

נישט קיין פייערן און שרעקן
 האָבן דייע קינדערס קינדער,
 ווי פאַרצייטנס דיך, געצוואונגען
 צו באַהאַלטן די ירושה.
 ס'האַט די לינדע זון פון פרייהייט
 און די וואַרעמקייט פון וואוילטיק
 איר געדעכעניש צעשמאַלצן,
 ביז אַליין אין שטויב פאַרגעסן
 איז געבליבן דאָס וואָס דייע איז
 ווי עס בלייבט אין שטויב דאָס אַלטוואַרג
 פאַר די בעטלער אויפצוקלייבן.

מיר, פון קאַלטע צפון-לענדער,
 ווי פאַרצייטנס דו פון דרום,
 זיינען עס געווען די בעטלער
 אויפצוהייבן די ירושה.
 בעטלער ביים וואַרשטאַט און נאָדל,

בעטלער מיטן קארב אין דרויטן.
 בעטלער ביי די פרעמדע טירן —
 און געדאכט האט זיך — פון פעקלעך
 פון די בעטלערשע מיליאנען
 וועט אַ הויכער טורעם ווערן
 און אַ באַרג ביז אין די וואַלקנס
 און אויף בעטלער־פעק דערהויבן
 וועט דיין פיינפולע ירושה
 ווידער לויכטן ווי פאַרצייטן.

גיין, די לינדע זון פון פרייהייט
 און די וואַרעמקייט פון וואוילטיק
 האַט אויך אונדז אַרומגענומען.
 און דיין ליכטיקע ירושה
 ערגער ווי אין טויט און שרעקן.
 ערגער ווי אין שווערד און פייער
 ווערט אין וואַרעמקייט צעשמאַלצן
 און דערוואַרגן אין דער פרייהייט.

פאַר דיין עלנטער מצבה
 שטיי איך איצט און פרעג דיך: ענטפער —
 ווער נאָך אונדז וועט ווידער קומען
 און באַלעבן די ירושה?

V

עס דרייט זיך די ראָד פון דער טייוולשער מיל.
 און סאיז נאָך דער מילנער נישט זאָט מיט זיין שפיל.

א פאַל צו דער ערד, אין דער לופטן אַ הויב —
 און דורות אויף דורות צעמאַלט עס אויף שטויב.

די אויגן פון שטויב פון די דורות שוין בלינד —
 און שטייט נאָך און דרייט נאָך די ראָד אויפן ווינט.

פון בלוט איז דער אַלטער שוין שיכור ווי לוט —
 און שטייט נאָך און דרייט נאָך כסדר די ראָד.

ווען פאַלט ער, דער שיכור, דאָס ראָד אין דער האַנט?
 און זאָלן די שדים פאַרדעקן זיין שאַנד . . .

דער מילנער איז דיינער, און דיינס איז די ראָד —
 פאַרגיב מיר די רייד און דאָס לעסטערן, גאָט!

ד ע ר מ א ר ש

אין מיטן וואַכעדיקן טאָג, אין טומל, הילך און ווידערקלאַנג
פון רעדער צווישן מויערן, פון האַנדל, שמייען און געדראַנג —
אין העלן טאָג, אין מיטן שטאַט האָט זיך דעהערט אַ שופּרבלאַז.
אין מיטן מיטוואָך שופּר בלאַזט —
פון וואַנען, ווער און וואָס איז דאָס ?

פאַרגעסן קינדער שפּיל און שפּאַס און לאַזן זיך איבערן גאַס,
עס רוקן פענצטער זיך אַרויף מיט פּנימער צעפרעגט און בלאַס,
אין הייזער טירן פּראָלן אויף, און אין פאַרשאַפּעטן געלויף
שוין לאַזט זיך עלטער, קינד און קייט אַהין פון וואַנען עס דערגייט
דער שברים-הרועה. שוואַרץ די גאַס, און שטוינענדיקער עולם קוקט :
אין מיטן ברוק — אַ שוואַרצער ייד מיט אַ קאַשקעט אַראָפּגערוקט
שטעלט בלייאַקע לוויה-טריט און בלאַזט אין שופּר. נאָך אים גייט
מיט לאַנגע פּיס אַ הויכער זקן. פּאַלעס פּלאַטערדיק צעשפּרייט
און נאָך צעשפּרייטער אין די הענט אַ ספר-תורה, האַלב-פאַרברענט
און האַלב-צעפּאַסעוועט. נאָך אים אַ מגין יידן איינגעדרייט
אין טראַנטעס אויפן בלוין לייב מיט ווייב און קינדער, באַרוועס, הויל,
וואָס קנולן זיך אין שוואַרצן קנול צו טריט פון טאַטע און פון מאַן.
אַ שפּרייט אוועק — און נאָך זיי שטום, ווי איינגעבראַכענע אין שפּאַן,
צען טעכטער גייען. ביי און הויט, און נאָר די היפטן זיינען ברייט
און ביז די לייטקעס קוים דערגייט דאָס אויפגעשוואַלן מיידלש קלייד.
און הינטער זיי — אַ קלינגל-קלונג, פון קופּער צווישן בלעך אַ קלונג.
דאָס גייען יונגען פּינצטערע און ס'טראַגט אַ פּושקע יעדער יונג
און טרייסלט חושכדיק ווי ס'וואַלט דאָס האַרטע בלעך אַ וויי-געשריי
אַרויסגעלאַזט אין גאַס פאַר זיי.
זיי שפּרייזן שטומע שורהסווייז
און ס'קלאַפּן פּושקעס קלינג און קלונג —
אַ קלונג — שפּרייז, אַ קלינג — אַ שפּרייז.

אַ שופּר בלאַזט. פון גאַס און הויז מיט שטוינעניש און שרעק פאַרויס
אַ גרויסער עולם שפּאַרט און שטויסט. ווי אין אַ שול צונויפגעשטיקט
אויף טראַטואַר און ברוק פון גאַס דער עולם שטייט כל-בנדרדיק
און וואַרט אין אימה . . . ווייל נאָך ווייל . . .
און פּלוצלינג אַ געשריי — אַ פּייל
שניידט דורך די אימהדיקע לופּט,
און עמעצער פון הינטן רופּט :
— לאַזט דורך ! לאַזט דורך ! מיין טאַטע דאָ !
— מיין מאַמע דאָ ! — מיין שוועסטער דאָ !
און צו די פרעמדע גייער צו

פאלט איינער און א צווייטער צו:

— א, ברודער, שוועסטער, קום מיט מיר!

— א, טאטע, מאמע, קום מיט מיר!

נאָר ס'רייסט זיך קיינער נישט פון זיי

אַרויס פון דער געצאָמטער ריי

און די פון טראַטואַר און גאַס, געפאַנגענע פון שוואַרצן סוד
פון אַט דער אימהדיקער שטומקייט, פאַלן אויך אַריין אין טראַט
פון שופר-מאַרש און גייען מיט, און ווי געצויגן פון אַ האַנט
אַן אימהדיק-פאַרכישופטער, צעקרישלט זיך די שטייפע וואַנט
פון אַנקוקער און צוקוקער, און איינס נאָך איינעם, פריער קנאַפ
און נאָכדעם ברייטער, כוואַליקער, פון אימהדיקן דראַנג פאַרכאַפט
די מחנה פלעכט זיך איין אין גאַנג
און ציט זיך, שפרייט זיך גאַסן-לאַנג.

מאַכט פריי דעם וועג, אַ וואַרע מאַכט!

מען האַט אַ יום-טוב אייך געבראַכט,

אַ יום-טוב מיט אַ שופר-שאַל,

אַ יום-טוב מיט אַ הייליקייט

אַריבער אַלע קעפּ צעפּראַלט,

מיט אורחים פון דער ווייטער ווייט,

מיט ליבע געסט, מיט פרומע געסט,

וואָס האַבן ליפּן איינגעפרעסט,

עס זאָל קיין שיחת חולין קלאַנג

זיך נישט אַראַפּגליטשן פון צונג,

נאָר בלוין דער בלעך און קופּער קלונג

זאָל אויסקלינגען דעם טאַקט פון גאַנג.

געשלאָסן טיר פון הויז און קלייט און ס'גייט די כוואַליעדיקע קייט.

עס גייען יידן — שוואַרצע הענט פון פרעסט און זומער-זון צעברענט

און אויסגעטונקט אין שמאַטע-שטויב, עס גייען ווייבער — אויגן רויט

פון זאָרג און גויט, פון ווינט און קויט, עס גייען קינדער — פאַרן ברויט

שוין הענט און פנימער פאַרשוואַרצט און יעדער באַק-ביין טרוקן שטאַרצט

פון אונטער קינדערש-בייזן אויג, עס גייען מיידלעך — שטערנס צאַרט,

נאָר דאָס וואָס פון די אויגן גאַרט איז מכשפהדיק און האַרט.

און אַלטע באַבעס שלעפּן זיך מיט מיילער תחינהדיק פאַרקלעמט,

און פלייש-הענדלער און פיש-הענדלער מיט בלוט און שופן אויפן העמד,

און כל המינים קרעמער-לייט מיט די משרתים ביי דער זייט,

און קעלנערס פון די גאַרקיכן, און שענקערס פון די צאַפּנס ביר,

און בלאַטע יונגען פון ביליאַרד, פריש פון פאַמאַדע און ראַזיר,

און צייטונגס-יינגלעך לויפן נאָך און שרייען אויס די לעצטע ניס

פון שלאַכטפעלד און פון שחיטה-שטעט, נאָר שטומע מחנה הערט ניט, שפרייזט

און ציט זיך שטייף פון גאס אין גאס.
און אלץ דעם וועג פאר זיי ראמט אָפּ
ביז ס'ווערט אין גאס דער טאָג שוין בלאַס
און אַוונט פאַלט פון ווענט אַראָפּ.

שוין פלאַקערט אויס די זון איר בראַנד אין ווינקל וואו די פעלזן-וואַנט
פון ריוון-הייזער מויערט אויס דעם טויער צו דעם גרויסן לאַנד.
ס'איז צייט, און רעדער שטעלן זיך און טירן עפענען זיך שוין
צו אַוונט-רו, צו היים און זיך פאַר גראַען פאַלק פון אַרבעטס-לוין.
ס'לאָזט טויזנט, טויזנט אַ מינוט אַרויס דאָס בינען-קיניגרייך,
און יעדע ענגע גאַס ווערט גלייך אַ שווערער, פלאַפּליקער טייך.
און ס'יאָגן כוואַליעס ברויזנדיק אַהן וואו מיט אַ שטאַל-געברום.
די גאַסן אויפן אייזן-קאַרק די אייזן-באַנען יאָגן אום.
און פּלוצלונג אויפן וועג פון די, וואָס יאָגן נאָך אַ טאָג פון מיר,
וואַקסט אויס די מחנה אין איר גאַנג — אַ מחנה — ווער און וואָס איז זי ?
און דער וואָס איילט צו ווייב און קינד זיין שוועסטער און זיין ווייב געפינט
גאַר צווישן די וואָס שפּאַנען שטום, און נישט געפרעגט שוין שפּאַנט ער בלי
אין טראַט מיט זיי. און ווער ס'געפינט זיין טאַטן און זיין פריינט וואָס גייט,
און ווער אויך קיינעם דאָ דערנעט — סיי ווי פאַרפלאַנטערט אים די קייט
און ווילסטו יא, צי ווילסטו ניט,
מוסט אָפּשטעלן די גיכע טריט
און ציען מיט דער מחנה מיט
אַהין וואוהין די מחנה ציט.

אויף יעדער ראָג, וואו גאַס מיט גאַס אין רעלסן און גערויש זיך קרייצט,
צעפלאַנטערט זיך אַ ווייל די קייט פון פרישן גייער-שטראָם פאַרפלייצט
און שלינגט אים איין און ווייטער ציט. און נאַכט פאַלט צו. עס גליען אוין
לאַמטערן, שילדן, שווי-פענצטער. אויף גאַס פון שפּיל און לוסט און זוּיף
צעגליט דער נאַכטיקער יאַריד פון בלענד און רייך, פון קלייב און קויף,
און ס'קריכט די גלוסטעניש געדיכט אין ים פון חוצפהדיקן ליכט
אויף טראַטוואַרן און אויף גאַס. און מיט אַמאַל פון הינטער ראָג
אַ האַרן אין דער נאַכט שאַלט אויף, אַ קופער-קלונג אין בלעך זיך טראַגט,
און די וואָס איינמאַל בלויז אַ יאָר פאַרנעמען אין געפאַקטער שול
דעם שופר-שאַל, דערקענען אים, און שטוינונג-פול, און פחד-פול
אין שויענדיקן רייך-יאַריד פאַרהאַלטן זיי אַ ווייל די טריט
און קוקן; ס'גייט די שווערע קייט פון אייגן בלוט. און ווער צעמישט
אַנטרינט אין דער געדיכטעניש, מען זאָל אין זיינע אויגן נישט
דערנען די שרעק פאַר אייגן בלוט; און ווער ס'פאַרהאַלט זיך אַ מינוט
און פילט ווי פון דער קייט אַרויס אַ רינג פון טויזנט אַרעמס טוט
אים איינריגלען און שלעפט אים מיט, און מיט אַ גליווער אין געביין
און מיט געוויין אין האַלדו פאַרשטיקט לאָזט ער זיך מיט דער מחנה גיין.

און דער צעברויזטער נאכט-יאריד פארהאלט די שפילעוודיקע טריט
 און ס'קוקט א פרעמדער מיליאן
 ווי ס'רוקט די שווערע קייט זיך אן.
 וואס איז דאס פאר א פאלק וואס גייט
 מיט הארן-שאַל פאר א טרומייט,
 מיט שטיקער פארמעט פאר א פאן,
 מיט פרוטה-קלאנג אין בלעד — א פויק
 און סוד פארגליווערטן אין אויג?
 וואס טרייבט זיי פאר א שווארצער סוד?
 וואו פירט זיי זייער אלטער גאט?

עס האט נאך וואו צו גיין דאס פאלק, עס איז נישט אלץ נאך איינגעמאנט
 פון אייגן בלוט וואס איז פארפרעמדט, פון בלוט וואס קען נאך ווערן נאנט.

געפלאסטערט גלאט ווי שפיגל גלאנצט א ברייטע גאס, א פלעמל מאט
 אין גלאטן שפיגל שפילט זיך, טאנצט, פון ביידע זייטן, שווער און זאט
 מיט רויטע קארקן ברייט צעלייגט, ווי גראבע יונגען אויפגעריכט
 א צייל פון ריזן-הייזער שטייט. עס שפילט דאס טאנצנדיקע ליכט
 אויף מילן, מילן ווייט ארועק. פון ווייטן מיט א טעמפן בריל
 יאגט אן אויטאמאביל, זיין אויג, א רויטער פלאם, צערייסט די שפיל
 פון מאטן שיינ, און ווידער שטיל, שאַ שטיל, און נאכט איז טיף און קיל,
 און ווידער קומט פון ווייט א בריל, נאך ניין! ס'איז גלאט דער מאטער שטיין
 און ס'ברילן פון דער ווייטן שטייגט און רייסט זיך, רייסט, וואס איז געשען?
 קוק ווייט — פון ווייט א שאטן קומט, א שאטן קומט און עפעס ברומט
 אין טריט נאך אים א פינצטערניש, עס רוקן שטארן זיך ארויף,
 עס פראלן הויכע פענצטער אויף, פון גאס און גאסן — א געלויף,
 און עס דערנענטערט זיך א טייך, א ברייטער טייך פון שווערע טריט,
 וואס כוואליעט סאפענדיק און מיד — א פינצטער-טייך פון פינצטער ציט,
 ס'יאגט ווידער אן אויטאמאביל, בלייבט שטיין מיט יענע וואס ער פירט,
 עס עפנט זיך א טיר, פון איר — א מאן און דאמע אויסעגצירט
 א קאפ און פוס שטעקן ארויס, קריכן ארויס, מיטן זיך אויס
 אין טיך פון גייער, נאך איינער און נאך און נאך, פון טיר און הויז
 געשטאלטן רוקן זיך ארויס, און הינטער טיר אויף שטאק און שטאק
 צעמישעניש און שרעק און גרויל, ווער שטום, ווער מיט א בייזן זאג
 פארהאקט די פענצטער און פארציט פארטיערן שווערע שטייף און ענג
 אנטקעגן דעם, וואס יאגט פון גאס און בלוט מיט פראסטיקייט פארשווענקט;
 ווער ס'זוכט באהעלטעניש פון זיך אין ווייך-באטעפיכטן סאלאן,
 אין פיאנא-שפיל און גראמאפאן; און וועמען ס'קלאפט א צאן אין צאן
 און מיטן ביסן קוים פארדייט ארונטער צו זיין שטאם וואס גייט
 מיט טרעפ און עלעווייטאר יאגט, און פלעכט זיך איין אין גייער-קייט,
 און ס'שטייט אין נאכט א ריזן-שטאט,

א שטאָט — א וועלט, און הערט דעם טראַט
פון כוואַליעדיקן מיליאָן,
און שטייט און קוקט אין פחד אָן:
וואָס טראַגט זיי פאַר אַ שוואַרצער סוד?
וואו טרייבט זיי זייער אַלטער גאַט?
וואו שפּאַנען זיי אין נאַכט אַריין,
אין נאַכט אַריין, אין וועלט אַריין?

.1916

ד ע ר ד י כ ט ע ר

מיט יאָרן צוריק איז געוועזן אַ דיכטער,
אַן עלנטער דיכטער. פון גראַען באַגינען
ביז טונקעלער נאַכט פלעגט ער זיצן געבויגן
און שטעפן כסדר אין רויש פון מאַשינען,
און שפעט ביי דער נאַכט, ווען דאָס ווייב איז פון וואַרטן
אויף אים אין איר ווינקל אַנדרימלט געבליבן, —
געקומען אַ היים, און ביים שיין פון אַ לעמפל
פאַרשלאָפן און מיד זיינע לידער געשריבן.
געשריבן פון טעג, וואָס פאַרגייען אין פינצטער,
פון בענקשאַפט נאָך זונען און ליכטיקע גליקן,
און ס'האַט אים געדאַכט מיט דער פען צו פאַרזיסן
די גאַל פון די ביטערע עוולות, וואָס שטיקן.
און איין מאָל בייטאָג, ווען דער אַרבעטער־עולם
איז עסנדיק ביי די מאַשינען געזעסן,
האַט ער די פאַפירלעך פון בוזעם געצויגן,
און לאַזנדיק וואַרטן און קילן זיין עסן,
גענומען זיי לייענען, איינס און דאָס צווייטע,
דעם אַטעם פאַרהאַלטן, און בלייד, ווי אין פיבער,
פאַרגנבעט ער זייטיק אַ בליק אויפן עולם:
זיי זיצן, זיי הערן, זיי קוקן זיך איבער,
עס טראַגן זיך זיפצן: וואָס דען? איז נישט אמת? —
עס ציען זיך לענגער די מידע געזיכטער,
און איינער, וואָס האַלט זיך אַליין פאַר אַ מבין,
לאַזט הערן זיין משפט: ער איז דאָך אַ דיכטער!

דעם טאָג האָט דער דיכטער קוים־קוים שוין דעראַרבעט:
עס האָט זיך כסדר די נאָדל געבראַכן.
ביינאַכט האָט קיין שלאָף נישט גענומען, און שווערער
דערנאָך האָבן זיך שוין געצויגן די וואַכן
פון אַרבעט, כאַטש לייכטער איז ערשט אים געוועזן.

עס פלעגן חברים אלץ אָפּטער און גערן
די אַרבעט פון האַנט ביי אים נעמען און זאָגן :
— דו לייזן אונדז בעסער, און מיר וועלן הערן.
ער האָט זיי געלייענט. און שפעטער געזעסן
אַ נאַכט אַ פאַרשלאָפּענע ביזן פּרימאַרגן.
און טויטלעך-פאַרמאָטערט געשריבן די לידער,
וואָס ער זאָל זיי האָבן צום לייענען מאָרגן.
זיי האָבן געקוואָלן. פאַר ווייב און באַקאַנטע
דערציילט און געהאַלטן זיך שטאַלצער דערביבער —
און אים וואָס אַ טאָג און אַ נאַכט זייגען טיפּער
די אויגן אַריין אין די טונקעלע גריבער.
ער האָט זיך שוין קוים אויפן בענקל געהאַלטן
און ס'האַבן אים שאַטנס פאַרצויגן די שטעפּן :
אַט באַלד — און ער וועט זיינע פּיס פון דער אַרבעט
קוים-קוים צו דעם מידן געלעגער דערשלעפּן.
און ס'האַט זיך אַ מורמל צעטראָגן : וואָס טוט מען ?
ער קען דאָך אַזוי אַרום אויסגיין, חלילה !
עס האָבן זיך עצות דערהערט, און אויף מאָרגן
נאָך היציקע רייד און נאָך ישובן פילע
געמאַכט האָט מען אַט וואָס : מען האָט זיך באַשטייערט
מיט וויפּיל ס'האַט יעדער געקענט, און דעם בלייבן
פאַרמאָטערטן דיכטער אין פּרייהייט געלאָזן
דעם וואונטש פון זיין האַרץ מיטן ליד צו דערגרייכן.

מען האָט אים באַפּרייט. ס'איז אַ מאָרגן געקומען
אַן אַרבעט און זאָרג, און ער האָט זיך אין לידער
פון פולן און דאַנקבאַרן האַרצן צעזונגען.
אין לויב פון דער טרייהייט פון מענטשלעכע ברידער,
פון איינהייט און ליבע. זיי האָבן פון נחת
די קינדער מיט ליבע געוויגט אין די שויסן
און איינער צום צווייטן געשמייכלט. ס'האַט זומער
אין גרינקייט און בלאַ זיך פאַרנומען אין דרויסן.
אַרויס איז דער דיכטער אין גאַס, און צום ערשטן
און פּריידיקן מאָל זיך פאַרקוקט אויף די הימלען,
וואָס שיינען מיט בלענדיקער בלאַקייט, פאַרקוקט זיך
אויף גאַסן, באַשיינט און באַזונטע, וואָס ווימלען
מיט מענטשן, אין העלן געקליידט, און עס האָט זיך
אַ פּרייד איבער אים פון דעם דרויסן צעגאַסן.
און פּריידיקן דערפּרישט זיינען הייטערע לידער
אַנטקעגן דעם ליכטיקן מאָרגן געפלאָסן.
געקוקט האָבן פּריער חברים פאַרחידושט,

צעשמייכלט, דאך שפעטער גענומען זיך בלאָזן :
 — וואָס דאַרף מען אַזעלכעס ? — נאָר ס'איז שוין דער דיכטער
 געווען צווישן פעלדער פון זאַנגען און גראָזן,
 געבאָדן דעם קאַפּ אין די זאַפטיקע ווינטן,
 וואָס טיילן אין סטעזשקעס פּונאַנדער די זאַנגען,
 און ס'איז אַלץ דער וואַקסנדער בייזער געמורמל
 פון זיינע חברים צו אים נישט דערגאַנגען.

ער האָט נישט געוואוסט וועגן דעם ביז דעם אָונט,
 ווען זיי זיינען ברוגודיק צונ'איים געקומען
 און האָבן געזאָגט : אויב מיר האָבן באַפרייט דיך,
 איז נישט צוליב לידער פון פייגל און בלומען.
 דו שרייב אונדז אַזוי, עס זאָל טאַקע פאַרנעמען
 ביים האַרצן און מאַכן די אויגן צו טרערן.
 און נישט אונדז אַליין ! פאַרוואָס קען נישט געמאַלט זיין,
 עס זאָל פון דיין שרייבן אַ טובה אונדז ווערן ? —
 אַזוי האָבן זיי אים געזאָגט. ער האָט ציטריק
 פאַרנומען דאָס וואָרט, וואָס זיי האָבן געקינדיקט
 און שולדיק געביסן די ליפּן. ס'איז אמת —
 ער האָט גאָר אַליין נישט געפילט, אַז ער זינדיקט
 מיט אַלץ, וואָס ער טוט, קעגן ברידער געטרייע,
 וואָס האָבן אים פרייהייט געשענקט ! פונעם זינען
 אַרויס האָט ער ווידער גערופן די יאָרן,
 פון אַרבעט פאַרשטיקטער אין רויש פון מאַשינען,
 פון צאָרן און וויי, און ווי דעמאַלט גענומען
 די פעדער אין האַנט. ניין, אומזיסט זיך געמאַטערט !
 ס'האָט עפעס אין אים זיך צעריסן אויף שפינוועב,
 און דאָס, וואָס האָט פריער געפרעסט אַזוי, פלאַטערט
 אַצינד, ווי אַ שמעטערלינג, וואָס איז געפאַנגען
 ביים זיידענעם פליגל און רייסט זיך צום פליען.
 און ס'דאַכט, אַז די ווערטער, געצוואונגען צום פעדער,
 האָט ער פון זיין אייגענעם נעכטן אַנטליען.
 עס האָבן חברים געלייענט, געקווענקלט,
 געישובט זיך איינס מיטן צווייטן, און זענען
 געקומען צום אַפּמאַך : נישטאָ וואָס צו ריידן,
 מען קען דעם געוועזענעם מער נישט דערקענען.

געבליבן אַליין איז דער דיכטער. וואוהין זאָל
 ער גיין, פון די אייגענע ברידער פאַרשטויסן
 אַז שולד און אַן שוץ ? און אַן ברידער געטרייע
 איז קאַלט און גלייכגילטיק דער ליכטיקער דרויסן,
 און דאָס, וואָס האָט נעכטן געפרייט און געזונגען,

דערציילט נאָר פון אייגענעם עלנט אַצינדער, און ס'יאָגן אין גאַס מיט אַ בלוטיקן פאַרוואורף די אויגן פון בלייכע, פאַרמאַטערטע קינדער.

גענוג! ער גייט ווידער אין שאַפּ! זאָל זי ברענען די וועלט, וואָס לאָזט הונגערן אירע פּאַעטן! . . .
 נאָר דאָ האָט אים פּלוצלונג אַ קרוב אַ רייכער באַגעגנט מיט רייד: צו וואָס דאַרפסטו זיך בעטן אויף וואָסער מיט ברויט ביי די בעטלער ביי זיינע? מיר האָבן דאָך אויך נישט קיין הערצער פון שטיינער. באַזינג אונדז דיין עלנט! נישקשה, פון הונגער ביי אונדזערס אַ טיש וועט נישט פּלאַגן זיך קיינער! — אַוועקגיין? ביי פּרעמדע פון עלנט זיך שפייזן? און דאָך — וואָס קען מאַכן אן עלנטער זינגער?

דער דיכטער לעבט ווידער. ער שרייבט זיינע לידער פון אומעט און עלנט, און מונטערער, יינגער אים שיינען די אויגן, און טרעפט זיך נישט זעלטן, אַ בלאַנדזשענדיק צווישן די גילדענע זאַנגען, פאַרגעסט ער אַמאָל פון זיין נעכטיקן עלנט און ס'רייסט זיך אַ פּרייד פון די העלע געזאַנגען, — איז אויך נישט קיין אומגליק, מען שמייכלט גוטמוטיק: — דו נעמסט זיך צום שרייבן גאָר פּריילעכע זאַכן! ס'וואָלט טאַקע קיין עוולה פון דיר נישט געווען אַמאָל און צוביסלעך אונדז פּריילעך צו מאַכן! — אַ פּריילעכס? ווי קען מען? דאָך אַרבעט, ווען פלייסיק, זיי האָבן געלעקט פון זיין פּריילעכס די פינגער, געוואַקסן פון נחת, געקייכט פון געלעכטער, און ווייט איז דאָס לאַכן געגאַנגען. עס האָבן די אַלטע חברים געשאַלטן: פאַררעטער! ער האָט זייער קללה געהערט, און באַהאַלטן האָט עפעס געריסן אין האַרצן. דאָך שפּעטער דערמאַנט האָט ער זיך, אַז פון היינט אין אַ חודש וועט דאַרפן זיין גוטער פאַרזאָרגער פאַרקנסן די עלטערע טאַכטער, און ער איז געלאָזן — איז דאַרף מען צום קנס-מאָל אַ פּריילעכס פאַרפאַסן.

אַ פּריילעכס פאַרפאַסט צו אַ קנס-מאָל, אַ לידל אַ זילבערנע חתונה איינעמט באַגריסן, אַן ערשטלינגס אַ נאַמען אין גראַמען געפּלאַכטן און מזל-טוב לידער צו תנאים און בריתן —

און ער האָט זיי פיינט געהאַט. פריער מיט מורא, ווי ר'וואָלט פאָר זיין אייגענער שנאָה געציטערט, נאָר ווען ער האָט פלוצלונג דערפילט, אָז זיי צאָלן צוריק מיט דעם זעלבן, — איז האָט עס פאַרביטערט געזאָטן אין אים מיט דער גאַליקער שנאה און ס'איז שוין פאַרשוואונדן די שרעק פאַר די רענדלעך, וואָס קומען פאַר לידער. אַלץ איינס וועט מען וואַרפן אַנטקעגן דאָס געלט, ווי אַ הויפּן מיט שפענדלעך, און קוועלן פון נחת פון דעם, ווי ער קלייבט עס. און ווען ס'האָט זיי ווידער פאַרגלוסט זיך צום לאַכן, דאָן האָט ער מיט ברייאיקע אויגן גענומען פון זיי אין די הויפּנס אַ חזק צו מאַכן. געשצירעט די ציין, און אין גאַליקן לאַכן געפילט, ווי דעם אייגענעם גאַרגל צערייסט ער. און זיי האָבן הילכיק געקלאַפט אין די פויסטן: — ער איז בנאמנות אַ מאַדים, אַ מייסטער! אַוועק מיט די רענדלעך אין בוועם צו וואַרטן, ביז וואַנען מען וועט אים צוריקרופן מאַרגן, און ס'האָבן ווי זעגן געזעגט אינעם האַרצן, און ס'האָבן די טרערן אין גאַרגל געוואַרגן.

אַ מעשה דערציילט זיך אויף גיך, נאָר פאַרלויפן פאַרלויפט זי פאַמעלעך דורך יאָרן און יאָרן. און אַט איז דער דיכטער שוין אַלט און פאַרמאַטערט פון וויינען און לאַכן און האַסן געוואַרן. צו וואָס? ווערט אַ מענטש דערפון ווייניקער איינזאַם? צי נענטער דערשלאַגט זיך זיין ווייטיק צו וועמען? אַט גייט דאָ אַ חבר אַנ'אַלטער. עס ווילט זיך אים צוגיין צו יענעם, ביים אַרעם אַננעמען און זאָגן: ווי לעבט זיך דיר, ברודער? נאָר יענער דערזעט אים און קערט זיך אַוועק, וואָס פאַרשטייט ער, דער אייזל? ער מיינט, אָז ער וועט ביי אים בעטן אַ דרייער, ווי דעמאָלט . . . אַט קומט אָן אַ צווייטער און שמיכלט אַנטקעגן. א, דונער און בליצן! וואָס מיינט עס? אַט, גאַרנישט! זיין ווייב איז געשטאַרבן, איז — וויל ער אַ ליד אויפן שטיין אויסקריצן. און דו? וואָס פאַרלאַנגסטו, דו שנעק? צו דיין כלה אַ לידל, עס זאָל איר פאַרנעמען ביים האַרצן? אַהער די מטבע — און באַלד וועט מען גראַמען דיין ליבע פון האַרצן מיט ביטערע שמאַרצן. ווי קען מען זיי ליבן? ווי קען מען זיי האַסן?

און אפטמאל באפאלט אזא עלנטער ווייטיק
 אויף זיך און אויף זיי, און עס ווילט זיך ווי קינדער
 זיי גלעטן און בענטשן. צו וואס איז עס נייטיק?
 א קללה וועט גיכער דאס אויער דערגרייכן,
 און איז נישט אלץ איינס דען, צי בענטשן, צי שעלטן?
 ווער הערט דיינע ברכות און ווער — דיינע קלות
 און ווער וועט דעם ווייטיק פאר ביידע פארגעלטן?
 און אט איז שוין באלד נישט קיין כוח געבליבן
 די טעמפקייט אפילו פון ווייטיק צו פילן.
 שא — שטיל, און די מעשה גייט אויס אן א ניגון.
 זאל זיין — ס'וועלן שאטנס איר ביטערקייט קילן.

1918.

א פאר פאלק

האט זיך א פארל פאר זיך
 איינזאם געלעבט אויף דער וועלט.
 זי האט געזארגט פאר דער קיך,
 ער האט געזארגט פארן געלט.

זי האט ביים טאטן געקענט
 זמירות פון פרייטיק ביינאכט.
 ער — צווישן קלויסטערשע ווענט
 האט ביז צו זעכצן פארבראכט.

קאכט זי דאס עסן און ברומט
 זמירות פון היימישן טיש.
 ער, ווען דער דאנערשטיק קומט,
 ברענגט איר אויף מארגן די פיש.

ער זאגט: שוין יארצייט די וואך,
 האסט דאך קיין קדיש נאך ניט.
 דאכט זיך, עס קומט עפעס נאך
 פון פאראיאָרן דעם ייד.

זי זאגט: עס וואלט שוין דיר צייט
 קויפן א מאנטל געווען.
 זונטיק אין קירך צווישן לייט
 פשוט א חרפה צו גיין.

גייט ער אין קירך ווען ניט איז,
 בלייבט אין א ווינקל פאר זיך.

טראַכט : ס'מוז איר שווער זיין געוויס
נעבעך אליין דאַרט אין קיך.

זי, ווען יום־כפור פון שול
מיד און אן עלנדע גייט,
וויסט זי — עס וואַרט שוין איר שטול
לעבן דעם עסן געגרייט.

שפאַרט זי אָפּ גראַשנס אַ פאַר,
קלייבט ערגעץ־וואו איז געשיר;
ס'ברעכט אים די מי וואָס אַ יאָר,
און ווי לאַנג נאָך איז דער שיעור ?

קומט ער אַמאָל און ווערט קראַנק.
רעדט פון געלעגער צו איר:
כ'האַב שוין צו לעבן ניט לאַנג . . .
אָפּגעשפאַרט עפעס פאַר דיר . . .

זאָגט זי: ניט רייד מער דערפון,
איך דאַרף ניט האַבן קיין געלט.
כ'האַב ניט אַן דיר וואָס צו טאָן
איינע אליין אויף דער וועלט.

שטאַרבט ער. באַגלייטן פון שטוב
עטלעכע פרעמדע זיין וועג,
גראַבט מען ביים פאַרקאָן אַ גרוב,
שטעלט מען אַ צלם אַוועק.

יאַמערט זי שטיל, ווי אַ קינד,
בלייבט ביי זיין בעט איבער נאַכט.
ווער ס'קומט אויף מאַרגן — געפינט —
זי האָט די אויגן פאַרמאַכט.

קומען באַגלייטן פון שטוב
עטלעכע פרעמדע איר וועג,
גראַבט מען ביים פאַרקאָן אַ גרוב,
שטעלט מען אַ ברעטל אַוועק.

רוען זיך אַלטינקע צוויי,
יעדער פאַר זיך אויף זיין פעלד,
רוען זיך אַלטינקע צוויי,
עלנדע צוויי אויף דער וועלט.

אַן איסט-סיידער באַלאַדע

אַ שטיבל אויף אַ קברים-פעלד.
 קען זיין — אַ יידיש מתים-שטיבל,
 קען זיין — אַ צווינטער-קירך
 אין ברוינעם ציגל צווישן יוני-בוימער.
 אויף בענק אויף דעמבענע מיט הויכע ווענט —
 אויף קירכן-בענק צי טעמפל-בענק,
 אַ פאַר מנינים זונטיקדיקע —
 (ס'איז גוט צו שטאַרבן ערב זונטיק,
 מ'זאָל ניט דאַרפן לייט געהויבענע
 פון ביזנעס אַפרייסן מיט דער לוויה),
 אין רעכטן ווינקל — אַ בעלעמער,
 אַ פריידיקער אין שוואַרץ ביז קנאַפּ פון גאַרגל,
 און צו די פיס פון אים,
 און צו די פיס פון די, וואָס זיצן פאַרנט —
 אַ שוואַרצער אַרון.

זאַגט דער פּרעדיקער פון שוואַרצן ביכל,
 די אַלמנה ווישט די אויגן מיט אַ טיכל,
 און די פאַר מנינים זיצן איינגעפּראָרן.
 הויבט דער פּרעדיקער אָן זינגען אַ געזאַנג,
 הויבט זיך אויף דער מנין פון דער ערשטער באַנק,
 און מען דרייט זיך אַרום אַרון.
 דרייט מען זיך הקפות זיבן מאָל,
 זינגט מען צו מזמורים מיט אַ טרוקן קול,
 שטעלן זיך די דאַמען מיט די הערן,
 פון די בענק די דעמבענע, און הערן,
 ביז די ערשטע זעצן זיך צוריק אַנידער
 און דער פּרעדיקער זאַגט ווידער.

זיין זיידע איז געוועזן רב אין לאַנדאָן,
 זיין עלטער-זיידע — אַמסטערדאַמער דאַקטאָר,
 די עלטער-עלטער זיידעס —
 רבנים, סוחרים און דאַקטוירים
 אין שטעט און הויפּן פאַרטוגעזישע,
 און ער, וואָס רוט אין אַרון,
 האָט צוואַנציק יאָר געהאַט אַ ווייכע שטול
 אַ שרייבטיש מיט אַ גלעקל אין אַ מעכטיק הויז

אין מיטן דער איסט-סייד,
 און פון זיין שטול אַרויס
 האָט ער, מיטן רשות
 און גוטן האַרץ פון זיינע בעלי-בתים,
 אַדירים און מאַגנאַטן,
 די קינדער פון איסט-סיידער טענעמענטס געריכט
 אין זונטיקדיקער תורה,
 עס זאל ניט אַפטון זיך פון זיי דאָס ליכט
 פון פרומער מורא,
 וואָס ער האָט מיטגעבראַכט אין זיין שלשלת
 פון ליסאַבאָן און אמסטערדאַם און לאַנדאָן.

רעדט דער פרעדיקער איבערן שוואַרצן אַרון
 פון דעם בר-מננס גאַטספאַרעכטיקייט און תורה.
 שטעלן זיך אַנידער די, וואָס זיצן פאַרנט,
 און זיי נעמען זינגען די מזמורים —
 פון פאַרצייטיקע פאַעטן טרויער-לידער
 אויפן טויט פון כלות און פון ברידער —
 רירן זיי זיך, הויבן זיי אָן טרעטן
 אין דעם ריטם פון פאַרצייטיקע פאַעטן
 רונד אַ ראָד אַרום דעם שוואַרצן אַרון,
 דרייען זיי זיך זיבן מאָל אַ ראָד
 און זיי זינגען מיטן וויינענדיקן טראַט
 טרויער-לידער, לויב-לידער צו גאָט.

דער אַלטער שמש שטייט ביים טיר אין דרויסן
 און בלאַזט דעם רויך פון פאַפיראַס אין פעלד.
 דער אַלטער שמש האָט פון מת געלערנט:
 — באַ זיי די מאַכט, און מיר — זייערע דינער.
 האָט ער אַ גאַנצע נאַכט געזאָגט איבער אים תהילים,
 און ערשט, ווען יענע זיינען דרינען,
 אין דרויסן שטייט ער אַ פאַרשלאָפענער און רויכערט.
 מיט אים — דאָס מיידל די סטענאַגראַפֿיסטקע,
 פאַרקנעפלט שטייף דאָס בלאַע רעקל.
 געדענקט זי דאָך די קללות פון דעם מת,
 ווען זי האָט זיך געקויפט אויף אויסצאלן אַ פוטער
 צו קאַנען אויסקוקן ווי יענע.
 איז קנעפלט זי דאָס בלאַע רעקל צו —
 עס זאל איר מיידלשאַפט ניט אויפבליען
 מיט צופיל זומערדיקייט פאַרן מתים-שטיבל,
 און קוקט אין טיר אַריין צו יענע.

וויקלען זיך פארצייטיקע געזאנגען
 ווי פארבארגענע און פלאנטערדיקע גאנגען
 איבער סודות-טרעפ אנוסישע און קעלערס.
 ווי די ליכט איבערן מת, וואס צאנקען
 און צעגליען זיך אין לעצטע פלאמען העלער,
 נעילהדיקע גליען די געזאנגען,
 און מיט צאנקנדיקער נעילהדיקייט שפרייזן
 מידע פיס אין לעצטע מזמור-קרייזן.
 שוין זיך אפגעדרייט ארום די לעצטע ראָד,
 איינגעשטעלט דעם לעצטן מידן טראָט,
 די אלמנה לאָזט אַראָפּ דעם שוואַרצן קרעפּ,
 אונטער שוואַרצן אַרון בויגן זיך די קעפּ
 און מען טראָגט צום טיר דעם שוואַרצן אַרון.

פאַראויס אַ מנין קינדערלעך
 אין אַנצוגלעך פון עסעקס סטריט
 (וואו האָט מען זיי ביז ערשט באַהאַלטן ?)
 ווי לעבעדיקע מעשים טובים שפּאַנגען
 די טירן פון גן-עדן אויפצושפּאַרן.
 אויף פלייצעס הינטער זיי — דער שוואַרצער אַרון,
 אויף אַרעמס אַנגעשפּאַרט — אַ שטייפּע די אלמנה,
 (זי וועט אין טרייסט געדענקען, ווער ס'האַט זי געפירט)
 און האַרטע מענער-היט, און ווייכע דאַמען-היטעלעך,
 פאַרשייטע אין באַשיידנקייט,
 און הינטער זיי — דער אַלטער שמש.
 עס שמעקן יוני-ביימער אויף דער סטעזשקע,
 און אין דער העלקייט, ווי די לעצטע לאַפּעטעס פון זאַמד
 צום קבר פּאַלן לעצטע הייליקע געזאנגען.

שוין דערוואַרט זיך פאַרן טויער די שאַפּערן,
 און ווי ווייסע פּערדלעך סאַפּען די מאַטאַרן.
 שטייגן איין די דאַמען מיט די הערן,
 און דאָס טונקעלע געזאַנג אַרום דעם אַרון
 ווערט צעריסן אין דעם רוישן פון מאַטאַרן
 און צעווארפן איבער ברוקלינישע ברוקן.
 און פון פענצטער פון די באַן-וואַנגאַנען קוקן
 אויף די ברוקלינישע טענעמענטס און ברוקן
 קינדער, איינוואוינער פון ראַטגערס-סקווער,
 היינט באַפרייטע פון דער זונטיקדיקער תורה.
 יאַגט די באַן די קינדער גיכער ווי שאַפּערן
 צו דעם סקווער און צו די גאַסן — צו דערציילן

פון הקפות מיט פארציטיקע מזמורים
און געזאנגען ווי די בעילה-ליכט אין היילן —
צו דערציילן און באטיילן און צעזינגען
צווישן שפילנדיקע, זינגנדיקע יונגען
אָפן שטיינערדיקן ראַטגערס-סקווער.

זיין זיידע איז געוועזן רב אין לאַנדאָן,
זיין עלטער-זיידע — אַמסטערדאַמער דאָקטאָר,
און ס'האַבן עלטער-עלטער זיידעס,
רבנים, סוחרים און דאָקטוירים,
פון היילן און פון קעלערן אַנוסישע
אים מיטגעגעבן טונקעלע מזמורים
פאַר קינדערלעך פון עמיגראַנטן רוסישע
צו קאַנען זיי צעוואַרפן און צעזינגען
אין שפיל פון טומלדיקע יונגען,
אויף שטיינערדיקן ראַטגערס-סקווער.
1927.

א קאַמין אין מאַי

געווען איז עס איינמאַל אַ פרייטיק-צורנאַכט,
מאַיאיק און דעמפיק און וואַרעם.
די גריניטש-ווילעדזשער גאַס האָט נאָך וואָך
געאַטעמט מיט קינדער-ליאַרעם
און ריח פון געזאַלין.
און דאָ האָט אַ רויט-צעפלאַמטער קאַמין
מיט צינגער געקנאַקט און באַפּינקלט:
שטאַרן אויף פענצטער אין טונקעלן גריין,
טישלעך און שענקלעך אין ווינקלען,
זילבערוואַרג און פאַרצעליי
און אַלטע מאַקאַטן און שניצעריי,
צעהאַנגען איבער ווענט.
און אויף אַ טישל, קליין און ליכט,
האַבן צוויי ליכט געברענט,
צוויי ליכט אין באַבעשע זילבערנע לייכטער
איבער אַ ווייסער שבת-חלה.
דער בלאַער רויך פון פאַפּיראַסן,
אין רויטן פייער-שיין צעפלאַסן,
האַט איינגעהילט אַ בלייכן פנים
איבער אַ גאַלד-געשטיקטער קימאַנאַ,
און ווייסע הענט, ווי אַרעמע גאַרבן

פון צווישן ברייטע קימאָנאַ-אַרבל, האָבן געגאָלדיקט, עלנט און דין, אין רויטן אָפשיין פון קאַמין.

אַ שווערע קייט פון אַלטן גאַלד האָט דעם האַלדו אַרומגענומען. אַ שווערער רייף פון אַלטן גאַלד האָט די האַנט אַרומגענומען, און גאַלד צעשמאַלצענער האָט העל געשיינט פון גרויסע ברוינע אויגן. אַזוי אין טיפקייט פון פּאַטעל איז זי געזעסן צענויפגעצויגן, ווי אַ צאַרטער יאָדער אויסגעשיילט פון זיין האַרטן זיכערן שאַל, און אַלץ, וואָס זי האָט גערעדט און דערציילט, האָט געקלונגען מיט ווייטן אַמאַל: גאַסן אין אַלטן פּראַנקפורט-אַם-מאַין, גאַסן אין סינסינעטי, קאַסטנס געשמידטע מיט היימישן לייך, ראַבינסאָנס קלוגע סאַנעטן, גילדענע בעכער פאַר פּסח-זווייך, אין ביזנעס פאַרשולונגענע ברידער, און קלאַנג פון אַ נאַמען: ראַוטענדעליין, און — סוף כל סוף — וואָס זיינען יידן?

האַט זיך מיר זייער געוואַלט זי פּרעגן: און וואָס האָט דען דיך געקאַנט באַוועגן איבערצולאָזן די קופּערטן לייך און קומען דאָ זוכן שבת-שיין ביים גריניטש-ווילעדזשער אַלטן קאַמין? נאָר זי איז געזעסן, ווייס און דין, און פון טאַבאַק-רויך, פון שלענגלעך בלוי, ווידער גערעדט אַזוי:

מענטש איז מענטש — און בין איך מחויב צו ציען אַ גרענעץ פון פּראַנקפורט ביז קיעוו? אַז אַלע דאָ זיינען מיר גרין און ניי, איז וואָס איז דאָ שייך: די פּאַליאַקיי? נאָר שטויס איך מיר אַן אויף זייערע וועגן, האַוועניש זייערס, רייד און האַוואַיעס — קומט מיר דאָס ביזע וואָרט אַנטקעגן, פיל איך מיט איינמאַל וואָס פּאַליאַקיי איז.

און אַט בין איך פראַנקפורט און זיי — פּאַליאַקיי,
און ווי קאַן אַ מענטש מיט אַ מענטש זיין פריי,
ווען האָס און דערווידערס אין בלוט אים יוירן,
נאָך איידער ער ווערט געבוירן?

איך, דער געקומענער פון פּאַליאַקיי,
האָב שטיל געקנייטשט די געלבע בלעטער
פון אַן עבריי־טייטש ספר אין אַלטן לעדער,
געזען, ווי עס זיפן זיך שיטער און דין
די זעמדלעך אין זאַמד־זייגער אויפן קאַמין,
און זיך אויפגעהויבן און אומגעשפּאַנט
אין שאַטנס פון וואַנט צו וואַנט.
אונטערן אַש האָט געצאַנקט דאָס פייער,
איז טונקל געוואָרן און קיל,
און זי, אין טערקישן שאַל איינגעהילט,
האָט זיך איינגענורעט אויפן דיוואַן.
האָב איך דערזען אין האַלבן שפּאַן,
ווי ס'האָט זיך גענומען גענדזלען די הויט
אויף אירן אַן אַפענעם אַרעם,
דערהערט, ווי ס'טאַטשעט אין מיר דער וואַרעם:
צי איז שוין דאָס מאַנסבילש בלוט נישט רויט,
וואָס אַ ווייבלעך וועזן, שטיל און נאַענט,
גייט דיך נישט אַן מער אין שפעטן אַוונט?
און, בלייבנדיק אַזוי שטיין איבער איר,
האָב איך דערפילט, אַז ווען דאָס אין מיר,
וואָס ווייס נישט, ווער און וואָס איך בין,
זאַל אַ לעבעדיק פנים קריגן,
וואַלט עס ווי זי אַצינד אַזוי ליגן
לעבן אַ גוססן קאַמין,
וואָס האָט מיט זיין היימישקייט אַפגענאַרט,
און געגליווערט אין שטומען צער.
איז וואָס קאַן איך טאָן מיט איר?

האָט אַליין זיך מיין האַנט געטאַן אַ הויב,
און פון דער וואַנט, פון פאַרגעסענעם שטויב
אַרונטערגענומען עפעס אַ זאַך,
האָבן מיר ביידע די זאַך באַטראַכט
און ביידע אַזוי ביז אין אַוונט שפעט
געזעסן נאַענט און גערעדט:
פון ריטער, וואָס פלעגן אין זיידענע רימענטס
טראַגן קליאַמרעס פון עלפאַנטביין,
פון מייסטער טשעליני, דעם גרויסן באַרימער,

פון גאווה, געטאקטער אין גאלד און שטיין,
 און פון כינעזישן פארצעליי,
 וואָס האָט נאָך געדינט דער דינאַסטיע מינג
 אויף ריין דערפון צו עסן — — —
 מיר זיינען אזוי צוזאַמען געזעסן,
 געפלוידערט פון אַלצענעסדינג,
 נאָר מער נישט דערמאָנט די פּאַליאַקיי
 און אויך נישט די, וואָס ביים עלנטן פּיער
 ווילן אַ היימישן שיין דערקענען
 און ווייסן נישט, ווער זיי זענען . . .
 און ווען ס'האָט דער הונגער גענומען מאַנען
 אַ צובייס צום פעניצל חלה מיט האַניק,
 האָב איך זיך ריטערלעך פאַרנייגט,
 די ליפּן צום האַנט איר צוגעלייגט,
 און זי האָט ביים טיר צו מיר אזוי נאָענט
 געדאַנקט פאַרן ליבן אָונט.

צוויי שיכורע מאַטראָסן, פולע ווי אַ ברונעם,
 האָבן זיך אַריינגעכאַפט אין סאַבוויי,
 האָבן זיי געזונגען הינטערגאַס-ניגונים,
 איבער גאָר דעם וועג פון אונטער בראָדוויי.

לעבן זיי צוויי מוידן מיט געפאַרבטע ליפּן —
 האָט מען זיך געקיצלט און געקניפּן.
 און פון הענט און בוזעמער און פייכטע בליקן
 האָט די נאַכט, וואָס קומט אויף זיי, געשיכורט.

האָט אַ נאַכט אַ נאַקעטע פון שיכורע מאַטראָסן
 איבערן וואַגאָן זיך פריי צעלאָזן.
 אַלט און יונג און קינדער — אַלע אין וואַגאָן
 האָט די אומפאַרשעמטע נאַקעט אויסגעטאָן.

האָט מען זיך געזוכט די אויגן צו פאַרשטעלן,
 האָט מען זיך געשטופּט וואָס גיכער צו דער גאַס.
 האָט מען זיך געיאָגט דורך פינצטערע טונעלן
 מענטש צו מענטשן פרעמדער אין אומזיסטן האָס.

און איך אויך, אַ פרעמדער, בין אזוי געפאַרן,
 זינדיקער און ערגער ווי איך בין,
 פון דעם צער פאַרנורעט הינטער גרינע שטאָרן
 ביי דעם קאַלטן אויסגעלאַשענעם קאַמין.

וואַלטער

הייסט עס, אָז עס טויג נישט, וואַלטער?
 און ווען ס'ווייב אין דרויסן שטעלט אַרויס אַ פיסל,
 קענסטו זיך פאַרגינען זיצן דאָ אַ ביסל
 אויף דער טויונט-דאַלאַרדיקער סאַפּע
 און באַטרויערן די יאָרן, וואָס צערינען
 אין דער נעץ פון גאַלדיקע גאַרדינען,
 און זיך איינריידן, אָז וואַלט אַנטלאָפּן
 צו דער שאַפּע ספרים דאָרט אין אויבער-שטיבל
 און פאַרשליסן זיך פון אַלץ אויף זיבן שלעסער
 און אַ סוף זאָל נעמען . . . האָב נישט קיין פאַריבל!
 אפשר גאַר קאַפויער? אפשר דאַרפסטו גאַר פאַרגעסן
 אַט דאָס ספרים-שטיבל — פון דיין פּלאַגעניש דעם מקור —
 און ביים ווייב איר תורה איבערנעמען
 און נישט דאַרפן אייביק זי פאַרשעמען
 מיט אַ מאָז, אַ טויטער האַנט אין פאַקער?

אפשר, וואַלטער?

ניין, איך שפּאַס נישט, וויפיל איז דיר נאָך געבליבן
 פון דער בענקעניש אַהין צום ספרים-שטיבל,
 אַז פון פרי ביז אַוונט, פון די שווערע פּאַליאַנטן
 בוכהאַלטעריע אין פאַבריק ביז צו די שמועסן און שפּאַסן
 פון דיין ווייב און אירע חברטעס און קלוב-באַקאַנטע,
 פלעכט עס דיר אַרום מיט ברויזנדיקער עולם-הוזה,
 און ווי לאַנג קען אַ געשטרויכלטער בן-אדם
 האַלטן זיך ביי אַ צעפּלאַכטענעם און שוואַכן פּאַדעם?
 וועסט זיך מוזן אונטערגעבן סוף-כל-סוף.
 און כ'וואַלט זיכער נישט באַשווינדלט מיסיס גרין
 דאָ מיט דיר אויפן אַנטיקן מעבל-שטיק צו זיצן,
 ווען עס זאָל אין אויג זיך נישט פאַרקריצן
 אַט דאָס טיפּע גריבל אין דיין קיין
 און אַ נעץ פון אַדערלעך אויף דייע באַקן — דין און רויט.
 האָט עס מיר פאַרשמעקט מיט שוואַרצן ברויט
 און גרינע אוגערקעלעך, און דורך אַלע דייע שטיבער,
 די באַטעפּיכטע, באַמאַלטע און באַצירטע,
 גייט פון דייע באַקן און פון גריבל
 אַזאַ טערפּקער, ערדיש-זויערלעכער ריח,
 און מיר דאַכט זיך — אונדזער עלטער-באַבע זע איך.

האַסט געקענט די עלטער-באַבע, וואַלטער?
 איך אַודאי נישט. מיט דיר ביים אַרעם אַבער

זע איך זי אצינד. אויף פיס געשוואָלענע טראַגט זי אום דעם בויך, דעם אָנגעדראָלענעם, פון אַ דור אַ גאַנצן אויסטראַגן און האָבן טאָפּטשעט זיך אין גרינע בייטן און די האַרטע פינגער צווישן גרינסן-בלעטער גראָבן. פון די פענצטער קולות יינגלשע צעקלינגען מיטן ניגון פון דער פרשה, וואָס דער עלטער-זיידע לייענט מיט זיי איין, און איבער גרינע בייטן בלייבט אַזוי די אַלטע אַ געבויענע, און אַרונטער פויערשן געבלימטן טיכל בלויזע אויגן קינדערשע פאַרקריכן טיפער — ווי מיין מאַמעס קינדערש-בלויזע אויגן פלעגן וויינענדיק פאַרקריכן אונטער טיכל — און די עלטער-באַבע וויינט.

ווייסטו וואָס עס וויינט די אַלטע, וואָלטער? זי האָט אויך געהאַט אַ באַבע. אויך ווי זי מיט די פיס געשוואָלענע געטאַפּטשעט אינדערפרי פון די בייטן אויפצוקלייבן אוועקעס אַ פאַר פאַרן זון צום שטיקל ברויט. נאָר נאָך אַ הונדערט יאָר, אַז דער זון איז אָנגעקומען נאָענט פון קבר פון דער מאַמעס, האָט אַ מלאך אָנגעקלאַפט צו איר און די מאַמע איז געגאַנגען אים מקבל פנים זיין צום טיר פון בית-עלמין. וויינט די עלטער-באַבע אונדזערע: אַט גיי איך אויך אָנצורייסן אוועקעלעך, רעטעכלעך אַ פאַר צו דעם ברויט פאַר מיינע קינדער. פון דעם דור, וואָס כ'האָב אויסגעטראַגן, איז דער בויך אָנגעדראָלן און פון פיס פון שטרויכלדיקע פאַל איך — וועט מיר אויך אין קבר קומען אָנקלאַפן אַ מלאך איך זאָל גיין מקבל פנים זיין מיין זון? וועל איך זוכה זיין דערצו?

איז דער זכות פון שוואַרצן ברויט איר בייגעשטאַנען, וואָלטער? אויפן ווילנער שול-הויף איז דער קלויז פאַראַנען מיטן אָפּגעצאַמטן שטענדער, דעם פאַרהייליקטן, פון דעם זון, וואָס האָט געקענט מטריח זיין אַ מאַמען אויפצושטיין פון קבר. כ'ווייס נישט, אַז מען זאָל פאַרצאַמען ערגעץ וואו אַ ווינקל פאַר אַ זון אָדער אַן אייניקל פון אונדזער עלטער-באַבען. כ'ווייס אַבער, אַז דאָס אַרעם ברויט איז נישט פאַרשעמט געוואָרן ביז אהער פון דעם צדיק ביי זיין שטענדער ביז דעם פריילעכסטן צעטאַנצטן בעל-מלאכה

פון דעם ווייטסטן אפשטאם נאך אים.
 איינער האָט אַ פּאָטשט געהאַלטן אין אַרענדע
 און באַזאָרגט מיט נאַכטלעגער די אורחים.
 איינער האָט ביי לייטן ווענט באַמאַלן.
 איינער פלעגט דעם פּויערס תּבואה מאַלן.
 איינער איז אין דערפּער אומגעגאַנגען אויפצוקויפּן
 פעלכלעך פּויערשע, און נאָך איינעם איז איינגעפאַלן
 מיט אַ גאַסן־מיידל איבער ימים צו אַנטלויפּן
 און פון אירעטוועגן דאָ אַ שוסטער ווערן.
 אַלע האָבן זיך און זייערע געטאַן דערנערן
 מיט דער מי פון ערלעכע פאַרשוואַרצטע הענט
 און ס'האַט קיינער נישט דער עלטער־באַבעס ברויט פאַרשעמט.

אפשר גאַר נאַראַנים די משפּחה, וואָלטער ?
 טאַפּטשעט מען זיך אין קבצנישע מלאכות
 און קיין שכל נישט געווען אַ הונדערט הענט פאַרשפּאַנען
 אין דער אויסאַרבעטונג פון אַ גאַנגבאַרן אַרטיקל
 ביי פאַרשמידטע שויבן פון פאַבריקן.
 אַז מען זאָל זיך קענען אויסלייגן די דילן מיט דיוואַנען
 און מיט שווערן זייד די ווענט פונעם סאַלאַן
 און מיט מירמלשטיין דעם בית־הכסא.
 וואָס זשע קענסטו נישט באַשליסן
 אויך דעם לעצטן נאַכשלעפּ פון זיך אַפּצוטאָן
 און אַרויסוואַרפּן די שאַפּע דאָרט פון אויבער־שטיבל
 מיט די גאַלד־געשטיקטע רוקנס פון די בענדער ?
 אפשר וועט זיך מיטן לעצטן שפור פון ווייטן שטענדער
 אַפּטאַן אויך דער ריח פון דיין קיין־גריבל,
 און דאָס אַרעם ווייב וועט זיך דערלייזן פון דער שאַנד
 פון אַ מאַן, וואָס איז ביים פּאַקער־טיש אַ טויטע האַנט.

ווי פון אַפּריקע דער פּרייער באַרבאַר, וואָלטער,
 פילט זיך איינגעקלעמט צום שטאַרבן
 אין דעם צוואַנג פון אונדזערע פאַרקלאַמערטע מלבושים —
 טוען מיר זיך וואַרגן, לייב און חושים,
 אין דעם אַפּגעגילטן גליק, וואָס ווערט געבויט
 אויף דער מי פון פרעמדע. אונדזער לופט איז אַרעמקייט.
 אונדזער שפיין — דער זויערלעכער ברויט
 מיטן טעם פון פייכטער ערד, וואָס ווערט צעקייט
 אין די האַרבע קערנער און גיסט אַן דאָס בלוט מיט פּראַלן
 פון פאַרבאַרגענע, פאַרשטיקטע קוואַלן.
 אונדזער דאָך דאַרף ליגן נידעריק און שיף.

אז אים אונטערשפארנדיק
 מיט די קארקן זאל מען אטעמען א הימלס טיף
 אונטער זיינע שימלדיקע שינדלען. צער איז אונדזער וויג
 און דאָס ליכט פון צער — דער זיג
 איבער אונדזער אַנמאַכט. האַרב דאָס קלייד,
 און דער בינ־השמשותדיקער אויפגעקלעמטער טרויער
 איז דער שוועל, דער ציטערדיקער, פאַרן טויער
 צו דעם הויז פון אונדזער פרייד.

ווער עס קען פון צימערן גערוימע, וואָלטער,
 זיך צעיאָגן מיטן ווינט פון פרייע רוימען.
 ווער עס קען אין ליכט פון בליץ־לאַמפן באַגילטע
 שפאַנען ווי אין זון און איינגעהילטער.
 ווער אין טורעמדיקע שלעסער
 איבער קעלערס אַנגעפילט מיט פולווער־פעסער
 קען אויף זיך אליין אַ פרייער הערשער זיין.
 מיר, פון אונדזער אַרעמקייט אַרויסגעריסן,
 וועלן זיך דערנאָך אליין פאַרשליסן
 אין אַן אייגענער פאַרהאַקטער תּפּיסה,
 אַז אין טויטע ווענט און טויטן שייַן
 זאָלן זונען ברענען, זאָלן ווינטן וואַיען,
 זאָלן העלע ימען אין די ווייטן בלויען,
 זאָלן טורעמס פאַלן, זאָל מען טורעמס בויען.

אפשר ביסטו גאָר באמת אַ מאַרטירער, וואָלטער!
 אין דערלייזערישן דראַנג אַרויסצופירן
 אונדזער בלוט פון געסלעך אַרעמע,
 האָט זיך דיר אין וועג געשטעלט דער ריח
 פון דיין קין־גריבל און פאַלסט אויפן מזבח
 פון אַן עלטער־באַבע, וואָס האָט אויסגעקאַרמעט
 דורות אויפן שוואַרץ־ברויט. אפשר וועט נאָך ווען
 עמעצער אין הויז ביי דיר דיין צער דערזען
 און דיין נאָמען מיט מאַרטירער־קרענץ באַדעקן.
 אָבער מיר, דער עלטער־באַבעס אור־אייניקלעך אַלע,
 וועלן זיך שוין אומטראַגן מיט אונדזער דלות,
 אירן און איר באַבעס און דעם זונס ביים שטענדער —
 מיר, די שוואַרצע ברויט־עסער פון אַלע לענדער —
 און דיין מי אונדז אויסצולייזן איז פאַרפאַלן.

זיי מיר מוחל, וואָלטער, אויב עס איז געפאַלן
 דאָ אַ וואַרט אַן איבעריקס. און לאַמיר האַפן —

מיסיס גרין וועט נישט דערקענען גארנישט אויף דער סאָפּע, און אויב עס האָט זיך צוגעקלעפּט אַ שטיקל דלות צו אַ קישן, וועט די דינסט, די נעגערטע, מסתמא דאָס פאַרווישן.

1928

פּוֹן טוֹר ע ם

אויפן פּערציקסטן שטאַק פון אַ טורעם־געבוי איז צוועלף אַזויגער בייטאָג געזעסן אַנטאָן קאַסאַי, געקייט אַ ווייסן ברויט מיט וואורשט, פון פּלאַש מיט מילך געשמילט זיין דורשט, געקוקט אַריבער די אייזערנע בריקן, געזען און גאַרנישט געזען, צו רעכטס — אַ ברעג מיט רויטע פאַבריקן, צו לינקס — אַ ברעג מיט רויטע פאַבריקן, און טייכן מיט שיפן פון ביידע זייטן און אָפּענער ים פון ווייטן, אויף יענער זייט פון די טייכן אַריבער — באַגרינטע גאַסן מיט ווייסע שטיבער, און צווישן די טייכן פון ברעג צו ברעג די קאַנטיקע בערג פון שטיינערנע טורעמס, ווי פּעלזן אַנגעהורבעט, אַ טורעם אַרויף, און אַרונטער — אַ דאָך, אַ ריזיקער טרעפּ און אַ שמאַלער פּלאַך, און ווי מיט אַ שאַרפן מעסער צעשניטן די תּהומיקע גאַסן אין מיטן, דאַרטן אונטן קליינע טראַמוויעלעך קריכן ווי גלאַנציקע זשוקלעך מיט בלעכענע פּליגל, עס שטופן זיך ענג, ווי אויף צוקער די פּליגן, די פאַר־מאַשינען אויפן גאַסיקן פּלאַסטער, עס פּוּזען, ווי לאַנגע שוואַרצע ווערעם, די באַנען אויף נאַקעטע גאַסן־געדעריים, און איבער דעם אַלעם — פון פּעלזיקע הויכן, פון ווינקלען אַרום קריכן דינינקע רויכן, ווי ס'וואַלטן געדריכערט פאַרשטיקטע וואולקאַנען, (אַזוי איז דאָס בילד ביי דער טאַכטער אין ביכל, אַזוי קוקט עס אויס פון דאַנען).

אַנטאָן האָט זיין ברויט מיט וואורשט געקייט, פון טורעם אַרונטער געקוקט אין דער ווייט, און ער וואַלט אויך היינט, ווי אַלע מאַל,

פארזען אי די בערג, אי דעם תהומיקן טאָל, ווען פון יענער זייט ברעג, פון גרינס אַרויס, זאָל נישט אויפקומען פלוצלונג אַ ווייסע הויז, אַ מאַדנע ווייסע הויז. צי איז עס באמת, צי דאָכט זיך אים בלויז — נאָר ער זעט די געזימסן פון ווייסע באַלקאַנען, די שווערע געשניצטע קאַלאַנעס, דעם ברייטן אַריינפאַר, די דעמבענע טיר און גרויסע פיל־שויביקע פענצטער — דאָס איז דאָך דאָס הויז פון היימישן גביר, אין שטעטל דאָס גרעסטע און שענסטע.

ווי קומט דיר אַהער דאָס גבירישע הויז? . . . ער ווייס, אַז עס איז אַ פאַרבלענדעניש בלויז, ער ווייס, און מען האָט אים פון לאַנג שוין געשריבן, אַז ווען מ'האַט דעם גביר זיין רעכט געטאָן, האָט דאָרטן געהוילעט דער רויטער האָן און אַש איז פון הויז געבליבן. האָט אַנטאָן זיינע אויגן אַ וויש געטון, און צווישן אַ הורבע פעלזיקע ווענט פון ווייטן דעם טורעם דערקענט, וואו ער איז, ווי דאָ, אַמאָל געזעסן, דעם ווייסן ברויט מיט וואורשט געגעסן, געטרונקען זיין פלאַש מיט מילך און טעג און חדשים פאַרהילכט אין געהילך פון הונדערטער עגבערס, וואָס האָבן געבויערט די שטאַלענע קראַקוועס פאַר אייזערנעם מויער, פון שרויפן מיליאָנען, פון ציגל מיליאָנען, פון שטיינער געהובלטע טויזנטער טאָנען, וואָס האָבן די לופט פאַרהילכט און פאַרקריצט, עס זאָל ביז די וואַלקן גרייכן איצט דער שלאָס פון שטיין און שטאַל . . . אַזוי איז ער דאָרטן געשטאַנען אַמאָל, אַזוי שטייט ער איצטער דאָ פון מאַרגן־שעה ביז אַוונט־שעה, אוי, שעהן, וויסט־פאַרלאָפן, וואַלט זיי כאַטש אַ פייער געטראָפן! איז זאָגט אַנטאָן — און אַ פייער גייט אויף פון קעלער דאָרט ביזן טורעם אַרויף און שלאָגט אין שוואַרצע קנוילן, ווערט הימל און זון און רויך פאַרהוילן,

און חושך צעלייגט זיך און שוואַרצע נאַכט
 מיט פונקען מיליאָנען — און ס'שטורעמט און קראַכט
 צעפּאַלענער שטיין און ציגל און אייזן,
 ביז פייערן רויטע פון נאַכט באַווייזן
 פון טויטן טורעם די שטאַלענע ריפּן — — —
 העי, וואָלט עס געווען אַ שפּילכל אַ ביסל!
 אַנטאָן בלייבט שטיין אין מיטן אַ ביסן
 און קוקט אויף דער זון און צעשפּרייט די ליפּן:
 — דיר ווילט זיך אַ שפּילכל, אַנטאָן?

דער קעלער דאַרט איז געמאַכט פון בעטאַן,
 דער טורעם געשמידט פון אייזן און שטיין,
 די ווענט געדעקט מיט מירמלשטיין,
 די טירן פון קופּער, די פענצטער פון בלעך — — —
 ביינאַכט זיינען טויט אַלע פּערציק שטאַק.
 זיי לעבן נאָר אויף אין די שעהן פון טאָג,
 ווען ס'קומען דאַרט מענטשן דאָס ברויט פאַרדינען
 ביי טישן און שרייב־מאַשינען.
 אַמאָל וועט זיין טאַכטער אויך קומען אַהין
 און זיצן דאַרט ביי אַ שרייב־מאַשין,
 און אפשר אויך פיינט האָבן איר באַלעבאַס,
 וואָס וועט ערגעץ וואוינען אין גבירישן הויז,
 ווייט פון שטאַט אַרויס.
 נאָר וואָס קען ער האָבן צום פעלזיקן שלאָס,
 צום טויטן קאַלטן שלאָס?
 און ווי קען מען פיינט האָבן עפעס אַזוינס,
 וואָס הייבט זיך צו וואַקנס ווי ריזיקע בערג,
 און כאַטש דו וויסט, אַז דאָס זיינען די ווערק
 פון דיינע אייגענע פינגער,
 דאָך קענסטו קוים מיטן אויג דערגרייכן
 די קאַלטע שטיינערנע הייכן?

דערמאַנט זיך אַנטאָן אַ זונטיק איינמאָל,
 ווען שטאַט מיטן ווייב און קינד שפּאַצירן
 צו גיין צווישן גרינס און ביימער,
 האָט ער זיי געבראַכט אַהין צו פירן,
 און האָט ביי דעם ווייב דאָס פנים געפאַרשט:
 — וואָס וועט זי זאָגן אַקאַרשט?
 נאָר דאָס נאַרישע ווייב האָט אַ פּרעג געטאַן:
 — און וואָס איז דאָ דיינס, אַנטאָן?
 איז ער געבליבן פאַרגולמט אַזוי:
 — וואָס איז דאָ דיינס, אַנטאָן קאַסאַי,

אין ריזיקן פעלד-געבוי ?
 וואו האָט דאָ דיין עגבער דעם שטאַל צעגליט ?
 וואו ליגט די קראַקווע, וואָס דו האָסט געשמידט ?
 וואו איז דאָ דיין האַנט געווען ?
 די ריזיקע וואַנט, הויך און גלאַט,
 האָט ערגעץ פאַר אים נישט קיין סימן געהאַט,
 און מיט הענט האָט געענטפערט אַנטאָן קאַסאָי :
 — מיר האָבן דאָ אַלע צוזאַמען אַזוי . . .
 געענטפערט אַזוי און צעפירט די הענט,
 און דערפילט ווי דער טורעם איז קאַלט און פרעמד,
 ווי פרעמד אויך איצט די גלאַטע ווענט,
 ווי פרעמד די גאַסיקע תהומען,
 וואו ס'פּוּיזען און קריכן און ווימלען און שטראַמען
 אין אייביקן שאַטן
 די באַנען-ווערים, פון שטאַל געקנאָטן,
 די זשוּקעס-טראַמווייען, די פליגן-מאַשינען,
 און טויזנטער, טויזנטער מענטשן, ווי בינען,
 פרעמד און ווייט און קאַלט און קליין,
 ווי פון שטאַל געקנאָטן אַליין.

אַנטאָן האָט זיין אַנבייסן אָפּגעגעסן
 און איז נאָך אַלץ אַזוי געזעסן,
 געקוקט פאַרגאַפט און אַ טורעם און שלאַס
 און צו זיך אַליין גערעדט :
 — עס איז נישט פאַר מענטשן — דאָס !
 עפעס אַ קאַלטער אייזערנער שד
 האָט דיך אַנגעכאַפט מיט אַן אייזערנער האַנט
 און האָט דיך אין אַרבעט פאַרשפּאַנט,
 איז אַרבעטסטו נעכטן און אַרבעטסט היינט,
 און האָסט עס נישט ליב און האָסט עס נישט פיינט,
 נאָר ווערסט געיאָגט פון וויסטער שרעק
 פאַר נאַקעט לייב און הונגער-טעג,
 און גייסט ביים שד אין שפּאַן,
 נאָך גוט, וואָס עס לויפט אַ שטאַלענע באַן,
 און קומט דער אַוונט — יאָגט זי געשוויינט
 אַהיים, צו ווייב, צו קינד.

און אַנטאָן האָט די ברעמען אַנגערוקט,
 צום שלאַס אַנטקעגן אַריבערגעקוקט
 און האָט אַזוי געטראַכט :
 — אַ הויז, וואו קיינער שלאַפט נישט ביינאַכט,
 לאַרט איין שדים צו געסט.

און דאָ האָט אָן אייזערנע שטאַט זיך צעשפּרייט
 אין נאַכט מיט טויטער לידיקייט —
 איז עס געוואָרן אַ שוואַרצע נעסט
 פון שדים, וואָס פּראַווען דאָ התונות,
 און וואָס איז דער וואונדער, וואָס אויך בייטאָג
 ווערן דאָ מענטשן פון שדים געיאָגט,
 און גאַנצענע טעג נאָר מען רעדט און רעדט
 דורך רערן, דורך דראַטן, דורך אינגעווייד
 פון אייזערנער שטאַט, וואָס איז איינגעדרייט
 אין כישוף פון וויסטע רייד,
 אַז אַ מענטש אַ מענטשן נישט זעט,
 אַז צווישן זיי שטייט דער אייזערנער שד,
 און מענטש פון מענטש צעשיידט.

און אַנטאָן וואַלט געטראַכט מסתמא נאָך לאַנג,
 ווען ס'וואַלט זיך אין לופט נישט צעטראָגן דער קלאַנג
 פון עגבערס אויף שטאַל, וואָס הילכן,
 האָט ער אויסגעטרונקען פון פּלאַש זיין מילך
 און צוריק צו דער אַרבעט געגאַנגען.

.1927

דער ליימענער גולם

אין מיטן גאַס, אין מיטן מאַרק,
 האָט מען פון שטיין און ליים אַ באַרג
 אַ גולם אויסגעבויט.
 מען האָט געפאַרבט אים ווייס און גרוי,
 מען האָט געפאַרבט אים הימל־בלוי,
 מען האָט געפאַרבט אים רויט,
 ביז ס'האָט אַ פאַרב אַ פאַרב פאַרווישט
 און די קאָלירן אויסגעמישט
 צום געלן ליים צוריק —
 דאָן האָט מען צו די פיס און הענט,
 צו פינגער, אַרעם, קני און לענד
 אים צוגעבונדן שטריק —
 און ווער ס'האָט געוואַלט האָט געצויגן אַ שטריקל,
 געטאַנצט און גערופן צום עולם:
 — אַט באַלד, מיר פאַרכאַפן פון שטריק נאָך אַ שטיקל,
 איז אונדזער דער ליימענער גולם.

אַט שטייט ער אויף זיין הויכן אַרט,
 מיט שטריימל, פאות און אַ באַרד,

אין אַ טלית איינגעדעקט,
 דער שפיץ פון באַרד אַרויף געווענדט,
 און די ציוניפגעלייגטע הענט
 צום הימל אויסגעשטרעקט.
 אַט שערט מען אים די פאות אָפּ,
 מען פאַסט אַריין אין הוט זיין קאַפּ,
 די אַקסל אין אַ ראַק,
 אַ שוואַרצן שניפסל צום פאַסאָן,
 ביים זייט אַ הימל־בלויע פּאַן,
 אין האַנט אַ וואַנדער־שטאַק, —
 און ווער עס פאַרכאַפט אים דער ערשטער — דער ליאַרעמט
 מיט שמחה אַרויס צו דעם עולם:
 — עס האַט זיך זיין האַרץ שוין מיט גאולה דערוואַרעמט.
 זאָל לעבן דער ליימענער גולם!

דאַן קומט אַ מחנה זיך צונויף,
 מען ציט די אַרבל אים אַרויף
 ביז שולטערן אַנטבלויזט,
 אין האַנט — אַ פּאַן פון רויטן בראַנד,
 און פון דער צווייטער פרייער האַנט
 צונויפגעדריקט אַ פויסט,
 ביז פון אַ ווינקל ערגעץ־וואו
 אַ נייע מחנה רוקט זיך צו
 צו זיי מיט אַ געשריי,
 און צו דער ברעניק־רויטער פּאַן
 אַ צוקער־ווייסע קניפט מען אָן —
 איז — פאַכט ער שוין מיט צוויי.
 און ווי נאָר די פּאַנען פון לאַרעמען ווייען,
 דאַן שרייט מען אַרויס צו דעם עולם:
 — ער גייט שוין די זוימען פון אויפשטאַנד פאַרווייען,
 זאָל לעבן דער ליימענער גולם!

דאַן קומען אָן פון וואו אַ לאַנד
 מיט בונטע פּאַנען אין דער האַנט
 געטרייע אַלערליי,
 מיט לייב און אַדלער, וואַלף און בער
 אין שילד פון קרייציקן געווער,
 וואָס פּלאַטערן פון זיי.
 און ווער עס וויל — דער קניפט אים אָן
 זיין לייב און אַדלער אויף דער פּאַן
 און לאָזט עס העכער ווייען,

ביז אין דער דעק פון פאָן און שילד
 זוערט ער אינגאַנצן איינגעהילט.
 ווי ס'וואָלט נישט ער געווען, —
 און ווי נאָר אַ ווינטל צעפאַכעט די פּאַנען,
 דאָן רייסט מען זיך נעענטער צום עולם:
 — דאָס גייט ער די קריוודעס פון פּאַטערלאַנד מאַנען,
 זאָל לעבן דער ליימענער גולם!

אין מיטן גאַס, אין מיטן מאַרק
 האָט מען פון שטיין און ליים אַ באַרג
 אַ גולם אויסגעבויט.
 ווער ס'קומט אַפריער קליידט אים אָן
 און שטעקט אין האַנט אריין זיין פּאַן,
 צי ווייס, צי בלוי, צי רויט, —
 ווער ס'קומט דערנאָך — דאָס ערשטע רייסט,
 איז — הענגט עס פון אים פּאַסנווייז
 פון פּאַנען, קלייד און שיד,
 און אויב ס'פאַרבלייבט אַ גאַנצער פּאַס,
 דאָן קומען יינגלעך פון דער גאַס
 און רייסן עס פאַר זיך —
 און די, וואָס פאַרנייען מיט לאַטעס די לעכער —
 זיי רייסן זיך נעענטער צום עולם,
 און יעדער מיט זיך צו שרייען אַלץ העכער:
 — ס'איז אונדזער דער ליימענער גולם!

1918.

פֿיל בענסאַן

1

ביסט אַ פרייער מענטש, פיל בענסאַן, זיך!
 אַריינגעלייגט אין באַנק אַריין דעם לעצטן טשעק
 פון מיסטער ליוויי — דער סך־הכל איז נישט שלעכט.
 מעגסט פוסט־און־פּאַסעווען אַ האַלבן צענדליק יאָר —
 ס'וועט זיין חיונה. מיסטער ליוויי האָט באַזאָרקט.
 קאַנסטו זיך פאַרגינען זיצן אויף אַ באַנק אין פאַרק.

טויבן טריטלען איבערן אַספּאַלט פון דער אַלעע.
 קינדער לויפן אום, וואַרפן קרישקעלעך צו זיי.
 זון אויפן גראַז, אויף בלעטער. און אַריבערן פאַרק,
 אויף די ווייסמעטאַלענע שפיצן פון די טורעמער — זון!

קומען ווייסע פוכקע וואַלקן אַנצושוועבן — דאַכט זיך:
 באַלד וועט איינער זיך פאַרהעקלען אין אַ טורעם־שטאַנג
 און פלאַטערן אַזוי אין בלאַער זוניקייט — אַ פּאָן.
 אַ ווייסע שלומדיקע הימל־פּאָן איבער דער שטאַט
 פון טורעמער.

2

די באַנע מיט די קינדער פון קעגנאיבערדיקער באַנק —
 וואָס טראַכט זי וועגן מיר? אַ מענטש אַ הויכער, אַ זעקספּוטיקער,
 באַקליידט ווי אין אַ שווי־פענצטער. פענסנע, פּאַנאַמע־הוט,
 אַ זילבערנע גאַלקע אויפן שטעקן — אַן אַריסטאָקראַט אַן אויסלענדער
 פון אַ האַטעל דאָ אַרום פאַרק. אַזוי טראַכט איר, מיס?
 און טאַמער איז דער דזשענטלמען נישט מער ווי אַ משרת?
 ערגער נאָך — אַ משרת אַן אַרויסגעוואַרפענער!
 ערשט מיט אַ שעה צוריק. אַריינגעקומען ס'מיידל, צוגעטראָגן
 אַ פאַרחתמעטן קאַנווערט און זיך אַרויסגעגליטשט.
 און ס'האַט געהייסן: דאָ האַסטו דיינע לעצטע שכירות
 און טריקן אויס!
 און ס'איז געווען אַן איידלקייט. אַז כ'בין געגאַנגען
 אין דער פרי, איז מיר געווען טשיקאָווע — ווי וועט ער עס מאַכן?
 אַבער מיסטער ליוויי קען זיך נישט פאַרגינען קיין סקאַנדאַל.
 צעזעצט געוואָרן און געבליבן איידל.

3

אַז איר וועט אויפהויבן די אויגן צום צענטן שטאַק
 פון הויז אַנטקעגנאיבער אייך, וועט איר באַמערקן
 גאַרדינען אויף די פענצטער. זייער קאַליר איז פּאַמעראַנץ.
 פון זייער אַפּשלאַג פּאַלט אין די צימערן אַ גאַנצן טאַג
 אַ ליכט פון זון־פאַרגאַנג.

איז אייך נישט קענטלעך דער קאַליר? געדענקט איר
 די פאַרביקע רעקלאַמעס פון די באַרימטע
 לאַטאַס־וועש? האַט איר געלייענט די דיכטונגען
 אין די רעקלאַמעס? דער דיכטער — דאָס בין איך.

און אויך בין איך פאַרפּאַסער פון געהויבענע רעדעס
 וועגן מענטשנליכע און פליכט צום אַרעמען — רעדעס דורכגעזיפט
 מיט ווערטלעך פון שעקספיר און פּסוקים פון דער ביבל,
 נאָר געהאַלטן די רעדעס האַב נישט איד: אַן אַנדערער.
 נישטאַ וואָס צו מקנא זיין שעקספירן

דעם קלאַנג פון לשון זיינעם אין יענעםס מויל.
נאָר אויב ער האָט אַליין פאַרגונען שיילאַקן דאָס לשון. —
פאַרוואָס נישט מיין באַלעבאָס אייב ליוויי ?

איר קענט נישט לייקענען זיין קרובהשאַפט מיטן סוחר פון ווענעדיג!
אין אונדזער לאַנד זענען די נאַבל־געבוירענע אַנטאַניאַס
נישט די מערהייט. ס'איז וואויל באַקאַנט,
אַז יעדער פרינץ ביי אונדז האָט אַנגעהויבן פון פאַרקויפן צייטונגען.
מיינער, דער פרינץ פון הענרי סטריט, האָט די התחלה געמאַכט
אַ ביסל אַנדערש: פון זאַקן־בענדלעך. אַ ירושה, מסתמא,
פון טאַטן זיינעם, וואָס האָט געפעדלט מיט דער סחורה.
אַדער ס'האָט אים שוין פון קינדווייז אַן געצויגן צו דעם,
וואָס איז ביים סאַמע לייב. דערנאָך אין נאַכט־קלובן
צו קאַרטן־שפילער פאַרקויפט ציגאַרן און אונטערוועש,
דערנאָך אין שותפות מיט אַ מומעלע געעפנט אַ געשעפט אַזאַ.
מיט אַ קליענטעל פון טענצערינס, כאַריסטקעס און פראַפעסיאָנעלע,
פאַר וועמען רייכע פעטערס צאָלן די חשבונות, און געענדיקט
מיט אַ ריזיקער פאַבריק און געשעפטן אויף בראַדוויי,
אין שיקאַגאָ און לאָס אַנגעלעס.
דאָס איז די געשיכטע פון די לאַטאַס־וועש. איר פרעגט—ווי בינדט זיך
די לאַטאַס־בלום מיטן אויפגעשניטענעם פאַמעראַנץ ? עס בינדט זיך
אין אייבס מוח. איז ווי קענען גאַרדינען
אויף די פענצטער פון זיין קעפּס־ווייב אַנדערע זיין ?

4

איך האָב געזאָגט אַ האַלבן ליגן: די מייסטערהאַפטע רעדעס
האָב איך נישט. אַליין פאַרפאַסט, איך האָב געהאַט אַ שותפטע.

האָט איר געזען אַ זון־פאַרגאַנג ? אַריבער וואַסער, הינטער בערג,
זעצט זיך די זון, אַ קופּער־רויטע, גליענדיקע. זי וואַרעמט מער נישט,
לייכט נישט מער, נאָר שטייט און קוקט, און דאָ קומט אַ דינער וואַלקן
און שפרייט זיך איבער איר. איר בליק ווערט נעפלדיק,
אַבער הינטערן וואַלקן גליט, עס גליט דאָס דינע געוועב פון וואַלקן,
ס'איז פול מיט גלי די וועלט — אַ געפלעפטע, אַ פאַרשיכורטע.
איצט מאַלט אייך אויס, אַז די וועלט האָט זיך אַפּגעשטעלט,
און טויזנט יאָר שטייט אַזוי די זון הינטער וואַלקן און קוקט
און ווערט אַלץ טרויעריקער, גליענדיקער אין איר טרויער,
שווייגנדיקער אין איר צער, דעם פלאַמיקן — — —

צום טייוול — וואו בין איך פאַרפאַרן ! איר קאַנט נאָך מיינען,
אַז איך בין אויך פון די דאָזיקע . . . ס'הייבט זיך נישט אַן !

איך האָב ליב די זון אין מיטן טאָג און די שטערן באַנאַכט
און לאַמטערן אויף די גאַסן און לאַמפּן אין די הייזער
און אַבאַזשורן אויף די לאַמפּן . . . איך בין אַ מענטש אַ היגער :
דאָס האָב איך זיך פאַרפלאַנטערט
אין אויגן-גלי פון מיין שותפטע — — און פון נאָך איינעם,
אַ מענטש אזא . . .

5

קומט אַ מענטש צו פאַרן פון אַ לאַנד איבערן ים,
קומען אַנדערע מיט אים, קלייבן זיך אַריין
אין צימערלעך, אין הייזער ווי מוראַשניקעס, באַדאַרפן
בעטן, טישן, בענקלעך, קריגט ער עס פאַר זיי אויף אויסצוצאָלן.
קלעטערט אויס אַ טויזנט שטיגן יעדן טאָג איינצומאַנען וואַכערס —
איז עס אַ פּרנסה אַ ביטערע, דאַרף מען זיך פון איר באַפרייען.
וואָס זשע טוט דער וואַכערניק? קוים ער צייט דעם אַטעם
און רעדט: — מענטשן אין אַ נייעם לאַנד דאַרפן אויסקוקן
מיט לייטן גלייך! — מאַכט ער פון דער ביטערער פּרנסה
אַ מיסיע, קלעטערט ער אויף שטיגן טויזנטער
און שטאַרבט דערנאָך צו פּופציק יאָר פון האַרץ-פעלער.

קומט דער מענטש אַהיים אין שפּעטן אָונט,
טוט אים אויס דאָס ווייב די שיד, און ער זיצט
אין דער נאַכט אַריין איבער אַ ספר מיט אַן אונטערזינגען.
פילט עס אַן די קליינע צימערלעך, דרינגט עס אין די אויערן
פון די שלאַפּנדיקע קינדער. קומט אַמאָל
אַ לאַנדסמאַן פון דער היים, זיצט ער ווי אַ תלמיד
פאַרן רבין, און אַז ער גייט אַוועק, שאַקלט צו די מאַמע
מיטן קאַפּ און זיפצט אונטער, און דער טאַטע רעדט.
אומעטיק און שטראַפּנדיק: — מיר זיינען דאָ אַלע פרעמדע . . .
אַבער מיר זיינען נישט פרעמד. מיר, די קינדער, האָבן גאָס
און זון און פריינט. איז צו וואָס דער ניגון אויך אויף אונדז?
אין אַ קעלער אַ מלמד מיט אַ טייטל — רייסט עס פייזולען
צו גאָס, צום באַלעם און שטעקן . . . נאָר ס'געשעט אַמאָל,
אַז פון דער טונקלקייט אין קעלער יאָגט אַן אויך אויף אים
מיט נאַכט און מיטן טאַטנס ניגון — נעמט ער אונטערזינגען
ווי דער טאַטע, ווי דער רבי — און דערקענט זיך נישט אַליין.

פייזול וועט זיין אַן אַדוואַקאַט, אַ באַשיצער פון די אַרעמע,
פאַרפאַלגטע . . . ווער איז דאָ פאַרפאַלגט?
פאַר די ברוינע אויגן מיטן גלי מיט יענעם (דער טאַטע

איז געווען דער ערשטער מיטן גלי) שטייען זיי אלעמאל
אין טויזנטער, אין מיליאָנען. נאָר דער טאַטע שטאַרבט אין צייט.
און פייוול שפּרינגט אַרויס פון קאַלעדושו, ווערט אַ רעפּאַרטער,
ווערט פּיליפּ בענסאָן, און ס'הייבט זיך אָן זיין וועלט.

.6

זון אין הימל קען באַלויכטן נאָר די אויבערפלאַך פון זאַכן,
אַבער זון, אַז זי צעשפּילט זיך אין די בלוטן, קען באַהעלן אַלץ;
קעלערס הושכדיקע, דאָך־שטיבלעך, קאַמערן פון תּפּיסות,
שענקען פון גנבים, בייסיק־פּאַרפּומירטע טאַנץ־זאַלן—אַלץ איז שפּיל.
אַקטיאָרן, ריכטער, סענאַטאָרן, גענגסטערס, מיליאָנערן —
וואָס איז בענסאַנען פאַר אַ חילוק, ווער עס גיט אים שטאַף?
אַלעמען אַ גלייכע האַנט, און וועמען ס'לאָזט זיך —
אַ קלאַפּ איבערן פּלייצע, און פון וועמען ס'לוינט זיך —
שטעל אליין די פּלייצע אונטער, און וואו ס'פאַלט אַריין
אַ ציגאַר, אַ פינפּערל, אַ צענערל — וויש אָפּ די האַנט און לעב!

וואָס פעלט בענסאַנען אָן אַלע עוועניוס און גאַסן
זיינען פּריי פאַר אים און אַלע טירן אָפּן. די גרינגע ליבעס
קומען אָן אַנטקעגן אומגעריכט, מתנהדיק, און בענסאַן קען זיין פּריי
און וועט זיך מיט אַ ליאַדע וועמען נישט אָפּגעבן.

שוין לאַנג פאַרלאָזט דער מאַמעס צימערלעך אויף הענרי סטריט.
ער גיט צושטייער אויף דירה־געלט, אויף שבת.
און וואָס די עלטערע ברידער און אַ שוועסטער וואַרטשען —
איז מעגן זיי. די וועלט איז אַלעמענס, און וואָס מען וויל —
צי אויס אַ האַנט און נעם און קיינער דאַרף נישט ווערן
אַ האַרב אויף יענעמס פּלייצעס . . .

.7

שניידערס סטרייקן. שלאָגט די פּאַליציי מיט דרענגלעך,
שלעפט מען זיי צעבלוטקטע אין די באַצירקן — וואו אַ סומאַטאַכע
איז בענסאַנס יום־טוב. שטייט אויף דער עסטראַדע פון סטרייק־האַל
אַ מיידל און רעדט. וואָס זי רעדט איז ניט קיין חילוק.
נאָר די ברוינע אויגן און דאָס קול שלאָגן אָפּ מיט אַזאַ גלי —
וואָס שלינגט זיך ווי שלוקן ברענדי. ס'איז דער גלי
פון טאַטנס אויגן, פון די נעכט איבערן ספּר,
נאָר דאָ — אַ פנים, אַ געשטאַלט, וואָס גיסט דיך אָן מיט פּלאַטער.
לאָזט זיך בענסאַן ווי אַ געניטער יעגער,
אַבער פון די אויגן שפּריצט אים אָפּ ווי פון אַ הייסן וואַסערפּאַל.
נישט אים! ס'פּלייצט אַ וואַסערפּאַל פון באַרג

און בענסאָן האָט זיך צוגערוקט — האָט עס אים אָפגעשפּריצט.
 בריט עס . . . שטעלט ער זיך, פאַרצאַמט דעם וועג איר.
 ווערט דער בליק פאַרחושט און גייט דורך אים ווי דורך אַ שויב.
 איז דאָס אַ גאַנג אַזאַ פון אַ שנעק אַ צוואַנציק־יאָריקן?
 און אַז מען האָט אַ זאַפטיק מויל מיט הייסע רייד,
 און אַז מען טראָגט די יחוסדיקע לופט פון אימיגראַנטן־שיף —
 איז מען קיין מיידל נישט? קען מען בענסאָנ'ען באַהאַנדלען
 ווי אַן אַנשיק פון זיין ליבן נאַמען?

בענסאָן קען געדולדיק נאַכגיין, ווערן לופט, זיך אונטערגעבן,
 זיך איינקויפן אין טריישאַפּט. ער קען זיך אָננעמען מיט גלויבן,
 זיך אַמפּערן מיטן רעדאַקטאָר פאַר אַ שורה, פאַרקויפן טובהס
 דעם הויפט פון פּאָליציי פאַר קוקן דורך די פינגער. ער קען
 אַוועקגיין צו דער מאַמען, קראַנק ווערן — האַלב אויף אַן אמת, —
 נעמען ריידן ס'לשון אירס, באַווייזן: איך בין אויך אַן אייגענער,
 אינגאַנצן אייגן! . . . זאָל אויך די מאַמע אָנקוועלן פון דעם,
 וואָס פיליפּ האָט זיך אָפגעקליבן, און זאָלן אויך די ברידער
 גוט ווערן מיט אים, וואָס ער האָט אין הויז אַריינגעבראַכט
 אַן אייגענע און זייערע: מאַטל.

און פיליפּ בענסאָן, אַ יונג פון זיבן און צוואַנציק יאָר,
 וואָס האָט זיך אומגעטראָגן צווישן וועלט און פרויען
 ווי אַ וואַלקן אין אַ זומערדיקן טאַג, ווערט אַ גוטער זון
 און גייט אונטער דער חופּה מיט אַ כלה,
 וואָס שמעקט נאָך מיט דער אימיגראַנטן־שיף.

8

די ביזנעס פון פיל בענסאָנען איז צווישן די געווינער
 און נישט מיט די פאַרלירער. און דאָס ווייב
 האָט אָפגעדינט איר דינסט אין שאַפּ און ס'איז גענוג.
 איצט מעג זי פריי זיין, זיין אַ ווייב, אַ העלפּערין,
 און אויב דער קלוגער מוח רודערט, זאָל ער זיך אַ שאַרף טאָן
 ווי זיך פאַרמעסטן מיט דער וועלט, פאַרפונדעווען אין איר.
 אָבער די רעדנערין פון סטרייק־האַל גייט אַרום אַן אָפגעבאַרטע.
 נישט זי איז בייגעקומען דעם פרעמדן יעגער,
 נאָר געלאָזט זיך פאַנגען, און איצטער זיצט זי אין אַ שטייג
 און הערט דעם געמיינעם קדיש, וואָס מען זאָגט איר נאָך
 צווישן אירע פריערדיקע ברידער . . . קען מען דאָך עפענען די טיר
 און גיין צוריק, מען קען נישט . . .
 נישט מאַטילד! זי איז פון די, וואָס יעדע אַנטפלעקונג
 אין וועלט, און מערער נאָך — אין זיך, ווערט הייליקייט ביי זי,
 זי צאַפלט פון דער נאַענטקייט

צום פאנגער אירן, אבער אויגן לאָזן זיך אַראָפּ פון בוש, און בענסאַנען דוכט זיך אָפּט: ער האָט פון שול, וואו דער טאַטע האָט געדאַוונט, אַרויסגענאַרט אַ ספר-תורה, צעריסן אויף ריעות און אויף דער לינקער זייט פון פאַרמעט גענומען שרייבן אַ זינדיקן ראָמאַן.

פאַרפאַלן! אַז קיין קינדער האָבן וויל מען נישט. דאָס שטראַפּט מען דעם פאַרפירער אָדער זיך אַליין פאַר פאַרראַטן קלאַס און גלויבן צוליב אַ מאַנספאַרשויך. . . און דאָס קאַכיקע בלוט מאַנט אַרבעט, טועכצן. . . זאָל זיין אַ שטעלע אין אַן אַנשטאַלט אַ וואוילטעטיק, זאָל זי ווידער דרייען אַ רעדל ווי אין שאַפּ, זאָל זי די אַוונטן אין שטוב פאַרפילן מיט לייט באַברילטע, באַריידעוודיקע, און זיך דראַפּן צו די הימלען אויף שטויסן ביכער, און אַז בענסאַנען ווערט קאַלאַמוטנע אין די אויערן פון די רייד — זיינען דאָ גאַסן און עוועניוס און רעסטאָראַנען און לאַמפּן בלענדיקע.

.9

די פרוי, וואָס דו האָסט ליב, איז אין איר איינציקייט אַ הונדערט האַרעמס. און אַלע אַנדערע, וואָס קומען און פאַרגייען מיטן איבערברען פון לייב — זיי ווערן אין אַנגעזיכט פון דער איינציקער ווי ברואים פון אַ פאַרמבולדיקער ראַסע, וואָס שמעקט מיט היילן פינצטערע, און גייסט אַרום און טראַגסט אויף זיך דעם ריח.

מאַטילד האָט נישט געדאַרפט דעם ריח. זי האָט געלייענט פון מיינע אויגן — און ס'פלעגן קומען וואָכן אַפּגעפרעמדטע, פאַרביסענע, פון עלנטע לייבער אין פינצטער האָט די לופט געברייט מיט גלוסטעניש, מיט וויי און צאַרן, ביז ס'פלעגט דער צאַרן און גאוה איבערברענען און זי פלעגט גיין צום מאַן ווי צו אַ פּרעמדן, און נאַכדעם זיך פאַרביסענער דערווייטערן אָדער ערגער נאָך: אַרויפפאַלן מיט ברען — עקשנותדיק, פאַרשיכורט — ווי וועלנדיק אויסברענען פון מיר דעם לעצטן טראַפּן זינד און אויסקויפּן מיט זיך אַליין אַלץ, וואָס שייטט אונדז אָפּ. און איך פלעג אומגיין ווי אַ קופּערנער גולם-גאַט, אין וועמען מ'האַט אַנגעצונדן אַ פּיער, און אין די קופּערנע אַרעמס ליגט אַ לעבעדיקער קרבן און ברענט.

.10

עס מוז דאָך איינמאַל נמאס ווערן: די מאַטערניש, די ברענעניש, די גאַנצע שפּיל, ביסט גרייט זיך אונטערגעבן

און לאָזן טאָן מיט זיך וואָס זי וויל. און אינמיטן כאַפּט זיך
אַ חבר פון חדר-באַנק אויף הענרי-סטריט,
דער קורצער אייבי — היינט אייברעהעם ליווי,
און טענהט:

— שוין צייט זיך איינסטאַלירן. און ביי מיר די ביזנעס — וואַקסט.
איך דאַרף אַ מענטשן מיט אַ פעפערל אין פען. היינט — די צדקה.
אַ דאַלאַר, וואָס גייט אַרויס, דאַרף זיך אומקערן מיט ריווח.
דער צדקה-דאַלאַר אויך . . . און געלט איז קיין מניעה נישט.

טראַכסטו: דאָס ווייזט מען דיר דעם גלייכן וועג.
מאַטילד איז סקעפטיש:

ווי וועט דער פרייער פויגל זיך אַוועקזעצן אין אַפּיס?
איך אַמפער זיך: — געהאַט גענוג די פרייהייט! . . .

עס קומען אַוונטן. זי, אין פאַטעל פאַרוונקען, רויכערט.
איך — לעבן איר. פון האַלבע שפאַסן, ווערטלעך, איינפאַלן
וואַקסן אויס רעקלאַמעס פאַרפומירטע פאַר ליוויס לאַטאַס-וועש,
עס וואַקסן נאַבעלע רעדעס פאַר די באַנקעטן, וואו ער טיילט
נדבות. די רעדעס פון זיין מויל קומען אַרויס צעקוילעטע,
אַבער אין דרוק דערנאָך זיינען זיי גלאַט.

און ליוויס נאַמען טראַגט זיך איבער צייטונג-שפאַלטן.
עס גייט אים גוט: אי מיט די געשעפטן אי מיטן כבוד,
עס וואַקסט די שכירות פון זיין רעקלאַמע-שרייבער, און כ'זע איין.
אַ אויך די ביכערדיקע חכמות פון די באַברילטע לייט,
וואָס קומען צו מאַטילדען, קענען ווערן סחורה אין גוטע הענט.
איך מיש זיך צווישן זיי, מאַטילדעס אויגן קוועלן, און ס'דאַכט זיך:
אַט באַלד, און בענסאָן, דער מאַנספאַרשוין, דער גולם-גאַט,
וועט זיך דערדינען און ווערן: מאַן!

11.

ער האָט זיך נישט דערדינט.
אויב אַפגעזאַגט זיך פון אַ פרייער וועלט פון אַוואַנטורע
און זיך פאַרקויפט — פאַרוואָס זשע אַזוי ביליק?
דער פיפיקער אייב האָט געמאַכט אַ גוט געשעפט
פון לאַטאַס-וועש. איז בענסאָן נאַרישער פון קורצן אייב?
ער קען פון אים אַליין זיך מאַכן אַ געשעפט. ביז מאַטילדע כאַפּט זיך,
אַ דאָס באַנק-ביכל ביים מאַן וואַקסט ווי אויף הייזן.
— וואָס מיינט עס, פיליפּ? — ליווי האָט קיין צייט נישט
זיך אַפצוגעבן מיט דער צדקה, טייל איך עס פון זיינטוועגן,
און אַנשטאַלטן, וואָס קריגן עס דורך מיר, טיילן מיר צו
אַ ביסל אַרבעט. — נעמסט פראַצענטן, הייסט עס, פון דער צדקה?

— סוחריש קען עס אזוי הייסן. — ס'איז גנבה!
 — לאָז אָפּ, מאַטילד! ס'איז נישט קיין סטרייק־מיטינג,
 און די שאַפֿ־מאַראַל גייט דאָ נישט אָן.
 דעמאָלט, ווען זי זאל קענען, וואָלט זי זיך איינגעפאַקט
 און אוועק. אָבער זי איז נאָך נישט גרייט געווען.
 געבליבן. אַ רעזיגנירטע. אַ פאַרשלאָסענע.
 אַ מלוכה אין אַ מלוכה.

.12

אויב נישט ביי זיך אין שטוב, מוז ערגעץ אַנדערש וואו
 אַ מענטש האָבן אַ שטול אַ ווייכן, וואו ער זאל קענען
 אָן אַוונט אַפּוּיצן. זיינען דאָ אַזעלכע שטולן
 אין קלובן, און דער קלוב פון די אַמאָליקע הענרי־סטריטערס
 איז „מעטראָפּאָליס.“
 נישט אַלע סוחרים און קאַכלעפל איז אַנגעשאַטענען די חברשאַפֿט
 מיטן רעפּאָרטער און פרעס־אַגענט. אָבער בענסאָן ווייס
 וואו ס'עפנט זיך אַ טיר. און ס'איז געווען כּדאַי
 צו זען דאָס פנים פון אייב ליווי, ווען ער האָט געדאַרפט באַגריסן
 דעם מענטש זיינעם אין קלוב: — ענדלעך, פיליפ, זעען מיר
 דיך אויך צווישן מענטשן! . . . ער האָט אויף מאַרגן נישט געוואוסט
 ווי אַנשטעלן דעם טאָן: גוטער ברודער אַדער באַלעבאַס?
 געשיובט זיך אַ וואָך און צוויי מיטן פאַרריסענעם ווייב,
 און מיט אַמאָל: פיליפ און מאַטילדע בענסאָן
 ווערן געלאָדן צו די ליוויס אויף אַ מאַלצייט. און צוגעגרייט
 די אַנדערע געסט מסתמא: אין אַזאַ צייט
 מוז מען זיך האַלטן ליבעראַל אַפילו מיט אַ מענטש,
 וואָס דינט ביי דיר.

בענסאָנען איז אַנגעקומען מיט דער גרינער גאַל צו פּוועלן
 ביים ווייב, אַז פאַר דער וועלט פאַראַדירט זי ווי אַ ווייב. אָבער דאָס
 האָבן די ליוויס נישט געוואוסט. אויפן שוועל פון זייער הויז
 איז אומגעריכט דערשינען אַ געשטאַלט פון אַ מייסטערישן פינזל,
 און די באַגילטע קאַנדעליאַברעס, און די פינקליקע שטיינער
 אויף מיסיס ליווי —

דאָס ליכט פון אַלעם דעם איז אויסגערונען און זיך אויפגעזאַמלט
 אויף דער, וואָס איז אַריין. וואָס מער די באַלעבאַסטע
 האָט געזוכט אַריבערשיינען, אַלץ טונקעלער איז זי געוואָרן
 אונטער די געצאַמטע אַנגעגליטע רייד און נישט־געצאַמטן גלי
 פון די ברוינע אויגן.

ווי זי האָט זיי פיינט געהאַט — די באַלעבאַטים מיינע,
 און מיך מיט זיי! ווי דאָס שווער־באַגילטע הויז

האָט אויפגעוועקט אין איר די אַלטע שנאה און ס'האָט געשפּריצט אַריבער אַלע צאַמען פון פאַרגליווערטער מאַנירלעכקייט.

ווען זי זאָל יענעם אַונט שטעלן מיר אַ פּרייז פאַר שלום, וואָלט איך יעדן פּרייז געצאָלט. אָבער זי האָט נישט געשטעלט. געמיינט מיך אַנצולערנען בלויז — איך זאָל זי מער נישט שלעפּן אין מיינע ביזנעס . . . נאָר ס'איז נישט באַשערט געווען.

13.

מיסיס ליוויי האָט געזוכט נקמה. האָט זי געלאָזט זיך קאַסטן, געוואָרן אַ דירעקטאָרין איבער מיסיס בענטאָן און זיך גענומען מיט איר שאַפּן. אין קלוב האָט מען דערציילט וועגן אַונט ביי די ליוויסיס און געמאַנט ביי מיר דאָס ווייב. זיי אַ בריה און ברענג זי! זי איז אומגעאַנגען פינצטער, מיט עקל צו איר אַרבעט. אָבער מיט עקשנות אַנצוהאַלטן די שטעלע — אַ פּאַדעם צו באַפּרייאונג. האָב איך אַליין איר אויפגעוויזן, אַז דער קלוב קאַן ווערן דאָס שלאַכטפעלד, וואו זי זאָל אויספעכטן די זאַך, און זי איז געגאַנגען.

זי האָט די טריט געוואויגן ווי אויף פרעמדער, זינקענדיקער ערד. נאָר אַט קומט אַן איר קעגנערין. אַ זיכערקייט, אַן אַנגעצויגענע, שטראַלט אויף, און ווי אַמאַל אויף דער עסטראַדע פון סטרייק-האַל בלייבט זי שטיין אין מיטן זאַל, און פון די שמייכלעך, בליקן, ווערטער, ענטפערס דוכט זיך, ווי אַ הייסע זאַויערוכע דרייט זיך אַרום איר, און זי — די אַקס דערפון און דרייט עס . . . די בריענדיקע גאווה פון דער אַנדערער איז פאַרווישט געוואָרן אומבאַמערקט — זי איז פאַרשוואונדן, און אויף שטענדיק.

און ס'האָט זיך אַנגעהויבן. ווי ס'אַנגעזאַמלטע דורך יאָרן האָט זיך דורכגעריסן און ס'גייט. מאַטילד איז געוואָרן אַן אייגענע אין קלוב. אַן אייגענע? אין אַלע רייד וועגן ביכער, מענטשן, זאַכן — אין אַלץ האָט זי געהאַט אַ וואָרט, נאָר זעלטן ווען דאָס וואָרט פון זיי. אַמאַל אַ שמייכל, אַ טראַפּן גאַל, אַן אויפשיין פון באַגייסטערונג, און אַלעמאַל דער גלי, וואָס האָט געצויגן און אַפּגעצאַמט. וואָס האָט דעם עולם פון „מעטראַפּאָליס“ געפלעפט אין איר? פאַרוואָס אין ווייבערשער קנאה-שנאה און מענערשער אַנגעצויגנדיקייט זיך געקלעפט צו איר? ביסלעכווייז האָב איך דערזען, אַז אויך הינטער דער זאַטקייט פון די האַרט-געקנאַטענע פּיקט ערגעץ אַ הונגער, אַ ירושה פון טאַטעס, וואָס זינגען אונטער אין די נעכט,

און אַט איז זי געקומען און געבראַכט צו זיי דעם אויגן-גלי פון יענעם הונגער און זיי קענען עס נישט ביישטיין. ווי אַ שוואַן אַ שוואַרצער שווימט זי אין אַ סטאַיע גראַע גענדו און גאַנערס — און יענע שווימען נאָך.

און בענסאָן שפּרייזט אַרום ווי אַ ציגיינער, וואָס האָט אַרויסגעפירט אַ בער אין מאַרק און לאַזט דעם עולם אַנקוועלן פון זיינע קונצן. קוועלט!
דער בער איז מיינער! וועמען זאָל דען איינפאַלן, אַז דער בער און דער ציגיינער — — —
וועמען גייט עס אָן?

14.

און ליוויין איז אויך נישט גוט געווען. אין הויז האָט דאָס ווייב געגעסן, נאָר אַוועקשיקן דעם מענטש און פטור ווערן — נישט געקענט. צי נישט געוואָלט דעם ווייב צוליב טאָן, אָדער נישט פאַרגונען יענעם, וואָס וועט בענסאָנען אויסכאַפן און אים, ליוויין, אויסשטעלן אויף חוּזק. איז מען אומגעגאַנגען — באַלעבאַס און מענטש — ווי אויף הייסע קוילן.

ביז ער האָט צוגעטראַכט אַזאַ נקמה: אַריינגערופן דעם מענטש צו זיך ווי אין די גוטע יאָרן, צוגעטראַגן אַ ציגאַר און געזאָגט: — איך וויל פון דיר אַ טובה, פיל! ס'איז דאָ אַן אַקטריסעלע אין וואַדעוויל — אַן אַקטריסע נישט איי-איי, נאָר אַזוי אַ ברען אַ מיידל. דאַרף מען עפעס טאָן פאַר איר.

בענסאָן האָט דעם קלאַפּ אַראָפּגעשלונגען, געגעסן וועטשערע מיטן באַלעבאַס און זיין קעפּס-ווייב און זיך געשוואַרצט דאָס פנים פאַר אַלטע גוטע ברידער אין צייטונגען וועגן דער וואַדעוויל-אַקטריסע. אָבער די נקמה האָט זיך נישט געזען אויף אים. האָט דער באַלעבאַס אַ נייעם פאַרטל צוגעטראַכט: אַריינגערופן און גענומען אויסדערציילן די מעלות פון זיין קעפּס-ווייב מיטן לשון פון שיכורן מאַטראַס. ווי איינער זאָגט: איך טו זיך אויס פאַר דיר ווי אין באַד און דו ביסט בלויז מיין בעדער!

האָט בענסאָן גליווערדיק אָפּגעציילט די ווערטער: — די סחורה, וואָס דו פאַרכלינעסט זיך מיט איר, איז פול אין אַלע בורלעסק-הייזער און מען קריגט עס ביליק. דיר קאַסט עס צופיל... איז ליוויי געבליבן ווי דאָס ווייב פון לוטן, וואָס האָט זיך אומגעקוקט אויף סדום, און די רייד האָבן זיך אָפּגעשטעלט.

.15

עס זיינען אַוועק חדשים ביז ער איז ווידער צוגעקומען
און געפרעגט: — קענסט אפשר אָפּשפּאַרן פּאַר מיר אַן אַוונט?

לויט דעם ווי ער האָט אָפּלאָדירט אין גאַנג פון דער אָפּערעטע,
האַט עס געדאַרפט זיין די פּרימאַדאַנע — און ס'איז געווען.
ביים טיש דערנאָך איז ער געלאָפּן מיט די בליקן פון מיר צו איר,
און נישט דערשפּירט — די גראַבע פעל — אַז מיט דעם, וואָס ער,
אונדזער בייננס ברויטגעבער, האָט זיך אַרײַנגעזעצט אין מיטן,
האַט ער אונדז בייזן אָפּגעדעקט און צונויפגעבונדן.
איך האָב געזען: אַ ווייט פאַרפאַרענע אין פּערטן צענדליק,
האַט מערי שוין אויסגעברענגט דאָס ביסל שטימע פון אַמאַל
און האָלט זיך אויף דער געשיקטער שווישפּילערישער וויבלעכקייט
און אויף די ליווייס. ווען נישט זיי, וואָלט אויפן שילד
פון עלעקטרישע לעמפלעך איבערן טעאַטער שוין געלויכטן
דער נאַמען פון אַ יינגערער. סיי ווי וועט עס געשען
היינט-מאַרגן. בלייבן וועט אַ פּרוי אַ מיטל-עיריקע, וואָס קען
מיט קונסט און קלוגשאַפט אויסמיסטערן פון זיך אַ רייך,
וואָס איז מער ווי יוגנט, און זי וועט עס מייסטערן
ווי לאַנג ס'געוועב פון לייב וועט לאָזן. אין מיינע אויגן
האַט מערי זיך דערזען, און ס'וואָלט געקענט אין אַ מאַמענט
אַ בלוטיקע שנאה ווערן. אָבער בענסאַן קען די פּרוי. ער ווייס
ווי אויסמישן אַ רעצעפט פון נאַקעטן אמת און אַנטציקונג,
און פון מיינע בליקן האָט עס מערי איינגענומען, און איבערן טיש
מיר אויסגעשטרעקט אַ האַנט.

און זאָל זיך ענדיקן די מעשה ליוויי! אין דער אמתן איז אַ רחמנות
אויפן לץ! און איך האָב קיין נקמה נישט געזוכט.
צו וואָס נקמה? וואָלט ער נישט אַלע מיליאָנען אָפּגעגעבן
פאַר צוויי צאָל וואוקס, פאַר אַן אַנדער נאָז און קול? און וועט ער,
אפילו ביי דער לעצטער לאַפעטע ערד, פאַרגעסן די פינף מינוט?
עס האָבן שוין אַ סך סולטאַנען געכאַפט די דינער זייערע
ביי געליבטע קעפּס-ווייבער. אָבער קיינמאַל איז אַ סולטאַן,
אַזוי צעשראַקן און צעקוועטשט, נישט אַרויסגעיאָגט געוואָרן
פון זיין קעפּס-ווייב ווי דער אַרעמער סולטאַן אייב ליוויי.
ווייל ווער איז דער סולטאַן? אַן איסט-סיידער יידליק,
וועמען מען דאַרף דעם זשעדינעם גאַרגל אַנשטאַפּן מיט אַ ביסל ליבע
צו קענען אויפהאַלטן אַ נאַמען און אַ הויז. און דאָס קעפּס-ווייב
איז פון דער העכערער ראַסע. זי איז פּרוי. זי איז קינסטלערין!
ווי וואָגט דער שלעפּער, וואָס מען וואָרפט אים צו די ברעקלעך,
קומען ליאַרעמען דאָ ווי אויפן פּישמאַרק? און קיינמאַל אויף דער בינע

איז מערי נישט דערגאנגען צו אונז שוישפיל
ווי אין דעם מאַמענט, ווען, א האַלב־נאַקעטע, האָט זי געטריבן
איר באַלעבאָס און שפּייזער.

זי האָט דאָך דעם משרת אויך אַרויסגעטריבן! אַוודאי אַזוי.
כמעט אין זעלבן אַטעם: — אויך דו פאַרנעם זיך און פאַרשווינד!
אַבער פּיליפּ בענסאָן און מערי האַלל — דאָס איז אַ קאַפּיטל
אַ באַזונדערער.

16.

ליכט פון זון־פאַרגאַנג הינטער זייד פון פאַמעראַנץ־קאַליר.
דינער ריח פון ליקער. דינע קרייזן רויך פון פאַפּיראַס.
פאַרטויבטער רויש פון וועלט, וואָס יאָגט זיך אונטן.
מיר ביי דער וועלט נאָרן אויס די שעה פון רו. מערי מיט איר לייב,
איך — מיט מיין פּרייהייט, וואָס מיר פאַרקויפּן ביידע.
מיר ליגנערן עס אויס ביי יענע דאָרטן, אונטן, אַבער דאָ
זיינען מיר ערלעך. מיינע אויגן הינטער ברילן ווילן נאָכגעבן
די מידקייט פון פינפטן צענדליק. מעריס קליינע ברוסט,
וואָס מיידלט זיך פאַרביסן פאַר דער וועלט, איז אָפּן מודה,
אַז זי איז מיד פון ליוויס צערטלעכקייט און ס'צייט זי
נאָכצולאָזן. גאָר דער האַנדל מיט דער וועלט צערינט,
פאַרשווינדט, אַ פּרייהייט — קלאַר און דורכזיכטיק — פאַרפּלייצט,
און וואָס צוויי מענטשן זאָלן נישט טאָן מיט זיך איז פּריי
און אַבסאָלוט, ווי וואָסער פון די בערג, ווי ים, ווי ווינט.

צי דאַרף מען נאָכצייילן די נאָכמיטאַגס און פאַרנאַכטן?
עס האָט געמעגט זיין איינמאַל בלויז. גענוג בלויז איינמאַל
זיך אויפהייבן איבער די טונקלע קוליסן פון דער וועלט
און זיך צוהערן צום שלאָגן פון די אייגענע אַדערן — און דערזעסט,
אַז אַ פאַרקויפטער, אַ פאַראַכטער,
ביסטו אין אָפּנקייט פּרייער פון אַלע, וואָס קויפּן דיך,
און אין דער פּרייהייט ביסטו — מענטש!

17.

האַט זי מיך נישט געדאַרפט אַרויסטרייבן?
געדאַרפט! ס'איז ערלעך! אַוועק דער גאַלדענער טייסטער,
באַ וועמען מ'האַט געגנבעט פּרייד, האָט זיך אַ וואַלקן זאָרג
אַראַפּגעלאָזט איבער די אויגן, און מערי איז נישט פאַרליבט אַזוי,
אַז זי זאָל איר געליבטן זען דורך אַ וואַלקן.

און בענסאָן איז אויך נישט פון די,
וואָס וועט זיין באַנק־ביכל אַ וואָרף טון צו די פּיס פון זיין געליבטער
און צעטרייבן אירע זאָרג. אויב מערי האָט איר ליד, האָט בענסאָן

זיין ביסל זון, און זון אין פייער-קאסע איז אַמאָל קוראַנטער
ווי אין הימל.

האַט זי געדאַרפט פאַרטרייבן . . .
אלאָוואָס טו איך אויף דעם באַנק דאָ מיט די פענצטער קעגנאיבער?
איך? נישט איך! דאָס זיינען די פיס געגאַנגען, די צוגעוואוינטע
צו דעם מאַרשרוט, און ס'איז מיר נישט געלעגן אין זינען
זי אַנדערש צו פאַרקערעווען. שפעטער וועל איך זיי אַנזאָגן
און זיי וועלן מער נישט גיין אַהער.

18.

וואָס האָט איר געוואָלט פון מיר — פריער דער טאַטע,
און שפעטער דו, מאַטילד?
אַ לעבן בין איך אומגעגאַנגען לעבן דיר אַ נישט-דערוואַקסענער,
אַן אומוירדיקער. און אָט איז געקומען אַ פרוי,
אין דיינע אויגן אומוירדיקער פון מיר
און מיך געלאָזט אַרונטערקוקן אויף דער וועלט,
און כ'האַב דערזען — זיך.

און איך זאָג דיר: אין די גאַלדענע דורות פון דער צוקונפט,
וואָס דו באַזינגסט, וועט ניט אומגיין קיין פרייערער
און ערלעכערער מענטש ווי יענער הינטער די גאַרדינען אויבן,
ווען מערי, אַ צעלויכטענע, האָט ביי דער פּיאַנאָ אויסגעשפּילט
דעם זון-געיעג פון אַ ציגיינער-שטאַם. און אָט דער מענטש
האַב איך דאָך געקענט זיין מיט דיר. נאָר דו, וואָס יעדן טאַג
ביסטו מיין זון, האָסט בלויז געלויכטן ווי אַ לאַמטערן
פון אַ פינצטערן מאַנאַך, וואָס זוכט די זינד, די אַרעמקייט
און די געפאַלנקייט פון מענטש.

אַט שטעל איך ביידן אייך אַוועק אַנטקעגן זון,
ביידן, דיך און מערי, און איך וואָג און זאָג — —
ניין, איך וואָג נישט . . . זאָגן קענען עס נאָר זיי,
פון מעריס שטאַם, וואָס זייער לעבן פליסט ווי לויטער וואָסער
פון בערג אַראָפּ. און איך בין פון איין שטאַם מיט דיר
און מיטן טאַטן מיינעם. וויפיל כ'האַב נישט אויסגעברענט פון זיך
דעם טשאַד אייערן, אַלץ וואָג איך נישט פאַרגלייכן
דעם שיכורדיקן גלי פון אייער צער מיט דער לויטערקייט
פון מעריס פרייהייט . . . אין שעהן הינטער די גאַרדינען
בין איך אויך געווען אַן אַפּשפיגלונג פון אָט דער פרייהייט אירער
און פאַרבונדן האָט אונדז ביידן — אונדזער ביידנס אונטערגאַנג.

.19

איז — וואָס מאַכסטו, וועלט?
 זיך אויסגעפּוצט אַנטקעגן מיר מיט גרינס און ליכטיקייט,
 מיט קינדער־פּנימער און טויבן, ריכטיק! אַזוי זאָל אויפגענומען
 ווערן

אַ געפאַנגענער, וואָס האָט זיך אויסגעלייזט. און הימל אויך!
 צעהעלט און דורזיכטיק. מיט וואַלקנס ווייסניקע. מיר האָבן אַלעמאַל
 זיך אַזוי פאַרשטאַנען, הימל! דאָס האָבן יענע אַנגעטריבן אין דיר
 מלאכים און דערלאַנגט זיי שטריקלעך אין די הענט אַריין צו קערעווען
 מיט אונדו, ווי מיט מאַריאַנעטן. פאַר מיר
 איז אַלעמאַל געווען גענוג די זון אין דיר
 און די דורכזיכטיקע בלאַקייט.

געדענקסטו די מלחמות מיינע קינדווייז?
 איך — צו דער זון אין דיר, און דער טאַטע מיינער — צום לעמפל
 אין צימערל באַנאַכט איבערן ספר. איך — צום געשריי
 פון יונגן גאַרגל, וואָס ווערט פאַרכלינעט פון דיין בלאַקייט,
 און דער טאַטע — צום ברומענדיקן ניגון אין פירזווענטיקן טונקל.
 און אייביק איז מיר נאַכגעאַנגען ער, דער אַלטער — משיח.
 אַ ווייסער, מיט אַ באַרד אַ ווייסער און אויגן שוואַרצע,
 גליענדיקע. און פאַרוואָס דאַרף ער אַרויסקומען פון קעלערס פינצטערע
 און צו וואָס די קינדער צו אים פירן דורך אַלטער מרה־שחורה
 און געקלאַג?

און שפּעטער . . . עס שפּילט די זון אין בלוט, און לייב קוועלט אָן
 אַנטקעגן לייב און וויל אויפגיין און געבוירן. מוז ער,
 דער אַלטער, שטיין איבער מיין בעט און מיר מיטגעבן
 פאַר מיינע קינדער און קינדס־קינדער דעם שטראַפּנדיקן,
 אייביק־מאַנענדיקן גלי פון זיינע אויגן?
 און טאַמער וויל נישט בענסאַן, אַז די דורות נאָך אים
 זאָלן, ווי ער, אַ לעבן לאַנג זיך ראַנגלען צווישן העלער זון
 און טונקעלן גלי פון משיחדיקע אויגן? אויב ער וויל נישט,
 איז גאָר קיין דור נישט! וועט ער אַזוי בלייבן: נישט מאַן
 און פלאַנצער, נאָר גולם מאַנספאַרשויך, לייב, וואָס וועט אַפּשטאַרבן
 מיט זיך אַליין.

זאָל עס שטאַרבן! בענסאַן איז אַליין
 און האָט נישט וואו צו גיין, די וועלט, די רויבערישע,
 איז אים העסלעך, און דעם געשריי פון די גערויבטע
 וועט ער נישט אונטערשאַפּן. משיחס אויגן־גלי
 האָט זיך אין אים נישט איינגעגעסן.

אַז ער זאָל מיטגיין אין זיין סוויטע, און פטור ווערן פונעם גלי — דאָס קען ער אויך נישט. איז ער מיט קיינעם נישט. אַליין, מיט דיר און מיט דער זון אין דיר.

20.

אַ פּיראַמידע טרעפּ. וואָס העכער — שמעלער און שיטערער, וואָס נידעריקער — ברייטער און באַפעלקערטער. ביים פונדאַמענט — די מיליאָנען, אין וועמענס נאָמען מאַטילדע הייבט אַ פּויסט. פון שפיץ אַרונטער — די געביטער, די יחסנים, און אויף די מיטעלע טרעפּ — די קלובן „מעטראַפּאָליס“.

אַמאָל, ווען בענסאַנען האָט פאַרכאַפט די נאַרישע מלחמה מיטן באַלעבאַס, האָט ער געמיינט — דאָס שטייגן זיי. היינט זעט ער: אַרױפּגעדראַפּעטע פון אונטן, דערגרייכן זיי קוים אַ פאַר שטאַפּל אויף דער פּיראַמידע, און דאָ איז זיי באַשערט צו בלייבן. בלייבן און אייביק רייסן זיך אַרױף צו די וואָס אויבן, ווערן אין דער לעכצעניש בלויו שאַטנס פון די אויבערשטע, און ווי שאַטנס, וואָס בענקען נאָכן גוף, נישט קאַנען זיין מיט זייער גלייכן און רייסן זיך איינס פון אַנדערן. דאָס זיינען זיי. און וואָס עס בינדט זיי אַלעמען — איז בלויו דער דראַנג זיך אַפּצורייסן פון די אַנדערע. דאַרף בענסאַן אַ בעסערע פרנסה? שאַטנס מוזן אומשווימען אין רייד, צו גלויבן, אַז זיי זיינען לעבעדיק. מוזן מעלדן יעדן טאַג פון זייער עקזיסטענץ, מוזן הערן די נעמען זייערע אויף אַלע ראַגן, צו וויסן, אַז זיי זיינען דאָ אויפן רעגיסטער פון די לעבעדיקע. וועט בענסאַן אַנטאָן אויף די אַקסל די טאַרבע צייטונגען — טומלדיק פּאַפּיר, וואָס לעבט פון דרוק־מאַשין ביז מיסט־קאַסטן, און אומגיין צווישן זיי און רופן: טומל צו פאַרקויפּן! רייד צו פאַרקויפּן! און שאַטנס וועלן קויפּן.

21.

אויפן ים גייען שיפּן, מאַטילד. זיי גייען צו ווייטע לענדער, צו איינזאַמע אינדזלען, וואו דער טאַטע האָט נישט פאַרקויפט קיין מעבל אויף אויסצאָלן. וואו דו האַסט אין שאַפּ ניט געאַרבעט, וואו משיח, מיט אַ פּלאַטשיקן בעזל און וואַליקע האָר, לויפט נאָך אום אין אַ גאַרטל פון בלעטער, מיט יינגלשן געזעסל אין דרויסן, און פאַשעט ווילדע צייגן.

וועסט דאך מיט מיר אהין נישט פארן.
נעכטן ביינאכט, ווען איך האב דיר געמאלדן, אז איך פארלאז
די ביוזעס פון מיסטער ליווי, האסטו מיך אנגעקוקט ווי א פרעמדן
און שיר נישט געפרעגט: ווער איז דער ליווי? צי דארף מען
נאך אלץ א דירה בשותפות? . . .

סיי ווי איז אלץ פאר דיר.
איך קען נישט אין מויל טראגן אייערע רייד.
אבער די שנאה צו יענע טראג איך ווי דו.
און ווען ס'וועט האלטן ביים פארווארפן א פעטליע
אויפן שפיץ פון דער פיראמידע און א שלעפ טאן די שטריק —
וועלן נאך אלץ מיינע מוסקולן דינען.

איך ווייס נישט,
וואס דו וועסט אויפשטעלן אויפן פלאץ פון דער פיראמידע.
איך זע נישט די שאטנס פון מארגן, נאך ביז איר וועט ווארפן
אנדערע שאטנס, וועט פאלן א טורעם דערווייל און באפרייען
אויף א ווייל א שטיקעלע זון —
און א שטיקעלע זון איז כדאי.

1932.

א חתונה אין קלוב „מעטראפאליס“

דאס איז געווען ביי דער חתונה פון עוועלין פינק
מיטן דאקטאר אלבערט ראס, א יונגן כירורג
פון מוריה שפיטאל, וואו איר פאטער איז געווען א דירעקטאר.
מ'האט די חופה געשטעלט אין טעמפל בית-יעקב
(דער טעמפל איז דער שטאלץ פון מאָריס פינק,
פון האלבן מיליאן, וואס דער בנין קאסט, האט ער אליין
געזאמלט א העלפט, און כאטש ער וואגט נאך אלץ נישט
צו ווערן פרעזידענט, איז דער טעמפל דאך זיינער)
און נאכדעם פארבעטן די געסט אין מעטראפאליס קלוב
וואו מ'האט טישן געדעקט אויף דריי הונדערט פארשוין.
ס'האט עוועלין דאס הארץ פארקלעמט: אזא מאַלצייט דא
וועט אַניאָגן שיר נישט דעם פרייו פון דעם גאַנצן מעבל,
וואס דער פאטער האט איר געקויפט פאר איר דירה.
נאך אז דער פאטער טוט — מסתמא האט ער זיין חשבון...
איצט איז דער מאַלצייט אַריבער. אין גרויסן קאַנצערט-זאַל,
צווישן באַגילטע פאַנעלן און ריטער מיט פעדערן
פון גאַבעלענען אַראָפּ, האָט אַ הונדערט פאַרלעך —
ווייבער מיט אַרעמס בלויוע, מענער אין שטייפע טאַקסידאַס —

זיך געגליטשט איבערן גלאטן פארקעט. אן אַרקעסטער
האַט געביטן רי ריטמען פון דזשעז אויף ווינער וואַלסן
און אַן איינציקן מאָל אויפגעשפילט אויך אַ יידישע שער.
חתך-כלה צעשיידטע האָבן געטאַנצט יעדער וויילע מיט אַנדערע.
און דערביי אין אַ קלענערן צימער, צווישן דעמבענע ווענט,
אין לעדערנע שטולן, ביי פלעשלעך משקה און שאַכטלעך ציגאַרן
איז געזעסן אַן עולם מענער פאַר זיך און גערויכערט.
וואָס אין צימער דערביי איז געשען האָט עוועלין נישט געוואוסט
און ס'האַט נישט געווירקט — נישט אויפן גאַנג פון דער שמחה,
נישט אויף עוועלינס לעבן, נישט אויפן פאַטערס געשעפטן,
נאַר עפעס איז דאָך געשען אין צימער דערביי.

מ'איז געזעסן אַן עולם מענער — אַלע ווי איינס אין טאַקסידאַס,
און אויסער דעם רב ר' משה ביאַלער אין שלוס-ראַק,
איז שווער געווען צו דערקענען, ווער מיט וואָס פאַרנעמט זיך
און ווי גרויס די הכנסה און ווי הויך דער קרעדיט.
נאָר לויט זיצן און רייכערן, לויט קול און באַנעם
וואַלט מען יאָ געקענט זען, ווער ס'איז היימיש און פריי
אין דער קאַרטן-שפיל שטוב פון מעטראַפאָליס-קלוב,
און ווער ס'איז בלויז אַ חתונה-גאַסט. און געווען זיינען דאָרט
אויסער דעם רב ר' משה, אַזוי: איירא בערנאַרד, וויצע-פרעזעט
פון דער „ליבערטי“ אַסעקוראַציע-געזעלשאַפט (נישט יעדער ייד
קען זיך דערדינען דערצו); דזשייקאַב קאַרמעל, פון באַרוף אַ ראַבאָי,
איצט — אַן אַגענט פון לעבענס-פאַרזיכערונג, שרייבט קאַנטראַקטן
פון פופציק טויזנט און העכער; העררי באַגוזקי, אַמאָל אַ שניידער,
היינט אַ מאַגנאַט אין דער קלייד-אינדוסטריע; איזידאָר זאָר —
אַ היימישער סטאַליאַר, דאָ אַ בויער פון הימל-קראַצערס;
דזשוליוס קאַרלין — אַ ריכטער פון שטאַטישע קרייז-געריכטן;
עזרא סימאָנס, פאַרוואַלטער פון צדקה-פאַנד (מיר היטן געטריי
דאָס אַלטע פאַרשפרעכן צום גאַווערנאָר פיטער סטייוועסענט,
אַז פאַר אונדזערע קראַנקע און אַרעמע וועלן מיר זאָרגן אַליין);
היימאַן מינסקער — ערשט דאָ נישט לאַנג פון אַ יוניאָן-טוער
אַן אַגענט געוואָרן; שלמה קרינקין, לואי ווייס
און יעקב רויזמאַן — אויך אַגענטן פון דער „ליבערטי“,
און דזשאָו פינק — אַן אַגענט פון זינגערס ניי-מאַשינען.
פאַרוואָס אַזוי פיל אַגענטן? ווייל מאַריס פינק אַליין,
דער אַמאָליקער משה פינקלשטיין, גבאי פון טעמפל בית-יעקב,
עקזעקוטיוו מיטגליד פון צדקה-פאַנד, דירעקטאָר פון „מוריה“,
און ערן-פרעזידענט פון זיין היימישער לאַנדסמאַנשאַפט
(דאָס מוז ער בלייבן, ווייל די לאַנדסלייט לאָזן נישט אַפ
און ס'איז אַמאָל אויך אַ סגולה צו ביזנעס), פינק אַליין

האָט געהאַט אַ קאַנטאַר פֿון כלערליי מינים פֿאַרזיכערונג, און אַלע געסט — אַלע אין צימער מיט די דעמבענע ווענט און אַלע אין זאַל; דאָווער אין טעמפל, טוער און וואוילטוער, לאַנדסלייט און פֿריינט, ריכטער, פֿאַליטיקער, גרויסע און קליינע אַגענטן — אין די ביכער ביי פינקען זיינען אַלע פֿאַרשריבן געווען; ווער ווי קליינענטן און ווער ווי קאַלעגעס און מער נאָך — פֿראַספעקטן אויף ביזנעס. נאָר איינער — דזשאָו פינק, אויך פֿון דער היים אַ פינקלשטיין, איז געקומען, ווייל אַזוי האָט פֿאַרלאַנגט דער כלהס מוטער: זאָל דעם מאַנס משפּחה נישט ווערן פֿאַרשעמט... און נאָך אַ מענטש איז געזעסן אין ווינקל: דעם חתנס פֿאַטער, דער אַלטער דאָקטאָר ראָזנבוים, אַ למדן און אַנאַרכיסט, וואָס האָט שוין לאַנג אַרויסגעלאָזט דעם זון פֿון די אויגן, און ס'איז אים נישט אַנגעגאַנגען — נישט דער שידוך און נישט דער מחותן. ווען ס'ווענדט זיך אין אים, וואָלט ער ליבער פֿאַרבראַכט דעם אַוונט איבער אַ ספר. נאָר אַ טאַג פֿאַר דער חתונה איז דער זון געקומען, אַוועקגעשלעפט אים צום שניידער, אים אויסגעפּוצט, און אַט זיצט דער אַלטער אין די שטייפּע מלבושים און פֿירט יעדער ווייל דורך אַ פינגער צווישן קראַגן און האַלדן, ווי ער זאָל וועלן עס לויז מאַכן.

און ס'איז געווען אַזוי. אַז מאַריס פינק איז צום פינפטן מאָל אַריינגעלאָפֿן אין צימער און אַ רעד געטאָן עטלעכע ווערטער מיט איירא בערנאַרד, זיין פֿרנסה־געבער, מיט דעם און יענעם, און צוריק אַרויס, ווי ער זאָל עמעצן אויסקוקן, איז דער עולם ווידער געבליבן צעטיילט אין די ווינקלען, און ס'האָט זיך קיין וואַרעמער שמועס אַלץ נישט געבונדן. דער רב מיט דער פעסיקער באַרד און פֿלאַמיקן חיתוך הדיבור האָט געפֿייערט אויף מר. בערנאַרד מיטן הייליקן לאַנד, מיט די שיינע ישיבות, חלוצים אין עמק — און געטאַפט מיטן זעקסטן חוש, וועלכע פֿון זיינע רייד ווירקן מער אַוונט וויכטיקן מאַן, ער זאָל אים קענען געווינען. מר. בערנאַרד האָט געהערט און איבערגעפֿרעגט, און אין מוח איבערגעזעבונט די נעמען פֿון די, וואָס שטייען שוין היינט מיט דער הייליקער זאָך פֿון רב ר' משה, און געוואויגן — צי לויט זיין שטעלונג און אינטערעסן פֿון זיין געזעלשאַפט לוינט זיך פֿאַר אים, איירא בערנאַרד, צו געבן זיין נאָמען צו אַ זאָך אַזאַ, וואָס כאַטש עס רעדט זיך וועגן הייליקן לאַנד, שמעקט עס נאָך אַלץ מיט געדיכטער איסטסייד און שטעמפּלט צו שאַרף מיט אַפּענער יידישקייט... און ווידעראַמאַל:

דער אימיגראַנט ווערט שטאַרקער — אַט באַגוצקי און זאַר, זיי וואַקסן אין איינפלוס און מאַכט — ס'איז אפשר אַן עסק... דערביי האָט עזרא סימאָנס געשטעלט אַ פּאַר פּראָגעס דעם רב און געוויזן זיין בקיאות, נאָר אַליין גאַרנישט געזאָגט. אַ מענטש אויף אַ קהלשער שטעלע דאַרף וויסן אַלץ, נאָר זיין מיינונג דאַרף זיין דער רצון פון יענע וועמען ער דינט, און אין יעדער זאַך (ס'ווענדט זיך ווער עס פּרעגט און וואָס דער פּרעגער וויל) איז דאָ אַ יאָ און אַ ניין. אַביסל ווייטער האָט ריכטער קאַרלין דערציילט קאַרמעלן אינצידענטן פון „קאָרט“ מיט יידישע יידן און דערציילט אזוי, אַז קאַרמעל זאָל איינזען — ער האָט געהאַנדלט רעכט וואָס ער האָט געהאַלפּן אים נאָמינירן. אַט דער „ראַבאָי“ — דער גוטער יאָר ווייס פאַרוואָס — האָט דאָס אויער פון באָס, און זיין וואָרט באַשטייט . . . און וואָס ביידע אויפגעקומענע, באַגוצקי מיט זאַרן, הערן זיך צו איז אויך נישט שלעכט: אַן אייגענער ריכטער קומט אַמאָל צונויף יעדן איינעם. אַביסל פאַררוקט — און דאָ שוין אויף יידיש — האָט יעקב רויזמאַן, דער שול-טוער, גענומען לעבער פון לואי ווייסן, וואָס ער, אַ ביטערער קלאַסן-קעמפּער, איז געגאַנגען אין טעמפל און טרינקט לחיים מיט אַלע בורזשויעס. לואי ווייס האָט אָפּגעצאָלט מיט אַ צוזאַג, אַז ווען ס'וועט קומען דער טאַג פון משפט, וועט מען רויזמאַנען זיכער שטעלן צום ווענטל גלייך מיט אַלע בורזשויעס און ער וועט שוין דעמלט נישט דאַרפן זשאַלעווען גאַרנישט, ווייל סייזוי וועט פון יידיש קיין סימן נישט בלייבן. דזשאָו פינק האָט אויסגעהערט ביידן, גאַרנישט פאַרשטאַנען און אין פיפיקן ענגליש זיך אָנגענומען פאַר ווייסן: אַז אַ יונג דאַרף מאַכן אַ לעבן ביי זיין קאַזין מאָריס, האָט ער גענוג, און דזשאָו גייט אין געוועט, אַז די טאַקסידאַ האָט ווייס געבאַרגט אויף פּראָקאַט . . . און גאָר באַזונדער זיינען געזעסן היימאַן מינסקער און שלמה קרינקין — און ביידע געשוויגן. פאַר זיך איז קרינקין נאָך אַלץ אַ סאַציאַליסט. זיין געוויסן איז ריין, כאַטש נישט איינמאַל קומט אויס צו פאַרבייגן אַ קלייניקייט, און ער האָט זיך אויסגעלערנט אויסצוקומען מיט מענטשן . . . ער וואַלט אויסגעקומען אויך דאָ. נאָר דער אַלטער דאַקטאָר פון ווינקל אַרויס קוקט אים נאָך, און ער קען זיין חוזק. און ס'ווילט זיך נישט איינשטעלן . . . און שלעכט איז מינסקערן. אַט זיצט דאָ באַגוצקי, פאַרציטן זיין באָס, און שפּעטער — אַ בלאַטער קונד אין די געשעפטן פון יוניאָן דעלעגאַט. ער האָט אים דעם ערשטן „געשריבן“ אויף טויזנטער שווערע,

און אמאל, ווען ער כאפט אים אליין, קען מען אויך איצט זיך אוועקזעצן שפילן א פינאקל — אבער דא איז יענער א שררה און האלט זיך פון ווייטנס. קרענקט עס אים, מינסקערן, זיצט ער א ברוגזער לעבן קרינקינען — און ביידע שווייגן.

און ס'איז געווען אזוי, ווען מר. בערנארד האט דערזען, אז דער שמועס טעפעט זיך אויס און מען זיצט ווי פרעמדע, האט ער דערפילט, אז אויף אים, דעם חשובסטן דא, ליגט דער חוב צו באלעבן דעם עולם, און א זאג געטאן איבערן גאנצן צימער: — האט עמעצער דא באמערקט, אז ווען נישט אייניקע אויסנאמען קען מען זאגן — מיר האבן דא אן אגענטישע שמחה? פארשטייט זיך — איך רעכן נישט צווישן אגענטן דעם חשובן רב. (איירא בערנארד האט געוואוסט, אז ר' משה ביאלער וועט זיך קיינמאל נישט אפזאגן שרייבן א פאליסי און ציט א היפשע הכנסה דערפון). אלע האבן זיך אומגעקוקט, און דער רב האט אויפגעכאפט: — איך שליס מיך נישט אויס, חלילה, פון כלל. נישט ווייל איך טו אויך אמאל אביסל געשעפט — אין דעם בין איך הינטערשטעליק קעגן יעדן איינעם דא. נאר אין א העכערן זין זיינען מיר, רבנים, אויך אגענטן. מיר גייען ארום אין נאמען פון דעם, וואס איז איבער אונדז, פארקויפן אסעקוראציע פאר אייביק לעבן, די גרעסטע אסעקוראציע, וואס אלע זוכן אונטער דער זון, און אונדזערס א פאליסי האט נאך אדם געהאט אין גן-עדן, כאטש ער האט זי פארלארן, ווי ס'איז אלעמען וואויל באקאנט, צוליב א געוויסן לייכטזין, ווען נישט יענער טרויעריקער פאל, וואלט איר קיינער אצינד קיין געשעפט נישט געמאכט. אלע האבן געלאכט, און עזרא סימאנס האט זיך צוגעאיילט: — מיט דער דערלויבעניש פון רב וועל איך אויך זיך אגשליסן. אויב מיר פארזיכערן נישט קיין לעבן אויף יענער וועלט — כאטש צדקה איז אויך דערפאר א גוטע אסעקוראציע — (דער רב האט מסכים געווען אויפן קול: — אוודאי!) פארקויפן מיר אבער רואיק געוויסן אויף דער וועלט. מיר טראגן גוטסקייט צו מענטשן, מיר זיינען אגענטן פון רחמנות — און אונדזערע פאליסיס זיינען אויך גאנץ אלט. — בראווא! — האט גערופן מר. בערנארד, און ריכטער קארלין האט זיך גלייך געמאלדן ווי אן אגענט פון גערעכטיקייט און איז באווייליקט געווארן. זיינען געבליבן בלויז צוויי: באגוצקי און זאר, האט זאר פראטעסטירט: ווי קען מען א חשד אויף אים ווארפן? א מענטש, וואס פארקויפט היפאטעקס און פארמיטלט אין קניות פון לאנד איז אן אגענט,

און ווער וועט עס לייקענען? קיינער האָט נישט געלייקנט,
 און פאַר באַגוצקין האָט מר. בערנאַרד געפונען אַ זכות:
 ער קען דאָך נישט גיין אַצינד זוכן אַ פאַרל צום טאַנצן!
 (באַגוצקי איז קורץ און אומבאַוועגלעך געווען,
 און כאַטש דער שפּאַס איז אַביסל אַריבער די גרענעץ,
 האָט ער עס דאָך פון מר. בערנאַרד אַרונטערגעשלונגען).
 — און וואָס וועט זיין מיטן דאַקטאָר? — האָט געפרעגט קאַרמעל.
 — איך בין בלויז אַ מחותן — האָט געענטפּערט דער אַלטער.
 האָט מען איינגעזען, אַז אַ מחותן האָט פּריווילעגיעס,
 האָבן אַלע געטרונקען אַ טאַסט לכבוד דער נייער פאַרבינדונג
 (דזשאַז פּינק האָט דעם טאַסט געטאַפּלט), און דזיישקאַב קאַרמעל
 האָט גענומען דאָס וואָרט: — איך זע אַ טיפּן מיין
 אין מר. בערנאַרדס באַמערקונג און נאַכמער אין דעם.
 וואָס אַלע מיר, מענטשן פון פּילע באַרופּן, האָבן זיך לייכט
 געפונען איין נאָמען: אַגענטן. מיר נעמען דאָס וואָרט —
 ווי עס זאָגט דער חשובער רב — אין אַ העכערן זין.
 אין העכערן זין איז פאַרמיטלונג דער גרויסער באַרוף
 פון אונדזער ראַסע, און נישט אומזיסט האָט אונדז די השגחה
 אַרומגעפירט איבער דער ערד. ישראל גייט מיט אַ מיסיע
 צווישן די פעלקער, אַ מיסיע פון אמת, פון יושר
 און אייביקן לעבן, און מיר אַלע פּערזענלעך, יעדערער
 אין זיין באַרוף, טראָגן דעם גורל פון אונדזער ראַסע...
 ס'איז געווען ווי אַ פונק פאַר דעם פאַרטיקן פּלאַם פון רב.
 די באַרד האָט אַ ציטער געטאַן מיט די גרייטע רייד, —
 אַז כאַטש מיר טראָגן אונדזער אמת איבער אַלע לענדער,
 האָט זיך דער אמת אַנטפלעקט אויף די הייליקע בערג,
 און פון דאָרט מוז ער ווידער באַלויכטן די וועלט — — —
 אָבער פּלוצלינג איז עפעס געשען: די טיר האָט אויפגעפּראַלט,
 ביי דער זייט איז מאַריס פּינק אַ צעשטראַלטער געשטאַנען,
 און אין דער אָפענער טיר, באַגלייט פון חתן-כלה,
 איז אומגעריכט פאַר אַלעמען אַריין — אַלבערט מאַריסאָן.

2

ס'איז געווען דער גרויסער מאַמענט פאַר מאַריס פּינק,
 וויפל יאָר האָט ער געוואָרט, ווי לאַנג זיך געגרייט,
 וויפל חלומות געחלומט; און ווי האָט ער געציטערט
 היינט אַ גאַנצן אַוונט, אַז טאַמער, חלילה, געשעט עס נישט.
 דעריבער האָט ער אפילו זיין ווייב גאַרנישט פאַרטרויט,
 ווייל טאַמער, חלילה... אָבער ס'איז יאָ געשען:
 אַלבערט מאַריסאָן איז געקומען צו אים. צו אים?
 אוודאי צו אים! מעג זיין, אַז דאָ איז נישט זיין אייגן הויז

(נאך אין הויז צו זיך וואלט ער געדארפט אים רופן!)
 אבער אין קלוב איז היינט באַלעבאָס מאָריס פינק
 און צו פינקן איז געקומען אלבערט מאָריסאָן. ווי אַנדערש
 וועט זיך עס לייענען אין די צייטונגען מאָרגן פרי
 ווען דער צעטל פון די געסט וועט אויסגעצייילט ווערן?
 מיטן בילד פון דער כלה, מיט דער פולער באַשרייבונג
 פון איר אַנטאָן און אויסזען (איר מעגט זיך פאַרלאָזן!)
 וועט אויך גיין דער צעטל פון אַלע געסט, און אויבן־אָן —
 אַלבערט מאָריסאָן... פון יענער מינוט ווען פינק האָט זערהעבט
 צו זיצן אין דירעקטאָריום פון מוריה־שפיטאַל,
 האָט ער זיינע אויגן געווענדט צום פּרעזידענט־שטול,
 פון וועלכן אַלבערט מאָריסאָן, גרויסער באַנקיר, בעל־צדקה
 און יחסו, האָט געהערשט ווי אַ קיניג. ס'איז געווען ער,
 פון וועמען פינק האָט איבערגענומען אַ שטיקל אַקצענט,
 געלערנט אַלעמאַל טראָגן אַ טונקעלן אַנצוג, געלערנט —
 פינטלען אַמאַל מיט אַן אויג בעתן רעדן, כאַטש דאָס אַלץ
 האָט אים אויף אַ האָר נישט פאַרברידערט מיט מאָריסאָנען. ער קען
 דאָס הויז, דעם פאַלאַץ זיינעם. ס'איז אמת — ער קען בלויז
 אַן איינציקע שטוב דאָרט. קומסט אַריין אין דער טיר
 פון גלאַז און אייזן, נעמט דער דינער אַוועק דיין הוט
 און גייסט באַלד לינקס אין גרויסן זיצונג־זאַל,
 וואו דער טעפּיך איז אַ האַלבן בלאַק די לענג
 און דער טיש — די גרויס פון אַ היימישער הויז. רויכערסט
 און שמועסט מיט אַנדערע, ביז מאָריסאָן קומט אַרונטער,
 פאַרנעמט זיין אָרט אויבן־אָן און די זיצונג הייבט זיך אָן.
 נאָך דער זיצונג גייסטו אַרויס. דער דינער וואָרט מיטן הוט.
 רעכטס פירן טירן אין ערגעץ. מאַרמאַר־טרעפּ פירן אַרויף
 צו די אויבערשטע שטאַקן. מאָריסאָן שטייט ביי די טרעפּ
 און געזעגנט זיך — שטייט מיט אַ שמייכל, און דאָך אַ מחיצה
 צווישן דיר און די אויבערשטע שטאַקן. דו, וואָס דו קומסט
 צו די זיצונגען, וועסט קיינמאַל די טרעפּ נישט באַטרעטן.
 אויפן וועג אַהיים האָט ער שוין געהאַט אַ נוסח פון טראַכטן:
 ס'מוז קומען אַ צייט, ווען מ'וועט אים פאַרבעטן אויף מיטאַג
 אויבן אַהין. דער דינער וועט אַנדערש נעמען זיין מאַנטל,
 און ער, אַ מלמדס אַ זון, וועט זיך זעצן צום טיש
 אַזוי שטיל און איינפאַך, ווי ער וואַלט פון קינדהייט אָן
 געוואוינט געווען צו אַזעלכע טישן... פינק האָט געוואוסט —
 ער איז נישט אַליין מיט אַזעלכע מחשבות. דער מוריה־שפיטאַל
 און צדקה־פאַנד האַבן געהאַט שוין באַגוצקיס און זאַרס.
 און אַלע טראַכטן דאָס זעלבע. נאָר אין מאָריסאָנס שטעל
 ביים ערשטן מאַרמאַרנעם טרעפּל, איז געווען אַזא קילקייט.

אז ס'האט אויסגעזען ווי א געזעץ פון ששת ימי בראשית:
 ארויף קענען קומען נאך די, וואס האבן די יחוס-בריוו.
 איז ווי האט פינק געקענט חלומען זען אים
 ביי זיך? דערפאר האט ער דאס שוין אויסגעפלאנט:
 צו דער חתונה פון זיין ערשטן קינד מוז מאַריסאָן קומען.
 אַמאָל, ביי אַ שמועס וועגן שפיטאָל, האָט ער פאַרוואָרפֿן אַ וואָרט
 וועגן דאָקטאָר ראָס. — מען זאָגט, אַ פעאיקער יונגערמאַן —
 האָט געענטפערט מאַריסאָן. האָט ער גענומען פלאַנעווען
 דעם חתונה־מיטאָג אין קלוב און ביי אַ צווייטער געלעגנהייט
 געבעטן ביי מאַריסאָנען אַ פּריוואַטע זעאוונג: אַן ענין
 אַ רייך־פּערזענלעכער, מען קען זאָגן — אַ פאַמיליע־זאָך . . .
 אין מאַריסאָנס אָפּיס, צווישן ווענט פון רויען האַלץ,
 האָט ער אים דערציילט וועגן דער חתונה אין קלוב.
 און צי קען ער האָפּן, אַז מאַריסאָן זאָל אים באַשיינען די שמחה?
 ניין, צום מיטאָג וועט מאַריסאָן, ליידער, נישט קענען קומען,
 אָבער נאָך מיטאָג — באַשטימט. זאָל מר. פינק דעם דאָטום
 לאָזן ביי זיין סעקרעטאַר — יענער וועט אים שוין דערמאָנען.
 צוויי מאָל האָט פינק טעלעפּאָנירט צום סעקרעטאַר,
 נאָך קיינעם נישט דערציילט, און די גרויסע הוצאות
 פון מיטאָג אין מעטראָפּאָליס־קלוב פאַרענטפערט מיט דעם,
 אַז די ביזנעס פאַרלאַנגען עס. אָבער ס'האָט זיך געלוינט.
 איצט זעט שוין דאָס ווייב, איצט זעען די הונדערטער געסט,
 איצט וועט דערזען די גאַנצע וועלט וואָס עס מיינט אַ שמחה
 ביי מאַריס פינק! פון אַט דעם מאַמענט האָט זיך ראָס לעבן
 אַ ריס געטאָן העכער — אַן אויסגעוואַקסענער, אַ געמאַכטער
 שטייט מאַריס פינק אַצינד, שטייט ביי דער אָפּענער טיר.

אַלע אין צימער האָבן זיך אויפגעשטעלט קעגן גאַסט.
 מאַריסאָן האָט זיך באַגריסט מיט די, וואָס ער קען,
 זיך פאַרנייגט פאַרן רב, אַ פּריינטלעכן שמייכל געטאָן
 צו יענע דאָרטן, די אומבאַקאַנטע, און איידער וואָס־ווען
 איז שוין אַ דינער געשטאַנען מיט משקה און צובייסן,
 און מאַריסאָן האָט געהויבן דאָס גלעזל צו חת־כלה
 און געזאָגט לחיים די אַנדערע. אויף אַ קורצע פאַר מינוט
 איז דער שמועס אַוועק מיטן גלאַטן און שמייכלדיקן וועג
 פון באַגריסונג און נאַכפּרעגן. האָט די כלה דערווייל
 זיך פאַרגנבעט צום שווער: — ווי גייט עס אייך, פאַטער?
 דאָקטאָר ראָזנבוים האָט די שנור אַ גלעט געטאָן מיט די אויגן
 און ווייטער געבליבן זיצן — דער איינציקער דאָ אין צימער
 צו בלייבן זיצן ביים גבירס אַריינקומען. האָט מאַריס פינק
 באַמערקט ווי עס ציען זיך בליקן אַהין און אַ שטאַמל געטאָן:

— דעם חתנס פאָטער! — מאַריסאַן האָט געוואָרפן אַ בליק אין ווינקל אַהין און דערזען אַן עלטערן מאַן אין אַ שטול און די כלה מיט אים, האָט ער אַ מאַמענט זיך געישובט, און באַשלאָסן און געמאַכט אַ פּאַר טריט. באַמערקט, ווי דער פּרעמדער גייט און אַ סוויטע נאָך אים, האָט דער דאָקטאָר זיך אויפגעהויבן, און פינק, שוין אַפיציעל, האָט אים פּאַרגעשטעלט: — דאָקטאָר ראָזנבוים, דעם חתנס פּאָטער. מאַריסאַן האָט געשטרעקט אַ האַנט: — זייער אָנגענעם! נאָר דער אַלטער, שוין מיט יענעם האַנט אין זיינער, האָט אים אַלץ נאָך באַטראַכט און געוואַלט עפעס פּרעגן און די פּאַסיקע ווערטער געזוכט און ענדלעך געפונען: — מיט וועמען האָב איך דעם כבוד? ... ס'איז געוואָרן — ווי אַ דונער זאָל שלאָגן ... אַט דאָ, אין דעם צימער זאָל מען פּרעגן ביי אַלבערט מאַריסאַן, ווער ער איז! ... מאַריס פינקן האָבן די פּיס גענומען זיך טרייסלען, אַנדערע האָבן צעעפנט די מיילער, און אַלבערט מאַריסאַן האָט אַ צאָפּל געטאָן פון דער אומגעריכטער באַליידיקונג און אויפגעשרויפט אַ צעצויגענעם שמייכל: — מיין נאָמען איז אַלבערט מאַריסאַן. (ווי נאַריש עס פילט זיך אַ מענטש ווען ער דאַרף זיך פּאַרשטעלן!) — איצט געדענק איך — האָט דער אַלטער געזאָגט: — כ'האָב געזען אייערס אַ בילד אַמאַל אין אַ צייטונג ... וואָס אַ וואָרט, אַלץ ערגער ... און פינק שטייט ווי אַן אונטערגעהאַקטער, און קיינער ווייס נישט וואָס טוט מען ... נאָר איירא בערנאַרד האָט זיך נישט פּאַרלאָרן. דערזען, אַז פינק, דער מחותן, איז אויסגעשפּילט, איז ער אליין געוואָרן מחותן, דערלויבט חתן־כלה זיך אומקערן צו די טענצער, (דאָס ווייסע קלייד האָט אַ בלאַנק געטאָן און פּאַרשוואַנדן). האָט געבעטן זיצן דעם גאַסט און דערנאָך אַלע אַנדערע. האָט פינקן אליין אָנגעוויזן אַ שטול און פּאַרגעשטעלט פון די נענטערע וועמען מען דאַרף: — ווי איר זעט, זיינען מיר מערסטנס דאָ פון איין פּראָפעסיע. און גראַד פאַר אייער אַריינקומען — בערנאַרד האָט דערציילט דעם שמועס און ווי אַזוי דער רב און דער ריכטער און הייזער־בויער האָבן זיך אַלע דערקלערט פאַר אָגענטן, ווער פון ערדישע און ווער פון העכערע, גייסטיקע ווערטן. און קאַרמעל האָט איבערגעחזרט וועגן דער מיסיע פון פּאַלק ישראל און וועגן דעם ראַסן־באַרוף. פינק האָט אָפּגעאַטעמט פון די געהויבענע רייד, נאָר דאָס האַרץ האָט אַלץ געציטערט — צי רירט עס ווידער נישט אַן עפעס? ... אָבער מאַריסאַן האָט שוין געשמייכלט: — איך האָף, איר וועט מיך נישט אויסשליסן

פון אייער געמיינדע. אויב פארמיטלונג איז אונדזער באַרוף, זיינען מיר, באַנקירן, געטרייע זין פון דער ראַסע. (— ער פאַסט זיך אַרײַן — האָט בערנאַרד אַ טראַכט געטאַן. און מאַריסאַן האָט געטראַכט: — זאָל זײַן אַזאַ מין שפּיל! מען מוז דאָך עס איבערקומען!) איצט האָט געשלאַגן די מינוט פאַרן רב ר' משה צו רעדן: — זינט די השגחה האָט אַוועקגענומען בײַ אונדז די נכסין דלא נידא, די אומבאַוועגלעכע גיטער, און איבער אַלעם — דאָס לאַנד, איז דער שטייך פון אונדזער פאַלק אין דערמאַטעריעלער וועלט די נכסין דניידי און איבער אלע ממוֹן — פינאַנסן. דעריבער זיינען די גרויסע פינאַנסירן געוואָרן געשטעלט ווי ממונים איבערן פאַלק, און צו זיי האָט די השגחה אָפט איבערגענטפערט דעם גורל פון די געפלאַגטע. אין אונדזער ביטערער גלות־געשיכטע האָבן עס זיי, די שרים און קרובים למלכות געשיצט דאָס פאַלק פון כלערליי גזירות, און אויך אין אונדזער דור זיינען דאָ די איידעלע גייסטער, וואָס דער גורל פון פאַלק איז די נשמה פון זייערע מעשים. און עניוּת איז די קרוין פון גדולה. ווען מר. מאַריסאַן דערקלערט זיך פאַר איינעם פון אונדז, גייט אויף זיין ליכט נאָך העלער אין אונדזערע אויגן. — קוים צו באַמערקן האָט מאַריסאַן אויפגעצויגן די ברעמען אין בראַוואַ־געהילך, וואָס האָט באַגלייט דעם רב, און זיך אָפּגערוּפּן: — מיר קלייבן נישט אויס דעם שטאַנד וואו מיר ווערן געבוירן. און יעדערער טוט וואָס ער קען. אויב ס'איז דאָ צווישן אונדז איינער, וואָס גיט פון זיין צייט און מי מער ווי ער קען. איז עס אונדזער בעל־שמחה און גאַסט־געבער. דער אַפּלאַז איז געוון נאָך שטאַרקער, און פינק, צעטומלט, איז מיט פייכטע אויגן געבליבן שטיין פאַר זיין גאַסט: — ווי קען איך זיך גלייכן צו אייך, מר. מאַריסאַן? אָבער דער רב ר' משה האָט נישט געטאַרט לאָזן זיך צונעמען דעם געוואונענעם באַדן: — אַלע קענען מיר וואויל די מעשים פון אונדזער בעל־שמחה, און גערעכט איז מר. מאַריסאַן, אַז יעדערער טוט לויט זיין שטאַנד. נאָר די השגחה האָט איינגעטיילט די מענטשן אין שטאַנדן און יעדער שטאַנד געגעבן זיין פּלאַץ, און וואָס העכער דער שטאַנד, אַלץ גרעסער די השפּעה. דעריבער קוקט מען אַרויף צו די, וואָס שטייען צום העכסטן און מען וואַרט, אַז זיי זאָלן די גרויסע השפּעה אַרויפלייגן אויפן וואַגשאַל, וואו ס'וועגט זיך אַצינד — דער היסטאָרישער גורל פון אונדזער פאַלק, דער גורל — די לופט אין צימער איז געוואָרן געדיכט און טערפּקע.

ווער ס'האט געקענט דעם מאַגנאַט, האָט געביסן די ליפּן,
 נאָר קיינער האָט נישט געוואָגט זיך אַרײַנמישן
 ביז ער אַליין, גאַנץ אומהעפּלעך, האָט איבערגעהאַקט:
 — וואָס דער חשובער רב לאָזט אונדז הערן איז זייער וויכטיק,
 איך גלייב אָבער קוים, אַז דאָ איז דער פּאַסיקער פּלאַץ
 פאַר דיסקוסי־ענינים. מײַנט איר נישט, ריכטער?
 דער ריכטער קאַרלין האָט נישט פאַרזאַמט צו פּסקענען,
 און דער רב, ווי אַ חכם מיט די אויגן אין קאַפּ,
 האָט איינגעזען, אַז אפילו די תּשוקה צו גרויסע מצווהס
 קען פירן צו זינד און ס'איז בעסער גובר צו זיין די תּשוקה.

איינגעהאַלטן די דרשה פון רב, נאָר דער אינצידענט
 האָט געלאָזט אַ ביטערן נאָך־טעם... עס איז נישט דער גאַנץ
 פון אַ מאַריסאָן צו ווערן אַזוי אומהעפּלעך, בפרט נאָך
 צו אַ פּערזאָן פון רבנישן שטאַנד. ס'איז געווען אַזוי
 ווי ער זאָל מיט אַ האַנט אַ צוכעסטער זיך אַפּרייסן
 אַ קנעפל פון ראַק, און ערשט זיצט ער, און אַלע זעען,
 אַז עס פעלט אים דאָס קנעפל און וויסן פאַרוואָס.
 מאַריסאָן וויל זיך נישט מודה זיין, אָבער ער פילט,
 אַז ער האָט מורא אַ קוק צו טאָן אין יענעם ווינקל,
 וואו ס'זיצט דעם חתנס פאַטער, דער אַלטער דאָקטאָר.
 קוקט ער אין צווייטן ווינקל, דערזעט ער די חברה,
 וואָס צו זיי האָט ער בלויז אַ שאַקל געטאָן מיטן קאַפּ,
 און דערשפירט, אַז פון זייערע אויגן ציען זיך פעדים
 פון פרעמדע מחשבות, וואָס וויקלען זיך אַרום אים —
 מחשבות אומפריינטלעכע . . . אַ מאַריסאָן שפירט בחוש
 דעם אַפּשטאַם און קלאָס פון אַ מענטש, מעג יענער טראַגן
 די פיינסטע טאַקסידאָ, און אויף די יונגען דאָרט
 זעט ער באַשיינפערלעך, אַז זיי געהערן צום קלאָס
 פון די אַנגעשטעלטע ביי אים מיט פופציק דאָלאַר אַ וואָך,
 און וואָס פאַר אַ מין דאָס איז — ווייס ער. אויבן אויף
 נייגט מען זיך, שטייט מען פאַר דיר מיט גרויס דרך־אָרץ,
 נאָר אין האַרצן האָט מען דיך פיינט . . . איז דאָרטן ביי אים,
 וואו ער איז האַר און הערשער, פאַרגינט מען זיך נישט
 די געדאַנקען פון שנאה אַרויסלאָזן אויפן אַפּענעם פנים,
 אָבער דאָ די חברה עסט נישט זיין ברויט, און זיי טראַכטן אָפּן . . .
 סאַראַ ווילדע אומהיימלעכקייט עס באַפאַלט אַ מענטשן
 ווען ס'פּלאַצט מיט אַמאָל דער סדר פון זאַכן . . . אַזוי —
 איז אַלץ אַרום דיר איינגעשטעלט און באַוואָרנט. דו ווייסט,
 אַז מען נאַרט דיך, מ'האַט דיך פיינט, מ'איז דיר מקנא,
 מען זוכט דיך אַרויסצושלאָגן, פאַרטרייבן, פאַרטיליקן,

נאָר אַלץ איז פאַרדעקט מיט געוואויגענע רייד, מיט מאַגירן געמאַסטענע, און ווי דו ביסט זיכער אין דער פעסטקייט פון גלאַטן פאַרקעט אונטער די פיס, ביסטו אויך זיכער אין סדר פון רייד און באַנעמונג, און שפּאַנסט איבער אַלץ ווי יענער, וואָס טראַכט נישט קיינמאָל, אַז טיף אין דער ערד, אונטערן זיכערן פונדאַמענט פון זיין הויז — איז גאַזן און פלאַמען און זודיקע לאַווע . . . און פּלוצלינג פּאַסירט אַ נאַרישקייט: עפעס אַן אַלטער דאָקטאָר דערקענט דיך נישט מיט אַמאָל און אַ רב אַן איסט-סיידער וויל אויף דיר עפעס אַנוואַרפן — און עס פּלאַצט דער סדר . . . אומזין! . . . מיט איין אונטערשריפט קען מאַריסאָן אַפּקויפן אַט-די גאַנצע כאַליאַסטרע, מיט די זאַרס און באַגוצקיס און פינקס און ווי זיי הייסן דאָרט אַלע . . . אַוודאי קען ער . . . איז וואָס? . . . איז דער כוח זיינער בלויז אין טשעק? איז ער גרייט זיך מודה צו זיין פאַר זיך אַליין, אַ ווען ס'טוט זיך אָפּ פון אים דאָס גרויסע עשירות און ער בלייבט בלויז מר. מאַריסאָן — גלאַט מר. מאַריסאָן, אַדער נאָך ווייניקער: אַלבערט, פשוט — איינער אַן אַלבערט, איז דעמאָלט — גאַרנישט? אויס און אַן עק? . . . מאַריסאָן פּילט — ער מוז זיך באַשיצן . . . אויב נאָכן דאָקטאָר און רב זאָל עפעס ווידער געשען, קען נאָך קומען צו דעם, אַז ער, דער מענטש, וואָס איז אַריין אַהער דער גרויסער מאַריסאָן, זאָל אַרויס פון דאַנען אַ צעשלאַגענער, נישטיקער . . . ער מוז זיך אַהייב טאָן צוריק, זיי אַרונטערקוועטשן, און אויב ער קען עס נישט טאָן ווי ער שטייט אַצינד — העכער פון אַלע — מוז ער אַליין זיך אַרונטערבויגן, ווערן גלייך מיט זיי, זיי פאַרגאַרן און דעמאָלט אַ שפרונג — און צוריק אַרויף — — —

ס'איז אַן איינפאַל! און פאַרוואָס טאַקע נישט?

אין זיין לאַנגער קאַריערע פון צדקה און כלל-טועריי האָט מאַריסאָן הונדערטער מאָל געברויכט דאָס דאָזיקע וואָרט: פּאָלק! . . . פּאָלק! ער האָט געזען קינדער אין יתומים-הייזער און אַלטע לייט אין מושב-זקנים; ער ווייס, אַז יענע, פון וועמען זיי קומען, וואוינען אין טענעמענט-הייזער, אַז די אַלטע גייען דאַוונען אין שול און די יונגע ווערן סאַציאַליסטן און קאָמוניסטן, און מען דאַרף דעריבער פאַרשטאַרקן ביי זיי דעם אַלטן גלויבן פון זייערע פּאַטערס (ער אַליין גייט אין טעמפל פון יום-טוב צו יום-טוב, און די געשעפטן מיט גאָט פירט פון זיינעטוועגן דער ראַביי, ווי געוויסע געלט-עסקים פירן פאַר אים די לאַיערס), אַבער מיט פּאָלק, מיט אמתן פּאָלק איז ער קיינמאָל נאָך נישט

געזעסן אונטער איין דאך . . . און דאָ זיצט ער מיט זיי, און זאל ער באַווייזן פון זיי אַרויסקריגן אמתע רייד, וועט אים אפשר איין מאָל פאַר אַלע מאָל קלאָר ווערן — וואָס טוט זיך אַזוינס צווישן אים און זיי . . . פאַרוואָס גיט ער אָפּ פאַר זיי טעג און אַונטן, געלט און געדולד? פאַרוואָס האָט ער נישט איינגעפירט שטאַלן מיט פערד? פאַרוואָס נישט בויען אַ טעאַטער מיט ביליקע פרייזן? פאַרוואָס נישט אויסשטאַטן אַן עקספעדיציע, לאַמיר זאָגן, אין די לענדער פון דרום־אַמעריקע? פאַרוואָס — ווי אַנדערע — נישט זוכן דורכצוברעכן די וואַנט, וואָס שטייט אַזוי פעסט צווישן זיין משפּחה און די פון די אַלטע, פאַרפונדעוועטע און אמתע הערשער פון לאַנד? וואָס בינדט אים מיט אַלע דאָ, מענטשן פרעמדע און ווייטע, וואָס ער קען נישט פאַרטראַגן נישט די רייד, נישט די זיטן, נישט דעם טומל פון זיי? פאַרוואָס איז ער דאָ און פאַרוואָס קען ער דערפון נישט אַוועק?

3.

האַט זיך אַלבערט מאַריסאָן אָפּגערופן און געזאָגט:
— איך קום צוריק צום געדאַנק פון דאָקטאָר קארמעל אַז ס'איז דאָ דער גורל פון אונדזער ראַסע אין דעם, וואָס מיר זיינען אַוועק צו באַרופן אַגענטישע. אָבער מיר אַלע — מיר זיינען דאָך נישט בלויו ראַסע. יעדער איינער — אַ מענטש מיט אַן אייגן לעבן, און וואָס האָט געצוואונגען דעם מענטש, יעדן באַזונדער, זיך אויסצוקלייבן דעם וועג פון אַגענט? וואָס איז עס אין יעדן פון אונדז וואָס בינדט אונדז דאָ אַלעמען? קענען מיר האָבן דעם מוט זיך דערציילן אָפּן דעם „ווי“ און „פאַרוואָס“ . . . איך בין גרייט צו מאַכן דעם אָנהויב, נאָר איר ווייסט אַלע וואויל, אַז איך האָב נישט קיין סך צו דערציילן: נישט געהאַט די זכיה פון פילע פון אייך צו זיין דער ערשטער. פאַטער און זיידע האָבן צוגעגרייט פאַר מיר אַ באַרוף, בין איך אַ יורש, און יורשים האָבן זעלטן מיט עפעס זיך איבערצוגעמען . . . אָבער איר, ערשטע און אָנהייבער, איר קענט דאָך עס אויפקלערן — וואָס טרייבט אונדז דערצו? ס'איז געוואָרן מאַדנע פון דער דאָזיקער ווענדונג. קיינער וואָס האָט אים געקענט, אפילו די נאָענטסטע, אפילו איירא בערנאַרד וואָלט פון אים נישט דערוואַרט, ער זאל אַזוי זיך עפענען און קומען אָפּנקייט זוכן — און וואו? אין אַט־דעם געמיש פון שיכטן און אָפּשטאַם . . . אָבער אויפשיינען האָט ער אויפגעשיינט און געזאָגט: — עס איז ווירקלעך אַן איינפאַל! און זאל זיין דער מוט

צו אנטפלעקן זיך אָפּן, קענען מיר זיך אַליין געבן דעם בעסטן מאַטעריאַל פאַר אַ מענטשלעכע שטודיע. — פון די דאָזיקע ווערטער האָט זיך אָפּגעריסן אין האַרץ ביי די מערסטע אין צימער. נישט ביים רב ר' משה, וואָס זיין וועג איז אָפּן פאַר גאָט און פאַר לייט, אויך נישט ביי דושאַון, וועמען דאָס ביטל משקה האָט אויפּגעהייטערט דאָס האַרץ און ס'איז אים אַלץ איינס, נאָר קארלין און זאר, באַנוצקי און מינסקער, און קרינקין און פינק אַליין — אַלץ פאַרשוניגען אַזעלכע, וואָס דאַרפן נישט גיין אין קעשענע נאָך אַ כשרן ליגן, ווען ס'האַנדלט זיך וועגן געשעפט — אַלע האָבן דערפילט אַז מען וויל זיי דאָ אויסשטעלן, אַז מען מוז זיך באַשיצן, אַז מען מוז אויף דער רגע אַריין אין אַן אַנדער פעל און אַריין אַזוי, עס זאָל ליגן ווי אויסגעגאַסן — אַז נישט וועט נעמען אַרויסקריכן שווינדל און שקר, בזיונות און חניפה, פאַרקויפטע אידעען און גלויבן . . . שרעק האָט אַרומגעכאַפט און מיט שרעק אויך צאַרן: — וואָס קומט ער, דער מיליאַנער, דער גליקלעכער יורש זיך גריבלען אין זייער נשמה? ווי הויך צי ווי נידעריק עס איז נישט דער שטאַפל וואו מ'האַט זיך דערשלאָגן, האָט יעדער זיך דערשלאָגן מיט פיין און קרבנות, און זייערס די פאַלשקייט, זייערס דער רויב און שווינדל, און זיי וועלן צאָלן דערפאַר ווען צאַלונג וועט קומען — וואָס זוכט ער ביי זיי? אין אַ קורצער מינוט האָט עס אויפּגעקאַכט אונטער אַלע געפרעסטע העמדער, אָבער איידא בערנאַרד האָט געוואוסט וואו ער האַלט און פאַרענדיקט זיין זאַג: — וועלן מיר בעטן דעריבער אונדזער דאָקטאָר קארמעל, ער זאָל זיך אַנטפלעקן דער ערשטער. —

מ'האַט אָפּגעאַטמעט, ווייל באַלד נאָכן ערשטן אַריינפאַר: — וועלל, דזשענטלמען, די מעשה מיט מיר איז געווען אַזוי: — איז געקומען אַ פלוס פון אַזעלכע זידענע רייד, אַז עס האָט ווי אַ טולענער שלייער געפלאַטערט אַרום מר. קארמעל און נישט אָנגערירט נישט בלויז דאָס העמד, נאָר אפילו די זילבערנע ספינקע אין העמד. פון יוגנט אָן האָט דזשייקאַב קארמעל געשטרעבט צו אַ לעבן פון דינסט צו זיינע מיטמענטשן, און געצויגן האָט אים צווייערליי: מיט געטלעכן וועג זיי פירן צו ליבע און יושר, אַדער מיטן וועלטלעכן וועג צו קעמפן פאַר זייער גליק. האָט ער אויסגעקליבן דעם ערשטן, יונגע לייט מיט גלויבן זיינען אַלע מאָל גרייט אויפן שווערסטן ווידערשטאַנד.

נאָר נאָך עטלעכע יאָר פון דינסט אין טעמפל דערפילט, אַז ער ווערט באַוועלטיקט פון יצר-הרע צו פּאַליטיק, און נישט געוואָלט פאַרשוועכן דעם אַמט פון גאַטס דינער מיט וועלטלעכע קאַמפּן, ווי עס טוען מאַנכע אַנדערע. (ס'איז געווען אַ שטאָך אין אַ פּאַליטישן קעגנער, און די באַהאַונטע האָבן געוואוסט וואו עס צילט). געטריי צו זיך, האָט ער דעריבער פאַרלאָזט דעם טעמפל בייצוטראַגן וויפיל ער קען, אין פּאַליטישן זיך, פאַרן וואוילזיין פון פּאַלק. נאָר עסן דאַרף אויך אַ פּאַליטיקער. האָבן גוטע פּריינט זיך משייב געווען און באַשלאָסן פאַר אים: אינשורענס! — און אַט איז ער דאָ מיט זיין פּאַך.

ס'איז אַריבער גלאַט. מ'האַט גענומען איינזען, אַז ס'איז גאַרנישט אַזוי שווער צו פאַרפאַסן אַ מעשה, און ביי דעם און יענעם האָט שוין אין מוח געשפינט זיך אַ מוסטער פון אייגענעם לעבן לויטן נוסח קארמעל. און דאָ האָט מר. בערנארד אויפגערופן דעם צדקה-פאַרוואַלטער, און עזרא סימאָנס האָט עס געמאַכט נאָך בעסער. געהאַט דעם מוט אפילו צו דערציילן, אַז ער שטאַמט פון פּוילן (נישט קיין לייכטער ווידוי פאַר די מערסטע מיטגלידער פון מעטראָפּאָליס-קלוב), אַז ער האָט אַהער נאָך געבראַכט אידעאַלן פון סאָציאַליזם (דאָס איז שוין גאַר געוואַגט!), נאָר מיט יאָרן פון צייטיקונג איינגעזען, אַז דער מענטש איז נישט געבאַרן פאַר גלייכקייט — די נאַטור אליין האָט אַזוי נישט געוואַלט — אַז אַלע מאָל וועלן זיין געפירטע און פירער, באַהערשטע און הערשער — צי פיזיש, צי גייסטיק — (אַ, ווען לואי ווייס קען אים אַריינזאָגן!), אָבער די הינטערשטעליקע, די אַרימע און פאַראומגליקטע טאָרן נישט ווערן פאַרוואַרלאָזט, ווייל אויך דאָס האָט באַזאָרגט די נאַטור: האָט צוזאַמען מיט ווילן און מאַכט פאַרפלאַנצט רחמנות אין מענטש, אַז ביידע זייטן פון מענטשלעכן רעכנ-בוך זאָלן שטימען. און ער, סימאָנס — זיין נייגונג איז צו יענעם בלאַט פון רעכנ-בוך וואו ס'פירט זיך דער חשבון פון רחמנות און ליבשאַפט . . . סימאָנס'עס רייד האָבן אַזש אַרויסגערופן אַפלאָז: האָט עס גוט געמאַכט, דער הינטישער זון! מיט פּוילן, מיט סאָציאַליזם און אַלץ איז כשר! . . . ס'האַט גערייצט אַליין זיך צו פּראַוון אַפּדעקן, שטעלן אַן אַפענעם פּראָנט; אַט בין איך וואָס איך בין און קענסט מיך נישט אַפּווישן! באַנוצקי און זאר וואַלטן עס אפשר געטאָן . . . נאָר ס'איז ניט באַשערט געווען. ווייל אַלבערט מאַריסאָן

האָט גוט געהערט און נישט דאָס האָט ער היינט געוואָלט.
 ניין, היינט וועט דער אַלטער פּוקס בערנאַרד אים נישט אָפּנאַרן!
 ער וועט אים נישט אונטערטראָגן קיין רייד פון באַנקעטן,
 באַווירצט מיט אַ ביסעלע האַרץ, און הייסן עס אָננעמען
 פאַר כשרן אמת. . . מילא — דאָרט מוז מען. באַנקעטן
 זיינען דערויף געמאַכט, אַז מענטשן אָנגעלאָפּענע, פּרעמדע
 זאָלן זיך לאָזן פאַרפירן מיט רייד וועגן ברידערשאַפט.
 אָבער היינט וויל ער וויסן — פאַרוואָס? פאַרוואָס מוז מען זיין צוזאַמען?
 זיך לאָזן פאַרפירן? פאַרוואָס מוז מען זיין צוזאַמען?
 פאַרוואָס קען אַזאַ איינער ווי פינק אַריינשפּרייזן צו אים,
 אים לאָזן צו אַ טאַכטער אויף חתונה, און ער, מאַריסאַן,
 ער מוז צו אים גיין. . . פאַרוואָס? אַט זיצט דאָרט
 איינער אַ לץ מיט אויפגעריסענע אויגן און קוקט —
 וואָס האָט ער מיט אים פאַר אַ שייכות? וואָס בינדט אים
 צו אַלע זייניקע, ער זאָל אויסשטיין די שנאה צו זיי,
 אַ שנאה פון גאָר דער וועלט און רופן זיי ברידער, פאַלק. . .
 ניין, מיין ליבער בערנאַרד! דעם קונץ פון גלאַטע רייד —
 דאָס קען איד אליין, אָבער היינט וויל איך עפעס דערגיין,
 מעג עס אייך ניט שמעקן אפילו. . . און אומגעריכט,
 טוט מאַריסאַן זיך אַהייב, מאַכט עטלעכע טריט,
 בלייבט שטיין קעגנאיבער דזשאָן פינק און זאָגט:
 — אַנטשולדיקט! איך האָב פריער פאַרהערט אייער נאָמען.
 — פינק איז מיין נאָמען — זאָגט דזשאָן אַ צעמישטער.
 — פינק? דער נאָמען פון אונדזער ווירט? אַ קרוב אפּשר?
 — אַ קאָזין — זאָגט דזשאָן. — אַזוי? זייער אָנגענעם.
 (ער דריקט אים די האַנט) און איר זענט אויך אַן אָגענט?
 מאַריס פינק שטייט שוין דערביי אַ פאַרצאָפּלטער
 און ענטפּערט: — אָבער ער איז ניט פון אונדזער פּאָך.
 און דזשאָן צאַמט קוים דעם בליק מיט קריוודעס פון יאָרן
 אויפן רייכן קרוב: — איך בין אַ קליינער אָגענט. . .
 פון זינגערס ניי־מאַשינען. . . מאַריס חורט איבער:
 — ער אַרבעט פאַר דער פירמע: זינגער ניי־מאַשינען.
 מאַריסאַן זעט די צעמישונג, שפּירט די קריוודע פון יונג
 און פילט — ער האָט פאַרבראַדזשעט. נאָר גיין אויף חרטא
 קען ער נישט מער, זוכט ער: — קומט דאָך אויך אויס
 באַזוכן הייזער פון פשוטן פאַלק, פון אַרימע מענטשן,
 האָט איר דאָך וואָס צו דערציילן. . . ווער — איך? פּרעגט דזשאָן.
 — אַוודאי איר — זאָגט דער גביר, דזשאָן קוקט אויפן קרוב,
 זעט די צעשראַקענע אויגן, וואָס ווילן זיין שטרענג
 און הייסן אים שווייגן, זאָגט ער: — יא, איך זע זיך אַן גענוג!
 מאַריסאַן שלעפּט שוין אַ שטול און זעצט זיך נעענטער.

אין צימער ווערט שטיל, וועמען ס'ציטערט דאָס האַרץ
און וועמען ס'קוועלט מיט שאַדן־פרייד אויף מאַריס פינק,
און דזשאָו ציט די האַנט צום ליקער, גיסט זיך אָן אַ גלעזל,
קערט עס איבער און זאָגט: — כוועל דערציילן.

— איר זעט — איך בין אַ קליין מענטשעלע. איר אַלע דאָ —
וויכטיקע לייט, גרויסע אַגענטן, פאַבריקאַנטן, פּאַליטיקער,
קלוגע, געלערנטע — און איך בין אַזוי זיך אַ מענטשעלע,
קיינער נישט . . . איר מעגט זיך אפילו צו מיר נישט צוהערן,
אַבער איך זאָג — ס'איז אַ פאַסקודנע פרנסה, אַט־די פרנסה,
און ביי מיי ערן־וואָרט — איך נעם זיך נישט איבער דערמיט.
מר. מאַריס פינק, מיי קאַזין — ער מעג, ער איז רייך,
האַט געבויט אַ טעמפל, קומט צווישן גרויסע לייט,
קען ער זיך איבערנעמען — איך נישט. און איך זאָג:
ס'איז אַ געמיינע פרנסה. — האַט ער דאָס געוואַלט, מאַריסאַן?
אַבער ס'איז שוין צו שפעט געווען. האַט ער זיך איבערגעבוירן
צו פינק און אים איינגערוימט: — ס'מאַכט נישט אויס,
זאָל ער רעדן . . . און פינק, פון פאַרשימעטע צייך,
האַט צוגעשטימט: מיר מאַכט נישט אויס . . . אַוודאי . . .
דזשאוּ האַט עס אויפגעכאַפט: — ניש'קשה, ער מעג עס הערן!
מיר האָבן ביידע געהאַט איין עלטער־זיידן און כ'געדענק
וויפיל מאָל ס'פלעגט מיך די מאַמע שיקן מיט חלה און פיש
צו זיי אויף שבת . . . זיין טאַטע געווען אַ פיינער מאַן
און אַ געלערנטער — אַ מלמד, נאָר קיין ברויט נישט געהאַט.
אַבער ס'האַט נישט צו טאָן . . . איז ווען איך בין געקומען,
בין איך אריינגעפאַלן אין שאַפּ, און וואָס דאָס איז געווען
איז יענע צייטן קען מר. באַגוצקי בעסער דערציילן.
נישט אַזוי גרינג זאַמלט מען אַן מיליאָנען פון קליידלעך
און ווייבערשע רעק . . . מ'האַט געדאַרפט הונדערטער אַזעלכע
אַרימע בעק ווי איך זאָלן אַפּשקלאַפּן יאָרן ביי דער מאַשין,
אַז מען זאָל אַזוי רייך ווערן פון אונדזער פּראַצע . . .
(באגוצקין איז קאַלט געוואָרן, און אַלע אין צימער
האַבן גענומען אונטערטאַנצן אויף זייערע שטולן.)
איך בין נישט קיין „סאַשעליסט“ . . . און אויב אַ מענטש
קען זיך דערשלאָגן, טאָ זאָל ער. איך אויף זיין אָרט
וואַלט מסתמא געטאַן דאָס זעלבע. נאָר איך טויג נישט
צו עקספּלואַטירן עמיצן . . . איז וואָס פאַר אַ לעבן
דאָס איז געווען צווישן אַ פאַבריקאַנט פון איין זייט
און אַ יוניאָן־דעלעגאַט פון דער צווייטער, מאַלט איך אַליין!
(מינסקער האַט זיך צונויפגעקאַרטשעט און אַפּגעקערט).
מאַכן אַ סטרייק? איך בין מיט סטרייקער אויך געגאַנגען.

געקראָגן אַ ריפּ אַ צעבראַכענע . . . דאָ האָט דער ריכטער פריער גערעדט וועגן יושר . . . מיר קענען דעם יושר . . . די סאַשעליסטס זאָגן: מע דאַרף גיין אין קאַמף. גערעכט! נאָר אַ מענטש דאַרף האָבן דעם נערוו צו קעמפן, און איך האָב נישט . . . און דאָ איז אַ ווייב מיט אַ קינד, מען דאַרף מאַכן אַ לעבן . . . זאָגט זי: ווער אַן אַגענט! קלער איך: וואָס זאָל איך גיין פאַרקויפן? די איינציקע זאך וואָס איך קען, איז די ניי־מאַשין, זאָל זיין די ניי־מאַשין! אָבער איך זאָג — עס איז פוילקייט, מען זוכט אַ גרינג לעבן, מען וויל זיך פאַזשיווען אויף יענעם בלוט — אמת! אַז איך זיין אין שאַפּ — אַרבעט איך, יענער ראַבעוועט מיך, איך ראַבעווע קיינעם נישט, און דאָ ראַבעווע איך, יא, איך ראַבעווע . . . אַז איך קום צו אַן אַרימע פרוי און רעד איר איין אַ מאַשין און זי צאָלט און צאָלט, דערנאָך ווערט קראַנק דער מאַן, צי ער האָט נישט קיין אַרבעט, קומט די פירמע צוגיין און נעמט צו די מאַשין. די פירמע האָט אירס געקראָגן און נאָך מיט פראַצענט, איך אויך האָב איינגעמאַנט מיינס, נאָר די אַרימע פרוי — זי האָט געצאָלט און געצאָלט און בלייבט מיט גאַרנישט, איז דאָס גולה צי ניי? איך זאָג, אַז יא.

ביי אייך אפשר — גרויסע אַגענטן, באַנקירן, ביזנעסלייט, איז נישטאָ קיין גולה, ביי מיר איז דאָ, און אַז איך קום אין אַ שטוב אַזא, דערקען איך שוין באַלד: דאָ וועט זיין אַ מאוסער סוף, ווען איך וואָלט געווען אַן ערלעכער מענטש, וואָלט איך אליין געזאָגט: נעמט נישט! אָבער איך רעד פאַרקערט, איך רעד איין, ווייל איך בין נישט קיין ערלעכער מענטש, ווען איך בין געווען אַן אַרבעטער, בין איך ערלעך געווען, איצט בין איך נישט מער.

(דוּשאַן האָט שוין פאַרגעסן צווישן וועמען ער זיצט, זיך געהיצט און געוואָרפן דעם קאַפּ און די פויסטן). און אַז איר ווילט, וועל איך אייך זאָגן נאָך: אַן אַגענט מוז פאַרלירן זיין כבוד, זיין בושה — אַלץ . . . איר'ט הערן, ס'איז געווען יענעם חודש, מיינער אַ פריינט — איז אַ טראַק אַריינגעפאַרן אין זיין מאַשין, אים צעקלאַפּט און אַוועקגעלייגט, נעם איך איבער זיין דיסטריקט און גיי, ס'איז צווישן די שוואַרצע, איך קריך אַרויף אויף אַ פערטן שטאָק — איר ווייסט ווי זיי וואוינען — עפנט אַ מיידל די טיר, דערצייל איך איר ווער איך בין, לאַזט זי אריין, אוון זאָגט — איך זאָל איר נאָכגיין, מיין איך — זי גייט נאָכן געלט אַהין, ערשט זיך נעמט זיך אויסטאַן, זאָג איך צו איר: — וואָס טוסטו? ענטפערט זי מיר:

זיי האָבן נישט היינט קיין געלט. פאַרשטיי איך אַליין נישט.
קוקט זיך מיך אָן און לאַכט — — —

ס'איז געוואָרן אין צימער אזוי ווי מ'זאָל עפנטלעך אַפּטאָן
אָן אומגלויבלעכע זאָך. ווער ס'האַט פּריער געזוכט
צו באַהאַלטן דאָס פּנים פון קלעפּ, האָט אַצינד זיך געמאַטערט
צו דערוואַרגן די נקמה און חזק, וואָס האָבן געשפּאַרט
פון די אויסגעשטאַצטע אויגן און פאַרשטיקטן געלעכטער.
מאַריסאַן האָט דערזען אַ תּהום פאַר די אויגן, און ווי איינער
וואָס זעט דעם תּהום און מוז דאָך אַהיין גיין, האָט ער מיטן בליק
אויפּגעזוכט דעם אַלטן דאַקטאָר און דערזען זיין שמייכל
אין אַן אויסגעקרימטן ווינקל פון מויל: — האָסט געוואָלט
זיך דערוויסן וואָס בינדט דיך מיט אים. איצט ווייסטו . . .
געמוזט עפעס טאָן מיט די הענט, אַרויסגענומען דעם זייגער,
אַ קוק געטאָן, גאַרנישט געזען און אַרויסגערעדט:
— אפּשר אַביסל אַריינגיין אַהין, צו יענע געסט . . .
— אוודאי אַריינגיין — איז אויפּגעשפרונגען פינק.
נאָך זיי האָבן איינציקווייז, קייכנדיק, אויסגלייכנדיק
די צעקרימטע פּנימער, די אַנדערע זיך אַרויסגעשאַרט,
און געבליבן מיטן צעטומלטן דזשאָו איז לואי ווייס
און רויזמאַן און דער אַלטער דאַקטאָר. האָט לואי
אַ קלאַפּ געטאָן דזשאָו: — האָסט זיי גוט אַריינגעזאַגט!
און דער דאַקטאָר האָט זיך אויפּגעהויבן און צו צו אים:
— איז זי עפעס געווען אַ שיינע? — ווער? — האָט אים דזשאָו
איבערגעפרעגט. — איך מיין דאָס מיידל, די שוואַרצע.
נאָך אַלץ אַ צעמישטער האָט דזשאָו ווי אַ תּם געענטפּערט:
— לויט ווי ניגערשע מיידלעך — גאַרנישט קיין מיאוסע.
— הם! . . . — האָט דער דאַקטאָר אַפּגעמאַסטן דזשאָו,
און מער קיין וואָרט נישט געזאַגט און אַרויס פון צימער.

אין אַ ווייל אַרום, ווען מאַריסאַן איז שוין אוועק,
איז פינק ווידער אַריין אין צימער מיט די דעמבענע ווענט
און דערזען אין ווינקל וואו דזשאָו איז געזעסן
עפעס אַ פּאַרל — דאָס מיידל כמעט ביים בחור אין שויס.
האַט ער שנעל פאַרמאַכט די טיר און זיך אַפּעטראָגן.
און מער איז גאַרנישט געשען אויף דער חתונה
ביי עוועלין פינק, וואָס זאָל זיין כדאי צו דערציילן.

ל י ד ע ר

א ליד פון א מיידל

קומט דער אָוונט נאָר אויף דער וועלט אַראָפּ
גייען מיידלעך פון פּאַבריק אַרויס.
און זיי לאָזן זיך מיטן ברייטן וועג
אויפן פרייען פעלד צום שפּאַציר אַוועק.

מיטן אָוונט גלייך אויפן ברייטן וועג
קומען אויך אַרויס יונגע בחורים.
מען באַגעגנט זיך און מען רעדט, מען לאַכט,
און מען ליבט זיך דאָרט ביז אין טיפּער נאַכט.

קומט דער אָוונט נאָר אויף דער וועלט אַראָפּ,
גייען מיידלעך פון פּאַבריק אַרויס,
אַלע לאָזן זיך אויפן ברייטן וועג —
איך אַליין בלויז גיי אין אַ זייט אַוועק.

קוקט נישט חברטעס, וואָס איך בלייב אַליין.
נישט באַשערט פאַר מיר איז דער ברייטער וועג.
פרעגט נישט, חברטעס, וואוהיין פירט מיין וועג —
נישט פאַר אייך געדאַכט אין דעם וועג צו גיין.

אויף דער הינטער־גאַס, נעבן פרייען פעלד
שטייט אַ מויער־שלאָס, אַ פאַרפאַרקנטער,
און אַ וועכטער גייט און ער קוקט און הערט,
און עס קלאַפט די ביקס אין דער קאַלטער ערד.

דאָרט אין מויער־שלאָס פון אַ פענצטערל
ציען בליקן זיך אין דער נאַכט אַריין,
דאָרטן וואָרט אויף מיר מיין געליבטער־קרױן,
און די שוואַרצע שויב שלינגט מיין נאַמען איין.

נאָר דאָס ווייס איך נישט, וואָסער פענצטערל
האַט זיין בלייך געזיכט איינגעהילט פון מיר.
און ס'איז שטיל די נאַכט, נאָר אין וואַלקן־גראַ
די לבנה שווימט — און איך בעט ביי איר:

— מיין געליבטער בענקט פון דער איינזאַמקייט.
כ'וויל אים שיקן כאַטש פון דער ווייט אַ קוש.
גיי אַרויס פון וואַלקן, לבנה־ליב,
צו זיין פעצטערל מיר אַ סימן גיב.

קומט דער וועכטער אן מיט זיין ביזן קול:
— וועמען זוכסטו דאָ, וועמען דאַרפסטו דאָ?
מיט זיין ביזן קול טרייבט ער ווילדן שפּאַס
און ער יאָגט מיך נאָך אין דער הינטער־גאַס.

און איך קום אַהיים — שטייט די מאַמע אויף
פון איר אַלטן בעט, שרייט זי אן אויף מיר:
— ס'פאַלט מיר נעבעך דאָ ס'האַרץ אַרויס פאַר שרעק,
און זי לאָזט זיך דאַרט ביז אויף טאָג אַוועק.

מאַמע טייערע, ליבע מאַמעניו!
מיין צעבראַכן האַרץ פאַר וואָס זעסטו נישט?
פאַר וואָס ווייסטו נישט פון דיין אייגן קינד,
אַז אי נאַכט אי טאָג איז איר וויי און ווינד?
1909.

א ליד פון א צוריקגעקומענעם

האַלבער נאַכט, דעם קאַפּ געבוין.
זאָק און שטעקן אין די הענט,
שפּאַנט אַ מענטש אין פינצטער געסל.
שאַרט זיך שטיל ביי שוואַרצע ווענט.

זוכט ער אויף אן איינזאַם שטיבל.
ס'קלאַפט דאָס האַרץ — ער קלאַפט אין טיר.
— אוי, ווער איז דאַרט? — פּרעגט אַ שטימע,
און דער פּרעמדער ענטפּערט איר.

ווערט אַ טירל האַלב געעפנט,
בלייבט דאַרט שטיין אַ בלייכע פרוי.
— דו? . . . און ס'ווערט איר קול פאַרציטערט
און די האַר, ווי מאַרגן־טוי.

— איך . . . קלינגט אָפּ זיין שטילער ענטפּער.
שטארע אייגן קוקן שטום —
איינגעפאַלן איז דאָס שטיבל
און פאַרענדערט אַלץ אַרום.

און אין שיינ פון לעמפל הערט זיך:
— נישט באַוואונדער מייע האַר!
ס'האַבן שנייען זיי געוואַשן
און געווייסט פון יאָר אויף יאָר.

ס'האט אַ ווינט מיין קאָפּ געבויגן,
און די אויגן — פרעג נישט מער —
אויסגעקוקט האָב איך די אויגן
אין דער ווייטעניש אַהער.

און געחלומט האָב איר יאָרן
וועגן ווייטער שטילער רון.
ווייסע הענט און ווייכע בליקן
האָט מיין ווייטע פרוי, האָסטו . . .

וועט זי שטיל מיין קאָפּ פאַרוויגן
אויף דער ברוסט, וואָס ליבט אין שטיל,
און מיין קינד — — ער קוקט זיך אומעט —
ס'קלאַפט אין וואַנט אַ האַרטע גריל.

און זי עפנט אירע אויגן
און זי ציט דעם ענטפער בלייך:
ווייסע הענט פאַרשוואַרצט די אַרבעט,
פינצטער מאַכט דעם בליק נישט ווייך.

און דאָס קינד — ביים אַלטן פאַרקאָן
בויגט אַ ברעטל זיך צו דר'ערד,
ס'וואַקסט אַ גרעזל אַרום ברעטל —
קיין מצבה נישט באַשערט.

אינעם טונקל הערט מען כליפען,
קושן שוועבן אין דער שטיל,
און די שיין פון לעמפל ציטערט . . .
ערגעץ קלאַפט אַ האַרטע גריל . . .

1909.

אַ ליד פון אַן אַם

אַ שיף איז דערטונקען געוואָרן אין ים,
מיין מאַן איז אויף יענער זייט ים.
צען וואַכן, אַז כ'האַב שוין קיין בריוו נישט געהאַט —
אין ים איז פאַרטרונקען דער בריוו.

דאָס נאַכט־לעמפל ברענט אַזוי ציכטיק און העל —
ס'איז וואַרים ביי לייטן און ריין.
דאָס פרעמדע קינד אַטעמט אין וויגל ביים זייט —
מיט מיין קינד וואָס איז אין דער פרעמד?

עס מאַטערט צום שלאָפן, נאָר ס'רוט נישט דער קאַפּ —
 גאַט ווייסט, וואָס דאָרט איז מיטן קינד.
 ס'איז אפשר פון וויגל אַראָפּ, זיך צעקלאַפּט,
 און ס'וויינט, נעבעך, וויי איז מיר נישט.

אַט וועט זיך באַלד אויפכאַפן דאָס ביי דער זייט
 און ציען און ציען די ברוסט . . .
 צי איז מיר באַשערט נאָך צוריק, ווי אַמאָל
 צו זיצן ביים אייגענעם טיש ?

צו זען אים ביים וואַרשטאט געבויגן: קליפ־קלאַפּ,
 אַ וואָרט כאַטש צו הערן פון אים.
 איך וואָלט דאָך אים, דאַכט זיך, געוואַשן די פיס,
 דאָס וואָסער געטרונקען פון דעם.

עס קלעפּן זיך אויגן, נאָר ס'נעמט נישט קיין שלאָף,
 אַלץ טומלט און שווינדלט אין קאַפּ.
 אַ שיף איז דערטרונקען געוואָרן אין ים —
 מיין מזל אַוועק מיטן ים.

1910.

אַ ליד פון אַ יונגער פרוי

עס ליגט אַ ביכל אויפגעמישט.
 איך האָב די אויגן אויסגעווישט,
 נאָר ס'קלעפּט זיי ווידער מידער שלאָף,
 און וואָס איך לייצען ווייס איך נישט.

וואָס קען אַ ביכל זאָגן מיר ?
 איך האָב געלאָזט אַן אַפענע טיר.
 אַט קומט מען באַלד אַריין — און שטיל
 אַ גנבה־קוש: גוטן אַוונט דיר !

ס'שטייט אויפן וואַנט אַ שאַטן־רייז,
 איך ווייס — דו קומסט, דו קומסט געוויס.
 איך מיש אַ בלאַט און קוק אַריין:
 ווי אומעטיק דאָס ביכל איז !

דאָס לעמפל צאַנקט — עס ווערט שוין שפעט.
 עס נויגט דעם קאַפּ צום שטילן בעט.
 נו, זע, ווי ווייך, ווי ווייס עס איז:
 פאַר דיר האָב איך עס אויסגעבעט.

וואָס דאַרף איך דען אָן אַרט אַליין?
 אין דיינע אַרעמס ווער איך קליין,
 אין דיינע הענט באַהאַלט איך זיך,
 אָן איך אַליין קען מיך נישט זען.

אַזוי ניט היימלעך איז אַרום.
 עס דריקט דער פינצטער קאַלט און שטום.
 איך נורע זיך אין ווינקל אין
 און אומעט שוועבט אין האַרצן אום.

און זע — עס קומט שוין טאַג אַהער,
 איך קען נישט חלומען שוין מער,
 איך וועל נישט איינשטילן מיין ליד
 און וועל נישט אַפּווישן די טרער.

איך האָב די מידע הענט צושפּרייט —
 מוזט קומען דאָך מיט זון באַגלייט,
 און אויסטרינקען מיין בענקעניש
 מיט ליבע־דורשט און ליבע־פּרייד.

עס איז שוין טאַג. עס שיינט די ערד.
 ס'האַט ווער מיין בעטן נישט דערהערט.
 ס'האַט ווער מיין טרוים פון טאַג און נאַכט.
 מיין טאַג און נאַכט מיט ווי צעשטערט . . .
 1911.

אַ ליד פון אַ זעלנער

דער זייגער איז פינף. דורכן מידיקן שלאָף
 טוט וועקן דער זעלנערשער אויסרוף: שטיי אויף!
 עס רייסט מיר פון קישן דעם שיכורן קאַפּ,
 פון ווייטע חלומות דעם וועב רייסט ער אָפּ —
 שלאָף, כּלה מיין, ווייס נישט דערפּון.

דער זייגער איז זיבן. פון מאַרגן־מושטיר
 קום איך שוין צוריק, אַ פאַרבענקטער נאָך דיר.
 עס גליווערט די פינגער, עס פּירן די פּיס —
 דו שלאָפּסט דאָך אַוודאי — טו שלאָף דאָך מיר זיס,
 שלאָף, כּלה מיין, ווייס נישט דערפּון.

דער זייגער איז צען. מיט דער ביקס אין דער האַנט
 ביים ציל שטייט דיין חתן און צילט זיך אין וואַנט.

דעם אַטעם פאַרהאַלטן, געשלאָסן דעם מויל.
דו זיצסט דאָך און קעמסט דיינע לאַקן, ווי קויל —
קעם, כלה מיין, ווייס נישט דערפון.

דער זייגער איז צען. מיטן לעמפל און ברויט
אין עס־שטוב, פאַרשוואמען אין ריח פון קרויט
שטייען זעלנער און קלאַפן אין בלעכענעם „באק“ —
דאָס היימישע עסן זאל זיין דיר געשמאַק,
עס, כלה מיין, ווייס נישט דערפון.

דער זייגער איז ווידער שוין זיבן. פון מי
באַפרייט האָט דער אַוונט ביו מאַרגן גאַנץ פרי,
נאָר איצט ווערט געטריבן צום לידער־געזאַנג.
זינג אויך אַצינד אונדזערע לידער פון לאַנג,
נאָר, כלה מיין, זינג נישט דערפון.

דער זייגער איז ניין. דער געלעגער איז האַרט.
כ׳האַב קוים זיך אַ ווילע צום טראַכטן דערוואַרט —
באַצווונגט מיך דער שלאָף און צעשיידט מיך מיט דיר.
דו גייסט ערשט, אַוודאי, אַרויס צום שפּאַציר —
גי, כלה מיין, טראַכט נישט דערפון.

און אפשר דער חלום — ער ברענגט מיך צוריק
אַהין, וואו כ׳האַב וואַרטן געלאָזן מיין גליק.
און כ׳וועל האַלבער נאַכט איבערטערען דיין שוועל.
נאָר ניין — ס׳וועט נישט קומען דאָס גליק אַזוי שנעל.
ניין, כלה מיין, טרוים נישט דערפון.

1911.

אַ ליד פון אַ גרויסשטאַטישער

די נאַכט פאַלט צו. עס צינדן זיך ווי שטערן
וויטרינעס טויזנטער און טויזנטער לאַמטערן.
עס רופט די נאַכט און וועקט אין בלוט באַגערן
אין רוים און ליכטיקייט פון גאַס באַרוישט צו ווערן —
זיי, מיידל וואַך!

די נאַכט פאַלט צו. ס׳איז נאַכט געקומען, שוועסטער,
עס שפילן שוין אין רערטאַראַנען די אַרקעסטער.
דיין ליבסטער וואַרט אויף דיר, דער לוסטיקער און בעסטער,
פאַר דיר אַליין אַ גאַנצע וועלט פאַרגעסט ער —
זיי, מיידל וואַך!

עס איז שוין נאכט. אויטאמאבילן שטייען.
זיי וועלן יאגן אונדז, דעם ווינט אין פנים ווייען
די גייער שרעקן מיט די הייזריקע געשרייען
און אין דער פינצטער ווייט פארפירן אונדז נאך צווייען —
זיי, מיידל וואך!

ס'איז נאך די נאכט, די זיסע, ניט פארפלויגן.
דער ווייסער וויין — ער שוימט אונדז פאר די אויגן:
ביים ליבסטן אין די ארעמס אויסגעבויגן,
די ליפן אים, צו אים די הענט געצויגן —
זיי, מיידל וואך!

עס גראט א טאג, עס שלאפן טאטע-מאמע.
עס חלומט זיי — די טאכטער שלאפט מיט זיי צוזאמען.
די טאכטער ווייסט אבער — זי וועט עס נישט פארזאמען.
איר פנים גליט און אירע אויגן פלאמען —
זי איז נאך וואך!
1913.

א ליד פון גענדז

דו ארימער! וואו קענסטו דען פון זיי אנטריבען,
אז אומעטום, וואו ס'זאל דיין טריט נישט קומען,
איז פול מיט זיי, זיי טומלען זיך און זשומען
ווי פליגן אין א זומער-טאג, און ווי די שפיגען
פארציען זיי מיט שפינוועב יעדן טריט,
אז ס'איז קיין וועג נישטאָ, קיין אויסגאנג ניט.

די הענט האָבן זיי ווייך און בוגיג, ווי די צווייגן,
די אַקסל — רירעוודיק צום ברעכן זיך אַ הינטער.
די העלדזער ווייס, ווי שניי אין ווייסן ווינטער,
די ליפן אָפן אין באַגערן-פולן שווייגן,
און יעדעס אויג אין שמייכלדיקן שיין
פאַרנאַרט דיך אין אַ ליכט-געוועב אַריין.

און ווען זיי עפענען די ליפן אויף מיט שטילע ווערטער —
איז יעדעס וואָרט אַ פיל-האַרן אַ דינער צו דערטאָפן
וואו ווייכער ס'איז דאָס האַרץ, כדי ציטריק אַנצוכאַפן
מיט נעגלעך פאַרהאַניקטע די שוין צעווייכטע ערטער.
און שטעכיק-ליבלעך יעדער האַרן טרעפט,
אז ס'ווערט אַ האַרץ אין זיסיקייט געפלעפט.

אנטלויף אין גאס פון זיי, אין טומל און געפילדער.
איז — שפרייזן זיי, ווי גענדז באזאכט אויף אלע וועגן,
און יעדע גאנדז איר צארטן שנאבל טראגט אנטקעגן,
און יעדערס ריר איז בויגיקער און מילדער.
זיי פארזיכטיק, קלייב פארזיכטיק דיין שטעג,
אז נישט פארגייסטו נאך א גענדזל אויף איר וועג.

און אז ביינאכט, ביי זיך אין צימער שוין באהאלטן
פארמאכטו אלע פענצטער-לאדן, אלע טירן —
געפינען זיי א וועג צו דיר דורך דיין געהירן,
דורך אלע שליסל-לעכער, אלע לאדן-שפאלטן,
און זאל דער טויט אליין באוואכן דייןע נעכט —
זיי וועלן דיך און אים — אייך ביידן טאן דאס רעכט!
1914.

א ליד פון א בלה

זיינען געפלויגן די מיידלשע יארן,
ווי בינען פון בלימל צו בלום.
האבן דעם זאפט פון די בלומען געוויגן
און ווידער געפלויגן: זום-זום.

פליט, פליט, יארעלעך,
זומט, זומט, בינעלעך —
קלייבט זיך א בינענשטאק אויס.
לאנג ווערט דאס קליידעלע,
צייטיק דאס מיידעלע —
ס'בויט זיך פאר איר שוין א הויז.

האבן געפלאטערט די מיידלשע טרוימען
ווי שמעטערלינגס נאכטלעך אין שוין.
זיינען צום פייער געפלויגן, געברייט זיך,
און ווידער אין פייער אריין.

הייס גלי, מיידל-טרוים,
פלי-ברען, שמעטערלינג —
ס'פאנגט דיך א פלאם און פארברענט.
העלער די אויגעלעך,
בלייכער די בעקעלעך —
ס'הארץ האט שוין ליבע דערקענט.

זיינען געקומען די מיידלשע ליבעס,
ווי פרילינג-צייט שוואלכן צום נעסט.
ווינטער אין שנייען פארוואַגלט, פאַרפלוויגן,
און זומער-צייט — ווידער צו נעסט.

בלי אויף, מיידל-האַרץ,
פלי, קום, שוועלבעלע —
באַלד איז די נעסט שוין פאַרמאַכט.
איין קוש, חברטעס,
ווינטשט גליק, טייערע —
מ'האַט שוין די חופה געבראַכט.

.1918

לידער פאַרן שפיגל

אַז מען בלייבט אַמאָל זיצן אַליין
אין דער נאַכט פאַרן שפיגל צו לאַנג —
קען מען אָפט מאָל אין שפיגל דערזען.
אַלץ, וואָס קומט נאָר אַריין אין געדאַנק.

בלייב איך זיצן אַמאָל אין דער נאַכט
פאַרן שפיגל אַליין און איך טראַכט:
אפשר איז מיר באַשערט צו דערזען,
וואָס עס דאַרף מיר אין לעבן געשען.

זע איך — ס'קוקט מיר פון שפיגל אַרויס
דאָס פאַרגעסענע הימישע הויז,
און אַט שפיל איך מיט קינדער אין זאַמד
אינעם גערטל מיט ברעטער פאַרצאַמט.

ווייטער זעט זיך דער גרינלעכער וועג,
און דער טייך — און מיר זיצן ביים ברעג
ערגעץ ווייט מיטן שכנס אַ זון —
עס זאָל קיינער ניט וויסן דערפון.

נאַכדעם זעט זיך די ענגשאַפט אין באָן,
און אַ צימער — אַ שפּאַן אויף אַ שפּאַן.
ס'ווערט פאַרנאַכט — איך פאַרמאַך די מאַשין,
און איך לאָז מיך און ווייס נישט וואוהין.

און אָט זע איך אַ פנים אַ בלאַס :
 כ'האַב אים נעכטן באַגעגענט אין גאַס,
 אָט אַ צווייטער — אַ קוק און פאַרביי,
 און נאָך איינער, נאָך צוויי און נאָך דריי.

אַלע קוקן מיר אָן אַזוי קאַלט,
 און נישט קיינעם דער שפיגל פאַרהאַלט.
 בלייב איך זיצן, מיט אויגן פאַרמאַכט,
 און אין חלום פאַרגייט מיר די נאַכט.

**

האַט אַ חבר אַמאָל זיך פאַרבענקט
 נאָך אַ היימישן מענטש אין דער פרעמד,
 איז געזעסן, דערמאַנט, וואָס געדענקט,
 און די קרויזן אין שפיגל געקעמט.

נאָך געפלוידערט אַ ווייל ביי דער טיר,
 גוטע נאַכט! — און דאָס צימער פאַרלאָזט,
 איז אַוועק, נאָר אין שפיגל ביי מיר
 זיינע גליאיקע אויגן געלאָזט.

אויגן שוואַרץ און נאָך שוואַרצער די ברעם,
 און דער בליק אינעם שפיגל-גלאַז ברענט.
 מוז איך לויפן, אַנטלויפן פון דעם,
 פון די אייגענע ענגע פיר ווענט.

ניט פאַרלאָזן דאָס בעט אין דער פרי,
 נישט אין אַוונט זיך לייגן אין בעט.
 נישט קיין נאַכט, נישט קיין רו נאָך דער מי,
 נאָר צו וואַנדלען אין גאַסן ביז שפעט.

ס'איז אין צימער נאָך עמיצער דאָ,
 שטענדיק דאָ און שפירט נאָך מיינע טריט.
 שטענדיק דאָ און איז קיין מאָל נישטאָ,
 און פון קיינעם קיין וואַרט הער איך ניט.

**

ס'איז מיין שפיגל געשען עפעס וואָס.
 וויל איך זען דאָס פנים אין גלאַז —
 ווערט מיין בליק מיט אַ שלייער פאַרשפינט,
 ווי אַן אפל פון אויג, וואָס איז בלינד.

ווערן האָר אַזוי טרוקן און האַרב,
ווערט פאַרבליט פון די באַקן די פאַרב,
ווערט פאַרווישט פון די ליפן דאָס רויט
און פאַרצויגן מיט גראַקייט די הויט.

ס'איז דער שפיגל מיט פלעקן באַדעקט —
איז מיין פנים דערפאַר ווי באַפלעקט.
ס'איז צו קוקן אין פלעקן מיר שווער —
און דעריבער באַווייזט זיך אַ טרער.

כ'וואַלט אַ נייעם געקויפט, נאָר וואָס לוינט?
ווערט מען דען נישט צו עלטער געוואוינט?
פעלשט ער צו—אויך דער אימגליק נישט גרויס—
כ'ווייס אַליין, ווי מיין פנים זעט אויס.

ס'מאַכט נישט אויס, אויב עס ווערט אַמאָל שווער:
אַלטע פריינט מעגן זען אויך אַ טרער.
עס דערציילט נישט אַ פריינט, וואָס ער זעט,
און פאַרשטייט שטילערהייט, און פאַרשטייט.

1915.

אַ ז אַ פ אַ ר ל

אַז קיין חופּה-רינגען טראָגן ביידע נישט,
און פאַר פרעמדע מענטשן זיינען שטום די ליפּן,
איז קיין חתן-כלה זיינען זיי דאָך נישט —
וואָס-זשע האַלט מען זיך אַזוי ווי צוגעקניפטע?

אַזאָ חתן איז עס,
אַזאָ כלה איז עס,
וואָס זיי קענען זיך ניט שטעלן אונטער חופּה.

האַט ער ווייב און קינד געלאָזן אויפן ווינט,
צי זיך דורכגעבראַכן דורך אַ טיר פון אייזן?
וויינט נאָך איר פאַריתומט אין דער היים אַ קינד
און עס פּרירט איר קישן ביי דער זייט פון שפּייזער?

אַזאָ חתן איז עס,
אַזאָ כלה איז עס,
וואָס זיי טאַרן זיך אין זייער היים נישט ווייזן.

וואָס־זשע שפּאַנען זיי מיט טריט אַזוי געצילט,
ווי ער וואָלט זיי צו דער מאַמעס שוועלן פירן?
ס'איז אַ שפּיל דאָס שפּאַנען — בלוז אַ שפּיל אין ציל,
ווייל עס וואָרט אויף זיי אין ערגעץ נישט קיין דירה.

אַזאַ חתן איז עס,

אַזאַ כלה איז עס,

וואָס מען עפנט נישט פאַר זיי קיין טירן.

וואָס־זשע קענען טאָן אַזעלכע צוויי,
אַז מען האָט נישט וואו דעם קאַפּ אַוועקצולייגן?
וועלן זיי זיך האַלטן ביי די הענט און גיין אַזוי,
תמיד גיין און זיך פאַרקוקן אין די אויגן.

אַזאַ חתן איז עס,

אַזאַ כלה איז עס,

וואָס נישטאַ פאַר זיי אין ערגעץ קיין געלעגער.

1928

ו ו א ד

פון ווייטע ווייסע בערג דער גאַלד־נעפל פאַרשוואונדן,
די וואַכעדיקע גאַס דעם טומל־טאַג באַגלייט.
ס'איז ערגעץ דאָ אַ לאַנד, וואו ס'ווערט ערשט ליכט געצונדן,
און שבת קומט אַריין אין העלער זיידנער קלייד.

ס'איז ערגעץ דאָ אַ הויז, וואו ס'שטייט מיין אַלטע מאַמע
מיט ציטערדיקע פינגער איבער ווייסע ליכט.
די טרערן פערלען זיך אין צאַפלדיקע פלאַמען
און לעשן זיך אין טיפע קנייטשן פון געזיכט.

אַ, טרערן, צאַנקענדיקע מאַמע־טרערן!
זאָל אייער פערלדיקייט כאַטש דערזען ווערן
דאָרט, וואו עס קען מיין שטומער צער שוין נישט דערגרייכן!

עס לעשן זיך די לעצטע אַוונט־שטראַלן.
די נאַכט פאַלט צו — און שווערע שאַטנס פאַלן
אויף מיר און אויף די ווייטע נעפלדיקע הויכן.

ס'האַט זיך פון ווייט ערגעץ אַ קירכן־גלאַק צעקלונגען,
און קלאַנגען זינקען לאַנגזאַם, ווי אין תהום.

צי איז די טונקלקייט נישט דורכגעדרונגען
מיט שטילן שעפטשען: גאָט פון אברהם? — — —

עס גייט אַ שטערן אויף. אַליץ הילכעדיקער יאָגן
די גלאַקן זייער רוף אין ווייט אַריין.
כ'צינד פייער אָן. זאָל איך „המבדיל“ זאָגן
און שטומקייט שלינגען שטאָט הבדלה-וויין?

עס קלינגט דער קירכן-גלאַק פאַר די, וואָס גלויבן.
פאַר זיי האָט זיך ערשט יום-טוב אָנגעהויבן,
און ערגעץ ווייט פאַר נאָענטע האָט זיך די וואָך פאַרנומען.

ווער זאָל מיין צייט מיט יום-טוב-בלומען פלעכטן?
ס'איז גראַע וואָך פאַר מיר געוועזן נעכטן,
און גראַע וואָך איז היינט, און וואָך וועט מאַרגן קומען.

ס'איז זונטיק דאָ. עס איז נאָר וואָס פאַרגאַנגען
דער לעצטער אַרגל-קלאַנג אין קירכן-רוים,
און יום-טובדיק צופרידן איז מען זיך צעגאַנגען,
אַ תפילה-אַפקלאַנג צו געדענקען קוים.

שוין פינקלט לוסט פון יוגנט אונטער ברעמען,
שוין הערט זיך וואו פון געסלעך אַ געזאַנג.
נאָר מיינע אויערן אַליין נאָך אַליץ פאַרנעמען
פון „אָווע מאַריאַ“ דעם ווייטיקלעכן קלאַנג.

אַ, שוועסטער מיין! ווי ווייט פון דייע ליידן
עס זיינען די, וואָס האָבן אין גן-עדן
אַלס קעניגין דערהויבן דיך צום הימלס רודער.

ווי אייביק נאָענט איז דיין מאַמע-טרויער;
ווי אייביק קלינגט דיין וואַגל-וויי אין אויער
פון ברודער דיין, פון היימלאַז-צאַנקנדיקן ברודער!

1914

כ'זאָל דאָס רעכט

כ'זאָל דאָס רעכט פון מתים האָבן —
קענען אָנזאָגן מיין ווילן
דורכן חלום,
וואַלט איך צו דעם טאַטן קומען

אים אזוי צו זאגן :
 טאטע מיינער !
 גיי אוועק אין יענעם שטעטל,
 וואו דו האסט דיין שטילע יוגנט
 אפגעוואַגלט,
 טאָג אויף טאָג ביים האַרטן שטענדער
 און די נעכט אויף בענקלעך האַרטע,
 גיי אין קלויז אַריין,
 וואו די ווענט, געקרימט פון עלטער
 וועלן נאָך דיין קול דערקענען,
 און זאָלסט בעטן :
 ס'האַט מיין זון אַ ווירבל-שטורעם
 פון זיין היים אין ווייטער פרעמדקייט
 אַפגעריסן.
 פרעמדע לענדער, פרעמדע פעלקער
 קענען נאָר דעם קאַפּ, דעם מידן
 אַפּרו געבן.
 אָבער ס'איז נישטאָ קיין ווינקל
 אין דער פרעמד פאַר אַ נשמה,
 אַ פאַרבענקטער
 נאָכן קוואַל פון איר חיונה.
 כאַטש איר האָט זיין שטימע קיין מאָל
 נישט פאַרנומען,
 דאָך פון ווייטענישן אייביק
 האָט צו אייך מיין זון גערופּן,
 ווענט, איר אַלטע,
 וואָס איר האָט אזוי פיל דורות
 שטילע ציטריקע נשמות
 שוין באַשירעמט. —
 נעמט אַריין אויך די נשמה
 פון מיין זון, אין פרעמד פאַרוואַגלט,
 און באַשיצט זי . . .
 זאָלסט אזוי זיי, טאָטע, בעטן,
 און אין ווינקל, וואו דיין יוגנט
 איז פאַרגאַנגען
 אין אַ פרומען אומעט-ניגון,
 זאָלסטו אַנצינדן אַ ליכטל,
 אַ נר-תמיד
 פאַר מיין היימלאַזער נשמה —
 זאָל כאַטש דאָרט אַ פלעמל צאַנקן
 פאַר מיין לעבן

אינעם אומעטיקן ווינקל,
וואָס וועט שוין מיין שטימע קיין מאָל
נישט דערהערן.

.1914

דער קוואַל

נעם אָן אייזן און אַ רידל,
שפּאַר זיך אָן אין האַרטן באַדן,
האַק און גראַב,
וואָס דאָס אַקערן און גראַבן
וועט דיר ברענגען מיט די יאָרן
איז דיין האַב.

קלינגט דער שפיץ פון האַרטן אייזן
און עס בלוטיקן די פינגער
אויפן שטיין.
ס'וועט זיך נאָך די וואונד פאַרהיילן
ביז די יונגע יאָרן וועלן
דיר פאַרגיין.

יאָ, עס קומט אַלץ ווייך און ווייכער.
דאַרפסט שוין שלעפּן מיטן רידל
פייכטן ליים.
אין דעם זומפּ פון ליים פאַרזונקען
האַסטו פאַר די מיטל-יאָרן
דיר אַ היים.

וואָס? שוין שוואַך דער אַלטער אַרעם?
ס'מאַכט נישט! גראַב און דו וועסט טרעפּן
געלן זאַמד.

אונטער אים דער קוואַל איז נאָענט,
שנעלער גראַב, ווייל נאָך אַ ווייל — און
האַסט פאַרזאַמט.

אין דער טויטער האַנט דעם רידל
ביי דעם קוואַל פון פרישן וואַסער
בלייבסטו שטיין,
און די זאַמד און שטיינער קומען
און פאַרדעקן און פאַרשלינגען
דיין געביין.

.1918

11טער נאָוועמבער 1918

אַרויס אין מיטן נאַכט אין שטאַט.
 ס'פאַרהאַלט ביים שוועל מיין מידן טראַט
 לאַמטערן־פּייער, קיל און מאַט,
 עס טראַגט אַ קאַלטער ווינט מיר צו
 פון וויסטן פאַרק אַ לעצטן בלאַט,
 און רעדער־הילך פון ערגעץ־וואו,
 עס איילט אַהיים אַ יונגע פאַר,
 נאָך זיי אַ שאַטן אויפן שטיין,
 און נאָכן שאַטן — איך אליין,
 און נאַכט אַרום — און דאָס איז גאַר.

איך האָב געזען די זעלבע שטאַט
 צעבושעט, כאַרכלענדיק פון פרייד.
 און ס'האַט געדאַכט, ווי איין טרומייט
 פון ווילד־משונהדיקער גרויס
 זיין ריזן־מויל געעפנט האַט,
 און פון זיין גאַרגל ברומט אַרויס
 דער הילך פון גאַנצן אַקעאן,
 פאַרזאַמלט אין זיין מעשן לייב.
 און ס'הילכט די ערד מיט יעדן שפאַן,
 עס הויבט אין לופטן מאַן און ווייב
 און קינד און קייט, און פאַן און קלייד,
 און טרייבט זיי ווילד, און ס'גליט פאַרשייט,
 און ס'קושט און וויינט, און ס'טאַנצט און שרייט
 די ווילדע שטאַט אין ווילדער פרייד.
 איצט שלאַפט זי שטיל, פון שכרות מיד,
 און איך קען הערן מייע טריט.

איך בין אליין, און טיפע נאַכט
 אין מיר פאַרזאַמלט האַט אַ וועלט,
 וואָס האַט אליין זיך אומגעבראַכט,
 און האַט אליין זיך אויפגעשטעלט.
 אין נאַסן גרוב, פאַרפלייצט פון לייז,
 האָב איך אַרויסגעקוקט צום טויט,
 און ס'האַבן הונגעריקע מיין
 געטיילט מיט מיר דאָס קוואַרע ברויט.
 אין שוואַרצער נאַכט, אין רויטן גרויל,
 געקראַכן שטיל אויף אַלע פיר,

ביז א דערבארעמדיקע קויל
האָט אָפּגעטיילט דעם קאָפּ פון מיר.

אין וויסטע שטעט אין הונגער-לאַנד,
האָב איך פון הונגער שטום געשמאַכט.
ביז ס'האָט אַ העלפּנדיקע האַנט
דעם גוטן טויט צו מיר געבראַכט.

איך האָב אַוועקגעשענקט מיין קינד
און האָב געקלאָגט נאַכט-אויס, נאַכט-אויין,
ביז ס'האָט מיין אויג, פון טרערן בלינד,
אין נאַכט אַרויסגעוויינט זיין שיין.

איך האָב מיין הויז פון פיינט באַשיצט,
און פון זיין אייגן בלוטיק שווערד
איז ער, מיט ציינער אויפגעקריצט,
מיט מיר געפאַלן אויף דער ערד.

דאָן בין איך אויפגעשטאַנען גרויס
אין העלן טאָג, אין העלער זון,
און בין פון פינצטערניש אַרויס,
דער פינצטערניש איר רעכט צו טאָן.

און וואו געוועלטיקט האָט אַ האַר,
האָב איך געבראַכט דעם רויטן האָן,
און ס'ברענט זיין פלאַמיקער אַלטאַר
דאָרט, וואו געשטאַנען איז אַ טראָן.

איך גיי דורך לענדער און דורך שטעט,
און טראָג צו וואַרטנדע אַ טרייסט.
און איך, פאַרוואַגלט און פאַרשפעט,
פון אייגן טרייסט ווער אויסגעלייזט.

איך בין אַליין מיין קרוין און לויב,
איך בין אַליין מיין ליבע-ליד,
איך בין אַליין די ווייסע טויב,
וואָס אין די ווייסע וואַלקן פליט.

איך בין אַליין, און טיפע נאַכט
אין מיר פאַרזאַמלט האָט אַ וועלט,
וואָס האָט אַליין זיך אומגעבראַכט,
און האָט אַליין זיך אויפגעשטעלט.

מ א מ ע ס

אלע מאמעס שטייען ביי ימען,
פון אלע ברעגן גייען אָפּ זעגלען,
מיט אלע ווינטן שווימען אָפּ קינדער
אין בלינדן ים אַריין.

וואָלט מען געקענט אַזאַ נעץ דערפינדן,
מען זאָל אין איר פאַנגען אלע ווינטן,
וואָס וועלן אַמאָל די זעגלען טרייבן —
אוי, וואָלט עס ווערן וואויל!
וואָלט זיי אַ מאַמע איבערקלייבן,
די גוטע געבענטשט און אַרויסגעלאָזן,
און אלע ביזע אויף קייטן פאַרשלאָסן,
ווי הינט מיט אַ צאַם אויפן מויל.
און אויב ס'וואָלט זיך איינער אַרויסגעריסן,
וואָלט זי דעם וועג אים פאַרלאָפּן צו שיצן
איר קינד פון ביזן ווינט —
מאַמע און קאַפיטאַן.

איז אַזאַ נעץ נישט פאַראַן
לאָזן זיך ווינטן נישט פאַנגען, נישט צאַמען,
מוז ביי דעם וואַך-טורעם שטיין אַ מאַמע,
און היטן דעם שפיץ מיטן וועטער-הענדל
צו כאַפּן, וואו ווילן די ווינטן ווענדן
די זעגלען פון אירע קינדער,
אַז אויב נישט פאַרלויפן דעם וועג די ווינטן,
זאָל זי כאַטש נאַכיאָגן זיי פון הינטן
און האַלטן אַן אויג אויף די קינדער.

קומען אָן ווינטן פון בערג און פליינען,
ווייטע אַזוינע און פרמעדע אַזוינע,
קומען אָן ווינטן אין שטורעם און בריוון:
ווער קען זיי וויסן — גוטע צי ביזע?
רייסט זיך און פלאַטערט דאָס וועטער-הענדל —
וואו זאָל אַ מאַמע זיך פריער ווענדן?
צום ווינט פון דרום פאַרוואַרפּן די אַרעמס,
צי לאָזן זיך לויפן נאָך דעם, וואָס פון צפון?
און ביז עס קלייבט זיך דאָס האַרץ פאַנאָדער
זיינען שוין זעגלען אַוועק אין וואַנדער,
און וואָס די פאַרלאַפענע אויגן גרייכן —
איז פלעקן, וואָס שפּרינגען אין נעפלען בלייכע.

אלע מאַמעס שטייען ביי ימען.
 מיט אלע ווינטן שווימען אָפּ קינדער
 אין בלינדן ימישן וועג.
 באַרישע מאַמעס ווילן זיי צאַמען
 און בלייבן ברעכן די הענט ווי בלינדע
 אויף זעגלען וואָס גייען אוועק.
 און קלוגע מאַמעס ווילן זיי קענען
 און וויסן אויך נישט ווער זיי זיינען —
 און זעגלען גייען אלץ איינס אוועק.

1928

די באַלעבאַסטע

די באַלעבאַסטע שטייט איך-קיך און שיילט קאַרטאָפּל.

דרויסן האָבן סאַסנעס אויף די ברייטע נאָדליקע צווייגן
 אַנגענומען שניי און פריינטלעך זיך מיט זיי צו וויסער ערד.
 פון אונטער אייז פאַרשנייטן ברעכט זיך פון דער אַזערע אַרויס
 אַן אימפעטיקער שטראָם און שווענקט די ראָד פון פוסטער מיל.
 אויף די ווייסע בערגלעך עפּלביימער, באַרנביימער, אַבריקאַסנביימער,
 ווי די קינדער אין שפיטאַל אין ווייסע העמדלעך, ציטערן גענעזענע
 מיט די וואונדן אויפן לייב פון גערטנערס שער און זעג —

די באַלעבאַסטע שיילט אַ ציבלקע אין קיך.

מיטן זומער אויף די בערגליקע סעדער
 וועלן אויסגעהיילטע עפּלוויימער רויטלעך זיך מיט רויט און פּערלמוטער,
 און די באַרנביימער מיט רויט און זילבער, און די אַבריקאַסן — רויט און גאַלד.
 צווישן סאַסנעס די אַלטאַנע וועט אַרומוואַקסן מיט ווילדן וויין,
 אויף די לאַנקעס וועט זיך ווינטיק וויגן כוואַליעדיקער גראַז,
 און די גענדזלעך וועלן נאַכיאַגן די זון אויף בלאַנקע וואַסערן —
 די באַלעבאַסטע מיט די ווייסע-פּוכקע פינגער
 בראַקט אַ ציבלקע אין קיך.

הינטער שטיין-געפרעסטע מיילן איז די שטיין-געוועלבטע שטאַט,
 הינטער שטאַט — דער גרויסער ים, הינטער ים — די שטעט פון נעכטן,
 אין אלע שטעט — בולוואַרן און קאַפּייען, אין קאַפּייען — מענטשן,
 און מענטשן אין קאַפּייען רייסן זיך צום טעלערל פון הימל,
 און ס'טעלערל פון הימל איז אין בלאַע לאַשצנדיקע אויגן,
 און בלאַע אויגן זאָפּן איין די שיינ פון שטערן און לאַמטערן און פון בוידעמדיקע ליכט
 און פאַרגיסן און באַזיסן מיט דער גוטסקייט פונעם בלאַ —

די באַלעבאַסטע מיט די בלאַע לאַשצנדיקע אויגן
שיילט ווייסע מאַנדלען פון דער ברוינער שאַל.

קומט אַריין דער מאַן אין שווערן רעקל, אינם לעדערנעם,
מיט די כאַלעווקעס און רימענטן פאַרשטייפט אַרום די ליטקעס,
קלאַפט ער אָפּ די פיס און פרעגט: — האַסטו עפעס, האַרץ מיינס?
טרייסלט זי אַראָפּ דעם שניי פון רעקל, הענגט אים אויף צו טריקענען
און זאָגט: — ווילסט אפשר אַ ביסל ציבלקע מיט אייער?
עסט דער באַלעבאַס ביים גרויסן קיך־טיש ציבלקע מיט אייער —

די באַלעבאַסטע מיט די רויטע פלאַמען אויף די ווייסע באַקן
ציט אַרויס די בלעך מיט מאַנדל־קיכלעך פון אויוון.

1930.

ביימער ביינאַכט

אדען

היינט האָב איך דעם סוד פון ביימער אַנטפלעקט.
אין האַלב־ליכט פון נאָך דער געזעצטער זון
זיינען שאַטנס געשטיגן באַרג־אַרויף אויף די בערג
און איך האָב געזען, ווי אין גאַנג פון שאַטנס
נעמען ביימער זיך וויגן און שווימען
באַרג־אַרויף, באַרג־אַרויף אויף די בערג.

איז מיר אָפּן געוואָרן מיין שטענדיקע רעטעניש:
ווי קענען זיי — לופטיקע, צווייגיקע, גרויסע,
זיך פאַרגראָבן אין באַדן מיט וואַרצלען און אַדערן
און פאַרטריקענען דאָרט, וואו געבאָרן?
כ'האָב געזען ווי אין טונקל פאַרהוילענע
זיינען ביימער פון בערגלעך, פון טאַלן און פעלדער
געשוואומען אין רייען געקרימטע,
ווי די קרומקייט פון צווייגן און וואַרצלען,
און געוואַנדערט אַ טונקעלן וואַנדער.

ערשט קען איך דיר אַלץ דערציילן, טאַכטער:
פאַרוואָס דער פחד אין פינצטערן וואַלד,
פאַרוואָס גייען סטעשקעס פאַרלאָרן ביינאַכט,
פאַרוואָס קענסט קיין מאַל אין נאַכט נישט געפינען
דעם בוים, וואָס האָט דיך באַשאַטנט בייטאַג,
פאַרוואָס מיט דער שיין ווערט אַלץ ווי געווען,
ווי ס'וואַלט אַן אומהיימלעכער חלום פאַרגיין.

ס'איז נישטאָ קיין פאַרוואַרצלונג! בלויז אין אויג פון טאָג
 זיינען ביימער פאַרוואַקסן מיט פינגער אין ערד,
 זיינען שטיינער פאַרקנאַטן אין אייביקע לעכער
 און טייכן — אין בעקנס און בערג — אין טעלער.
 נאָר ווען ס'קען זיי נישט גרייכן דאָס אויג פון טאָג,
 הייבט אָן וואַנדערן אַלץ פון זיין האַרטן פאַרזיגלטן גורל
 און ס'לעבט אין וואַנדער ווען ס'זעט נישט דאָס אויג.

קומט אַלץ דאָך צוריק אויף זיין פּלאַץ, דעם באַשערטן?
 אַודאי קומט עס צוריק מיט שייַן.
 איז צו וואָס דער וואַנדער, אָז מען קומט צוריק?
 און ווען איז די וואָר: אין פאַרוואַרצלונג פון טאָג
 צי באַנאָכט אין דער פינצטער אין אויסוואַרצלונג?

איך ווייס נישט, טאַכטער, וואָס חלום, וואָס וואָר,
 נאָר דאָס האָט זיך היינט מיר אַנטפּלעקט:
 אָז ווען ס'זעט נישט דאָס אויג, שווימען ביימער אַוועק
 פון די וואַרצלען אין באַדן און וואַנדערן.
 איז דעריבער נישט זוך דיין בוים אין פינצטער
 און די סטעשקע אין וואַלד, וואָס דו קענסט,
 ווייל ווי עס וועט דיך אַליין אויך טרייבן
 פון דיין האַרטן פאַרזיגלטן גורל
 און קיין אויג וועט דיין וואַנדער נישט זען,
 אַזוי טרייבט עס אום אויך זיי,
 און צו זיי אין נאָכט ווי צו וואַנדערער גיי
 און ס'וועט היימלעך דיר זיין, ווי מיר מיט זיי.

אַט איז נאָכט אַרום מיר און וואַלד,
 און איך זוך נישט דעם בוים ביי מיין ביידל.
 צי וואָס אים זוכן דאָרט, וואו ער האָט זיינע וואַרצלען,
 אָז איך אַליין בין נישט דאָרט, וואו איך וואַרצל?

1929.

געסט ביי מיר

אויף ברייטע פעלדער ווינטיקע, אויך שליאַכן און קורגאַנען
 האָב איך פון צימער מיט די געלבע ווענט
 און וואַלענע דיוואַנען
 אַרויסגעפירט מיין שלום מיט דער וועלט,
 און בין צוריקגעקומען, ווינט-באַווייט און זון-באַברענט.

און נישט אליין האָב איך זיך אומגעקערט.
 מיט קאַרקן פאַלדיקע, ווי ליים פאַרדאַרטער,
 מיט פנימער אין שטרויאיק־שטייפע בערד,
 מיט פויסטן קנאַכיקע און האַרטע,
 מיט שווערע פעלד־טריט זיינען אָנגעקומען געסט,
 געקומען ווייטע געסט מיט מיר צוריק,
 און האָבן זיך אין צימער אויסגעזעצט,
 די אויגן מיט די פויסטן אויסגעווישט,
 און ס'שלאָגט זיך אין דער וואַנט דער שאַרפער בליק
 און קוקט צעמישט, ווי איך אליין צעמישט —
 זיי קוקן און פאַרשטייען נישט.

וואָס זעט איר דאָ?

עס איז דאָך אייערס דאָ!
 אין לופט די דעריקייט פון שאַרפן זאַלץ,
 די פראַנזן פון צעטעפעטן דיוואַן,
 די ווענט פאַרטשאַדעטע, די טוכלע פאַרב
 פון די גאַרדינען אויף די פענצטער — אייערס אַלץ!
 פון יעדן ווינקל דאָ, פון יעדן שפאַץ

האַט זיך דאָס לעבן אייערס, ביז און האַרב
 געשלאָגן זיך און דורכגעבראַכן —
 און כ'בין ווי אַ געפענטעטער אַרומגעקראַכן
 אין מיינע דלד אמות דאָ און מיטן שטאַלענעם געוויכט
 פון אַלע שטילקייטן געשטיקט און איינגעפרעסט
 דאָס לעבן אייערס. שכורדיק־געדיכט
 האַט זיך עס טאַג נאָך טאַג אַזוי געזעצט,
 געוירן ווי אַ סם — און ווענט און צאַם
 און מיך אליין אין צאַם צעבויערט מיטן סם.
 נישט איך, דער איינציקער אַזוי.

אַ דור אַזוי!

פון גלאַטן גאַסיקן צעמענט,
 פון העלע ווענט, פון ווייכע הענט
 האַט זיך אין שטילע הייזער איינגעשטעלט
 אַ שלום מיט אַן איינגעשרומפענער פאַרשטיקטער וועלט,
 אַ וועלט — אַ פינגער־הוט,
 און אַ געוואַרגענע מיט הונדערט פּרעסן
 פון שטילע שטילקייטן, ווערט זי צעפרעסן
 פון סם פון אייגענעם, און דורכן בלוט
 פון אירע ווערגער רייסט זי זיך
 צו ווייט, צו פריי — צו זיך.

דערלייזט! באַפרייט!
 פון אומגעצאָמטער ווייט,
 פון הייזער פעלדיקע, פון דאַרף און שטאַט,
 פון אַקער און פון האַמער, לאַם און ראָד —
 קומט, וועלטיקע, און ברענגט דעם וואַיענדיקן ווינט
 פון אייער מחנהדיקן דראַנג
 אויף אונדזער שלום דעמפּין, אויף אונדזער טוכלער זינד
 פון רו געוואַרגענער. דאָ האָט געדאַנק
 ווי מילב פאַרקליבן זיך אין ווייכקייט וואַלענער,
 ווי צימערניג צעמאַלענער
 באַשפּרינקלט ווייטיק בלויז דעם זיסן טאַרט,
 און פרייד, פאַרשנירעוועט אין גומענעם קאַרטעט,
 אַן אַטעם דרייט זיך אויפן זעלבן אַרט,
 און אויגן חלשן, ווער וועט
 זיי אויסלייזן, אויב ניט דער שטורעם
 פון אייער אַנקומען? ווער וועט דעם גאַט פון גבורה
 דעם רוימען-אַקערער און זונען-שמעלצער,
 באַפרייען פון די שטוביקע געברויכן

פון רייניקן פאַרלייגטע העלדזער
 מיט זיסע תפילות און מיט לויב פאַרהאַניקטן,
 און אומקערן צוריק אין זיינע בילי-בילאַניקע,
 אין זיינע שטורעמדיקע גליווערדיקע הויכן?
 1927.

דער זון

וועסט זיך פון אים נישט באַהאַלטן, מוטער,
 ער איז דאָס קינד פון דיין שויס.
 ריזיק און טונקל, ווי אַ נישט-גוטער,
 גלאַצט ער פון ליידיקע לעכער אַרויס,
 האַלט אונדז די פויסטן אין זיינע פאַרקלאַמערט,
 און ווילסטו, צי ווילסטו ניט, ביסטו אַ מאַמע,
 און ער, דער צער, איז דער זון.
 ער האָט אַליין פון דיין לייב זיך געבאַרן,
 אידער נאָך דו האַסט געוואוסט.
 האַסט נישט גענערט אים, און אויפגעוירן
 איז ער אויף דער מילך פון דיין ברוסט.
 איצט שטייט ער, אַ ריז, מיט קעפּ פון אונדז העכער,
 און גלאַצט אויף אונדז פון בלינדע לעכער —
 ער, דער צער, אונדזער זון.

ער צווישן אונדז — און נישט איבערצעווינדן
 די ווייטקייט פון לייב צו לייב.
 ער איבער אונדז — און אויף אייביק פאַרבונדן
 אַרעם אין אַרעם בלייבט.
 וועלן מיר גיין אַלע דריי צוזאַמען:
 איך — דער טאַטע און דו — די מאַמע,
 און ער, דער בלינדער, דער זון.

1928.

זעלנער אויף דער וואַך

ווי אַ זעלנער ביי די פעסטונג-מויערן,
 ווען פון אַלע זייטן לויערן
 שונאים אויף זיין לאַנד —
 שטייסט פול-באוואַפנט ביי דער וואַנט,
 וואָס באַשיצט דיין אייגענעם מזבח,
 און דו וואַכסט איבער דעם שיכורדיקן ריח,
 וואָס גייט אויף אין דינע נאַזלעכער אַריין
 פון דיין אייגן בלוט, וואָס טריפט אין פּייער.
 אַז דאָס לאַנד וועט זיך פון קריג באַפרייען,
 וועט דער זעלנער אויסטאַן די כלי-זיין.
 מיט דער ביקס, דער אויסגעליידיקטער,
 וועלן שפּילן קינדער פריידיקע,
 אין די אַרעמס האַרטע —
 ווייבער אויסגעגאַרטע,
 און עס וועלן אַלע פריידן שפּילן אויף זיין פנים,
 ווען דאָס לאַנד וועט זיך באַפרייען פון די שונאים.
 ווער וועט אויפלייזן ביי דיר די שווערע ברעם.
 ברודער מיינער ?
 ווער וועט אַפלאַזן דיין פויסט פון קלעם
 און די קני פון צוואַנג,
 אַז דאָס לאַנד, וואָס האָט דיין בלוט פאַרלאַנגט,
 איז דיין לייב געוואָרן,
 און דער קריג, וואָס האָט דיין בלוט פאַרלאַנגט,
 איז דיין בלוט געוואָרן ?
 זעלנער שיקט דאָס לאַנד אין קריג,
 שיקט פון קריג אַהיים צוריק.
 דו אַליין, דיין לאַנד און קריג,
 כהן, קרבן, וואַך און וועכטער,

מיטן לאַגל פון דיין האַרצן אין דער רעכטער,
 אין דער לינקער איינגעקלאַמערט די כלי-זיין —
 ווער וועט אויסלייזען דיין בלוט פון פייער?
 ווער וועט דיך פון זיך אליין באַפרייען?
 1927.

טרויעריקער גיבור

טרויעריקער גיבור, בייטש אויף אונדעזר שאַנד!
 האַסט פון דורות בלינדע קוים אַרויסגעשפּאַנט,
 קוים אַ בליץ געוואָרפן ווי פון שייד אַ שפּיז,
 און געמוזט אַ בעזים נעמען אין דער האַנט
 און זיך שטעלן ראַמען דורותדיקן מיסט.

וויפל שטאַל און שטייפקייט האָבן דורות צער
 איינגעגליט אין בויגן פון דיין שווערן קאַרק!
 און דו מוזט מיט גראַבליעס גריבלען זיך אין קויט,
 חזיר-שטאַלן ראַמען, אומצוכט הינטער פּלויט —
 ראַמסטו קויט פון דורות ביז דער אַטעם וואַרגט.

קען די פרייד פון האַמער קנאַלן אין דער מיט
 וואו דער קויט פון דורות קלעפט זיך צו די טריט?
 קען דאָס בייו פאַרמיידן צאַרנדיקע הענט,
 ווען עס קוואַקען שדים הינטער פּוילע ווענט?
 ברענען אויף דיין שטערן טרויער און פאַרלענד!

טרויעריקער גיבור, הייב די האַנט און קער!
 ווער ס'האַט דיר געמאַכט דעם בעזים צום געווער,
 וועט מיט דיר דעם צייכן טראַגן אויפן שטערן
 און אין בראַנד פון צייכן אויסברענען די שאַנד —
 טרויעריקער גיבור, צאַרנדיקע האַנט!

1928.

אַ לויב דעם מייסטער

אַ צאַם האַט דער מייסטער אויפגעבויט
 פאַר די שווימיקע וואַסערן פון אַ ברייטן שטראַם
 און זיי אַנגעזאַמלט הינטערן צאַם.
 שפּאַרט דער איבערפּלוס אַרויס דורך אַ שליוו
 צום בעקן פון נידעריקן, טאַליקן טייך,
 און פליסיק טראַגט עס אַוועק דער טייך.
 איז פרידן אויבן אויף די שטראַמען געבונדענע,
 וואָס שפּאַרן זיך הינטער דעם אייזערנעם שליוו,

און פרידן אונטן אויפן טאליקן פלוס —
 איז פרידן אויבן און אונטן.
 און איבער דער דאמבע אויפן פעלזיקן מויער
 גייט אום אליין דער מייסטער, דער בויער,
 גייט אום און וואַכט אויפן פרידן.

— איז וואו אַוועק פון שטראַם דאָס געיעג,
 אויב ס'איז אויבן און אונטן פרידן?
 און וואו פון די כוואַליעס דאָס שוימיקע זידן,
 און די תאוה צו פלייצן און רייסן די ברעגן,
 און דאָס רעווען אין ווילדן נצחון
 ווען שטער און צאָם איז צעבראַכן?
 — ס'איז אַלץ פאַראַן:

דער געיעג פון די שטראַמען,
 דאָס זידיקע שוימען,
 דאָס רייסן די ברעגן, דאָס רעווען און וואַיען —
 ס'איז אַלץ פאַרזאַמלט אין מייסטער, אין בויער,
 וואָס צאַמט זיין טראַט אויפן פעלזיקן מויער
 און האַלט אַלע צאַמען אין האַנט.

איז אין אים אַליין, אין איינעם, פאַרזאַמלט
 דער אימפעט פון אַלע שטראַמען געצאַמטע,
 וואָס שטויסן זיך הינטער דער דאַמבע?
 — אין אים, אין אים — און אַ לויב צו אים!
 און ווי קען ער מעסטן זיין טראַט אַזוי זיכער,
 ווען ס'ברויזט אין אים אַליין ווי אַ וויכער?
 — דעריבער דאָך דער לויב צו אים!
 — און קען ער נישט איינמאַל אַ הייב טאָן דעם שליוו,
 און מילי-מיליאָסן ליטער פון וואַסער
 זאָל זיך פלייציק צערעווען דערלייזטע,
 און פאַרטראַגנדיק אויך די בריק מיטן מייסטער,
 דערלייזן דעם שטומען געשריי, וואָס צערייסט אים?
 — אוודאי קען ער, דער מייסטער!
 נאָר אומגיין וועט ער מיט מעסיקע טריט
 און ווייטער היטן דאָס, וואָס ער היט —
 און דעריבער — דער גרויסער לויב צו אים!

צו ם בױ ע ר

אַרויסגיין אויף אַ פעלד,
וואו איינגעקווארטע דערנער פון די זאַמדן קריכן,
ווי בינטלעך טויטע האָר פון טויטע פליכן,
און חלום'ען:

אויף אויסגעגאַסענע, צונויפגעשטראָמטע טייכן-בייטן
אַ זון-צופלייץ פון כוואַליעדדיקע ברויטן,
און איבער הייזלעך — זילבערדיקע רויכן
צעשפרינגען זיך אין בלאַע הויכן, —

אַרויסגיין אין אַ טאַל,
וואו אויף צעטראַטענע פאַרוויסטע לאַנקעס
זיך פאַשען קי פון טשערעדעס פאַרבלאַנקעט
און חלום'ען:

אַ סעדער-וואַלד, און פון צעוויגטע צווייג און בלעטער
פאַלן עפל רויטע, באַרן געלבע, פלוימען פיאַלעטע,
און איבער הייזלעך זילבערדיקע רויכן
צעשפרינגען זיך אין בלאַע הויכן, —

אַרויסגיין צו אַ ברעג,
וואו זאַמד, פון וואַסערן און צייט צעשווענקטער,
האַט שוין פאַרגעסן נאָך אַ גראַז צו בענקען,
און חלום'ען:

אין קלעטערדיקע קנוילן פון געדיכטן גרין
מיליאָסן טרויבן: זילבער, פּורפור און בורשטין,
און איבער הייזלעך זילבערדיקע רויכן
צעשפרינגען זיך אין בלאַע הויכן, —

דערנאָך צוריקקומען:
ערשט איבער כוואַלעדדיקע טייכן-בייטן
האַט זיך שוין זון צעפלייצט מיט יונגע ברויטן,
און סעדער אַנגעלאַדענע אין וואַנט פון בלעטער
באַזעצט מיט עפל רויטע, באַרן געלבע, פלוימען פיאַלעטע,
און קלעטערדיקע קנוילן פון געדיכטן גרין
מיליאָסן טרויבן: זילבער, פּורפור און בורשטין,
און איבער אַלע הייזלעך — שטיפערישע רויכן, —
גייען אויף צעשפילטע צו די בלאַע הויכן, —

און נישט קיין צייט האָבן
זיך אַפצושטעלן ביי די זעאונגען צעבליטע
ווייל הינטער פלייצעס וואַרט דאָס דאַרף-ערשט-ווערנדיקע
אויף אויג-באַלעב און אויפגאַנג קערנדיקן,

און ס'בענקען רוימען ליידיקע פון בלאַע הויכן
 נאָך קוימענס ליימענע מיט שטיפערישע רויכן, —
 אַ מענטש, בן-אדם!
 ווען ווייסע שטרייפן אין די האַר
 דערמאָנען, אַז ס'איז צייט געקומען פאַר אַ וואַר,
 וואָס זאָל שוין בלייבן וואַר ביז גאָר דער ענד,
 און ס'קומט אַ וואַר אַזאַ, און יעדער אַטעם ברענט
 מיט באַלד און שוין,
 ווייל וואָס אַ ווייל — איז פּלאַנץ, און וואָס אַ שעה איז בוי
 און וואָס אַ טאָג איז אויפגאַנג, — אויב מען קען אַזוי —
 אַ מענטש! —

וואָס דאַרף מען וועלן נאָך ?

וואָס דאַרף מען וועלן נאָך ?

.1928

סאַקאַ-וואַנזעטי-נאַכט

ווייסע ברעזע-ביימלעך אין דעם נאַכט-ווינט
 וואַרפן בונטע פּלאַטערדיקע בלעטער
 צו די פּלאַכטעס ליכט אין שוואַרצן שאַטן.
 שפּרינגען בלעטער-היילן, ווי די שוואַרצע גריבער —
 זילבער-בלאַקייט איבער גריבער אינעם נאַכט-ווינט.

היינט האָט מען צום טויט פאַרמשפט

מענטשן צוויי.

אין דער פּרי

זיינען מיר פאַרבייגעגאַנגען אַ פאַבריק,

און די, וואָס זיצט מיט מיר אַצינד —

שמאַל און בייגיק ווי אַ ברעזע-בוימל,

און די אויגן ווינטיק-בלאַ,

ווי דער העלער קרייז אַרום לבנה —

האַט געזאָגט אַזוי :

— יעדער איינציקער פון אונדז ביי די מאַשינען

קען זיין אומשולדיקן טויט אַזוי געפינען.

גליווערדיקער האָס

האַט געפיבערט אין די ווינטיק-בלויע אויגן,

און די שמאַלע אַקסל מיט די דינע אַרעמס

האַבן זיך פאַרשנירעוועט, ווי ביי אַ מומיע,

אין דער שטריק פון אומבאַהאַלפּנקייט.

איצטער שפרינגען זילבער־פלאַכטעס איבער גריבער
 און די פיבערדיקע פינגער פון איר קינדער־פויסט
 בריען מיט פאַרצערנדיקער בענקשאַפט :
 — אַט אזוי וועל איך פאַרטריקנט ווערן
 אין דער זוכעניש פון דעם, וואָס קומט נישט.
 וויינען וועט מיין מאַן אויף זיין געלעגער
 נאָך דער שטילער שעפּס, מיין לייב,
 וויינען וועט מיין קינד נאָך מאַמע,
 און דער טאַטע אונטער טלית־דעק, וועט וויינען...
 ווי דער העלער קרייז אַרום לבנה
 נעפלען זיך די ווינטיק־בלאַע אויגן,
 און דאָס בלאַע אַדערל ביים שוואַכן פויסטל
 קלאַפט : איינס־צוויי־דריי־פיר —

שאַקלט זיך דער דינער קערפּער אירער,
 ווי צעוויגטע יינגלעך חסידישע אויף תּליות,
 (וואַרשע, ציטאַדעל, יאָר — ניינצן הונדערט פינף).
 ערגעץ וואו צום לעצטן אורטייל גייען
 מענטשן צוויי.

קום שוין דו, וואָס קומסטו נישט קיינמאָל,
 גיב אַ צי די שטריק אַרום די אַקסל,
 זאָל דער האַס פון אויגן איבערגיסן זיך
 אין די בלאַע אַדערלעך ביים פויסט —
 און זאָל אויפשפּרינגען דער פויסט !

אין אַ נאַכט אַזאָ

וועלן מיר זיך ביידע וויגן,
 ווי די חסידישע צעוויגטע יינגלעך אויף די תּליות,
 ווי די וויסע בימלעך אינעם נאַכט־ווינט
 צווישן זילבער־בלאַ און שוואַרצע גריבער.
 וועלן מאַן און קינד באַוויינען מיך :
 אומגליקלעכע ! אַפּטריניקע !
 אַבער דו, מיין נישט געקומענער,
 וועסט די טויטע שטריק פאַרציען ענגער
 און זיך וויגנדיק מיט מיר באַזינגען :
 — הייליקע ! הייליקע !

הינטער פיבערדיקע פינגער קלאַפט דאָס בלאַע אַדערל :
 איינס־צוויי־דריי־פיר ;
 ערגעץ וואו צום לעצטן אורטייל גייען
 מענטשן צוויי —

איינס-צוויי-דריי-פיר —
 שאַקלט זיך דער דינער קערפער, וויגן זיך די דינע אַרעמס,
 ווי די חסידישע צעוויגטע יינגלעך, אינעם נאַכט-ווינט,
 ווי די וויסע ברעזע-ביימער אינעם נאַכט-ווינט
 צווישן זילבער-בלאָ און שוואַרצע גריבער:
 איינס-צוויי-דריי-פיר —

.1928

פ ר ו מ ע ר י י ד

פרומע רייד און צוגעמאַכטע אויגן,
 קול געבראַכענער און טונקעלע כוונות.
 איך בין מיד שוין די צוויי-פנימדיקע גלויבן
 און די האַלבקייטן פאַרוועבן מיט רחמנות.

אויף די צווייאיקע און שווינדלדיקע שליאַכן
 זיך שוין אַנגעהערט מיט רייד פון גלאַטע צינגער,
 קען איך מער קיין יום-טוב זיך ניט מאַכן
 פון אַ לעקעכל, וואָס קרישלט אין די פינגער.

ברויט פון לעבן וויל איך — קאַרענעם און בריוועם,
 האַרבן ברויט פון מענטשלעכן גענענען.
 איז עס ליבשאַפט — זאָל דער ווירץ פון לייב נישט שווינען,
 איז עס פיינטשאַפט — זאָל עס גריין אין ווייסלעך ברענען.

יא, איך ווייס: אין גאַסיקן געראַנגל
 פאַרן האַרבן שטיקל ברויט און ביסן כבוד
 זוכט מען מיטגייער מיט פינגער ווי די צוואַנגען
 און מיט הענט אין האַס פון גייציקייט פאַרקאַוועט.

און דערפאַר אין הייליקע שבתים,
 איינגעקויטלט אין נשמה יתרה,
 קען מען אומגיין ווי אַן אַפגעפאַסטער חתן
 צווישן שבתדיקע כשרע חברים.

ס'איז געווען אזוי . . . נאָר אויפן טאַטנס דרכים
 וועלן מיר שוין מער קיין שבת-טיש נישט פראַווען.
 ווער עס זוכט מיט אונדז דעם ברויט פון אינדערוואָס
 וועט אויך קומען ווי אַ שבתדיקער חבר.

וועסט דעם טאטנס טאג נישט מער אויף צוויי צערייסן,
און נישט מער דעם ריס מיט גלאטע רייד פארדעקן.
ס'וועט מיט אייגן בלוט פארגיסן דיר די ווייסלעך
און ארויסשרייען פון אונטער אויגן-דעקלעך.

1928.

מ י י ן ש א ד ן . . .

מיין נייע ערד,

וואָס האָט פון הינטער בלינדע ווייטן
געלאָזט זיך אויפדעקן מיט פעטס פון שוואַרצן באַדן,
האַט זיך מיט פעלוז און זומפ אַנטפלעקט —
און ס'פרייען זיך די שונאים אויף מיין שאַדן.

א, וויפל פרייד

עס וואַרט פאַר זיי אויף אַלע ווייטע שליאַכן
וואו כ'האַב צעוואַרפן מיינע דאָנערשטיקס און פרייטיקס,
מיט אַלע אויפגאַנגען, וואָס האָבן נישט דערבליט,
און אַלע בליאונגען, וואָס האָבן נישט דערציטיקט.

איז — קומט און זעט:

פאַר יעדער קלאַפטער ערד, וואו כ'בין געגאַנגען
מיט גלייכן טראַט איבער געפלאַסטערטע שאַסייען,
האַב איך מיט גריבערדיקע מיילן אָפגעצאַלט —
און זאָל די שאַדן-פרייד צעוואַקסן זיך אין צווייען.

און אויב איר ווילט,

אין דרייען קען צעוואַקסן זיך די שמחה:
צום היינט און נעכטן אויך אויף מיינע מאַרגנדיקע צערן,
אויב ווייניק נייע ערדן האָבן מיך גענאַרט,
איך זאָג אייך צו — זיי וועלן מער נאָך נאַרן.

עס קומט אַזוי.

די היילונג פון דער נאַרעניש איז — ווידער קריכן
דורך זומפ און שטיין און פלאַנטערדיקע מאַכן.
און אָן די מיילן נאַרעניש — וואָס וואַלט באַדייט
דער קורצער קלאַפטער פון געפלאַסטערטן נצחון?

געניסט די פרייד,

און לאַמיר אַלע זיין צופרידן מיט מיין גורל:

די שונאים מיטן גליק פון זען מיך א גענארטן,
און איך — מיט נייער וואַגלעניש צו צוגעזאָגטער ערד,
וואו הינטער מיילן נאַרעניש בלויז קלאַפּטערס צוואַג וואַרטן.

1929.

א ת פ י ל ה

גאַט מיינער!
דו ביסט אַליין,
איך בין אַליין,
זיינען מיר ביידע אַליין.
פלאַקערט דיין עלנט — א זון פאַר דער ערד.
מיר אָבער האָט עס די אַקסל באַשווערט,
פאַלט פאַר די פּיס ווי אַ שטיין.

גאַט מיינער!
דו קומסט פון דיר,
איך קום פון דיר,
קומען מיר ביידע פון דיר.
דו ציילסט אַן אייביקייט זיך פאַר אַ טאַג
איך — מיינע טעג ווי געליענע טראַג,
וואַרט אויף דיין רוף יעדן טאַג.

גאַט מיינער!
דו ביסט אין דיר,
איך בין אין דיר,
זיינען מיר ביידע אין דיר.
בלייב איך אין דיר מיט מיין עלנט און צער,
גי איך נאָך דיר, ווי אַ קנעכט נאָך זיין האַר,
גי, ביז דו רופּסט מיך צו דיר.

גאַט מיינער!
דו ביסט פאַר דיר,
איך בין פאַר דיר,
זיינען מיר ביידע פאַר דיר.
זאַל פאַר דיין כבוד זיין אַלקי, וואָס איך טו,
אַלץ וואָס איך לייד ביזן טאַג פון מיין רו
אַננעמען אַלץ פאַר אַ קרבן זאַלסטו,
גאַט מיינער, גאַט מיינער, דו!

1919.

מיט דעם דור

מ י ט ד ע ם ד ו ר

1.

אין די ערשטע וואָכן פון 1906 איז איינמאָל אַ פרייטיק אין דער ליטעראַרישער אָפטיילונג פון דער וואַרשעווער צייטונג „דער וועג“ דערשינען אַ ליד אין בלאַנקן פערז — פון דעם ליד געדענק איך בלויז צוויי שורות — פון אַ נייעם מחבר: מנחם. די אָפטיילונג איז רעדאַקטירט געוואָרן פון י. ל. פּרצן, און נאָך איידער דאָס ליד איז געוואָרן אָפּגעדרוקט איז שוין דער מחבר פון פּרצן אריינגעפירט געוואָרן אין דער „ליטעראַטור“ אויף אַן אינטימען אָונט וואו שלום אש האָט פאַרגעלייענט זיינע אַ דראַמע. פאַר אַ בחור פון אַכצן איז עס געווען אַ „זיגרייכער“ אריינשפאַן אין דער ליטעראַטור. דער „זיג“ איז געווען נאָך גרעסער צוליב דעם, ווייל ערשט מיט דריי חדשים פריער האָט דער קריטיקער בעל־מחשבות דעם זעלביקן בחור אָפּגעזאָגט דאָס לעבן: געהייסן גיין צוריק צו דער לאַטיינישער גראַמאַטיק. אָבער טאַקע צוליב דער זעלביקער סיבה איז דער „זיג“ אינגיכן פאַרוייערט געוואָרן.

אין דער אמתן האָט אויך פּרץ נישט אָפּגעדרוקט דאָס ערשטע ליד וואָס איך האָב אים געבראַכט. זיין אורטייל ביי דער באַגעגעניש אין רעדאַקציע איז געווען: — דאָס ליד טויג נישט, אָבער איר טויגט. די ערשטע לידער צום דרוקן זיינען אָפּגעקליבן געוואָרן שפעטער ביי אים אין הויז. און נאָכן צווייטן ליד, ווען בעל־מחשבות האָט זיך דערוואוסט ווער דער מנחם איז, האָט ער פּרצן אויסגע־חזקט און צווישן די צוויי איז געוואָרן אַ באַטאַליע. ס'איז דער־גאַנגען צו דעם, אַז בעל־מחשבות האָט זיך אָפּגעזאָגט מיט־צופאַרן אויף אַן אָונט אין אַ דערבייאַיקער שטאַט, ווייל פּרץ האָט מיך דווקא געוואַלט מיטנעמען. קיין געזונט איז מיר פון דער מלחמה איבער מיר נישט צוגעקומען.

שפעטער האָט בעל־מחשבות אַליין געדרוקט מינע לידער און אַרטיקלען — אין „טעלעגראַף“, אַ יידישע צייטונג וואָס די „הצפירה“ האָט אַ קורצע צייט אַרויסגעגעבן, און אין „פריינד“. ער האָט אפילו אין 1913 אָנגעשריבן אַ גינסטיקע רעצענזיע וועגן „פּוילן“. אָבער וואָס ער האָט געשריבן וועגן די „תפילות“ אין אַן איבערזיכט וועגן די „ליטעראַרישע מאַנאַטשריפטן“ איז געווען אַ מוסטער פון ראַפּינירטן ליטעראַרישן מאַרד. און נישט לאַנג פאַר זיין טויט, איז אַ פּערזענלעכן בריוו פון בערלין אין 1920, האָט ער געקרימט מיט דער נאָז אויפן בוך „זאַמד“ און מיר ווייטער אָפּגעזאָגט דאָס לעבן.

אויך פּרץ האַט אין די אַכט יאָר פּון מײן אַרײַנקומען צו אים אין הויז געהאַט פּון מיר — דאַכט זיך — מער צער ווי נחת. ער איז געווען אַ געדולדיקער רבי און האַט פאַרמאָגט אַ שלל מיט ליב-שאַפט. צײַטנוויײַז איז עס דערגאַנגען ביז פאַרליבטקײט, נאָך וועלכער עס פּלעגט אַלעמאַל קומען אַ רעאַקציע פּון אַפּקערן זיך און אינגאַ-רירן ווי ער זאָל וועלן אי זיך אי מײך פאַר עפּעס באַשטראַפּן. אָבער דאָס האַט אים וויי געטאָן און צו לאַנג פּלעגט ער נישט קענען אויס-האַלטן. אײנמאַל נאָך אַ לענגערן ברוגז זאָ האַט ער מײך געכאַפּט אויף דער גאַס, אַוועקגעשלעפּט צו זיך אין אַ וואַלד-געגנט הינטער וואַרשע און אַרײַנגעפירט צום ווייב מיט די ווערטער: — אַט איז ער, אײך האָב אים געבראַכט! . . . נאָר אַרײַנקעלן די תּורה אין מיר איז אים אָנגעקומען שווער. פּון אָנהויב פּלעגט ער אליין באַ-אַרבעטן מײנע לידער. אַ פאַר מאָל האָב אײך זיך פּשוט געכאַפּט ביים קאַפּ לײענענדיק דאָס „באַאַרבעטע“. דערנאָך האַט ער אויפ-געהערט. אײך האָב אליין געדאַרפּט מאַכן „בעסער“. אָבער אײך פּלעג כּסדר קומען אַלץ מיט אַזעלכע זאַכן וואָס ער האַט נישט געקענט פאַרדייען. אײנמאַל איז עס געווען אַ לאַנגע, אין פּראָזע געשריבענע, פּאָעמע וועגן טויט. פּול מיט אַבסטראַקציעס און פּאַטאָס. ער האַט מײך — ווי דער שטייגער — געדולדיק אויסגעהערט, צוגעפירט צו דער וואַנט וואו ס'איז געהאַנגען אַ גרופּע לעוויטאַנ'ס פּיזאַשן, זיך אַפּגעשטעלט בײַ אײנעם מיט נאַקעטע בײמער, אַ קאַלטן סטאַו און אַ פאַרקאַן אַרום אַ כאַטע און געזאַגט:

— איר זעט — דאָ איז טויט און לעבן און אַלץ.

וואָס ער מײנט האָב אײך קלאָר געוואוסט. אָבער ס'איז מיר אויף דעם נישט געלעגן. אײך האָב ווייטער געטאָן דאָס מײנקע. ער האַט שפּעטער הנאה געהאַט פּון אַ פאַר זאַכן מיטן נאָמען „שוואַרצע רויזן“ און אליין געדרוקט אין זאַמלבוך „ידיש“ אַ פּראָגמענט פּון „שלמה“, זאַכן וואָס האָבן געהאַט צו טאָן מיט אײן מאַטיוו — טויט. די אויגן האָבן אים געלויכטן נאָכדעם ווי ער האַט געלייענט „קדוש“ און עס האַט אים וויי געטאָן ווען עמעצער האַט די זאַך פאַרטשעפּעט. אָבער נאָך די „תּפּילות“ איז ער אַרומגעגאַנגען אַ צעטראַגענער איבערן שטוב, נישט געוואַלט מיר וויי טאָן, און אַ לאַנגע צײַט גערעדט אַלץ אויף דער זעלביקער טעמע:

— מען קען נישט דעם יידישן גאַט אַזוי מיט גוואַלד אַראַפּ-שלעפּן אויף דער ערד. ער שטייט נישט אויף סלופּעס אויף דאַרפישע וועגן.

ערשט מיט אַ האַלב יאָר שפּעטער האַט ער מיר אָפּן געזאַגט, אַז די זאַך איז אים נישט געפּעלן געוואָרן. און איצט, נאָך קנאַפּע פּערציק יאָר, זע אײך וויפּיל ליבשאַפט מען האַט געדאַרפּט פאַרמאַגן צו קענען נאָך אַ נישט-געלונגענער זאַך צוגיין צו אַ תּלמיד וואָס קריכט אויף די גלייכע ווענט, אים אַרומנעמען מיט אַ וואַרעמקײט.

וואָס מיין אייגענער טאַטע האָט קיינמאָל נישט אַרויסגעוויזן, און זאָגן :
— פּאַרט אַהיים (קײן בריסק, הייסט עס) און שרייבט ווייטער! . . .
און אַ פינף יאָר שפּעטער, נאָך דער פּאַעמע „פּוילן“, איז די קריטיק
געווען אזאָ :

— איך בין נעכטן אַ שטיק נאַכט נישט געשלאָפּן. געלעגן, גע-
לייענט אייער פּאַעמע. דערנאָך, אַז איך בין איינגעשלאָפּן, איז די
פּוילישע מאַטקע באַסקע געקומען אין חלום מיך וואָרגן צוליב אייך.
מען קען נישט אַזוי ריידן צו אַ גאַנץ פּאַלק!

עס איז אים אַ סך גרינגער געווען מיט אַנדערע וואָס זייער וועג
עס האָט זיך געצייכנט דייטלעך און קלאַר. מיט מיר האָט ער נישט
געוואוסט וואו ער האַלט. האָט עס איינמאָל אָפּן דערקלערט אין אַ
רעפּעראַט וועגן די יונגע : — דער מנחם וועט אַדער קריגן שטאַרקע
פּליגל און אַ פּלי טאָן הויד, אַדער ס'וועט פון אים ווערן גאַרנישט.
און אין די טענות מיט מיר האָט זיך איבערגעחזרט איין פּומון :
— לערנט, לערנט! אַנדערע דאַרפן עס אפשר נישט. איר מוזט.
איר מוזט אַ סך לערנען.

2.

פאַר בעל-מחשבותן איז דער ענין געווען קלאַר : נישטאָ קיין
טאַלאַנט. פאַר פרצן — נישט. ער האָט געוואוסט, אַז עפעס איז
דער מער מיט מיר און מיך געוואַלט היילן מיט וויסן און קונסט, די
בעסטע צוויי רפואות וואָס ער האָט פאַרמאָגט. עס האָט מיר גענומען
אַ סך יאָרן ביז איך האָב אַליין אַזעקגעשטעלט דעם דיאָגנאָז פון
מיין „קראַנקהייט“. עס איז מיט מיט מיר פאַרגעקומען אַ פּאַטאַלער
טעות : איך האָב געדאַרפט זיין מיין טאַטנס זידע און נישט זיין זון.
אַנשטאַט אַריינגעבוירן צו ווערן אין אַ דור מיט אַ גאַנצער אמונה, בין
איך אַריינגעפאַלן אין אַ דור מיט אַ צעשטויסענער. האָט דער דור
זיך געפונען אין אַנדערע אמונות, געבאַרגטע און צונויפגעשטוקע-
וועטע, און די מיט דער פען אין האַנט האָבן זיך געראַטעוועט מיט דער
קונסט. פּרץ אַליין איז דער בולטסטער מוסטער פון דעם מין
ראַטעווען זיך : אין גרויסער בענקשאַפט נאָך אייגענער גאַנצער אמונה
האָט ער געבויט קינסטלערישע געשטאַלטן פון גרויס-גלויביקע.
ביי מיר זיינען די סוראַגאַטן אַלעמאַל געבליבן ווי בויםל אויפן
וואַסער : זיי האָבן זיך מיט מיר נישט צונויפגעמישט, כאַטש אויבן
אויף בין איך כלומרשט מיטגעגאַנגען מיט באַוועגונגען און אידייען.
איך האָב אַנגעהויבן צו שרייבן מסתמא צו 13-14 יאָר. דאָס
ערשטע וואָס איך געדענק איז אַ לאַנג „געלעגנהייט“-ליד. די גע-
לעגנהייט איז געווען אַ טראַגישער אַפּשייד פון אַ מיידל וואָס איז אַוועק
פון מיר צו אַן אַנדער בחור, ווייל יענער האָט שוין געוואוסט, אַז
ריידן צו מיידלעך איז נישט גענוג — מען דאַרף זיי קושן. דאָס ליד
איז געווען אַ געגראַמט שטיק מוסר — אויף רוסיש — וועגן גורל

פון פאלק ישראל, וועגן אונזער אייביקער ירושה און וועגן דעם וואָס זי פאַרבייט היי-עולם אויף היי-שעה. איך האָב עס איר פאַרגע-לייענט אין אַ ווינטער-נאַכט ביי אַ לאַמטערן אין אַן אָפגעלעגן געסל. דאָס צווייטע געלעגנהייט-ליד איז געקומען צו 15 יאָר נאָכן קיי-שינעווער פאַגראָם. איך האָב געזען די מערדער ווי עול-רגל צו זייער גאָט וואָס קערט זיך פון זיי אַוועק צוליב בלוט פון זיינע ברידער אויף זייערע הענט. גייען זיי וואַשן די הענט אין ירדן, און דער ירדן וויל דאָס בלוט נישט אָפּוואַשן. עס האָט זיך מיר דערנאָך געעפנט אַ קוואַל פון מוסר-אינספּיראַציע אין געשטאַלט פון אַן אַנדער מיידל, אַ בלייכע מיט לאַנגע צעפּ, וואָס פלעגט שבת בייטאָג פאַרמאַכן פּיסאַרעוון און זיך זעצן ביים טיש וואו דער פאַטער האָט מיט איר ברודער געלערנט דעם „חובת הלבבות“. בין איך געוואָרן דער דריטער תלמיד. זי איז נישט געגאַנגען מיט מיר צו די קעלער-פאַרזאַמלונגען וואו איך האָב געהאַלטן דרשות וועגן דעם, אַז אויב יידן וועלן נישט האָבן קיין אייגענע טעריטאָריע, וועלן זיי זיך נישט קענען פּראַלעטאַריזירן על פי נוסח מאַרקס, אָבער זי האָט שפאַצירט מיט מיר אויף די „נייע“ בולוואָרן (די „אַלטע“ זיינען געווען פאַר-נומען מיט פאַרטיי-בירושעס), און איינמאַל אַן אַוונט האָבן מיר גלייכ-צייטיק אויסגעפונען, אַז מיר ביידע גלויבן אין פּלאַטאַנישער ליבע. דער ריס איז געקומען ווען מיר האָבן זיך נישט געקענט אייניקן אויפן טרויער איבער צוויי מתים: זי האָט באַוויינט טשעכאַוון און איר — הערצלען. אַ מוסר-ליד איז אויך געווען דאָס ערשטע וואָס איר האָב געבראַכט פּרצן ער זאָל עס פּסלענען: איר האָב געהאַט טענות צו אַ בחור אָדער אַ מיידל פאַרן אוועקגיין אין דער אַלגע-מיינער רעוואָלוציע און פאַרגעסן זייער אייגן פּאַלק.

די ערשטע צייט מיט פּרצן האָב איך זיך געבראַכן: געשריבן כלומרשט פּאַעטישע לידער אָדער פּאַלקס-מאַטיוון. מיט אַזאַ פּאַלקס-מאַטיוו איז איינמאַל געשען אַ צרה. די מאַמע אין דער היים האָט געקראָגן די צייטונג, איבערגעלייענט דאָס ליד און זיך פאַנאַנדער-געוויינט: וואָס איז דאָס פאַר אַ שרייבן! אָבער מיידל, ווידער מיידל! . . . האָט איר דער טאַטע געמוזט פאַרטייטשן, אַז יואָס אין כתיב איז מיידל איז אין קרי גאַר שכינה. אַז איך האָב דענאָך געהערט די מעשה פון טאַטן, האָב איך אין זיך מסכים געווען, אַז ס'איז געווען אויף וואָס צו וויינען. און וואָס מער איך האָב זיך איינגעהיימישט מיט פּרצן, אַלץ פרייער האָב איך זיך דערפילט נישט צו פּאַלגן, ווייל ס'איז מיר געווען שווער. עס איז געווען קעגן מיר. אַז איך דערזע דעם גאַנצן פאַרנעם פון אַט די פּערציק יאָר, זע איך פאַר זיך אַ גוואַלדיקן דור. די מיט וועלכע איך בין אַמאָל געזעסן ביי איין טיש — פון מענדעלען, פּרצן, שלום-עליכמען, ביאַליקן ביז דעם יינגסטן פון די לעצטע יאָרן — וואָס פאַר אַ גוואַלדיקער פאַנאַנדערבלי, וואָס פאַר אַ ליכטיקע שפּע! אָבער

צווישן מיר און דעם דור זיינען געשטאנען מחיצות. זיי זיינען געווען אין מיר, און איך האב פריער נישט געקענט און דערנאך אויך נישט געוואלט זיי בייקומען.

איך בין אריינגעקומען איר דור אין דער צייט ווען א גרויסער טייל פון אים איז געווען פריש פארשכורט פון דער רעוואלוציע, וואס אייראפע האט דורכגעמאכט מיט דורות צוריק: די באפרייאונג פון מענטש, וואס מיינט אייגנטלעך זיין באפרייאונג פון אונטערן גאט-הייט-יאך. אין שפיגאזאס פאנטעאיזם איז נאך דער מענטש צונויפ-געשמאלצן מיט דער גאטהייט. ביי קאנטן שטייט שוין דער מענטש אין צענטער פון אלץ און גאט איז א מין סימבאל פון עטישער שלימות. ביי אגיוסט קאנטן זעצט זיך שוין די מענטשהייט אליין אוועק אויפן טראן פון דער גאטהייט. דער מענטש איז דער אנהויב און דער סוף. אין דער קונסט האט זיך די באפרייאונג פון אונטערן יאך פון דער טעאלאגיע אנגעהויבן נאך אין רענעסאנס. צו דער צייט ווען די מלוכה האט זיך אפגעטיילט פון דער קירכע איז די קונסט שוין לאנג פריי געווען פון איר. אבער אפילו אונטער דער הארבסטער דיקטאטור פון דער קירכע האט דער מענטש אין דער קריסטלעכער אייראפע זיך געקענט א סך פרייער „אויסלעבן“ ווי ביי אונדז אונטערן רעזשים פון א גאנצער אמונה. איז די איבערקערעניש ביי אונדז געווען א סך א טיפערע.

געזעלשאפטלעך האט דער דור זיך געקענט אָנקניפן אָן נייע אמונות, סאָציאלע און נאַציאָנאַלע, און אין זיי אַריבערטראָגן די זידישע מסירת-נפש, די טאַטאַלע פאַרשלונגענקייט און אומטאַלע-ראַנג צו אַנדערע. אָבער הינטער דער פאַרשלונגענקייט אין די נייע אמונות איז געגאַנגען אַן אימפעטיקער שטראָם פון יחידישער באַ-פרייאונג און ס'האַט זיך געבויט דער קולט פון מענטש, פון איך, פון דער אויפגעבונדענער פערזענלעכקייט. אַט דער קולט פון מענטש, פון איך, איז געוואָרן דער פונדאַמענט פון דער נייער ליטעראַטור. צום ערשטן מאל נאָכן תנ"ך און דער אגדה-ליטעראַטור האָט זיך דאָס געשריבענע יידישע וואָרט פאַרנומען מיטן יחיד, מיט זיינע איבער-לעבונגען, דראַמעס, גאַרונגען. דאָס איז געווען אין דער דערציילע-רישער ליטעראַטור. און פאַר דער פאַעזיע, דערהויפּט דער לירישער, האָט דער קולט פון איך געעפנט צוויי טויערן, וועלכע זיינען אַלעמאַל געווען פאַרמאַכט פאַרן פרומען עניוודדיקן יידישן מענטש: צו נאָ-קעטקייט און צו עגאַצענטרישקייט. אויב די וועלט דאַרף געווען ווערן דורכן איך און דער איך איז דער צענטער פון איר, ווערט במילא אַלץ וואָס קומט פאַר אין איך דערהויבן צו אַ מדרגה פון אַ קאָסמישער געשעעניש און דער וואָס האָט דעם כוח צו באַזינגען אַט די גע-שעענישן ווערט דער בחיר היצירה און פאַלט כורעים פאַר זיך אליין. אַט דעם שפאַן צום איך, וואָס שטעלט זיך אַוועק אין צענטער פון דער יצירה, האָב איך נישט געקענט מאַכן. דער זיידע אין מיר פלעגט

אויפצייטערן פון געדאַנק, און מענטשן קענען פון זיך אליין מאַכן די איספּלקריא דורך וועלכער זיי זאָלן קוקן אויף דער ערד און אויף די הימלען. פאַר דער נאַקעטקייט האָב איך זיך געשעמט און פון דער עגאַצענטרישקייט האָט מיך אַלעמאַל אָפּגעשטויסן אַ פּיינלעך דער-ווידער-געפיל. עס מיינט נישט, אַז איך האָב נישט געהאַט די תּשוקה פון דור צו שרייבן איך-לידער. איך פלעג די לידער פאַרטראַכטן, אָבער נישט אַנשרייבן. אָדער זיך באַנוצט מיטן פאַרטל פון שרייבן כלומרשט פּאַלקס-מאַטיוון. ערשט אין שפּעטערע יאָרן זיך דערטראַכט צום מיטל פון געבן זיך פּסעוודאַנימען און שרייבן לירישע לידער פאַר זאָוויל רימער און נח מאַרקאַן. דאָס ביסל וואָס איך האָב אָנגעשריבן דירעקט פון איך אַרויס איז מיר פּסיכיש אָנגעקומען כּקריעת ים-סוף. אין וואָס איז באַשטאַנען מיין קראַנקהייט? איך קוק אויף מיין דור און זע: די מערסטע זיינען פון גאַט אַזעק מיט אַ גרינגן גע-מיט, זיינען דערלייזט געוואָרן. איך האָב דאָס אַזעקגיין איבערגע-לעבט ווי אַ ריס און דעם ריס נישט אויפּגעהערט צו פילן. קיינמאַל! אין דער פּאַעזיע פון דור, איז דאָס וואָרט „גאַט“ געוואָרן אַ מעטאַ-פּאַר. ביי מיר קיינמאַל נישט. איך האָב קיינמאַל נישט פאַרלאָרן די יראת ה'. איך האָב געגאַרט זיך אריינצושטעלן צוריק אין אַ גאַנצער סיסטעם פון אמונה, און כאַטש דער צענטער פון דער סיסטעם האָט געפּעלט, האָב איך דעם חוש פאַרן „מקום“ וואו דער צענטער דאַרף זיין, נישט פאַרלאָרן. זיינען דעריבער אַלע רעגונגען און מאַטיוון, וואָס זיינען געלעגן אויפן שטח פון איך, געווען בבחינת עולם הזה. אויב עולם הזה, קען מען שרייבן טעקסטן פאַר אָפּערעטעס. עס האָט מיך געטריבן צום מה למעלה און ס'איז ליבער געווען צו קריכן אויף די גלייכע ווענט, פאַלן און געניזוקט ווערן אידער גיין מיטן „גע-זונטן“ וועג. ביי אַ געטרייען רבין ווי פּרץ האָט עס אַרויסגערופּן צווייפּל און צער. ביי אַנדערע — ביטול און חזק. אָבער איך האָב קיין ברירה נישט געהאַט. דאָס קריכן אויף די גלייכע ווענט איז אין מיר געווען אַן אימפּעראַטיוו פון יענעם זיידן, וואָס האָט פון מיר געמאַנט די גאַנצע אמונה.

איך האָב עס אין יענע יאָרן נישט געזען מיט דער איצטיקער קלאַרקייט, אָבער געזען, און אין אַן עסיי מיטן נאָמען „זינגער“, גע-דרוקט אין 1912, אַזוי געשריבן:

„פון וואָס זינגט דען נישט דער זינגער? האָט דער האַרבסט-ווינט פון בוים אַ בלעטל אָפּגעריסן — מאַכט ער אַ ליד, האָט זיך דער ערשטער שניי באַוויזן, האָט אים אַ מיידל געקושט, אַ מיידל אַזעקגעוואָרפּן — פון אַלץ ווערט אַ ליד . . . זאָל פאַר אים אַ שטאַט חרוב ווערן, זאָל פאַר אים אַ פּאַלק פאַלן אָדער אויפּשטיין — אויך פון דעם ווערן לידער . . .

„דאָס אַלטע פּאַלק האָט קיינמאַל נישט געקענט אונטערשיידן צווישן דיכטונג און געדאַנק. און איך, וואָס איך האָב דאָס בלוט פון

פאלק אין זיך, בלייב שטיין פאר די לידער פון די נייע זינגער און קען נישט אפטרעטן פון זיך די נארישע פראגע: וואס גייט עס מיך אן?

„נישט דאס זינגער-פאלק, נאר דאס דיכטער-פאלק זיינען מיר. . . און עס דאכט זיך מיר, אז מיר אלע — די וואס שרייבן און די וואס לייענען — גייען ארום אין א וועלט פון פרעמדע באגריפן און פארשטעלונגען, מעסטן זיך מיט א געליגענער מאס און ווילן זינגען לויט א פרעמדן טאן. צו שווער ליגט נאך אויף אונדז די האנט פון די ביי וועמען מיר האבן געלערנט. מיר הערן נאך אפט מיט זייערע אויערן, זעען מיט זייערע אויגן און רעדן אויף זייער שפראך. אפשר פילט מען עס נישט, אפשר ווייסט מען עס נישט אומבאלאנדזשענדיק מיט א פרעמדער תורה אין קאפ — איך אבער שפיר עס. . . “

פארשטייט זיך, אז איך בין געווען בלינד-אומגעזעכט צום ליד. אבער מענטשן פון 24 יאר צייכענען זיך נישט אויס מיט קיין איבער-פלוס פון אביעקטיוון צוגאנג צו זאכן, בפרט ווען זיי אליין קענען דעם וועג צו זיך נישט אנטאפן.

3.

די צווייטע מחיצה צווישן מיר און דעם דור איז געווען דער קולט פון קונסט.

דער סיכסוך צווישן יידישקייט און העלעניזם האט נישט גע- האט צו טאן מיט שיינקייט אדער פארם. וואס איז שייך צום געשרי- בענעם ווארט איז דער תנ"ך א גוואלדיקער מאָנומענט פון סטיל, פון ריטם, פון מייסטערשאַפט. דער צעפלאכטענער סטיל פון דער שפעטערדיקער רבנישער ליטעראטור איז מסתמא נישט ערגער פון סטיל אין דער פילאָזאָפישער און יורדישער ליטעראטור פון די זעלביקע יאָרהונדערטער ביי גויים. און ווידער האָט זיך דער סיכסוך נישט באַצויגן אויף דער שטוביקער, טאַג-טעגלעכער קונסט, וואָס באַצירט, באַשיינט און ברענגט אַריין יום-טובדיקייט מיט פאַרם און פאַרב און קלאַנג. דער שאַרפער קאַנפליקט האָט זיך אָנגעהויבן דאַרט וואו די שיינקייט האָט זיך פאַרמאַסטן אַריבערצושטייגן אַדער אַרויס- צושטויסן די אַנדערע אַטריבוטן פון געטלעכקייט. לא תעשה לך פסל האָט געוואָרנט קעגן דעם, אז די געשטאַלטן, וואָס די קונסט שאַפט, זאָלן נישט ווערן קיין געטער און די קונסט אַליין — קיין עבודה זרה. דער קולט פון קונסט האָט געמוזט קומען ביי אונדז מיטן קולט פון באַפרייטן איך. ער איז געווען אַ טייל פון דער עמאַנציפאַציע, פון דער פאַרוועלטלעכונג. אין אידעען-טרעגער, אין פאַרטיי-פירער, האָט דער רעליגעז-אויסגעליידיקטער מענטש געפונען דעם מנהיג, דעם פוסק. אין קינסטלער — דעם בעל-מופת, דעם מענטש פון אינ- ספיראַציע, פון רוח הקודש. דעריבער האָבן אלע אונדזערע באַפריי- אונג-באַוועגונגען — סאַציאַלע ווי נאַציאָנאַלע — איינגעטיילט דעם

קינסטלער אַזאָ חשובן פּלאַץ אין זייער פּלאַץ פון באַהערשן דעם מענטש. דאָס זעלביקע האָבן אויך געטאָן ניט-יידישע באַפרייאַונג-באַוועגונגען. דער בולטסטער ביישפּיל — די סאַוועטן וואָס זיינען מער ווי טאַלעראַנט אויך צו „ריינע“ קינסטלער. אָבער אין ערגעץ איז נישט געווען אַזוי שאַרף ווי ביי אונדז די נויט צו שטילן דעם מופת-דורשט און קדושה-דורשט פון רעליגיעז-אויסגעוואלטן מענטשן. עס איז געווען גרינג ביי אונדז צו שאַפן דעם קולט פון קונסט, ווייל, ערשטנס, איז ער געווען אַ המשך פון פאַרוואַרצלטן קולט פון ספר, און, צווייטנס, האָט ער זיך איינגעשטעלט בהדרגהדיק: פון רעליגיעזן מוסר-ספר און געזאַנג צום השכלהשן, רעוואָלוציאַנערן און פאַלקסטמילעכען. ביז היינט צו טאָג זיינען קונסט און ליטעראַטור ביי אונדז כמעט ווי סינאָנימען. מאַלעריי, מוזיק זיינען „אויך“ — קונסטן. און אויף וויפל ביים עולם איז דער קולט געוואָרן אַ טייל פון זיין נייעם וועלטלעכן שטייגער, איז עס ביים שרייבער פון מיין דור געוואָרן אַ כהונה אין אַ נייעם היכל. קונסט איז געוואָרן אַן עבודה לשמה, אַן אידעע, אַן ענדציל. אירע כהנים, אויב זיי האָבן אפילו קיין לאַנגע האָר נישט געטראָגן און זיינען קיין נזירים נישט געוואָרן, האָבן אי זיך אי די כלים, מיט וועלכע זיי האָבן געפראָוועט די עבודה, איינגעוויקלט אין מאַנטלען פון אומבאַרירלעכקייט און זיינען געוואָרן אַ קאַסטע.

דער מוסטער פון אַ יידישן פּאָעט אין אַ סביבה וואָס איז פאַר-שווענקט מיט אַ פרעמדער וועלטלעכער קולטור איז ר' יהודה הלוי. ער האָט אין דער פּאָעזיע אָפּגעצאָלט דעם צינז דער וועלטלעכקייט אין אינהאַלט ווי אין פאַרם, אָבער אין תוך איז ער געבליבן נאָר-צינאַל-רעליגיעזער פּאָעט און צוזאַמען דערמיט — נישט אָפּגעשיידט — אויך דער בויער און באַפעסטיקער פון אמונה. ביי זיינע דירעקטע יורשים פון אונדזער צייט — פּרץ, ביאַליק, ליעסיק, יהואש — לאָזן זיך אַלע דריי יהודה הלוישע עלעמענטן דערקענען. דאָס יחידיש-וועלטלעכע גייט אין דער דיכטונג אַלעמאַל פאַראַלעל מיטן נאַציאָנאַלן, און דאָס וואָס ביים שפּאַניער האָט אָנגענומען די פאַרם פון „כוזרי“, נעמט דאָ אַן די פאַרם פון פּלאַמענדיקער פּובליציסטיק, פון אגדות-זאַמלונג, פון תנ"ך-איבערזעצונג. ערשט נאָך אַט דער גרופע דירעקטע יורשים שטייגט אויף מיט אירע שטרענגע מאָנוגען די ריינע קונסט, און ווען איך קוק צוריק אויף די פאַר צענדליק יאָר פון מיין אייגענע-נעם דור זע איך אַ ביטערן געראַנגל: פון איין זייט די ריינע קונסט, פון דער צווייטער — אַ צעברויזטע וועלט, אין וועלכער עס האָט געזוכט אַ נייעם אָנהאַלט ישראל סבא.

אויבן אויף קען עס אויסזען היינט צו טאָג, אַ געוואונען די שלאַכט האָבן ביידע. די אינטעלעקטועלע ברויזענישן אין דער וועלט, די סאַציאַלע איבערקערענישן פון דער צייט, די נאַציאָנאַלע קאַטאַס-

טראַפעס און צעטרייסלונגען, דאָס איינלעבן זיך אויף נייע קאָנטי-
נענטן, די משיחישע רעגונגען און באַוועגונגען — אַלץ האָט גע-
שטיסן צו דעם, אַז די „ריינע“ פּאַעזיע זאָל ווערן אידעאיש און די
יהידישע — כלליש. די פּאַרעקשנט-יהידישע פּאַעזיע איז סוף כל
סוף געבליבן נישט מער ווי אַ פּאַרלאָזטע פּראָווינץ אין גרויסן לאַנד
פון אונדזער דיכטונג. דאָס איז געווען דער נצחון פון ישראל סבא.
פון דער צווייטער זייט איז די קונסט באַשטאַנען אויף דעם, אַז די
כללישע, אידעאישע מאַטיוון זאָלן דורכגעלאָזט ווערן דורך דער זיפ
פון עמאַציע, פון יחידישער איבערלעבונג; זי האָט זיי געכשרט
מיט בילד און וויזיע; זי האָט זיי פּאַרוואַנדלט אין געזאַנג; זי האָט
געלייטערט און ראַפּינירט אירע כלים — שפּראַך, ריטם, פּערו, גראַם.
אַבער זי האָט געוואונען אַ סך מער ווי דאָס; זי איז פון איר היכל
נישט אַרויס און האָט אויפגעהאַלטן איר פולע סאווערעניטעט. זי
האָט דעם דריטן יהודה הלוישן עלעמענט, די אמונה-בויאונג, כמעט
ווי באַוויזן צו האַלטן אין דרויסן.

אין דער ליטעראַטור פון מיין דור — דער פּאַעזיע ווי דער
פּראָזע — איז דאָ אַ שלל עלעמענטן פון קדושה, פון אמונה און
בטחון, פון משיחישע וויזיעס. אין דער ליריק קוואַלן זיי אַפט אַרויס
פון פּאַעט גופא. אַבער אין דער עפישער און דראַמאַטישער פּאַעזיע
און אין דער פּראָזע האַלטן זיי זיך בלויז און אויסשליסלעך אויף
געשטאַלטן פון פּאַר דעם ריס מיטן בית-המדרש. פּרץ האָט דער
ערשטער אַנגעהויבן שטילן זיין אייגענע אמונה-דורשט מיט בויען
געשטאַלטן פון גרויס-גלייביקע פון שטיבל, בית-המדרש און רביישן
הויף, און אַזוי האָט געטאַן דער גאַנצער דור נאָך אים. וואָס שטאַר-
קער עס איז געוואָרן דער אימפּעראַטיוו פון דער ירושה און די
מאַנונג פון שלימות, אַלץ אַפּטער איז דער פּאַעט געגאַנגען צו דער
געשיכטע, צו זיין טאַטן, זיידן און עלטער-זיידן. אפשר וועט אַ
סינטעטיקער אַמאַל צונויפנעמען די אַלע אמונה-עלעמענטן, וואָס
לייכטן אַרויס פון אונדזער ליטעראַטור, און צונויפשטעלן פון זיי אַ
סיסטעם. דער דור אַליין האָט עס נישט געקענט. און נישט געקענט
נישט ווייל ס'האָט אים געפעלט די וויזיע. זעלטן ווען אַ דור האָט
פּאַרמאַגט אַזוי פיל וויזיע — קאַלעקטיוו — ווי דער דור וואָס האָט
געשאַפן אונדזער נייע ליטעראַטור. נישט געקענט האָט ער, ווייל
צווישן אים און דעם מוט צו אַן אייגענער גאַנצער אמונה-וויזיע איז
געשטאַנען — אויסער די אידעאישע זילוקי-דעות — אויך די עבודה
זרה פון דער ריינער קונסט. נישט געקענט, ווייל נישט געטאַרט אַ
פוס אַרויסשטעלן פון יענעם גדר וואו די סאווערענע קונסט האָט
געוועלטיקט איינציק און אַליין. אין דעם איז דער נצחון פון דער
קונסט געווען אַ סך גרעסער ווי דער נצחון פון ישראל סבא. אויב
דער „נהיה ככל הגויים“ האָט אין אונדזער ליטעראַטור געוואונען אַ

סך ווייניקער ווי אין דער געזעלשאַפּטלעכקייט און דער פּאָליטיק, האָט ער זיך אָבער אויך דאָ גענוג פּעסט פּאַרוואַרצלט דורכן קולט פון קונסט.

אין יענע ערשטע יאָרן ווען איך האָב געזוכט פאַר זיך צו פאַר- מולירן דעם הילוק צווישן „געזאַנג“ און „דיכטונג“ איז דער ענין בכלל נישט געשטאַנען אַזוי שאַרף. ווי אַלע פון מיין דור האָב איך די מלאכה פון פּערז געלערנט ביי פּרעמדע. אָבער דירעקטן איינ- פלוס האָבן אויף מיר געהאַט בלויז צוויי: דער קאַטוילישער תּפילה- דיקער יאָן קאַספּראַוויטש, און דער אימפּעטיקער, גרויס-באַריידעווי- דיקער וואַלט ווהיטמאַן. ביידע — נישט קיין זינגער, נאָר זאַגער. די „אַקאַדעמישע“ פּאַעטן זיינען נישט געווען פון מיין בלוט און ס'איז מיר בשעתן שרייבן די „תּפילות“ נישט אָנגעגאַנגען, צי דאָס איז פּובליציסטישע פּאַעזיע אָדער פּאַעטישע פּובליציסטיק, ווי ש. ניגער האָט שפּעטער כאַראַקטערעזירט דאָס בוך „זאַמד“. איך האָב זיך גע- דאַרפט אויסטענהן, האָב איך זיך אויסגעטענהט — איינמאַל אין ווייסן פּערז, איינמאַל אין גראַם. אלא וואָס פּרצן זיינען די „תּפילות“ נישט געווען צום האַרצן, וואָס בעל-מחשבות איז באַגאַנגען אַ מאַרד איבער מיר און וואָס די רעדאַקציע פון דער „אידישער וועלט“ אין ווילנע האָט מיר דעם מאַנסקריפּט פון „פוילן“ צוריקגעשיקט — איז פאַרפאַלן. בין איך נישט קיין קינסטלער. עפּעס האָט גע- רופּעט פּונדעסטוועגן און צווישן איין אומקינסטלערישער זאַך און דער צווייטער האָב איך זיך פאַרמאַסטן אויך אויף „פּאַעטישע“ לידער צו באַווייזן אי זיך אי אַנדערע, אָו איך קען די „קונץ“, אָבער נישט אין דעם גייט עס מיר. ערשט אין אַמעריקע בין איך אַריינגעפאַלן אין ברען פון דער מלחמה וואָס די ריינע קונסט האָט געפירט קעגן אידעאישקייט אָדער יידישקייט און געמוזט נעמען אַ „שטעלונג“: האָב איך דען געהאַט אַן אַנדער ברירה ווי בלייבן דער „אומקינסט- לער“, דער פּאַעטישער פּובליציסט, דער גריבלער, דער זוכער פון אַ נייער קדושה?

יא, איך בין געבליבן אין דרויסן פון דעם קונסט-היכל און מיין ערשטער באַוואוסטזיניקער ענטפּער די „ריינע“ פּאַעטן איז געווען דאָס בוך „זאַמד“, אַ בוך מיט אַ נאַציאָנאַלער אידעע וואָס איז געלעגן אָפּן אויסגעשפּרייט אויף יעדן ליד. פּראַסט-פשוט — אַ מוסר-בוך. ש. ניגער האָט די קריטיק אויפן בוך אָנגערופּן: „כנסת ישראל“. און עס איז געווען חסד אין דער באַהאַנדלונג. ווייל דאָ האָט אַ מענטש ביודעים זיך פאַרקירעוועט צוריק צו טענדענץ און מוסר. האָט גע- נומען די מיטלען פון דער קנוסט און זיי אָפּן אויסגענוצט אויף צו פּרעדיקן אַן אידעע. איז עס אים געלונגען? עס האָט נישט געקענט געלינגען: אין דער פּאַעזיע פון יענער צייט איז עס געווען דער ערשטער פּראַוואַ אַרויסצוברענגען די נאַציאָנאַלע אידעע נישט דורך

דער גאַנצקייט פון די זיידעס, נאָר דורך דער צעבראַכנקייט פון די אייניקלעך; דער לייזונג איז געווען צו גרויס, אַז די איינצעלנע גע- שטאַלטן זאלן קענען אָננעמען לייב און לעבן; דער מוסר און די ליריק האָבן זיך כסדר געשלאָגן; און עס האָט נישט געקענט געליי- גען אויך צוליב דעם ווייל דער דור האָט די עצם פאַרשווערונג אויף דער קונסט נישט געקענט סובל זיין. אָבער פאַר מיר איז עס געווען אַן אָנהייב פון אַ מלחמה מיט דער קונסט, אַ מלחמה, וואָס נעמט זיך פון פאַרוואַרצלטן וויסן, אַז פונקט ווי ס'איז אַנדערש אונדזער גורל און גאַנג אין דער וועלט, מוז אויך אַנדערש זיין אונדזער באַנעם פון קונסט, און אַז דער נהיה ככל הגויים איז אויך אין דער ליטעראַטור אַ שקר, ווי אין יעדער מלחמה האָב איך געקראָגן קלעפּ און פון די קלעפּ געלערנט. געלערנט, אַז כדי בייצוקומען די קונסט, דאַרף מען קעגן איר באַנוצן די גאַנצע אָמוניציע אירע פון וואַרט-געשטאַלטונג ביז מענטש-געשטאַלטונג. אָבער אין תוך קיינעם נישט אָפּגענאַרט, נישט די געשוואַרענע כהנים פון קונסט-היכל און אוודאי נישט זיך אַליין. פאַר מיר וועט זיך די מלחמה נישט ענדיקן ביז איך וועל — מיט אַדער אַן די קונסט-מכשירים — נישט דערזען פאַר זיך אַזאַ פולע וויזיע פון מיין גאַנג אין דער וועלט פון היינט, ווי עס האָט געזען מיין עלטער-זיידע אין זיינער. און אויב איך זאל עס נישט זוכה זיין, אפשר וועט פאַר אַן אַנדער דור מיין עקשנותדיקער גאַנג צום נישט-דערגרייכטן זיין בולטער ווי די בלאַנדזשענישן, דורך וועלכע איך האָב זיך געפלאַנטערט.

4.

דורך די יאָרן פון ווייקן זיך אין וואַרט און ראַנגלען זיך מיטן וואַרט האָט זיך ביי מיר אויסגעלייטערט אַ פאַרשטעלונג וועגן דעם צו וואָס די דיכטונג דאַרף צילן. איך האָב עס אין „גייער“ געזאָגט אין פּערז (קוואַלן פון רייד, זייט 142). איך מיין — איך בין שולדיק זיך אַליין אַ מער זאַכלעכע פאַרמולירונג.

ווי דערמאָנט, בין איך געווען בלינד-אומגערעכט צום ליד פון די „זינגער“. קודם כל איז נישטאָ ביי אונדז דער זינגער וואָס רייסט זיך נישט צו דיכטונג. און ווידער איז אויך דאָס „ריינע“ געזאַנג נישט קיין קלענערער יחסן ווי אַלע שיינקייטן וואָס שפּראַצן פון דער ערד. אויב זיין ליבן נאָמען איז ניחא אַוועקצולייגן אַזוי פיל טרחה אויף דער פאַרם — לאַמיר זאָגן — פון אַ כריזאַנטעמע אַדער אַן אַנדער קאָמפּליצירטער בלום, פאַרוואָס מעג דער פּאָעט נישט שוויצן אויף דער פולקאָמענקייט פון אַ סאָבעטן-רינג? דאָס זעלביקע איז חל אויף מאַלעריי, שניצעריי, מוזיק, טעפּיך-וועבעריי און אַלע אַנדערע קונסטן. איך אַליין מעג זיין אַ יורש פון אַ נאַציאָנאַלער חולאת וואָס איז מבטל שיינקייט צוליב שיינקייט ווי עולם הזה, אָבער איך בין נישט מחוייב

דאָס צו מאַנען פון אַנדערע. אין דעם איז דאָך באַשטאַנען די גאולה פון דער וועלטלעכקייט, אַז מען זאָל זיך פון דער נאַציאָנאַלער חולאת אויסהיילן. און אויף וויפל די שיינקייט וויל זיין סואווערן אין איר אייגענער מלוכה, זאָל זי. האָב איך דען אַליין נישט קיין הנאה פון געמאַלענעם בילד וואָס „דערציילט“ נישט, פון דער סימפאָניע וואָס „שילדערט“ נישט און פון לירישן ליד וואָס זאָגט נישט קיין מוסר? אָבער די נאַציאָנאַלע חולאת לערנט מיך איינצוטיילן אויך מינע הנאהס אין צוויי קאַטעגאָריעס: עולם־הזהדיקע און עולם־הבא־דיקע, און וואָס העפטיקער די קונסט מאַנט סואווערעניטעט אין איר אייגענער מלוכה, אַלץ מער דאַכט מיר, אַז די הנאה וואָס זי פאַרשאַפט איז עולם־הזהדיק. די גרענעץ צווישן די צוויי קאַטעגאָריעס גייט איבער דער אַלטער ליניע פון גויאישקייט און יידישקייט. אין אַלטערטום איז גוייש געווען פיל־געטעריי און יידיש — אחדות הבורא. אלא וואָס אַריסטאָטעל איז אויך דערגאַנגען צו זיין מאַנטעאיזם, איז ערשטנס, דער דרך זיינער געווען אַן אַנדערער און, צווייטנס, האָבן זיך טאַקע ביידע מאַנטעאיזמען, דער אַנטפּלעקטער און דער לאַגני־שער, געפילט זייער קרוביש. אין די מאַדערנע דורות איז גוייש דער דראַנג פון כלערליי וויסנשאַפטן און קונסטן צו סואווערעניטעט, צי אַפּונדערונג, און יידיש איז דער דראַנג צו סינטעזע, צו אַ מאַניס־טישן וועלט־באַנעם. אלא וואָס אויך היינט האָבן מיר נישט קיין מאַן נאַפּאַל אויף מאַניזם, זיינען אָבער די מאַניסטן נאָענטע קרובים מיט אונדז אין דעם דרך וואָס ציט צו יחוד, צום איינציקן מקור און שורש. די אַפּונדערונג פון די פאַרשיידענע וויסנשאַפטן און קונסטן איז בלויז אַן אַפּונדערונג פון פאַרשיידענע וועגן צו איין אוניווערסאַלער דערקענטעניש פון מענטש און וועלט. און די גרענעץ, וואו עס עני־דיקט זיך די עולם־הזה און עס הייבט זיך אַן די עולם־הבא איז דער קונסט, איז דאָרט וואו די קונסט קומט צום באַוואוסטזיין, אַז זי איז נישט מער ווי אַן איינצעלנע סטעזשקע צו אַן אוניווערסאַלן ציל. וואָס איינגעשרענקטער, „פּראָווינציעלער“, סאווערענער עס איז די קונסט אין אירע אייגענע גרענעצן, אַלץ עולם־הזהדיקער איז זי. וואָס ווייטער זי רייסט זיך אַרויס פון איר אייגענער טעריטאָריע, אַלץ הע־כער, עולם־הבאדיקער ווערט זי.

עס איז אפשר אַביסל צו פאַעטיש צו דערקלערן — ווי עס האָט מיט איבער הונדערט יאָר צוריק געטאָן דער יונגער, באַגייסטערטער שעללי — אַז „פּאַעזיע איז אי דער צענטער אי די פולע אויס־שפּרייטונג פון אַלע מינים וויסן“, אָבער אַפּונדערן די פּאַעזיע פון רעליגיע, פון פילאָזאָפיע, פון געשיכטע, ווי אייניקע האָבן עס גע־פּראוויט טאָן ביי אונדז, איז מער ווי פּראָווינציעל. גיי און מאַך אַ דאַנטע און מילטאָן, אַ שעקספּיר און געטע מיט „ריינער“ פּאַעזיע. און ווער וועט אַפּונדערן דעם ראַמאַן פון דער פּסיכאָלאָגיע, די ליי־

טעראָטור בכלל פון די אידעען פון דער צייט און יעדע מין קונסט-שאַפונג פון די פאַרשונגען און אַנטדעקונגען פון דער צייט? ערשט אין דער שותפות מיט אַלע סוד-אַנטפּלעקער און וועלט-דערקענער גע-פינט די פּאַעזיע איר אמתע שליחות.

דער גאַנג צום סוד ציט איבער צוויי וועגן וואָס אַט זיינען זיי באַזונדערע און אַט פּלעכטן זיי זיך צונויף: דער וועג פון פאַרשן, גרונטעווען, חשבונען — פון „קאַלטן שכל“, און דער וועג פון דער-שפּירן, דערזען, אַנטפּלעקן — פון דער אַזוי גערופּענער אינטואַציע, פון רוח הקודש. מיט איינעם גייט דער יחידישער אַדעד קאַלעק-טיווער אַריסטאָטעל — דאָס „עקזאַקטע“ וויסן, מיטן צווייטן — דער יחידישער אַדער קאַלעקטיווער משה — די אַנטפּלעקונג, די וויזיע, וואָס משה דערזעט נישט, דערחשבונט אַריסטאָטעל, וואָס אַריסטאָטעל דערפאַרשט נישט, אַנטפּלעקט משה, ווען זיי באַגעגענען זיך נאָכדעם ווי זיי זיינען דערגאַנגען, בויען זיי ביידע דאָס זעלביקע — הלכה, עטיק, איינשטעל פון מענטש אין וועלט. און איידער זיי לאָזן זיך אַרויס אויף די באַזונדערע וועגן, ווערן זיי ביידע גע-שטויסן פון איין דראַנג, וואָס שטאַמט פון זעלביקן מקור.

וועגן דעם מקור דערציילט די מעשה מיטן מלאך וואָס גיט דעם קינד אַ שנעל אונטערן נאָז איידער עס ווערט געבאַרן, און די גאַנצע תורה, וואָס איז געלערנט געוואָרן אין דער מאַמעס בויד, ווערט פאַרגעסן, וואָס עס מיינט איז, אַז אין טראַפּן זאַמען, דעם טראַפּן קאַסמאַס, פון וועלכן מיר דאַרפן געבוירן ווערן, איז פאַרלייגט דאָס גאַנצע וויסן וועגן וועלט און מענטש. מיר באַהערשן דאָס פולע וויסן איידער מיר ווערן געבוירן, ד. ה. אַזוי לאַנג ווי מיר זיינען אין „אין“, אין נישט, ווייל „נישט“ מיינט אייגנטלעך אומגעשטאַל-טיקייט, פאַרמלאַזיקייט. ווערן מיר געבוירן און נעמען אָן די גע-שטאַלט מענטש, — ווערן מיר אַריינגעוואָרפן אין דער תּפּיסה פון אַ פאַרענדיקטער פאַרם, טיילן זיך אויס פון אומענדלעכן קאַסמאַס און שניידן זיך אָפּ פון זיין פולן וויסן. דאָס וויסן בלייבט אין אונדז אויף וויפיל דער אייביקער „נישט“ לעבט אין אונדזער פאַרגענגלעכער פאַרם. אָבער עס בלייבט מאחורי הפרגוד, אין אַ „הינטער-באַוואוסט-זיין“. עס בלייבט אַ „פאַרגעסנס“. אונדזער גאַנג צום וויסן איז דע-ריבער אַן אייביקע מלחמה בייצוקומען די גרענעץ צום „פאַרגעסע-נעם“, דורכצוברעכן די ווענט פון דער תּפּיסה פון אונדזער פאַר-ענדיקטער געשטאַלט און דורך דעם קאַסמישן וויסן וואָס אין אונדז צוריק אַנקניפן קאַנטאַקטן מיטן גרויסן וויסן וואָס אויסער אונדז. דער גרעסטער נצחון, וואָס מיר האָבן אָפּגעהאַלטן אין אַט דער מלחמה, איז דער באַגריף „גאַט“. אליין אַ קאַסמיש-אומענדלעכער און פאַרמלאַזער, אַליין „אין“, נישט, איז גאַט דער שאַפּער פון אַלע פאַרענדיקטע פאַרמען און געשטאַלטן. הינטער אים איז דאָס אומ-

ענדלעכע און פאַר אים, דאָרט וואו מיר זיינען, דאָס געשטאַלטקטע, איז ער דאָס איין־סופיקע וואָס גיסט זיך אַריין אין די ערדישע כלים. ווערט ער פאַר אונדז דער טויער, דורך וועלכן מיר קענען אין אונדזער באַגרעניצטער פאַרם צוריק אַרויס אין דער אומענדלעכער פריי פון אומבאַגרעניצטן. דערגייען מיר צו דעם דאָזיקן טויער עפנט זיך פאַר אונדז דער איין־סוף און דאָס „פאַרגעסענע“ הייבט אָן צוריק אַרויסצושווימען פון אונדזער קאַסמישן זכרון. איז דעריבער אומפאַר־מיידלעך, אַז סיי אַריסטאָטעל, דער לאַגיקער, סיי משה, דער זעער, זאָלן צו דעם טויער דערגיין.

א ייד וועט אין דער וועלט־פּאָעזיע נישט געפינען קיין פונדאָ־מענטאַלער בילד ווי דאָס בילד פון פּאַסטעך אין דער מדבר וואָס דערזעט דעם ברענענדיקן דאָרן. און אין די עטלעכע שורות וואָס דערציילן וועגן דער וויזיע, אין דער שטים וואָס האָט זיך דערהערט פון דאָרן, איז אויך אויף אייביק אַנגעצייכנט דער באַרוף פון שעפּע־רישן וואָרט: אהיה שלחני אליכם. די שליחות איז פון אייביקן זיין צום מענטש, כדי מענטש זאָל זיך צוריק געפינען אין אייביקן זיין. און דער ציל פון פאַרם־שאַפונג ביים מענטש דאָרף דעריבער זיין דער היפוך פון דעם וואָס ביים בורא עולם: ביים בורא עולם איז פאַרם — קאָנקרעטיזירונג, פאַרקערפּערונג פון רוח, פון תוהו ובוהו, פון „אין“; ביי מענטש דאָרף פאַרם־שאַפונג זיין אַ מיטל אויפצולייזן דאָס קערפּערלעכע און עס צוריק באַהעפטן מיטן איין־סוף.

משהס וויזיע פון ברענענדיקן דאָרן איז געוואָרן דער יסוד פון יידישער שאַפונג, און וואָס פּאָעזיע זאָל נישט זיין פאַר אַנדערע, פאַר אונדז וועט איר באַרוף אַלעמאַל בלייבן — גאַנג צום סוד דורך אַנטפלעקונג. אַנטפלעקונג איז נישט „איבערנאַטירלעך“, זי איז אין סדר העולם פונקט אַזוי לעגיטיים ווי טראַכטן אָדער חשבונען, און דער רוח הקודש, די וויזיע פון טויער צום „פאַרגעסענעם“, איז פונקט אַזוי איינגעשטעלט מששת ימי בראשית ווי די כּופל־טאַבעלע. קליינע אַנטפלעקונגען באַגלייטן יעדן שעפּערישן מענטש אויף שריט און טריט ווי עס באַגלייטן יעדן מענטשן קליינע „ניסים“. פאַרן פּאָעט קען נישט בלויז דער ערשטער אויפלוכט פון אַ וויזיע זיין בבחינת אַנטפלעקונג — אפילו ווענדונגען אימאַזשן, מעטאַפּאָרן, גראַמען קענען קומען ווי קליינע אַנטפלעקונגען. צו גרעסערע אַנטפלעקונגען, צו אמתער גלוי שכינה מוז מען זוכה זיין, און בלויז געציילטע זיינען זוכה. נישט בלויז „אהיה שלחני אליכם“ ווערט געזאָגט איינמאַל אין טויזנטער יאָר — אַ סך ווייניקער ליכטיקע פּסוקים ווערן געזאָגט זייער זעלטן. טאָ וואָס טוען יענע וואָס ווילן זיך אַריבערהייבן איבער די קליינע אַנטפלעקונגען און קענען זיך צו קיין אייגענער גרויסער נישט דערשלאָגן? שטעלן זיי זיך אַריין אין דער אַנטפלעקונג פון

יענעם וואָס האָט דערזען דעם טויער און אין זיין זכות און מיט זיינע אויגן ברייטערן זיי אויס זייערע אייגענע אַנטפלעקונגען.

דאָס האָבן געטאָן די נביאים. אליין מעכטיקע זענען און שעפער, רעדן זיי פון זייערע דורות און נאַציאָנאַלע קריזיסן אַרויס, אָבער די אוניווערסאַלע אַנטפלעקונג פון וועלכער עס שטראָמען זייערע רייד איז משהס. די פּערזענלעכקייטן ווערן דורכדעם נישט אָפּגעווישט. יעדער איינער איז בולט מיט זיין טעמפּעראַמענט, וויזיע, סטיל. אָבער אַלע האָבן איין שליסל צום ריטם פון זייערע רייד, און דער שליסל איז אַ גרייטער. ביי משה, וואָס איז מיטן ברענעדיקן דאָרן געווען היימיש, איז דער שליסל אַ זאַכלעכער, אַ פּראָזאַאישער: ויאמר ה'. ביי זיינע יורשים איז שוין די היימישקייט נישטאָ און דער שליסל ווערט אַ געהויבענער, אַ העראַלדישער: כה אמר ד'. די ליריקער פון תהילים פּרעטענדירן שוין גאַרנישט אויף קיין אייגענער אַנטפלע- קונג אפילו דאָרט וואו עס איז דאָ ביי זיי די גרויסע וויזיע פון ברכי נפשי, אָבער די גאַנצע ליריק זייערע איז באַזירט אויף דער ערשטער גרויסער אַנטפלעקונג. און אַזוי אַרונטער צו די בעלי-אגדה, ביז צו די פייטנים פון די שפּעטערדיקע דורות.

די גרויסע אַנטפלעקונג דערגייט צום רעאַלן, ערדישן מענטשן דורך אומציייליקע „אויסשטראַלונגען“. ביים געזעצגעבער ווערט דער- פון די פּראָמאָדע פון דער הלכה, וואָס איר באַזע האַלט זיך אין איין אויסברייטערן: פריער די עשרת הדיברות, דערנאָך דער קאָדעקס פון ספר „דברים“, דערנאָך דער ברייטערער קאָדעקס פון דער משנה, פון דער גמרא, פון די אחרונים. ביי דער קבלה צעשפּליטערט זיך דער איך-סוף אין די צען ספירות, וואָס האַלטן זיך אין איין אַרונ- טערלאָזן און פאַרחומרן ביז זיי פּלעכטן זיך צונויף מיט די ער- דישטע מצוות. אָבער דער גאַנג אַרונטער פון בלענדיקן ליכט פון וואָרט „אהיה“ ביז צו נטילת ידים איז פאַרן מענטש אַ גאַנג אַרויף פון נטילת ידים ביז צום זין פון „אהיה“. אַזוי אויך מיט די איינצעלנע אידעעס וואָס שטראַלן אַרויס פון דער צענטראַלער אידעע פון „אנכי“: גאָט און פאַלק, גאָט און מענטש, היסטאָרישע שליחות, זינד און שטראַף, אחרית הימים. און ווייטער: נאַציאָנאַלע געבונדנקייט, מסירת נפש, צדק, רחמים — אַלע עיקרים פון דער נאַציאָנאַלער און פּערזענלעכער עטיק. יעדע פון די אידעעס קען ווערן אַ צינדער פון וויזיעס און יעדע קען ווערן אַ שטאַפל פון לייטער וואָס פירט אַרויף צו דער צענ- טראַלער אידעע. אַזוי ווערט געשאַפן גרויסע רעליגיעזע, נאַציאָנאַלע, סאָציאַלע דיכטונג. דער פּאָעט ווערט איינס מיטן מאַמיו, מיטן דער- הייבער און דערלייזער און דורך דעם זיווג ברענגט ער תיקון אי זיך אי דעם וואָרט.

.5

דאָס אויבן געזאָגטע איז מיין פּאַרשטעלונג וועגן דעם וואָס יידי-
שע פּאַעזיע דאַרף זיין כדי צו פּאַרדינען דעם זכות איינגעגלידערט צו
ווערן אין יענער קייט פון היסטאָרישע שאַפונגען, וואָס האָבן געליי-
טערט דעם זין פון יידישן זין. די רעליגיעזע העברעאישע פּאַעזיע
האַט זיך צום טייל אַזוי איינגעגלידערט. פאַר יענע פּאַעטן איז אָבער
די שליחות געווען זייער אַ גרינגע: זיי זיינען געווען מיט לייב
און לעבן איינגעטונקען אין יידישער גלייביקייט און זיי האָבן גע-
דאַרפט בלויז אַרויסזינגען זייער רעליגיעזן עקסטאַז אָדער באַציאָנאַלן
צער. אַ סך קאָמפּליצירטער ווי די רעליגיעזע ליריק און דעריבער
קינסטלעריש-נעענטער צו אונדז זיינען די מעשיות פון ר' נחמן
בראַזלאָווער: ר' נחמן אָפּערירט מיט ראַפּינירטע קינסטלערישע כלים
וואָס טייטשן אויס אידעעס און אַבסטראַקטע פּאַרמולעס מיט בילדער
און דראַמאַטישע קאָנפּליקטן און ער נוצט פאַר דעם דעם רויזען
מאַטעריאַל פון דער מאַדערנער פּראָזע: מענטשן, זייערע תּשוקהס,
זייערע געראַנגלען און לעבן. אַליין אָבער האָט ר' נחמן געברענגט
מיט גרויסער אמונה און האָט בלויז געדאַרפט פּאַרמאַגן די מייס-
טערשאַפט צו קענען מיט דער אמונה באַלייכטן אַלץ צו וואָס ער
האַט זיך צוגערירט. מיר אין אונדזערע טעג האָבן זיך דעראַרבעט
צו דער מייסטערשאַפט, אָבער פון דער אמונה זיינען געבליבן ביי
אונדז בלויז שפּליטערס. אַנשטאַט איין גאַנצער האָבן מיר אַ סך
שטיקלעך אמונה: אין מענטש, אין פּאַלק, אין דערלייזונג, אין צדק
א. אַז. וו. כדי צו קענען ווערן דאָס וואָס די פּאַעזיע דאַרף זיין, מוז זי
פון די שפּליטערס צוריק צונויפשטעלן אַ גאַנציקייט און דורך די
שטאַפלען פון די ספירות צוריק אַרויפשטייגן צום קוואַל זייערן —
צום כתר.

איך גלייב, אַז דאָס וועט געשען. עס קען נישט נישט געשען.
היינט, אין די ערשטע טעג פון 1946, קען מען שוין זען מיט גרוילי-
קער קלאַרקייט, אַז די 150 יאָר עמאַנציפּאַציע מיט אַלע אידעעס,
שעפּערישקייטן, חורבנות, פּאַנאַנדערבלי און פּאַנאַנדערפּאַל וואָס זיי
האַבן אונדז געבראַכט, זיינען געווען נישט מער ווי נאָך אַ נסיון, דער
האַרבסטער און טראַגישסטער, וואָס דער יידישער גאַנג האָט איבער-
געלעבט. אויב מיר אַליין אין אונדזער עגאַצענטרישקייט זיינען נאָך
נישט מסוגל צו באַנעמען, אַז די גוואַלדיקע שפע פון אונדזער שאַפונג
איז נישט מער ווי רוי-מאַטעריאַל פאַר אַ באַזינטן בנין וואָס דאַרף
ערשט אויפגעשטעלט ווערן, וועט עס אַ צווייטער דור, מיט מער
פּערספּעקטיוו, יאָ באַנעמען. וואָס דער נסיון האָט געלערנט און לערנט
נאָך אַלץ מיט מערדערישע פּויסטן איז, אַז אויב נצח ישראל דאַרף
ווערן רעאַליטעט, וועט עס ווערן נאָר דעמאַלט ווען ישראל וועט

דורך דעם איבערגעלעבטן און געלערנטן אין די 150 יאָר ווידער דערזען דעם ברענעדיקן דאָרן. קען זיין, אַז אויך משה וואָלט דעם דאָרן נישט דערזען ווען עס וואָלטן אים נישט געברייט די יאָרהונדערטער פון עינויים קשים אין מצרים. אויך מיר וועלן דערקענען אי די שקרים און אילוזיעס, וואָס האָבן אונדז צעבראַכן, איז די אמתן און תורות וואָס מיר האָבן איינגעזאַפט, און דורך זיי ווידער אויפֿ־צינדן דאָס ליכט וואָס זאָל זיך ציען פון דעם זין פון „אהיה“, ביז נטילת ידים.

ביים ראַנד פון דער נאָר וואָס איבערגעלעבטער קאָטאַסטראָפּע, אין אָנגעזיכט פון דער אַרעמקייט און צעשפּליטערטקייט פון די לעבן-געבליבענע, וואָס איז אַליין אַ המשך פון דער קאָטאַסטראָפּע, זעט מען ערשט די שליחות פון פּאָעט. פּאַרוואָס פון פּאָעט? ווייל ער איז דער יורש פון נאַציאָנאַלער וויזיע און כוחות פון אַנטפּלעקונג, דער יורש פון אמונה און בטחון, דער יורש פון דראַנג צו קדושה. אַלע צייכנס פירן צו דער צייט ווען דער דריטער יהודה הלוישער עלעמענט — די אמונה-לייטערונג — וועט ווידער באַהערשן דעם דיכטערישן מענטש און די געבענטשטע יורשים פון שעפּערישקייט וועלן זיך ווידער שטעלן אונטערן צייכן פון „אהיה שלחני אליכם“. דעמאָלט וועט אונדזער דיכטונג ראוי ווערן צו זיין אַ המשך פון תנ"ך. יאָנואַר, 1946.

א י נ ה א ל ט :

זייט		
3	פון מחבר	I
		ק ד ו ש
7	קדוש	
9	תפילות	
17	על חטא	
20	פון א בריוו	
23	שלמהס טויט	
30	עלטער	
34	רחב	
45	אין שענק	
46	לייב	
49	אבו־עדין	
53	אלכעמיקער	
54	„ער“	
		II
		ל א ו ר א
59	לאורא	
60	דאָס הויז	
63	דאָך איינמאַל...	
64	דאָס ליד פון די יתומים	
65	צו לאוראן	
65	צו דעם...	
66	דער גורל	
67	אַז מען קען ניט צאלן	
69	אין האַטעלן	
70	בלעטער פאלן	
71	ווער זי איז	
71	דו ביסט רייך	
72	וויילסטו זיין	
74	ווי פרעמד	
74	כ'האַב פאַרגעסן	
75	אין אונדזער גאַס	

דייט	
76	אומעט
77	די צייט
78	הייליקע באַבעס
80	דו — דאָ
81	זאָגט לאַוראַ
82	זייער ליבע
84	די שפראַך
85	אַ מעסער
86	איך ווייס אַז דו וועסט אונטערגיין
87	דער משפּט
88	ניט שעלט

III ה י מ י ש

91	ביים שוועל
92	פוילן
99	אין אַ פּוילישן דאַרף
103	די נייע שול
107	די גאַלדענע פּאַווע
110	שלום בער
112	ריין בלוט
115	דאַקטאָר לוקאַוו
129	יענעם טאַג
130	דאָס ליד פון אונדזער ברויט

IV ד ע ר פ ר ע מ ד ע ר

137	אויף די קאַלטע בוידעמער
138	דער פּרעמדער (מאַמענטן פון דער הערצלביאָגראַפיע)
169	די צוויי
178	דער האַלץ־העקער

V מ ע ט ר אַ פּ אַ ל י ס

183	ביים ים
188	דער מאַרש
192	דער דיכטער
197	אַ פּאַר פּאַלק
199	אַן איסט־סיידער באַלאַדע
202	אַ קאַמין אין מאַי
206	וואַלטער
210	פון טורעם

זייט	
214	דער ליימענער גולם
216	פיל בענסאָן
232	אַ חתונה אין קלוב מעטראָפאָליס

VI ל י ד ע ר

253	אַ ליד פון אַ מיידל
254	אַ ליד פון אַ צוריקגעקומענעם
255	אַ ליד פון אַן אַם
256	אַ ליד פון אַ יונגער פרוי
257	אַ ליד פון אַ זעלנער
258	אַ ליד פון אַ גרויסשטאַטישער
259	אַ ליד פון גענדו
260	אַ ליד פון אַ כלה
261	לידער פאַרן שפיגל
263	אַזאַ פאַרל
264	וואָך
265	כ'זאַל דאָס רעכט
267	דער קוואַל
268	נאָוועמבער 11, 1918
270	מאַמעס
271	די באַלעבאַסטע
274	ביימער ביינאַכט
274	געסט ביי טיר
275	דער זון
276	זעלנער אויף דער וואַך
277	טרויעריקער גיבור
278	אַ לויב דעם מייסטער
279	צום בויער
280	סאַקאָ-וואָנזעטי-נאַכט
282	פרומע רייד
283	מיין שאָדן
284	אַ תפילה
287	VII מ י ט ד ע ם ד ו ר

